Надія БОГОДАР

ВІДОБРАЖЕННЯ

Надія БОГОДАР

ВІДОБРАЖЕННЯ

СПЕЦІАЛЬНА ВІДЗНАКА
«Міжнародне визнання» у номінації «Романи»
Міжнародного літературного конкурсу
романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА» (2018)

твердиня
поліграфічно видавничий дім
Луцьк - 2018

УДК 821.161.2
ББК 84.4 УКР 6
Б 74

Богодар Надія. Відображення : роман / Н. М. Богодар. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2018. – 456 с.

Гаряче повітря південної країни. Солоне голубе море. Цілюще олійне дерево, яке не знає спраги і яке розбудить спрагу в грудях молодої іноземки... Чому іноді життєві події відбуваються так і не інакше? Що веде кожного з нас життям? Яке найвище призначення людини? Відповіді на всі ці запитання шукає головна героїня. Шукає щастя і кохання. Себе шукає... Кожен здатен знайти в зовнішньому світі тільки те, що носить глибоко всередині себе. Те, відображенням чого є сам. Не бійся побачити себе в дзеркалі незугарним, бо тільки так зможеш привести себе до пуття. І взагалі – не бійся. Завжди пам'ятаючи, що перше твоє відображення є небесним.

ISBN 978-617-517-297-1

© Богодар Н. М., 2018
© ПВД «Твердиння», 2018

«Коронація Слова» створює для вас нову хвилю української літератури – яскраву, різножанрову, захопливу, – яка є дзеркалом сьогодення і скарбом для майбутніх поколінь.

Тетяна та Юрій Логуші,
засновники проекту

Міжнародний літературний конкурс романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей «Коронація слова» був заснований за підтримки бренду найпопулярнішого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу – сприяння розвитку новітньої української культури.

Література, кіно і театр обрані не випадково, адже саме ці жанри є стратегічними жанрами культури, що формують і визначають зрілість нації.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру, і як наслідок – наповнення українського ринку повнокровною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру – якісними українськими фільмами й п'єсами.

www.koronatsiya.com

Дорогий читачу!

Перш ніж відкрити першу сторінку, маєш зрозуміти, що чекає на Тебе не розвага. Не шалений потік, що втягне, занурить і поглине. Хоча для когось, можливо, це буде саме так.

Але здебільшого Ти маєш пливти сам. Маєш зануритись. Це втомлює, і Ти маєш право втомитись. Або – відкласти.

Також Ти можеш погоджуватись і заперечувати. Сприймати або не сприймати. Єдине, що візьми до уваги – автор історії любить Природу і вклоняєтья її Законам. Любить Небо і славить Його. Тому все у цій повісті так, як є.

P.S. У повісті використано зразки гороскопів реальних людей і вони стосуються реальних подій. Та це в жодному разі не може служити комусь зразком трактування власного гороскопу. Кожен гороскоп індивідуальний і може бути потрактований тільки професійним астрологом. Моя мета – ознайомити того, кому цікаво, з самою суттю астрології, використовуючи для цього художню форму оповідки.

Надія Богодар

Η μοίρα φροντίζει για μας περισσότερο
απ' ό,τι εμείς για τον εαυτό μας.*

Демосфен

ПРОЛОГ

Вона вирішила поїхати. На один лише день. Коли в неї буде ще така нагода? Та й хіба щось погане зробить? Це буде просто прогулянка, а заодно й зустріч із давнім другом. Можливо, остання. Хоча, хто знає, що й коли в житті буває востаннє.

Не може не використати цієї нагоди, побувати там хоч на трохи. Щось незбагненно потужне тягне туди, щось не дає спокою. І вона поїде. Вирішила твердо. Це буде мить, одна тільки вкрадена мить. Ця мить закінчиться швидко і після цього, можливо, Слава знайде той бажаний спокій.

Дорогою в автобусі намагалась не думати, не дивитися за вікно, не поринати в спогади, що продиралися в голову. Увімкнула музику і встромила навушники у вуха, так краще. Години летіли, все спокійно... Та щойно автобус звернув за ріг, що навпроти міського цвинтаря, серце забилося частіше. Дві-три хвилини розділяють її від міста минулого, від усього її минулого.

Автобус повільно просувався вузькими вулицями містечка – рухові перешкоджали припарковані по обидва боки дороги автомобілі. Славі, як і колись, хотілося якнайшвидше вийти з нього.

*Доля турбується про нас більше, аніж ми про себе – *грецьк.*

Нарешті зупинився. Ступила на тротуар і попрямувала вздовж невеликого скверика до набережної. Пахло морем. Кричали чайки, б'ючись за здобич. Йшла, мов у тумані. Невже вона знову тут? А може, це їй сниться? Та ні, не доведеться себе щипати, вона дійсно тут. Тільки навіщо? Сама не знає. Так і не знайшла відповіді на це запитання з того часу, як прийняла рішення приїхати сюди. Дійшла до площі і знову звернула. Дорога її лежала до узері, де мав чекати Василіс. Так домовились. Колись завжди чекав її на автостанції, та це було тоді, давно. В іншому житті... Побачила його силует здалеку, сидів спиною до неї за одним зі столиків поблизу моря. Як завжди. Чомусь стало душно, аж упріла.

– Калімера!* – привіталась, посміхаючись.

– Калімера, калімера! Калос іртес**! – посміхаючись навзаєм, Василіс піднявся з крісла їй назустріч. Обійнялися й розцілувались навхрест, як давні друзі.

– Я вже замовив, чекаючи на тебе, – показав на склянку з сиво-білою рідиною. – Ти що будеш?

– Звісно, узо, – відказала Слава. – І восьминогів, бо як же без них. – Намагалась посміхатись, аби якось приховати хвилювання. Присіла. Василіс теж виглядав збентеженим і механічно, раз за разом, потягував алкоголь. Потягнувся до цигарки.

– Ти не змінилася, – зауважив, оглядаючи Славу.

Очі вологі, світились тим дивним і радісним вогнем ентузіазму, що наповнював Василіса щоразу під час радощів.

– Значить, ще не прийшов мій час, – відповіла Слава.

– А я все білію – додав.

– Бачу, роки посипають тебе сріблом…

На диво, не голова його була надто сріблястою, а борода. Як у Діда Мороза. Вічна Василісова борідка, колись чорна, як воронове крило... Весь він скидався на самотнього крука, з чорним довгим волоссям і бородою. Сухий та кістлявий, але міцний, ніби зі сталі виплавлений. В чорній рокерській шкірянці на такому ж чорному,

*Доброго дня! – *грецьк.*

**Доброго, доброго. З приїздом! – *грецьк.*

витонченому, як і його господар, чопері. Але це колись... Тоді, давно і недавно. Чопер припав пилом тепер на Василісовому подвір'ї, а сам він похилився у своїй стрункій поставі, навіть дещо згорбився. Від тої ваги років, що за плечима, а чи, може, то не вага років, а вага випробовувань, втрат, розчарувань. Пил і на ньому… Срібний, сірий пил років.

Офіціант приніс узо для Слави та ще одну тарілочку печених восьминогів. Замовили подвійну порцію. Поволі алкоголь, розливаючись по жилах, звільняв кожну клітину тіла й мозку від напруги. Розмова потекла вільніше, невимушено, про все і ні про що, як у ті, давні часи.

«Ніби ніколи й не покидала цього місця» –впіймала себе на думці. Василіс, здається, перехопив її думку у вітерця, що дмухнув у його бік, вириваючи ту з Славиної голови.

– Ти знову тут… І які відчуття? – спитав.

– Дивно, – відповіла, не задумуючись, – ніби я й не покидала цих місць. А все те, що відбувається за межами, не дійсне, не реальне, моє й не моє. Ніби наснилось... А коли я там, в своєму сьогоденні, то сном здається все пережите в минулому.

– Чому так?

– Не знаю. Не маю відповіді, – стенула плечима, – та й не шукаю її. Існують речі чи події, що не потребують ані запитань, ані відповідей. Вони просто є...

Сиділи довго, кілька годин. Слава запропонувала пообідати в одній із таверн на площі. Перебралися туди. Замовили вино, але вона відмовилась пити, – не варто змішувати стільки алкоголю, їй ще назад повертатись, як-не-як. Дорога довга. Та й узо не дуже йшло, відвикла. Під кінець обіду Василіс все ж не витримав і запитав:

– Не хочеш заїхати до мене? На господарство глянеш...

– Незле було б, та не знаю, чи варто.

– Це ж не спонукає тебе до чогось...

– Звісно, багато чого вже не повернути. Тільки не впевнена, чи потрібно мені бачити знову все те, з чим пов'язано так багато у моїй пам'яті.

– А може, якраз і потрібно? – ніби розуміючи решту її думок, схованих у закамарках мозку від неї самої, спитав Василіс і продовжив: – Не спробуєш, то й не довідаєшся.

– Напевно, ти правий, – посміхнулася й зітхнула. – Що ж, поїду, але не затримаюсь надовго. Не ображайся. Та й до автобуса не так багато часу залишилось.

– Які можуть бути між нами образи?! – відказав Василіс.

– І за однієї умови. Звідти я повернуся пішки, до цвинтаря. А квиток візьму тепер.

– Як скажеш...

Знайома дорога поміж маслинових садів. Знайомий кожен схил, кожен спуск і кожен підйом. Ось і дах будинку зачервонів посеред зеленого краєвиду. Знову хвилювання охопили все тіло, душу, мозок. Ніби камінь застряг у горлі. «Для чого я роблю це? Навіщо мучу себе?» – думала. Єдина надія, що все це колись закінчиться. Всьому ж є кінець.

Автомобіль піднімався по високому схилу до подвір'я. Заїхали. Зупинились. Відкриваючи дверцята й ступаючи на землю, Слава опанувала себе. Хвилювання й емоції, що душили її, кудись випарувались. Зграйка котів бігла до свого господаря. Загавкав собака, відчуваючи нову людину на подвір'ї. Вона незнайома тут, чужа... « Невже я чужа? Тут... – знову блимнула думка. – Хоч я часто так думала колись... Але чи все це мені чуже?..».

Василіс говорив до неї, про щось розповідав. Автоматично кивала головою й посміхалась. Відповідала, що рада за нього, рада, що має силу господарювати й триматись на плаву. Хоч би й так, – як не великий лайнер, то малий човен. Та й той не мало вартує, не один вітер і не одну фортуну витримати може, шугаючи поміж хвилями й шукаючи свою дорогу у бухту.

Цей дім, це подвір'я, цей безкінечний маслиновий сад довкола нього були бухтою для Слави. Колись... Тут знайоме кожне дерево, віття маслин розчесане її руками, оті деревця гранату при дорозі – вона їх поливала... А троянди, пересаджені нею з тісних горщиків, як підросли! Шумить довгастим, густим листям уже височенний евкаліпт, що разом посадили з Василісом. Якось біля моря, в кінці

довжелезного мавровунського пляжу, бродила по гайку, повному цих високих дерев. Побачила й маленькі паростки, захотіла взяти з собою й посадити тут, біля подвір'я. Василіс не перечив, хоча надавав перевагу плодовим деревам.

Зійшли вниз до помаранчевого й лимонного саду. Брела поміж трав, втягуючи в ніздрі знайомі, рідні запахи. Їй бракувало цих ароматів. Василіс чистив велику помаранчу, простягаючи їй половину.

– Візьмеш із собою?

– Візьму декілька.

– А маслин хочеш?

– Хочу, та заважка буде мені ноша.

– Тож я підвезу.

– Ні, ні. Краще все-таки я пройдуся.

Не наполягав далі. Обійшли весь сад. Вкотре піднімалися дорогою вгору. Ніби їй долею було написано підніматися цією дорогою без кінця до якоїсь вершини. Так ніколи й не дійшла до неї. Та хіба це зараз мало значення?

– До хати зайдеш? – несміливо спитав Василіс. – Кавою пригощу.

– Зайду, як не зайти. Кава на дорогу те, що треба.

У приміщенні знову незручно зробилося Славі, знову змокла від хвилювання. Та й Василіс виглядав збентеженим, взявся готувати поспіхом каву. Обійшла кімнати, оглядаючи. Хотіли жіночих рук... Знайомий запах огортав звідусіль, заповнив легені, дійшов до свідомості. Рідний запах.

Василіс підніс каву, присіли, посьорбуючи. Почав крутити цигарку. Спостерігала за його рухами, знайомими до болю. Рідними рухами.

– Дозволиш мені?- спитала, простягаючи руку.

– Питаєш...

Взяла тютюн і почала крутити цигарку. Розмова не йшла, і дим не втягувався. Відвикла. І кава не йшла. Все застигло. Застигли й вони обоє.

– Вибачай, – нарешті видавила з себе, – та час мені йти. Краще бути на зупинці раніше, аніж добігати.

– Звісно, звісно, – розгублено пробурмотів Василіс. Піднялися з крісел, Слава подала руку на прощання.

– Попрощаємось унизу, – тихо відказав Василіс. – Зійду з тобою, час поливати овочі.

Вийшли. Мовчки зійшли до головної дороги й зупинились на роздоріжжі.

– Що ж, щасливо. І дякую, що приїхала, – мовив Василіс.

– І тобі...

Двоє людей стояло на роздоріжжі, добре знайомих одне одному, таких близьких і водночас далеких, таких рідних до болю, – не кров'ю, а чимось більшим, тим, що єднає душі, робить їх відкритими, хоч і не завжди прийнятими. З'єднує й пов'язує їх навіки незалежно від часу та відстані, від обставин і доріг, котрі можуть бігти кожна в своєму напрямку. Їхні руки з'єдналися. Швидше, то з'єдналися дві душі в прощальному танку, легкі, невидимі, теплі. Бо тіла їхні були холодні, як і дотики.

– Чоловіка твого як звати? – зненацька спитав. Це все, що спитав її про особисте життя, теперішнє. Дивно, чому тільки це...

Відповіла пересохлими губами, з останніх сил стримуючи повінь, котра заповнила груди і ось-ось могла вирватися назовні через уже вологі очі.

Василіс ніби закам'янів, очі його ще більше потемніли. Тільки тепер, на оцьому роздоріжжі, обоє розуміли, ясно і чітко, що це їхня остання зустріч. Під цим небом.

Холодно. Як ніколи. Такого холоду в цей день Слава не сподівалася. Звідки прилетів оцей студений вітер у теплу днину? Пересмикнула плечима й вивільнила задубілу руку. Взяла за плечі Василіса й поцілувала в запалі щоки. Вологі й солоні. Не зробив жодного руху, як завмер. Їй треба було йти. Не озираючись!

– Зізвонимось... – чужий голос виринув з гортані. Василіс підняв руку на прощання й різко розвернувся, прямуючи до саду.

Слава йшла польовою дорогою, твердо ступаючи й відчуваючи кожен свій крок глухим ударом у вухах. Із очей виливалася повінь, а за нею – все її життя тут...

Бреду з життя в життя, Себе шукаючи,
несусь через віки, на Тебе натрапляючи.
Кохаю і згораю, Тобою недовінчана,
і зоряним вінком мінливим вся уквітчана.
Одного прагну я досягнення –
геть розірвати ці вузли ув'язнення,
такого щемного й солодкого,
то нескінченного, а то – короткого....

ЧАСТИНА ПЕРША

Було далеко за північ. Група українських туристів виходила з автобуса, що зупинився недалеко від центральної площі Афін. Омонія. Їх зустрічала не темрява, не спокій і тиша сну, що мали би панувати в цю годину, а сотні, а то й тисячі вогнів. Сотні автомобілів, котрі кудись поспішали, різко рушаючи з місця після відкриття зеленого світла на кожному світлофорі, пролітали кругом овалу площі, розсипалися далі в різних напрямках.

Енергія, швидкість, напруга пульсували шаленим потоком жилами древної столиці Еллади. Славі аж дух забило. Розгублено роздивлялася довкола. Це місто, розбурхане посеред ночі, гуло й скрипіло, як шалена буря, що зненацька зірвалася посеред тиші й розбудила її від сну, аж вона стрепенулася. Це місто неспокійне й ніби роздратоване чимось чи кимось. Місто насичене життям і буйною вдачею, воно лякало її. Не чекала побачити чогось подібного. А чого чекала взагалі? Слава вирушила у невідомість.

В її уяві Греція завжди була чимось чарівним та особливим. Прекрасним, загадковим і містичним. Багато читала про цю країну, про її величну історію. Але це про ту Грецію, дві тисячі років тому. Що знала про її сьогодення? Майже нічого. Що ж, час і познайомитись. Та уже не з книжок, а віч-на-віч. Стародавнє притягувало Славу,

інтригувало. Сьогоднішнє, те, що тільки-но відкрилось очам, не лише лякало, але й бентежило, а разом з тим збуджувало цікавість, як і все невідоме. Особливо коли ти ще молода й недосвічена, коли ще тільки відкриваєш для себе життя.

Група українців різного віку, але одинаково збентежених, здивованих, розгублених, а може й спантеличених тим, що побачили навкруги після сірої, тихої й зубожілої буденності також розгубленої України дев'яностих, направилися слідом за своїм туристичним гідом до готелю. Вони не потрапили в якісь розкішні палати, їх чекав дешевий, сумний і темний готелик, певно з тутешніх найдешевших. Та хіба були вони звичайними туристами для цієї країни? Туристами, котрі можуть дозволити собі розкіш і належний, пристойний відпочинок. Звісно, ні. Вони були тими, хто має загубитись і розсіятись у цій сьогоднішній Греції. Загубитись для того, аби мати змогу знайти себе в цьому новому житті. Вони були тими, хто після закінчення дії своєї візи поповнить ряди економічних емігрантів зі Сходу. Тими, хто буде підтримувати цей чужий блиск, шик і добробут важкою працею, незаконною працею в чужій країні. Тими, хто знайде тут своє краще майбутнє і хто зробить це майбутнє кращим для своїх дітей. Там, у ріднім краї. І тими, хто не витримає шаленого тиску капіталістичної системи, а нерідко й приниження їхньої людської гідності, й повернеться назад.

Слава була наймолодшою в групі, хоча їй і минав двадцять шостий. Незаміжня, бездітна, без обов'язків та негараздів за плечима, окрім економічних. З відкритим поглядом у майбутнє, хоча й неясне, зате цікаве – так вона вірила. Залишила в Україні тільки матір і заміжню сестру, а ще спогади з хороших студентських років. Декілька подруг із тих часів і нудні роки роботи секретаркою в одній з будівельних організацій, котра останнім часом нічого не будувала. А невдовзі після від'їзду Слави й зовсім розвалилася.

У кожного з її земляків була одна єдина мета – заробити грошей, щоб покращити добробут своєї сім'ї в Україні. Яку мету мала Слава? Ніби таку ж. Хоча вона не запитувала себе ані тоді, коли збиралася закордон, ані тепер – яка ж її мета. Напевно, вона ще не визріла в ній, не народилась. І сама Слава не дозріла, незважаючи

на те, що роки збігали. Тому й була одна, бо не відчувала, що готова для сім'ї, готова до шлюбу й відповідальності. Вистачало самої себе і своїх обов'язків на роботі. Та й з мізером, що крапав у кишені, не уявляла, як можна утримувати сім'ю. Найперше – для цього потрібен чоловік, на котрого можна покластися, сильний. І, звісно, з обов язковою умовою – кохання! Аякже! Все або нічого. Доводилося бути з «нічим». Не те, щоб Слава не закохувалась у студентські роки, але то була легка закоханість, котра ніколи не виросла і не вилилась у щось глибше. В те велике кохання, в котре вірила. На роботі таких «об'єктів» для кохання годі було й шукати. Або одружені, або розлучені гультяї чи невдахи. Її обранець – то має бути щось велике, особливе та осяйне, як Сонце! Тільки її – Сонце. Так і жила, в одноманітності, нудьзі, вічному зубожінні й нестачах, котрі іноді доводили до відчаю, але то – іноді. Бо Слава була оптимісткою з веселою, хоч і бунтівною та непокірною вдачею. Отож, вирішила рухатись. Під лежачий камінь вода не тече. І рухатись далеко, закордон, що вабив невідомістю, чимось кращим та світлішим за її сіре, обшарпане, убоге селище та життя. Діяла імпульсивно, однією жагою бажання – вперед, підсвідомо й завзято, як дитя, що виривається до нового буття з лона материнського. Виривається настирливо і вперто. Там, в лоні матері йому було затишно й безпечно, там все було знайоме, все приходило саме собою. Дитя було захищене, обігріте, облюбоване. Куди ж преться, нерозумне? Для чого й за чим? Хіба знає. Та знає за нього життя… Воно кличе, манить – пізнай мене, відкрий! Бо прийшов твій час. Тут буде не так солодко й легко, як в материнському нутрі. Не так затишно. Доведеться самому стати на ноги і йти. Завжди йти назустріч життю, без страху і помислу, відкриваючи щось невідоме й нове. Завтра те нове відійде в минуле, а шлях продовжиться. Так рухалася Слава, без страху і помислу, як дитя.

Новий день, що зустів її в сірому готелику, все ж примусив замислитись. Їхня туристична супровідниця, котра й організувала виїзд групи, роздала на кордоні кожному, кому бракувало, певну суму доларів для показу. Бо перевіряючи паспорти і візи, прикордонники перевіряли й кишені. Якщо там порожньо, – куди тобі,

нещастя, і навіщо до Греції? Готуючись повернути зелені, Слава враз усвідомила, що в кишенях таки порожньо. Хоча й за готель заплачено на тиждень уперед, та що з цього. Їсти й пити за щось потрібно. Це одне. А друге – хто їй обіцяє, що саме через тиждень вона знайде роботу? На що це вона сподівалася? Що хтось потурбується про неї й буде опікувати до безкінечності ? Щось не так вона, мабуть, зрозуміла. Час усвідомити краще.

Вирішила, що поговорить з Олесею, так звали гіда. Як-не-як, вони з одного селища, знає, де шукати родичів Слави, як не її саму. Це у разі, якби боялася, що не поверне їй гроші. Ті, котрі збиралася знову позичити.

Дочекалась, поки Олеся розібралася з усіма, віддаючи їй гроші. А коли вона збиралася піти з готелю, підійшла до неї.

– Хотіла б поговорити з вами наодинці – несміливо звернулася до жінки. Та була віку її матері.

– Слухаю тебе Славочко, – уважно глянула на неї Олеся, – зійдемо вниз...

Вони спустилися сходами.

– Ви знаєте, що моя подорож за ваші кошти, бо мені й не було до кого більше звернутися. То ж у мене – жодного долара, – замовкла на мить і знову продовжила: – Могли би ви знову позичити мені трохи, поки роботу знайду.

– Добре, я позичу тобі – відповіла Олеся, все ще уважно, чи то навіть прискіпливо дивлячись на Славу.

– Але як і домовлялися. Віддаєш із першої платні.

– Звісно! Про що мова?! – впевнено й радісно відповіла Слава. – Був би той заробіток тільки... Може, щось порадите для мене?

– Не хвилюйся, це лише перший день, – заспокоювала її Олеся, – до кінця тижня щось знайдеться.

– І майте на увазі, я розмовляю англійською, якщо це допоможе, – наївно продовжувала.

– Добре, Славочко, добре... – щебетала Олеся, думаючи про щось своє. Почала порпатися в сумці, виймаючи звідти гаманця і стодоларову купюру.

– Дякую, – відповіла Слава, беручи гроші й відчуваючи полегшення. Чи то так їй здалося.

Дні минали швидко в розмовах і тривогах. Багато хто з прибулих уже забрався з готелю. Хто до своїх рідних, а хто до знайомих, котрі прибули сюди раніше. Решта, як сироти, з надією чекали новин від Олесі. Вона вже кілька років проживала поміж Україною і Грецією, бо згідно з її словами, була заміжня за греком. Той допоміг їй відкрити туристичну фірму. Вона добре володіла грецькою, мала тут немало знайомих, як своїх, з України, так і місцевих. Тож всі вірили, що надії їхні не марні. Вірила тому й Слава. Хіба мала вибір? А чи вийде на вулицю з табличкою на грудях «шукаю роботу»? Тут її й знайде поліція. Або всілякі шахраї, котрі полюють на таких як вона, аби дати роботу в борделі. Про цей популярний вид заробітку Славу попередили ще до виїзду. Отож, сиділа й чекала, а ще читала. Добре, що взяла в дорогу книжку.

Ось і останній ранок в готельному номері. Слава з нетерпінням чекала Олесю. Та з'явилася близько десятої, розмовляла з жінками, що залишилися, з кожною наодинці. Прийшла не сама. З нею була ще одна жінка, трохи старша й виглядало на те, що давненько тут. Вона й справді проживала в Греції вже не один рік. Тож було домовлено, що жінок, котрі без роботи, візьме до себе. Заодно допоможе їм у пошуках роботи, але не за «дякую», а за триста зелених. Тут капіталізм і все платно. Славу Олеся покликала наостанок.

– Що скажете мені доброго? – нетерпілося знати свою подальшу долю.

– Щось маю для тебе... Але підемо спершу пообідаємо тут поряд. І поговоримо заодно.

Три жінки попрямували на вихід з готелю. Це була, власне, перша прогулянка Слави вуличками поблизу центральної площі. До цього виходила лише поїсти в Макдональдс поблизу готелю. Далеко не заходила, боялась загубитися, відчувала, що зовсім не орієнтується в місцевості та все ще перебуває в обіймах недовіри й страху перед лицем мегаполісу. Перед лицем, якого ще не побачила повністю, але й чомусь не хотіла бачити. Напевно, щоб застерегти себе від розчарування, що вже наростало.

Шум, гамір, безкінечний рух автомобілів, натовп людей, вузькі тротуари, сморід. У вечірніх вогнях все було інакшим, привабливішим.

Здається, занурювались у якісь цементні дебрі, де не було не те що деревця чи пальми, як на центральній площі, а взагалі нічого цікавого чи привабливого. Будівлі, однакові й нічим не виразні, нависали над головою. Чорношкірі дівки, виваливши спереду і ззаду все назовні, спацерували туди-сюди вулицею. «Якого біса?.. Це ж повії! – підказував обурено якийсь голос ізсередини. – Але й гальмо ти!». Куди веде її Олеся? А як вилупилися на неї оті чорномазі хлопи дикими, зголоднілими очима! Жах...

Враз жінки зупинилися перед входом у якесь приміщення. Двері були скляні й Слава побачила ряд столиків, накритих картатими скатертинами. «Їдальня», – знову той голос підказував їй. На щось ліпше не виглядало. Зайшли всередину. Низький, опецькуватий і череватий, чимось огидний з обличчя чоловічок подався їм назустріч. Розпливався у посмішці, крізь яку на світ вилуплювались жовто-чорні зубиська. Розвів широко руки й почав почергово обіймати жінок, цілуючись із кожною. Щось базікав по-своєму з Олесею, а далі подав руку й Славі. Добре, що все завершилось лише цим жестом. Оглядав її з ніг до голови, вже аж надто відверто. Далі кивнув головою на столик в кутку. Присіли. Незабаром підійшов офіціант, підносячи склянки й графин із світло-рожевою рідиною. Розіклав тарілки, ножі й виделки, кілька видів закусок. Троє про щось постійно розмовляли, Слава не випускала ні звуку. Що має сказати Олеся, те й скаже, коли прийде на те час. Жувала помалу сир, печений смачний хліб, посипаний якимось запашним зіллям, м'ясні биточки, кругленькі, як м'ячики, й роздивлялась навкруги. Кілька невеличких картинок та фотографій на стінах, камін посередині приміщення, чомусь без вогню, зелений пишний вазон у протилежному кутку. Оце і все.

Нарешті Олеся згадала про Славу й повернулася в її бік.

– Слухай, Славочко... маю тобі таке... – почала здалеку, жуючи слова, – можу познайомити тебе з одним паном, котрий хоче нашої жінки, до життя, розумієш... Як буде вам добре, то й одружиться, з часом...

– Т-а-а-к, – протягла спантеличено Слава, – але ж я роботу шукаю, а не заміжжя. Мені заробіток потрібен. До того ж, я вам винна.

– Все влаштується, не гризися. Він буде оплачувати тобі, щомісяця, як положено. Може не те, що заробляють інші, але як розумієш, ти нічим не переробишся.

– Я й мови не знаю... Чи розмовляє він англійською, як маємо порозумітись? – белькотіла Слава, ще не розуміючи, як належить сприймати таку пропозицію.

– Цього я уже не знаю, – відповіла Олеся, – якими мовами він балакає. Але скоро довідаємось, за кілька хвилин він має бути тут.

«Оце так справи! – роздумувала Слава, – не встигла оговтатись і на тобі – заміжжя!.. Скоріше на злучку подібне... Хіба цього я шукаю?.. А куди подітися, сьогодні з готелю треба йти, з грошей пару доларів лишилось. Знову з порожніми руками. З англійської, як видно, толку мало, бо ще ніхто тут цією мовою не заговорив... Що робити?» – питала себе в паніці, шукаючи й не знаходячи виходу з ситуації, що несподівано гупнула на неї. Її долю вирішували інші і ось що навирішували. Але хіба не їм, цим іншим, вона довірилась?! Хіба не їм вручила цю долю в руки, навіть не задумуючись? А чи, може, задумалась? Та, певно, ні, бо якби думала, то й духу її тут не було б. Слава дивилась на події, як на фільм, де грала головну роль. Та ба, чи то головну...

Думки перервав чоловік, що підійшов до їхнього столика. Невисокий, чорнявий, немолодий, але й старим не назвеш. З лиця також чимось неприємний. Насуплене обличчя, густі й величезні чорні брови над темними горошинками очей, відвислі губи і непропорційно маленький ніс. «Що вони, як жаби тут усі?», – подумала Слава. Руку для знайомства подав тільки Олесі, отже, з двома іншими знайомий. Далі повернувся до Слави з галантною посмішкою. Хоча, здалося на мить, було в ній щось приховано-хтиве й разом з тим байдуже. Назвав ім'я, але в пам'яті воно не відклалося. Автоматично назвала своє. Чоловік присів, притягуючи до столу вільного стільця, й почалася розмова. Через деякий час Олеся знову звернулася до Слави:

– Це той чоловік, про котрого я тобі говорила.

– Я зрозуміла, – відповіла Слава. Певно, мало задоволення чулося в її голосі, бо Олеся одразу ж продовжила:

– Ти не дивись, що він не першої свіжості, головне – гроші, чи не так? Вони є, а далі – якби таки вам не пішло, то вивчиш краще мову та й даси собі раду. Розумієш? Така моя думка. Ти йому сподобалась, уже готовий забрати до себе.

– Як із ним порозумітися маю?

– То спитай, бо я його, як і ти, вперше бачу.

Слава звернулася до чоловіка. Зрозумів, про що його питають і відповів, що англійською володіє досить слабенько, тому доведеться їй вчити грецьку, а він допомагатиме. Якщо, звісно, вона згодиться спробувати з ним свого щастя. А також те, що вона йому дуже подобається. Все це Слава зрозуміла з перекладу Олесі. «Ще б пак! Я йому подобаюсь!.. І головне – спробувати щастя!» – іронізувала подумки Слава. У її випадку надія залишалась на удачу.

– Я піду до нього, – різко випалила, – але поясніть, будь ласка, що хочу краще пізнати його спершу, звикнути, а там уже й станемо парою. Хай не буде це одразу, з порогу, – намагалась пояснити Олесі. Олеся зрозуміла, про що йдеться, й почала натхненно йому роз'яснювати. Той тільки кивав головою, час від часу відповідаючи.

– Не бійся, він чоловік добрий, не образить тебе – переказувала їй Олеся, – має терпіння й розуміє ситуацію. Але від себе скажу, не думай, що задарма буде годувати довго. Всі вони тут хочуть свого. А люди ви дорослі, тож або туди, або сюди.

І пішло туди, куди справилось.

Невдовзі вся компанія попрямувала до готелю. Слава піднялась по валізу, попрощалася з Олесею та її подругою, котра пообіцяла провідати її на днях. Виявляється, знає, де живе цей пан. Чоловік зловив таксі й вони вирушили до його помешкання. Втім, Славі не приходило в голову спитати ще раз його ім'я, щоб якось запам'ятати. Ніби ні до чого воно їй.

Квартира була невелика, але досить простора, без зайвого в інтер'єрі. Здається, цей чоловік мало часу проводив тут. Показував усе мовчки, весь час посміхаючись. Знову зловила себе на думці, що не відчуває в тій посмішці щирості. Зайшли в спальню. Відчинив шафу і почав пояснювати, що може перекласти його одяг в іншу половину, щоб звільнити місце для своїх речей. Тих речей у

Слави було не так вже й багато. Та й воліла би їх зовсім не виймати з сумки, бо відчувала, що тут вона ненадовго. Показав і на ліжко, пояснюючи, де буде спати. Та ось чи буде сон...

– Сіга-Сіга*, – відказала, ніби в лихоманці, грецькою. Кілька слів і фраз все ж вдалося запам'ятати за той тиждень, що провела в готелі.

– Сіга-сіга, – закивав і той головою.

Вечір минув перед телевізором, а далі, прийнявши душ і одягнувши піжаму, Слава вклалася на край ліжка. Чим більша відстань поміж ними, тим краще. Хоча, хто знає, чи надовго це зможе врятувати її від «доленосного акту». Та поки що мусить показувати свою неготовність, а там видно буде.

Цієї ночі її ніхто не потурбував. Навіть не намагався, як і було домовлено. Чоловік перевернувся на другий бік і невдовзі захропів. Від того храпу спала погано і повністю провалилася в сон десь уже під ранок, коли за вікнами почало сіріти. Коли прокинулась, чоловіка в хаті не було, а годинник показував дванадцяту дня. Знайшла в холодильнику все необхідне для сніданку, поклала заварювати каву в кавоварку, як навчив її вчора... Господи, як же він зветься? Все ж таки подбав про наступний Славин день, навчивши її дечому. Ця кавоварка – геть нова й досі незвідана річ. День провела за розмовником грецької, виписуючи й вивчаючи нові слова. Все виходила на балкон глянути навкруги, та нічого особливого очам не відкривалося. Все одинакове, будівлі, балкони, антени на дахах, автомобілі безупинні, як бджоли, внизу. Снують і гудуть, аж в голові гуде. І що вона має робити в цьому місті, в цій країні, в цій квартирі нарешті? Отак закрита, сама з собою, доки? Доки отой безіменний не отримає своє? А далі що? Бо не тут її місце, знає, що не тут. Якесь вичікування в душі, ніби на вокзалі вона. Чекає на потяг, але той припізнився. Та мусить сидіти на цьому вокзалі, щоб дочекатися того потяга, котрий привезе її до призначеного місця.

Чоловік повернувся ввечері з повними руками покупок. Кинулась допомагати, виймаючи продукти з кульків і розкладаючи, що

*Помалу-помалу – *грецьк.*

в холодильник, а що до кухонних шаф. Невдовзі почав готувати вечерю, просячи Славу допомогти. Все що могла зробити – начистила картоплі й розклала назад по місцях спеції, що виймав із шухляд. За вечерею випили трохи вина, Славине заціпеніння відступило, і вона знову спитала його ім'я. Звали його Стельос. З тривогою чекала, коли доведеться йти до ліжка, але й цієї ночі її залишили в спокої. Наступний день не відрізнявся від попереднього, як і вечеря після. Слава чомусь подумала, що Стельос надто добрий і порядний, тож терпіння його безмежне і може чекати того, чого хоче від неї довго, тим більше, має намір одружитися. Одружитися? Виглядало це якось неймовірно абсурдно, як фільми жахів, що почали було крутити на початку дев'яностих в Україні. Бо як така дурня може відбуватися, та ще й боятися того варто! В тому порівнянні, може, й була частина правди, чого не можна було сказати про терпіння Стельоса. Випивши трохи більше вина, як би то мало бути, той щось безперервно й дружньо базікав. Слава розслабилася й хіхікала, сама не розуміючи з чого, певно, більше на знак вдячності. Коли опинилися в ліжку, без зайвої думки розвернулася спиною, побажавши Стельосу доброї ночі. Але в Стельоса були інші наміри, реальніші за голлівудський абсурд.

Відчула на спині його руку й зацепеніла. Рука, як холодна змія, почала рухатись вгору до її шиї. Стиснула зуби, але не ворушилась. Рука ковзнула вниз від шиї до грудей, і тут до Слави повернулося життя, підкинуло її на ліжку, як ошпарену. Зірвалася з місця мовчки, не дивлячись у його бік, вилетіла зі спальні. В темряві направилася до салону, на канапу. Сіла, підігнувши ноги, тремтячи всім тілом не від страху, а з огиди й злості. Думки розгулялися в голові шаленим буревієм, у якому не могла знайти за що вчепитись, аби не рознесло і голову, і всю її на друзки. «То що ти думала собі, голубко, що це буде легко? Га?! Чого приперлася сюди, не знала?! Хто панькатися буде з тобою, як із писаним яйцем, і доки?! Ось викине тебе посеред ночі на вулицю, якої заспіваєш?! Це ж треба бути такою дурепою! Може, сама собі маєш бути огидною? Напитися треба було до незтями, хай би вже робилася воля Божа! Як не додумалась раніше? Бодай у такий спосіб допомогла б собі!»

Стельос не забарився. Увмікнув світло, стоячи в довгому шовковому халаті на вході до салону. Дивився здивовано на неї, роблячи якусь дивну фігуру рукою.

- Ела, Ела!* – почав кликати й показувати руками далі, даючи зрозуміти, що більше її не торкнеться. Керуючись більше інстинктом, аніж якимось розумом, підвелася з канапи й попрямувала назад у спальню. Він і справді більше не торкнувся її, але очей не зімкнула. Ранок минув німий, Стельос, як на зло, забратися з хати не поспішав. Але про що їм розмовляти і як? Славі й так зрозуміло, що експеримент її невдалий. Не виключно, що це зрозуміло і йому. І як бути далі? Варто дзвонити Олесі, хай шукає якусь роботу, хай знову позичає грошей. Чи не вона обіцяла їй влаштування? Чому повелася на цю дурню й не знайшла сили щось вимагати для себе!

Невдовзі Стельос знову кудись пішов, кивнувши їй на прощання. Тиняючись туди-сюди квартирою, не знаючи куди себе пришпилити й у чому знайти спокій, Слава згадала про вчорашню недопиту пляшку вина. Взялася з горя за неї й вицідила всю. Недоспана ніч нагадала про себе важкими повіками й тугим клубком у грудях. Той клубок – від гірких емоцій, викликаних безглуздою ситуацією, в якій опинилася своєю ж волею. Жаль себе, ох, як жаль! І сльози повінню вихлюпуються з очей, течуть потоками по обличчю, солоним присмаком заповнюють рот. Перетворюються на схлипи й ридання, не дають дихати від вологи, що окутала щільним туманом. Ані дихати, ані бачити щось перед собою... Та й навіщо бачити. Раніше треба було дивитись. Хлипала й рюмсала довго, а коли за сльозами пішов і камінь з грудей, повитирала соплі, ще раз добряче себе обізвала й пішла мити обличчя. Піде спати! Вона піде спати, а коли прокинеться, може буде вже деінде.

* * *

Прокинулась від голосів у передпокої. Один з них належав жінці. Невже матиме товариство?.. Поволі підвелася й пішла подивитися, хто там, більше з цікавості, аніж з особливої потреби.

---

*Ходи, ходи – *грецьк.*

Її огорнула байдужість, а може, то була внутрішня реакція на загубленість і розгубленість від нового й чужого, в котре рвалася, а воно виявилось незбагненним, майже згубним. Так, ніби загубилась вона в просторі й часі, ніби втратила вагомість і ширяє з одного боку в другий, налітає на дивні речі, які б'ються об неї й летять далі. Бовтається вона, а разом з нею й думки в голові, не здатні зібратись докупи і знайти вихід зі вселенського хаосу.

Вона, як рибина, котру витягли з води і у мить, коли, хапаючи ротом повітря й не знаходячи в ньому собі порятунку, готова була востаннє вдарити хвостом, хтось пошкодував її і викинув знову у воду. І ось та рибина знову ніби у своєму середовищі, але ще б'ється, крутиться, ще не вдається їй випростатись й пливти впевнено та рішуче. Так, як уміла це завжди. І від того незрозумілого стану завмирає, перевернута догори дриґом, плине вниз по течії й губиться в темних водах. Здається, кожен може легко зловити її і знову витягнути на сушу, але в ту мить, коли вона відчує знову небезпеку чужого тепла поряд, стрепенеться, закрутить туди-сюди слизьким тілом, випростає його впевнено і шугне різко вперед, швидко й відчайдушно. Більше ви не зловите її. Певно, Слава все ще не відчувала й не розуміла небезпеки, бо продовжувала пливти, завмерла й байдужа.

Вийшла зі спальні й побачила оту жінку, Олесину подругу. Та мило посміхнулася й з обіймами подалася її розціловувати. Слава відсахнулася, не розуміючи, навіщо це потрібно, та наступної миті згадала, що тут так заведено. Жінка зрозуміла її небажання таких теплих стосунків, а може, відчула неприязнь, котру сама Слава усвідомити ще не встигла, і зупинилась на півдорозі. Кисла посмішка все ще не зійшла з її губ, котрі відкрила нарешті й мовила:

– Прийшла ось у гості... Тобі, певно, нудно одній, то трохи посидимо, побалакаємо.

– Рада, що не забули мене, – голос Слави був холодним і непривітним. Це вийшло якось спонтанно, ніби щось підказувало, як повинна поводитись.

Стельос виймав щось їстівне з пакетів, бо звідти смачно запахло й нагадало Славі, що вона голодна як вовк. Жінка почала допомагати Стельосу. То була готова вечеря: печена курка, смажена картопля, свіжий салат і дві пляшки вина до того.

Сіли до столу. Дорога землячка мала певну мету у своїх відвідинах і це невдовзі стало зрозумілим дівчині. Почала розмову ніби здалеку, про те, як живеться новеньким у чужих сім'ях – нелегко й несолодко, яким тягарем є той закритий тиждень, як у тюрмі, а Славі он пощастило. Вивчить мову, буде мати опору за плечима і обов'язків ніяких. Треба лише трохи терпіння і ласки! Бо чоловік того хоче. Та й знала, куди йшла, а чи ні? Не маленька ж. Пора б бути трохи мудрішою. Слава слухала, і все її тіло заливало жаром, чи то від встиду, а чи від обурення. «Чуєш? Будь мудрою! Та що тут мудрістю назвеш? Хіба ще один келих вина, а там ще один, поки не попливе все перед очима! Бо й так пливе, пливе без напрямку, а занесе куди?». Слава не відповідала, майже не говорила, бо не розуміла, що має сказати. Вона втратила будь-які орієнтири і все, чого хотіла – напитися до безтями, аби не розуміти, що відбувається й для чого. Напитись і поринути в примарний світ, де всяка подія не така, як насправді. Бо тільки так зможе уникнути того, що неприємне й безглузде. Уникнути, не розуміти й не пам'ятати, ніби того не було ніколи.

Уже добре стемніло як землячка пішла, вичитавши свої настанови. Стельос почав прибирати зі столу, а дівчина й не думала підводитись. До того ж, вона добряче сп'яніла і її байдужість до всього подвоїлась, як і подвоювалось усе інше в очах. Та їй було замало. Вказала Стельосу на другу пляшку, просячи відкрити. Той здивовано глянув на неї, підводячи густі, кошлаті брови вгору, ніби запитуючи, навіщо то їй, але відкрив. Взялася повільно спустошувати вміст, не звертаючи найменшої уваги на різкі погляди уже відверто огидного їй чоловічка. Перед нею на столі лежала пачка цигарок. Недовго думаючи, витягла одну, а потім, подумавши, потягнула звідти добрий жмут. На всяк випадок. Запалила першу, а з новим поповненням келиха запалювала наступну… І ось в голові уже приємно залітали метелики й почали розлітатись в усіх напрямках, звільняючи тіло від внутрішнього тягаря. Знову поверталися в голову й кружляли там як хурделиця, чимраз дужча й густіша. Якоїсь миті та хурделиця несамовитих метеликів уже підіймала тіло з місця й кудись несла, перекидаючи все з ніг на голову. Це уже не хурделиця, а смерч! «Невже можна так сп'яніти від вина? Але то

дуже добре...» – звідкись прорізалась чиста думка й знову зникла у витках смерчу. Здається, тіло її ось-ось випаде з-за столу. Крісло зникає з-під неї. Виявляється, то Слава вирішила підвестися й покласти себе в ліжко. Та це виявилось не так легко, смерч не відпускав її і ось таки кинув різко й стрімко на долівку. Пробувала підвестися, але шалений вітер заносив. Відчула на собі чиїсь руки, що намагалися допомогти їй підвестися і від того зробилося ще гірше. Метелики, чи то уже бджолиний рій, вирішили вирватися всі одразу на волю з її тіла. Гахнули бридким фонтаном з горла й залили світ навкруги. Далі, здається, хтось поливав її водою. Звісно ж, той гидкий Стельос. Але їй уже байдужісінько.

Розплющила очі від світла, що намагалось проникнути крізь ґратки вій. Скривилася від неприємного головного болю після перепою та цигарок. Жалюзі були підняті й сонячне проміння заливало кімнату, боляче різало в очах і, здається, від того світла застукало молотками в голові. Пити, пити хотілося нестерпно. Скинула з себе ковдру й зрозуміла, що спала в спідній білизні. Але чи роздягалась, не пригадувала, хоч як не напружувала пам'ять. Згадала тільки, що хтось полоскав її у ванні. Від усвідомлення, хто це був, знову відчула нудоту. Оглянула своє тіло з огидою. Хто його ще торкався, окрім струменів води? Лежала, намагаючись пригадати ще якісь фраґменти вчорашнього вечора. Все, що зринало в пам'яті, – це подушка, котрої торкнулася її голова після струменів води у ванні. Щось скинула з себе перед тим, як упасти, – а-а-а, то ж халат, що лежав на долівці. Стельосів... бр-р-р. Ще блимнуло, коли подав їй білизну, якось заплуталась у ній. І це все. Щось би випити... Підвелася і, похитуючись, попрямувала до шухляди, де мала б знайти свою піжаму.

Почула рухи в приміщенні й зрозуміла, що не одна, Стельос усе ще тут. Не хотілось його бачити, але спрага перемагала.

Коли нарешті, перемивши посуд після вчорашньої вечері, той подався на вихід, Слава крикнула навздогін: «Красі, красі!..*» До того вони лишень сухо привіталися і то була вся розмова.

*Вина, вина! – *грецьк.*

Дівчині здавалось, що вона знайшла вихід у винному товаристві, а заодно і порятунок від будь-яких домагань Стельоса. Так тривало ще зо два вечори, а на третій у дверях знову з'явилася землячка. Цього разу не одна. З нею була ще одна молода жінка, на лиці котрої яскраво вимальовувалися збентеження і смуток. Виявилось, вона теж, як і Слава, новенька в Греції. Ані мови, ані звичок та витримки до всього нового. Мала роботу по догляду за старенькою, але стара виявилась вибагливою та вередливою, а Оксана, як звали молодицю, незграбною й переляканою. Тож два тижні було достатньо, аби її попросили звідти. «Куди подітися має і як витримати оцю чужину? Вже б додому забиралася, якби не борги. Та добре, що рідну тітку тут має, то якось мусить витримати». Рідною тіткою була та сама подруга Стельоса й опікунка Слави. Вона не могла взяти племінницю до себе, бо хата її була забита новенькими, тож привела її сюди. Вони зі Стельосом старі друзі. Ну, про це Слава здогадалася вже давно. Вечерю знову принесли готову й тітка Ольга, так її звали, почала розкладати тарілки на стіл, хазяйнуючи замість господаря. Одночасно почала бесіду зі Славою, висловлюючи збентеження і награний сум відносно того, що Стельос не задоволений поведінкою Слави. «Яке горе!» – скривилася дівчина подумки, продовжуючи без наймненших зовнішніх емоцій слухати Ольгу. Отож, Слава випиває та поводиться байдуже та холодно (яка невдячність з її боку!), не цього чекав від неї чоловік. Справа в них далі не піде. Він добра людина, то хай дякує, що не вижене на вулицю, і не лише не вижене, а навіть підшукає їй роботу! Також приймає й Оксану до хати, потурбується і про її працевлаштування. З сьогоднішнього вечора вони обоє будуть спати на канапі, поки не прийде час.

Такого повороту справ Слава не чекала, хоча це було логічним завершенням цього безглуздя. Але все, що відбувалося, мало для неї вигляд несподіванок, чи пак, несподіваних різких ляпасів, що сипались один за одним, як грушки з сусідської груші, котру нещадно трясли в дитинстві. Грушки хоч і били боляче по голові, все ж були набагато смачніші і приємніші за плоди сьогоднішного, закордонного древа. І чи буде їм кінець? Вона з вартою подиву пасивністю продовжувала спостерігати за подіями свого нового життя і остання подія, хоча

й несподівана, аж ніяк не була неприємною. Що може бути краще, ніж забратися нарешті звідси й завершити оцю дурну затію з заміжжям-злучкою. Виявляється, її внутрішній голос самозбереження, хоч і дивним шляхом – через пиятику – зробив свою справу.

Кілька днів провели з Оксаною разом у розмовах та гаданні, що ж на них чекає. Спали разом і разом готували собі щось поїсти, маючи такий дозвіл від Стельоса. Хоч би одночасно й забратися з цієї хати. Небо ніби почуло їхні бажання, бо ввечері з'явилася тітка-благодійниця й повідомила, що робота знайшлася, до того ж обом. Правда, то не в Афінах, а десь у провінції, але яка їм різниця.

– І що то за робота? – спитала Слава.

– Місцева таверна чи ресторанчик, – відповіла Ольга.

– І що, ми там обидві працюватимемо? – не вірячи такому щастю, перепитувала Оксана.

– Так, разом, а що вас дивує?

– Та на одне місце і двох… – стенула плечима Оксана.

– А ти була коли-небудь в таверні, щоб розуміти, скільки там роботи? Греки більше в ресторанах харчуються, ніж вдома! Отож, не з двох-трьох людей обслуговуючий персонал складається, – відповідала іронічно та зверхньо Ольга.

– Все це добре, – мовила Слава, – але чи то справді таверна, а не щось інше? Розумієте, що маю на увазі, бо на таке я не погоджуюся, кажу наперед, аби даремно туди не їхати. Одного разу з мене вистачить ...

Ольга глянула на неї неприязно, розуміючи, що та має на увазі і відповіла в'їдливо:

– Ти думаєш я посилала б туди свою племінницю? – в голосі її чулося обурення, хоча Слава не змогла зрозуміти, наскільки щире.

– А як і не сподобається щось, то завжди можете відмовитись, не буде вас хтось до чогось силувати! – продовжувала роздратовано.

– Буде чи ні, не знаю, але всяке чула, – коротко відповіла Слава і на тому бесіду завершили.

Доля їхня влаштована і нідочого зайві обговорення. Та й вибору в дівчат не було. Звідси все одно забиратися треба.

Тож наступного ранку дівчата зі своїми невеликими валізами ступили за поріг дому, з якого Слава не виходила більше тижня.

Ще трохи, й це почало б скидатися на ув'язнення. В голові й так уже лещатами стискало від закритого середовища і чотирьох холодних стін. До такого вона не звикла, простір і воля – то її звичний стан. А тут, у цьому світі, потрібно звикати якраз до такого стану, до добровільного ув'язнення, хоч і без ґратів на вікнах. І з одним куцим вихідним по неділях…

Проводжала їх Ольга разом зі Стельосом. Стояли збоку та про щось розмовляли. Слава з Оксаною мовчали і лише роззиралися довкіл, якась підступна тривога огорнула їх. «Хоч би скоріше приїхало те таксі і подалі звідси, подалі!» – горіла нетерпінням Слава. Її й справді пекло зсередини вогнем і той вогонь змушував переступати з ноги на ногу, аби не зірватися з місця та щезнути спалахом де-небуть вдалині.

Невдовзі дівчата вже сиділи в машині, приклеївшись очима до вікна. Покружляли містом, як їм здалося, і недаремним було те враження, бо підібрали ще двох пасажирів. А ще за якусь годину покинули межі міста.

* * *

Дорога, здавалось, не мала кінця. Уже добрих дві години їхню подорож супровожувало блискуче, ніби сріблом припорошене під променями сонця, море, з одного боку дороги і високі гори по другий бік. Гори, скелясті й гордовиті, здавалось, впиралися плечима в небо. Плечима майже голими, без особливої рослинності, окрім низьких чагарників. Де-не-де траплялися й деревця, але й ті невисокі. Поміж тієї бідної рослинності виднілися оголені білі шмати гірського тіла, темно-бурі чи сірі, – то був мармур. Ця порода переважала в місцевості. Поселення зустрічалися рідко й швидко щезали знову поміж гір, яким не було кінця, і щоразу вони дерлися все вище і вище. Ось і море залишилося позаду. Оточені з усіх боків твердими щитами, дівчата мимоволі перезирнулися. В обох кипіла нетерплячка, перемішана з хвилюванням: у чиї ж то дикі володіння їх везуть? Чи то від щільних гірських обіймів, а чи й справді від хмар на небі враз зробилося темніше й непривітніше. Побільшало й рослинності, величезні дерева місцями кивали їм своїм могутнім

віттям, чи то хотіли від чогось застерегти, попередити, або й затримати. «Куди ж ви? Куди, нерозумні?!». Вітер за вікном набирав сили, пригонив звідкись темні хмари, від котрих погустішали сутінки й невдовзі перші краплини дощу вдарили у машинне скло. Час летів, як летіла й дорога під колесами, часто з різкими й крутими поворотами. Свою тривогу Слава намагалась губити з вітром, що гудів за вікном, з дощем, що все дужчав і вже гучно та густо бив у шиби. Дощ відбивав тривожний марш, перехоплюючи у дівчат їхні почуття й, здається, теж намагався затримати їх, повернути назад. Та авто впевнено рухалось уперед, не звертаючи уваги ані на буйство природи, ані на емоції своїх іноземних пасажирок. Якщо Слава сиділа спокійно, віддаючи всі думки стихії, то Оксана час від часу штовхала подругу ліктем у бік, шепочучи: «Куди ж ми їдемо? Куди нас везуть?», ніби Слава могла дати їй якусь відповідь. Оксана врешті заплакала. Слава заспокоювала Оксану, як могла, банальними фразами типу «побачимо», і далі втікала у дощ. Не те, щоб самій не хотілося плакати, але останніми днями вона вилила немало сліз, немало пошкодувала себе, гнівалася на себе, тож тепер перебувала в якомусь заціпенінні. Можливо, очікування невідомого деколи краще й легше, аніж заздалегідь відомого. То чого скиглити? Вона вже давно, відколи ступила на чужу землю, перебуває в дивному очікуванні, в цілковитому нерозумінні, в порожнині, в інертності, котра продовжує нести її, штовхати до чогось невловимого, але обов'язково реального. І тільки тоді, коли зрозуміє, що це і де, знову зможе бути собою, знову дозволить собі емоції. Хоч якісь. А поки що мусить рухатись вперед, не звертаючи уваги на перешкоди й невдачі, на небезпеку і страх. Та чи живе у ній страх? Ні, незважаючи на постійну внутрішню напругу, це почуття відсутнє. Живе щось інше, але там, глибоко в нетрях підсвідомості – горить тихим вогником, мрійливим і мінливим, – надія, та ні, не зовсім надія. Живе віра, так, таки віра, що все на кінцевій зупинці буде добре! Головне, будь-якою ціною дістатися її...

Минула, мабуть, ще одна година, як вони в'їхали в якесь місто, повільно просуваючись вулицями, повними припаркованих автомобілів по обидва боки, а деколи й подвійним рядом. «Скільки у

цих людей автівок?!» – подумала Слава уже вкотре, вперше дивуючись цьому ще в Афінах. Нарешті виїхали на околицю й продовжили подорож поміж буйнозелених садів. Зелені соковиті трави, щедро вмиті дощем, приємно вабили око й заспокоювали думку. Сонце знову повернулося на свою варту й щедро заливало ці трави теплом і ласкою, від чого ясніше зробилося на серці.

В цих густих і високих травах рівними шеренгами виструнчились дерева, майже одинакової форми та висоти. Бачили їх і раніше, протягом довгого шляху, вони то зникали, то знову з'являлися і завжди – гуртом. Чимось ці дерева нагадували українську вербу, але навіщо стільки вербових гаїв, та ще й доглянутих людською рукою? Слава вирішила спитати про це у водія, він раніше намагався розмовляти з дівчатами англійською, але Слава не мала тоді бажання до розмов.

– Що це за дивні дерева по обидва боки дороги? Шось нагадують мені...

– Маслини, – відповів водій і спитав: – Уперше бачиш?

– Так.

– Смакувала коли-небудь маслини?

– Ні, не доводилось, – відповіла стримано.

– Що ж, будеш мати таку можливість. Ви потрапили в маслинове царство! Wellcome*!

Та ось чи справді «велкам», а чи щось інше, впевненості не мала. Дивне відчуття тривоги, не таке, як раніше, бо розбавлене збудженістю, залетіло в груди й, надувшись, темним птахом почало клубитись там. Знову запанувала мовчанка, за вікном промиготіли якісь будинки, – певно, села чи селища, всі біленькі з охайними квітниками й двориками, з охайними огорожами. Хазяйновиті люди живуть тут. Загалом населених пунктів, хоч і невеличких, побільшало. Таки не везуть їх в пустелю. Спитала в Оксани, котра година, й виявилось, що майже чотири години як вони в дорозі. Нічого собі відстань здолали, й де ті Афіни залишились зі своїм гамором і шумом! А тут справді, ніби рай – квітів багато, цвітуть серед зими, все зеленню залито, на шосе майже порожньо, тепліше.

---

*Ласкаво просимо! – *англ.*

Навіть вікно водій привідкрив і приємне повітря, насичене новими запахами, заповзає в ніздрі, знайомлячи їх із новим світом. Знову звернули за ріг і, збавляючи швидкість, почали заїжджати до якогось містечка.

– Ось ми й прибули! – звернувся до дівчат англійською водій.

– І куди? – перепитала Слава, одночасно пояснюючи Оксані, що подорож добігає кінця.

– Найпівденніша частина Греції! Мані. Чула про таку місцину?

«Та чого б то і звідки?» – подумала, дивуючись. Не відповіла. Чомусь раптом пересохло в горлі.

– А містечко наше зветься Гісьйо, – завершив водій.

– Як-як? – перепитала Слава, бо ніяк чужі назви не ліпились у голові.

– Гісь-йо – повільно повторив знову.

На одній з вузьких вуличок, повних припаркованих авто і від того ще вужчих візуально, автомобіль зупинився й двоє пасажирів покинули його, розплатившись та забираючи свої валізи з багажника. Автомобіль рушив знову і скоро вони виїхали на узбережжя, очам відкрилася безмежна синява моря. Дощові хмари, що відступили недавно, залишили по собі вологі сліди у вигляді безлічі крапель, котрі тепер блищали й переливалися легким сяйвом під променями сонця, ще досить теплого, як для грудня. Теплі промені впевнено зганяли водяні діаманти зі столиків і крісел, що рядами стелились уздовж набережної, лоскотали гребені хвиль, що з силою билися об кам'яний бордюр. Море, розбурхане й розтривожене зливою та вітром, все ще не знайшло спокою і сонце своїми ніжними та легкими обіймами намагалось утихомирити його. Не було спокою й у розбурханий серцях дівчат. Там, де свій неспокій частково можна було залишити обабіч дороги, викидаючи разом з неприємними думками на узбіччя, як непотрібний мотлох, залишаючи місце лишень тому, що було перед очима, все повернулось. До тривоги додалася суміш із цікавості та нетерпіння, котрі все наростали. «Що?! Що чекає на них?! Краще вже швидше дізнатися, аніж тліти отак, як жарина, не маючи змоги ані розгорітися, ані погаснути й покінчити з оцим станом невизначеності!».

Дівчата мовчали.

Автомобіль неквапливо котитився уздовж побережжя. Невдовзі звернув у один із провулків і почав підніматися вгору по високому схилу. Виїхавши на саму вершину й залишаючи море позаду, покотився вниз. Покружляв серпантином вуличками-змійками якогось поселення, що розкинулось обабіч містечка, обліплюючи знизу догори випукле тіло високої гори. Нарешті виринув з тісних обіймів останніх будиночків і перед очима знову розпростерлися море й простір.

Проїхали ще пару сотень метрів і різко зупинилися перед одиноким будинком, що звисав на схилі високої кручі, як ластів'яче гніздо. На подвір'я з боку дороги вела вузька доріжка, огорнута деревами. Нею крокував їм назустріч чоловік.

Водій вийшов з авто, кинувши лише одну фразу: «Ви на місці». Дівчата вийшли. Забрали свої речі та залишилися чекати осторонь, доки той завершить розмову з чоловіком, що вийшов їм назустріч. Взявши гроші за виконане замовлення, водій, кивнувши дівчатам на прощання, знову пірнув у авто. Чоловік розвернувся до них обличчям, було йому років за п'ятдесят, щедро политий сивиною, з такими ж сивими вусами під гострим згорбленим носом. Темні й густі брови нависали над цятками прискіпливих очей. Набундючений і пихатий, чимось неприємний, хоч і вичавлював посмішку. Кого він нагадує?

– Хелло*, – стримано привіталася Слава.

– Хелло енд велкам! – відповів той, подаючи руку для привітання. – Ду ю спік інґліш**? – додав, піднімаючи брови від здивування.

– Єс, ай ду***...

– Що ж, це добре, – продовжив чоловік і назвав своє ім'я.

– Слава, – відповіла дівчина й відрекомендувала Оксану. Він подав руку і їй.

– Слідуйте за мною, – коротко мовив і вони направились до будинку.

«Здається, все нормально» – подумала Слава, але серце все ще тривожно вистукувало в грудях, у чомусь, певно, не погоджуючись

---

*Вітаю – *англ.*

**Ти розмовляєш англійською? – *англ.*

***Так – *англ.*

із думками. Переступили поріг і стало ясно, що серце деколи розуміє більше, ніж голова. Та все ще намагалася гнати подалі неприємні здогадки, що прилетіли зненацька, як блискавки.

Справа в тому, що надія на спасіння і на будь-що краще, як і всяка надія – помирає останньою. То що ж примусило Славу довіритись більше серцю, аніж розуму і разом з тим хапатися за надію? Мабуть те, що, врешті, побачила і те, про що здогадувалась. А побачила велику простору кімнату з канапами попід стінами, на яких ліниво розляглося кілька чорношкірих дівчат. Ще деякі, як сновиди, снували по кімнаті туди-сюди і, либонь, тільки їм була відома мета тих переміщень. Дівчата мали хорошу будову тіла, досить високі і зграбні, з принадними вигинами й випуклими заокругленнями, що робило їх абсолютно придатними для найбільшого задоволення, і не лишень візуального. Далі з глибин приміщення виринуло ще кілька дівчат, уже світлошкірих, та не менш принадних. Мова останніх була незрозумілою, але й не геть чужою, здавалось, щось схоже на болгарську. Слава все ще, як зачарована, розглядала картину, що вимальовувалась перед її переляканими очима. Підсвідомо знайшла відповідь на все, що бачить. Свідомість все ще вперто не хотіла визнавати поразку.

– Іріна! – крикнув чоловік і у дверях, що вели за межі вітальні, показалася яскрава блондинка років за сорок.

«Наша», – знов ковзнуло в голові Слави, але й ця думка не належала до тих, що виникають на основі свідомих спостережень і зважених висновків. Це була не єдина думка в голові Слави, бо враз вони почали кружляти й бриніти, як набридливі мухи, все набираючи темпу: «Що ж це за ресторан такий, стільки отакого специфічного персоналу? Щось не так.... щось не так!» – вистукувало серце в грудях упертіше й гучніше, та небажання вірити в гірше, а можливо, й відмова сприйняти реальність, тримали Славу в своїх брехливих і міцних обіймах. Хоч уже й з останніх сил.

Ірина підійшла спершу до хазяїна, вони про щось перемовились, і далі вона з широкою посмішкою звернулася до дівчат:

– Здравствуйтє, дєвушкі! Аткуда будєтє? – питала російською.

– З України, а ви?

– Я с Рассіі. Завут мєня Іріна... – простягнула руку кожній і, не дочекавшись відповіді на привітання, додала: – Ідітє за мной, пакажу вашу комнату.

Дівчата рушили слідом, ніби німі маріонетки, застиглі й закоцюблі. Пішли по довгому коридору, по обидва боки котрого було розташовано кілька кімнат. Дійшли в кінець й Ірина відкрила останні двері. Чотири високих матраци лежали прямісінько на долівці. Шафи для одягу, вмонтовані в стіну, і маленький радіоприймач, увімкнутий у розетку біля одного з матраців. Це все. Ірина відкрила одну з шаф.

– Тут можете розкласти свої речі, а ці дві постелі будуть ваші, –показала на крайні матраци. – Влаштовуйтесь, а я принесу вам постільну білизну.

Ірина вийшла, а дівчата з розпачем перезирнулися, все ще не усвідомпюючи до кінця, звідки ж той розпач узявся.

– Де ми є, Славо? – тремтячим, як осиковий листок, голосом спитала Оксана.

Риторичне питання…

– Скоро будемо знати, – тихо відказала Слава і трохи роздратовано продовжила: – Заспокойся нарешті. Маємо он Ірину, вона все й роз'яснить.

Ніби хотіла віддалити в часі те, що почує, але від того не легшало. Речі не хотілося розкладати. Дівчата так і стояли, дивлячись у вікно на безмежний простір. Хотілося, щоб поглинув, як поглинав їхні погляди. Здається, минула вічність, поки нарешті увійшла Ірина.

– Ось і постіль ваша. Хочете – стеліть, а ні, то пізніше. Ходімо на кухню, пригощу вас чаєм з печивом, ви ж голодні з дороги?

Певно, але голоду чомусь не відчувалось...

Попрямували за жінкою. По дорозі показала їм ванну кімнату. Кухня доволі простора, як і салон, ці дві кімнати були розділені високою дерев'яною стійкою, по боках – стільці на високих ніжках. В кухні – електрична плита, холодильник і стіл посередині. Присіли. Ірина приготувала чай, а далі взялася за бутерброди. Нарешті Слава вирішила, що прийшов час поставити кілька запитань і прояснити туман в голові.

– Ірино, а що ви робите тут усі?

– Ну-у, як – що? – здивовано відказала жінка, – ми працюємо у величезному закладі, роботи вистачає всім... – замовкла, стенаючи плечима.

– Ну і чим ви займаєтесь? – наполягала Слава.

– А ви хіба не в курсі справи? – з недовірою глянула на них жінка.

– Якої ще справи?

– Ну, куди ви їхали? На яку роботу?

– Ми їхали в ресторан на роботу. Посуду мити, прибирати, на кухні допомагати, – відповіла Слава.

– Це вам сказали в Афінах? – все ще з недовірою перепитувала Ірина.

– Так, це.

Нависла пауза, Ірина уже без здивування піднесла бутерброди й присіла до столу.

– Дивіться, дівчатка, – почала якось обережно, – ситуація така: тут не ресторан, а нічний клуб, де всі ми працюємо на консомансьйоні.

– Чому-чому? – вперше видавила з себе Оксана.

– Підтримуємо компанію чоловікам, котрі приходять задля випивки і нас, розважаємо їх, а як виникає потреба, то є й візити.

– Куди візити? – не розуміючи, перепитала Оксана.

Ірина дивилася на них, ніби на рідкісні екземпляри істот з іншої планети й відповіла так, якби то була зовсім звична справа і яким потрібно бути пришелепкуватим, аби того не зрозуміти:

– Візити з мужчинами до готелю, чи ще куди. Що не зрозумілого? – розвела руками.

Оксана загойдалася на кріслі, хапаючись за голову руками, як загублений човняр посеред моря, котрого ось-ось перекине разом з човном хвиля.

– Мамцю моя, що ж це таке? – лише зашепотіла, – що ж це таке?

Слава вже вся горіла вогнем. Ось на що перетворилась ота жарина вичікування! Не погасла, не перегоріла на попіл, залишаючи її в спокої, а вирішила спопелити її всю. Відбулося те, про що її попереджали, й те, в що не хотіла вірити, мов у жахливий сон.

«Бордель! Справжнісінький бордель! Ні, ні, цього не може бути! Це щось неможливе... нереальне... безглузде! Це не може відбуватися зі мною!» – кричала перелякана Славина душа, – у грудях, у голові, у всьому, здається, тілі. «Як я могла опинитися в цій багнюці?! З одного болота – та в друге! Що й коли зробила негідного, аби так розплачуватись?!» Та на всі ці питання не могла отримати відповідь звідкись і від когось, а лишень від своєї свідомості, до котрої нарешті мусила звернутися. Мусила задуматись про все, що відбувається, чому відбувається і навіщо. Та й доки триватиме. Бо якщо буде пасивно спостерігати за всіма подіями, то течія, що підхопила й понесла шалено, якоїсь миті гаратне об скали. От-от гаратне, то чи не прийшов час взяти весла в руки?

Вирішила, що про все поговорить з власником закладу. Як добре, що все-таки знає хоч одну іноземну мову! Бо щось тут не так, щось наплутали інші.

– Що маємо робити? – шепотіла, гойдаючись на кріслі, Оксана й перервала Славині думки.

– Щось будемо. Щойно з'явиться господар, я поговорю з ним. Не для цього ми сюди їхали.

Очі її зустрілись із зеленими очима Ірини і та байдуже стенула плечима. Не для цього, то й не для цього, яке їй діло.

Стемніло. Хтось включив музику, дівчата ожили й почали жвавіше про щось розмовляти, пританцьовуючи й регочучи, як вурдалаки, до котрих життя з темрявою повертається. Приміряли одяг у салоні, хизуючись одна перед одною, позносили мальовидла й арсенал біжутерії, розмальовуючи одна одну та про щось випитуючи порад. Певно, готуються до трудової довгої ночі.

Ірина, котра покинула двох дівчат, знову з'явилася на кухні, уже гарно зачесана, з яскравим макіяжем.

– Підходить наш час на вихід, можете й ви приготуватися, – зауважила ніби ненароком. Дівчата не знайшли, що відповісти й сиділи, як вкопані, на стільцях, кожна думаючи про своє.

Почувся звук ключа у вхідних дверях і на порозі показався вусатий, набундючений... «Сталін»... Ось кого він нагадує! Ніби точна копія з минулого! Від того стало ще гірше.

Оглянув прискіпливо дівчат, розсипаних по кімнаті, і промовив щось, мило посміхаючись. Ті зареготали у відповідь і не зовсім було ясно, щирий то сміх, а чи така собі майстерна гра, в якій брали участь щовечора. Вивчали роль так добре, що залишались тільки гучні оплески тим, хто міг потрапити на цю виставу глядачем. Слава мала себе за глядача цієї не зовсім приємної їй вистави, але й квиток, як виходить, не вона купувала. Не мала найменшого бажання чекати фіналу, тож підвелася зі стільця, до котрого, здається, прикіпіла за невідому кількість часу, та попрямувала до сивочубого чоловіка.

– Хочу поговорити з вами...

– Звісно, я тебе слухаю, – відповів той.

– Справа в тому, що… ми з подругою їхали на роботу в ресторан і не готові до праці у вашому закладі. Нам розказували одне, а тут Ірина говорить зовсім інше. Вибачте, але то якесь непорозуміння, – вперше Слава говорила так багато англійською, намагаючись правильно формолювати речення. Хай хоч тут все зрозуміють правильно, як не змогли цього в Афінах. Там, здається, не зрозуміли і українською...

З виразу обличчя «Сталіна» не зрозуміла нічого, той лише кивнув головою, – «окей, окей, ві віл ток лейтер*...» і вийшов геть.

Повернулася до свого стільця та сідати не хотілося, всередині дійшло до стадії кипіння. Ось-ось почне вириватись розпечена пара назовні. Оксана дивилась на неї вологим, зляканим поглядом.

– Ну що? – спитала.

– Не знаю... Сказав, що скоро про все поговоримо.

– Тут є телефон?

– Спитай Ірину, бо мені на очі ця річ не потрапляла. Хочеш подзвонити тітці?

– А що робити?

– Думаєш, вона не знала куди тебе відправляла? – чомусь додумалась запитати Слава, ніби хтось інший диктував їй слова.

Оксана не відповіла, продовжуючи дивитись в нікуди.

---

*Добре, поговоримо пізніше – *англ.*

«Дивна ця Оксана, – подумала, – разом із своєю тітонькою!».

В ній почало наростати обурення, а далі – злість і ворожість до всього, що оточувало і до всіх, хто потрапляв у поле зору. Ці почуття розривали на шматки, терзали шмат за шматом нутро, стискали залізними обручами серце, били кувадлами по голові, аж у вухах гуділо. Та мусила вдавати спокій, хоч і не розуміла, був той спокій вибраний нею, а чи продиктований страхом. Мусить чекати, просто чекати, що буде далі. Надворі ніч, двері замикаються на ключ, за вікном гори й дорога серпантином, до центральної не близько. Ніяк не зорієнтуватися в темряві – куди йти? Куди бігти? В кишенях порожньо. Лише тепер подумала, що Стельос не дав їй і копійки за час перебування в нього! Але й за що би мав давати, за які послуги? Покидьок. Отак вони з тобою! Це ж треба бути такою наївною дурепою! Та й Ольга не ліпша... А Олеся? Тільки й думала, як спихнути її зі своєї голови! Слава, червона, як буряк, крокувала взад-вперед по кухні. Їй хотілося бігти, бігти з шаленою швидкістю, на яку лише здатна, доки не впаде далеко звідси, безсила. Енергія невідомої сили давила зсередини, здається, ще трохи і вибухне.

Впіймала себе на думці, що, попри всю безвихідь і трагічність ситуації, їй не хочеться плакати. Ні сльозиночки. І це дивно, бо зазвичай вона легко сльозиться, жаліючи себе. А тепер нема у ній жалю. Дві інші сили живуть в нутрі і змагаються. Дві сили пульсують разом з кров'ю жилами, – від однієї кидає в полум'я, від іншої вкриває льодом, одна штовхає до дії, інша сковує.

Гнів і страх. Ніколи раніше за своє недовге життя вона не відчувала їх так яскраво. Ніколи раніше ці почуття не володіли нею так сильно. Бо й ніколи раніше не доводилось усвідомлювати, що таке безвихідь, що таке справжній страх і від чого він може бути. Що породжує його... Кажуть, смерть страшна, але ж Славі не загрожує смерть. Все це хоч і прикро, та не смертельно. Чого ж боїться, що відчуває шкірою, всією своєю невидимою оболонкою? Щось слизьке й відразливе... Брехню. Вона відчуває брехню і спонукання до чогось, на що не здатна. Спонукання силою, хоч і не прямою. Відбувається воно через обман. Ниций і підлий. І не має нічого й нікого, щоб допомогло й захистило. І як це так, коли люди свідомо штовхають

тебе у багно?! Нахабно й підступно – у спину. Ти їм одне, а вони тобі інше, і при цьому щиро дивляться в очі! Як це так? Чому?

А чи, може, все це помилка? Її й інших. І даремно вона обурюється та злиться на тих інших. Терпіння! Не все ще вирішено. Вона тут не залишиться нізащо! Тож до чого ця паніка?

Думки знову перервав звук ключа в замку. Зайшов господар, а за ним – високий молодий чоловік. Досить вродливий. Перший щось говорив до дівчат і кивав рукою на вихід. Либонь, прийшов час виходити до нічної, захоплюючої праці.

Знову виринула з глибин приміщення Ірина. Господар поманив її рукою, вони про щось переговорили, й Ірина покликала двох новеньких. Почав розмову «Сталін», звертаючись до Слави:

– Зараз ми вирушаємо до клубу, це мій шофер, – показав на хлопця, – йдіть за ним до машини. З вами поїде й Ірина. – Глянув на неї уважно.

– Присядьте, роздивіться, а там і повідомите мені вашу остаточну думку, хочете залишатись чи ні.

Слава вирішила, що не буде гратися в мовчанку й послух у всьому, тож одразу запитала:

– Моя подруга хотіла би подзвонити в Афіни, у неї там родичка, котра, до речі, й запропонувала нам цю роботу.

– Вона сама вам пропонувала? – перепитав насуплено «Сталін».

– Ні, була ще людина – ваш співвітчизник. То може Оксана подзвонити? – наполягала Слава, відчуваючи його занепокоєння. Далі додала: – З нею переговорите й ви, думаю, що вона достатньо добре володіє грецькою і у такий спосіб виясните всі неясності.

– Добре. Твоя подруга з бару й подзвонить, – кинув роздратовано, як здалося.

Розмову було завершено, Слава переказала весь діалог Оксані й разом з Іриною пішли на вихід. На вулиці, під свіжим, прохолодним подихом вітру, до Слави на мить повернувся її оптимізм, бо ще трохи й Оксана поговорить зі своєю недолугою тітонько, і все стане на свої місця. Ніхто ж не буде їх тримати тут силою... А ця думка звідки? – забилося знову, як перелякана пташина, серце в грудях. Та ні, все буде добре! Оксанина родичка виправить оце непорозуміння. Це ж її помилка, врешті.

На них чекав невеличкий білий мікроавтобус. Ще четверо чорношкірих дівчат вийшли за ними з будинку й рушили слідом. Всі помалу розташувалися в салоні й автобус рушив. Певно, робив дві ходки, бо ще кілька дівчат залишилось у будинку.

Важкі, широкі двері відчинив шофер перед Іриною й дівчатами, ніби роблячи їм честь. Іще б. Славу він споглядав з особливою цікавістю, але не лише цікавість була в тому погляді, було ще щось, чого не розуміла в цей час. І оте «щось» їй було неприємним.

За важкими й об'ємними дверима зустрічала темрява. Величезне приміщення освітлювалось тьмяним приглушеним світлом, що сочилося з десятків кольорових лампочок, вмонтованих у стіни. Не встигли пройти вглиб, як хтось увімкнув величезну дзеркальну кулю, що звисала по центру стелі й повільно оберталася. По всьому просторому приміщенні, по стінах і стелі, по долівці і столиках, по обличчях прибулих забігали блискучі метелики. Довелося напружувати зір, аби щось розгледіти. «Справжня тобі дискотека», – подумала Слава й почала вдивлятися в темно-блискучу гущу. Простора й видовжена зала була повна столів і крісел, по один її бік попід стіною розташувались кабінки, а з іншого, навпроти, виднілася невелика сцена, певно, для живої музики. Чимось все нагадувало радянський ресторан, якби не мерехтливі й набридливі сутінки, а до них – важка місцева музика. Хтось глибоким басом гірко плакав у мікрофон, жаліючись на щось чи когось. Від того жалібно-трагічного скиглення навіювало смуток, а за ним – мовчазну тугу, котра, наростаючи, без зусилля могла перейти у депресію. Такий музичний супровід – те, що потрібно для прийняття рішення покинути цей гіркий, болючий світ, накидаючи собі мотузку на шию. Зліва від входу тягнулася довга барна стійка. За нею снувало двоє молодих людей – хлопець і дівчина. Ірина провела дівчат за столик у глибині зали, сказала, що всі тут збираються, за двома-трьома ближчими, а потім упродовж вечора розходяться по клієнтах. Та все вони зрозуміють помалу, по ходу справи. «І якого біса то нам потрібно розуміти?! Хто збирається тут залишатись, хіба ще не ясно?!» – обурювалась подумки Слава. Тривога, що було трохи відступила, знову великим роєм заклубилася десь у животі: «Коли це скінчиться? Хіба так важко дати телефон Оксані?! Для чого їм потрібен цей

вечір тут?!» Невдовзі увійшла чергова компанія дівчат, а за ними й вусатий власник закладу. Музиці додали гучності і вона, оця розриваюча душу мелодія, почала нав'язливо огортати звідусіль, проникати всередину крізь вуха, ніздрі, рот. Відкриваючи рота не можливо було сказати й слова, бо заглушені слова не мали сили вирватись назовні, а отой хрипкий бас заштовхував їх назад, у горлянку. Тож краще сидіти мовчки й чекати, чекати, чекати. Справді, хіба може бути більша тортура, аніж вичікування? Очі звикали до мерехтіння дзеркал, вуха до гулу й плачу, душа до тривоги.

Поступово у дверях почали показуватись перші відвідувачі, по двоє й по троє, а то й цілим гуртом заходили чоловіки різного віку. Спочатку віталися з барменом, потім прямували до господаря, котрий був захованим десь глибше, далі роздивлялися залу й прямували до вільних столиків. Дехто кивав рукою на знак привітання котрійсь із дівчат, – певно, тут немало «постійних» зв'язків і симпатій. У приміщенні запахло цигарковим димом, тонкі його цівки хвилястою доріжкою піднімалися знизу вгору, єднаючи стелю з легенями курців. Там, угорі, розливалися густим туманом по всій залі, як сиві хмари по небу. Час летів, відвідувачів все більшало – молоді, середнього віку, старші, а то й геть старі діди весело реготали, заграваючи з дівчатами. Ті відповідали таким самим реготом, безсормними вихиляннями тіла, відвертими обіймами.

Бажання, хіть, інстинкти. Гарячка в очах, спека в тілах, задуха в приміщенні. А чи в грудях... здається, нудить...

Відчула огиду, сором. Сором за них і за себе, хоча цнотливою себе й не вважала, та це вже занадто. «І я в цьому пеклі!» – майнула одна з тих думок, що приходять з невідомих закамарків мозку, тоді, коли їх ніби й не чекаєш. Ірина кудись зникла, дівчата давно розійшлися у всіх напрямках. До них ніхто не підходив, і ніхто не звертав уваги на двох новеньких. Ніби нікому вони й не потрібні. Дим все густішав та важчав і, об'єднавшись разом із музикою, щільно огорнув усе навколо.

Зненацька, як мара, з диму постала Ірина, а за нею виплив і хазяїн –«Сталін». Показав на Оксану, й з того кивка стало зрозуміло, що їй треба підвестися. Ірина нагнулася ближче до неї й крикнула на вухо: «Слєдуй за нім!», а сама присіла біля Слави.

– Оксана пішла до телефону? – кричала на вухо Ірині Слава.

– Навєрноє... – відказала Ірина байдуже і спитала: – Ну, как тєбє здєсь?

– Ужас какой-та...

– Ну, нє прєувєлічівай... хатя, і я так думала паначалу, а патом как папробавала, нічьо страшнава та! Асобенна, кагда пачувствовала дєньгі в руках... а оні могут бить нємалиє, от тєбя завісіт... Карман каждий вєчєр начал папалняться і хароший уражай в месяц насабірать магу! В Афінах такіє дєньгі і нє прісняцца! Да і папахать там нада, а здєсь чьо? Зуби скаліш етім дуракам і нєсьош глупасті, что в голаву придьот, а ім та как нравіцца, ужас! Нє будь дурай і не атварачівайся ат удачі, мнє та сорак уже і хароший спрос, а ти в два раза маложе і цвєток какой! Іспользуй ета!

Слава слухала її голос, що намагався перекричати музику й думала собі, навіщо оці розповідки, в яких вона не знаходить ніякого сенсу. Знаходить його, звісно, Ірина, бо ж он яка удача її спіткала, та ще й «пахать нє нада». Невже й вона доживе до сорока років, і всі її висновки з життя зведуться до цього? Спантеличена, не знаходила що відповісти, її мозок не встигав ані перетравити стільки інформації, ані дати об'єктивну оцінку останнім подіям. Не знала, як бути і як діяти далі. Але й не треба щось думати та відповідати, бо Оксана зараз про все домовиться і прийде кінець цьому довгому фарсу.

Оксана не забарилася, з'явилася разом з хазяїном. Не встигла Слава хоч про щось її спитати, як «Сталін» звернувся до неї англійською:

– Ти підеш зі мною. Нам потрібно поговорити.

Хотіла було відкрити рот, але той нетерпляче кинув «Нау, нау*!», ніби німецьке «шнель, шнель», знайоме з сотні радянських фільмів про другу світову.

Слава підвелася й пішла слідом за ним. Чомусь подумала, що кличе її до телефону, бо Ольга хоче поговорити й з нею. Та довелося розчаруватись, а заодно ще раз здивуватися, бо, залишивши її біля бару, повернувся невдовзі у верхньому одязі і наказав їй одягтися теж, вони десь поїдуть звідси.

---

*Вже, вже! – *англ.*

«А це що знову?!» – захолола, але часу на роздуми не мала. Згадала, що її куртка висить на спинці крісла, тож направилася знову вглиб зали. Оксана сиділа одна. Беручи куртку, Слава нахилилася до неї:

– Ну що, поговорила з тіткою?!

– Потім скажу... – кинула неохоче Оксана, не дивлячись на Славу.

«Напевне, зла на ту свою тітоньку, навіть розмовляти не хоче...» – вирішила подумки й попрямувала до дверей виходу, де на неї вже чекав «Сталін».

В ніздрі вдарило свіже повітря, втягнула його на повні груди й уловила дивний запах, що вже чула раніше. Крокувала слідом за чоловіком кудись у темряву й враз опинилася на довгій вулиці, освітленій по всій довжині вуличними ліхтарями. Повітря, окрім дивного аромату свіжості, було наповнене легким гулом, що долинав, здається, з усіх боків і приємно бентежив слух, точніше, заспокоював. Що то таке? Очі її зупинились по інший бік дороги на білому гребені шумовиння, що ліниво горнулося на пісок, залишало йому свій пухнастий цілунок, прощалось із величезною хвилею й відпускало її назад у море, аби несла ніжний пух берегу знов і знов. «Ось що так пахне!.. Як приємно було б посидіти отам, на піску, вслухатися у величну пісню хвиль і злитися з ними, перейнятися їхньою силою й волею, розщепитися та загубитися в просторі, де ніхто й ніщо не зможе обмежити!».

Клацнув дверний замок автомобіля, то «Сталін» відчиняв машину й зиркнув у її бік здивовано, на що то вона так задивилася в темряві. Той писклявий звук вирвав думки зі Славиної голови, й вони помандрували понад морем самотньо, залишаючи її тіло на піску, поряд з оцим неприємним типом. Пішла швидше до авто й мовчки сіла на переднє сидіння. Рушили, за декілька метрів звернули вправо, покидаючи пляж і море.

– Ну, що ти вирішила? – повернув її ще раз до дійсності голос «Сталіна».

– Що ви маєте на увазі? Ви дзвонили в Афіни?

– Так. Твоя подруга розмовляла зі своєю родичкою.

– Я не встигла поговорити з нею, тому не розумію, що відбувається. Та, сподіваюсь, це непорозуміння скоро скінчиться, – страх

знову сковував тіло. «Чому він питає, що вона вирішила? Що їй ще вирішувати?»

– Ми їдемо до одного мого друга в бар, там спокійніше і там поговоримо.

«Все поговоримо й поговоримо! До чого все це так розтягувати?!». Окрім страху до Слави повернувся й розпач. Ніякого світла, хоч би промінчик в цьому тунелі.

Автомобіль виїхав на центральне шосе, як здалося дівчині і, прокотившись ним кілька хвилин, різко пригальмував, з'їжджаючи на край дороги та паркуючись біля невисокої будівлі, освіченої вуличними ліхтарями. Довга й широка веранда підтримувала дах дерев'яними колонами з вирізьбленим чудернацьким візерунком, до цих колон були прикріплені ліхтарі, котрі своєю формою й світлом переносили в далеке минуле. Вздовж даху веранди на високих ніжках, як бузьки на гніздах, розтягнулися барвистим гуртом прапори різних країн, під легким подихом вітру розправляли свої кольорові полотна. На окремому високому стовпі, ніби місяць в небі, але чомусь неправильної, квадратної форми, сяяла неоновими вогнями вивіска з назвою закладу. Довга дорога тягнулася по ній вздовж і губилася десь ген вдалині, поряд – будівля з прапорами і над нею напис «ON THE ROAD cafe-pub», що означало «На дорозі». А й справді.

Хазяїн-«Сталін» відчинив металічні двері з матовим склом, пропускаючи Славу всередину. За дверима очам відкрилося видовжене вузьке приміщення, по всій довжині котрого тягнулася дерев'яна барна стійка. Високі, довгоногі стільці шеренгою виструнчились в ряд, обтягнуті гладенькою чорною шкірою. Під стіною довгими рядами тягнулися й полиці, на котрих щільно розмістилися пляшки з алкоголем. Здається, тут була зібрана випивка з усього світу, на всі смаки й уподобання. Приміщення було ще порожнім, чулася легка музика і пахло свіжозвареною кавою. Зненацька десь із кімнати, що губилася за аркою в стіні в кінці бару, вийшов високий та стрункий чоловік. Чорняве довге волосся і чорна, охайна борідка робили його схожим на арабського принца. Очі, глибокі та теплі. Вуста сховалися в густій бороді, але приємна посмішка звільнялася з полону й летіла поперед свого господаря до прибулих. Подав руку «Сталіну», перекинулись із ним парою фраз. Далі чорнявий чоловік звернув свій погляд на Славу. Простягнув руку:

– Василіс! – голос густий, глибокий, насичений теплом, як і його очі, приємно огорнув і розлився, як смачний, гарячий й ароматний шоколад по всій горлянці. Ніжно залоскотав у животі, заповнив нутро, заліг на дно свідомості. Хотілося ще одного ковтка. Надто смачним та екзотичним видався напій. Слава стояла, втупившись в його очі, заколисана його голосом, забувши, що від неї чекають якогось слова. Оговталась.

– Дуже приємно, Слава, – відповіла тихо, аби не почути власного голосу. Рука змокріла в його долоні.

Їй і справді було приємно, бо вся постать чоловіка, хоч і темна та суха, одягнута в чорну сорочку та чорні шкіряні штани, вихлюпувала у простір хвилі позитивної енергії, радісні й світлі флюїди котрої розливалися по всьому приміщенні. Їх неможливо було не відчути чи не вловити.

– Розмовляєш англійською? – спитав Василіс.

– Так.

– Звідки будеш?

– З України.

– Проходьте, будь ласка, – показав рукою вздовж бару, – і я до ваших послуг.

– Значить, з великого Союзу прибула до нас, – продовжував Василіс, заходячи за барну стійку.

– Від Союзу залишився тільки спогад. А країна моя завжди Україною звалась...

– Можливо, але ми загалом ті краї або Союзом називали, або Росією.

– Не знаю, чому вас вчили в школах, – відповіла Слава, – але ми вивчали географію, як і історію, досить прискіпливо. Кожна країна, кожен острів і народ має свою назву.

Василісу здалося, що він чимось образив дівчину, тому вирішив виправитись:

– А може, я був поганим учнем? – хитро глянув на неї, навіть підмигнув. – І, зрештою, буду мати можливість дізнатися більше про Україну від тебе, – продовжував таким тоном, ніби це був початок їхньої довгої співпраці.

Віддавало вогнем від його слів, рухів, жестів, постаті, але вогонь той не спалював і не руйнував, а легко грів постійним, тихим теплом. Зробилося затишно.

Пройшла за «Сталіном» вглиб бару й присіла на один з довгоногих стільців, що крутився в усі боки. Крутячись на стільці, розглядала уважніше приміщення. Всі стіни були вкриті блискучими покришками від коліс автомобілів, поміж ними – різні плакати із зображеннями мотобайків чи автомобілів минулих десятиріч, з ексцентричними постатями рок-музикантів. Також зі світлинами, зроблеми в барі і ще десь на вулиці, на котрих поміж яскравих усмішок жінок та чоловіків де-не-де виднівся і чорнявий Василіс. Окрім покришок на стінах виділялися також номери автомобілів з різних штатів Америки. Немало їх було прикручено й до полиць із пляшками, он штат Нью-Йорк зі статуєю Свободи, он Нью-Джерсі, а там Техас, далі Канзас, Арізона, Каліфорнія, Алабама, Пенсильванія, Монтана, Флоріда... Понад стійкою, вгорі, над їхніми головами тягнувся довгий міцний дерев'яний сволок, до якого теж було прикріплено немало фотокарток, різних сувенірів (мабуть, на пам'ять від відвідувачів), ланцюгів і жіночих прикрас. Це, останнє, чомусь не сподобалося Славі. Висів ковбойський капелюх і мексіканське сомбреро, дивна невеличка трубка чи то горн і звичайнісінький дзвінок із шнурочком, котрий звисав з його язичка і будь-якої миті можна було потягнутися до нього рукою, щоб порушити спокій гучним звуком. Спокій? Та ні, лилася легка музика, але Слава, надто захоплена інтер'єром закладу та його господарем, зовсім не зважала на неї. Василіс розглядав у іншому кінці бару щось у стіні. Придивилася й зрозуміла, що то ціла колекція касет. «Тут музики більше, аніж випивки» – подумала захоплено й почала спостерігати за Василісом. Він повернувся з касетою в руці, нагнувся до магнітофону, що знаходився десь під стійкою, і невдовзі музика залунала гучніше. То була обережна, ритмічна і грайлива хвиля, що все набігала й враз ударила сильно та відчайдушно, з металічною впевненістю й сердечною тугою, з ностальгією й мелодійністю, з плачем і відчаєм, а разом з тим і з байдужою зверхністю, ніби не всьому земному належала, а чомусь високому й далекому, недосяжному і таємному.

Підносила на потужних крилах увись, у простір, у Всесвіт! І там, на найвищій ноті, шаленіючи в своїй екзальтації різко обривалася. Скрапувала чутливими краплями в саме серце. Тілом дівчини пронісся легкий електричний розряд, ніби від блискавки, що розсікає небо. Магія... це рок. Та Слава не знала ще, що це «Deep Purple» з його славним «Child in time». Її нога сама ритмічно зарухалася в такт музиці, а очі почали ковзати по полицях із пляшками, аби загубитись межи різноманітних етикеток і не видатити своїм поглядом, що прикипав до Василіса, чогось, навіть їй ще не повністю зрозумілого. В алкогольному світі, що зібрався на полицях, можна було й справді загубитись. Навіть не випиваючи, а лишень вивчаючи й вибираючи, що б скоштувати… Стільки видів горілки дівчина не могла собі й уявити, а про віскі – то ще одна окрема і досить довга розмова, лікери, ром і вина, і ще всяка всячина.

Василіс з'явився перед її широко розплющеними очима з постійною й таємничою посмішкою, схованою у вусах.

– Що маєш бажання випити? – почула знову приємний голос. Стояв навпроти, так близько, на відстані руки. І про яку випивку мова, коли Слава й так уже сп'яніла. Втрачена й загублена в його голосі, очах, постаті. Їхні очі зустрілися, карі навпроти блакитних, темні й глибокі та повні тепла – навпроти світлих, зляканих і застиглих, як лід в ополонці. Застиглих від усього того, що ввібрали в себе за останні дні. Тепло й привітність його очей розтоплювали цей лід, ламали кригу й звільняли з-під неї всю ніжність волошкову. Оту, котру увібрали в себе з широких та золотих українських ланів, оздоблених синіми волошками, як вишиванка, а ще – червоними маками, котрими залило зненацька все обличчя дівчини. Вона не знала, що відповісти, бо окрім горілки, їй не було відомо інших смаків.

– Водка? – спитав, ніби здогадуючись про її думки.

– Я не куштувала чогось іншого, по правді сказати... Але, думаю, що горілка – це те, що мені зараз необхідно.

Жоден з чоловіків певно не зрозумів, що мала на увазі Слава, але те для неї не мало значення. Одного разу в такий спосіб відвернула від себе щось неприємне, як не дивно, бо за обставин спілкування з алкоголем зазвичай притягуєш до себе неприємне. Тож і тепер

сподівалася, що міцний алкоголь додасть їй упевненості і сили та принесе якесь просвітлення в затуманену голову.

– Лід? – перепитав Василіс.

– Чому ні, – погодилася.

Василіс вкинув у склянку два величеньких кубики льоду й почав лити зверху на них прозору рідину. Лід, ледь подзенькуючи, затріщав. Поставив пляшку на полицю і взяв звідти іншу, то було віскі, розлив у дві чарки й одну з них подав «Сталіну». Поставив чарку перед Славою, питаючи, чи не хотіла б вона шматочок лимона в напій. Дівчина кивнула головою на знак згоди.

– Ямас*! – мовив чоловік поруч, про якого Слава на мить забула. Ця згадка про дійсність стала кілком у горлі.

– На здоровьє! – промовив Василіс, намагаючись вимовити фразу правильно російською і підніс свою чарку.

Цокнулися. Слава пригубила холодну рідину, намагаючись заштовхати кавалок, що підступив до горла, глибоко всередину, хоча це не гарантувало того, що він не повернеться.

«Сталін» про щось заговорив з Василісом, вона вслухалася в голос іншого, але потужна хвиля нової композиції заглушувала його. То був легендарний та невмирущий «Скорпіонс».

Грюкнули вхідні двері й увійшло кілька чоловіків і жінок. «Яка різниця в контингенті» – подумала, порівнюючи цей бар з нічним клубом, «...і не лише контингент, а й вся атмосфера...». Василіс відійшов до нових прибулих, вітаючи тих середечно, як і Славу з оцим надутим раніше. Знову потягнула горілки, повертаючи голову за Василісом.

– Подобається тобі тут? – почула голос поряд і впіймалала себе на думці, яка ж вражаюча різниця може бути поміж людськими голосами.

– Так, мені тут подобається, – відповіла з легкістю. Чи то дія алкоголю, а чи позитивна атмосфера бару, але на неї зійшло звільнення.

– Матимеш можливість часто бувати тут, якщо залишишся працювати в мене.

---

*На здоров'я – *грецьк.*

– Мені потрібна робота. За цим сюди і їхала, але я не готова працювати в такому закладі, як ваш. Сподіваюсь, розумієте мене? – дівчина глянула на нього сміливіше.

– Так, я можу це зрозуміти, хоча люди з Афін сказали зовсім інше...

Оце так! Славу аж підкинуло на стільці. Залпом випила те, що залишилося в чарці й спитала:

– Що інше?!

– А те, що ви обоє чудово знали, кули їдете і для чого.

– Хто міг таке сказати?! – з розпачем перепитала. – Це неправда!

– Не знаю і не цікавить мене, в кого яка правда. Ті, котрі вас сюди відправили, запевняли, що все вам відомо. Цього мені достатньо й це я знаю. Твоя подруга може повертатися, вона мені не цікава, надто невиразна. А ось ти – інша річ. Ми можемо чудово співпрацювати. Вигідно буде й тобі, й мені.

Слава дивилася на нього великими очима, шокована почутим, бо що таке він говорить? І що їй до того, чого йому достатньо, а чого ні, вона ж тут, перед ним, висловлює свою думку, невже ця думка немає ніякого значення? Ніби немає значення й вона сама. Застигла, заніміла, задеревеніла. Невидимі голки почали штрикати по всьому тілу. Страх знову заповзав в груди. Тваринний, інстиктивний. Відпила води зі склянки й знайшла сили заговорити:

– Але така робота не для мене... Як ви не розумієте? – спитала, мов не своїм голосом.

– А що в ній поганого чи страшного? – вів далі своєї. - Хіба Ірина не розповіла тобі суть справи? Гроші рікою до тебе потечуть! А чи не за цим ти сюди їхала?

– Так, Ірина розказувала, та що з того... Я на заробітки сюди їхала, та не в такий спосіб! – голос Слави зміцнів, вона вже оговталась і до неї повертались обурення та злість.

– Який такий спосіб? Ти щось плутаєш. Твоя справа – лишень бути приязною до моїх відвідувачів, забавляти їх і таке інше. Допомагати їм відкривати кишені, а те, що звідти вилетить, залетить уже до мене й до тебе.

– Навіть якщо й так, то для цього потрібен певний талант, а я не актриса. До того ж Ірина говорила про секс... – шукала виправдання відмові.

– Дивись, все може бути на твій розсуд, але, як-не-як, – то додаткові гроші, і немалі. Не розумію твоїх проблем, – уже майже сердито говорив «Сталін», набундючений і червоний, як індик.

Слава знову розгубилася, не знаючи, які ще аргументи приводити, бо здається, той ніяк не чує її, ніби глухий або дурний. А насправді ні те, ні інше. І ця розмова доходить до абсурду, як биття води в ступі.

Задзвенів телефон на іншому кінці бару. Слава повернула голову в той бік, Василіс піднімав слухавку, відповів коротко й направився до них. Переказав щось «Сталіну» і той піднявся з крісла. Дзвінок був йому.

Спершись обома руками на барну стійку чорнявий чоловік ніжно дивився на Славу. В його погляді не було тієї голодної дикості, що відчула вона в поглядах чорних в закавулках Афін. Не було ні зверхності, ні зневаги, як у погляді водія. Було щось інше. Окрім ніжності та доброти, що світилися променями, здається, безпідставної й незбагнної радості, була в них симпатія, а ще – захоплення. Вдивлялася в ті очі, ніби могла знайти там підтримку. Чим довше й глибше поринала в темні, але теплі глибини, тим спокійніше почувалася. Ці очі – її рятунок. Як ота соломинка для потопаючого.

– Твоя чарка спорожніла, – зауважив Василіс, – вип'єш іще?

– Так, вип'ю... – оговталась.

Узяв пляшку, спостерігала за кожним його рухом так, мов хотіла запам'ятати назавжди.

– Готово! – поставив повну чарку перед нею.

– Дякую. Маєш дуже гарні й добрі очі, – зненацька випалила, – кажуть, коли добрі очі, то й добра душа...

Василіс звів догори брови від несподіванки.

– Дякую за комплімент! За це варто випити щось особливе!

– Це не просто комплімент заради компліменту... Давно, а може, й ніколи не бачила чогось подібного, – враз голос дівчини затремтів і на очі набігли сльози. Вона піднесла повну чарку до губ і відпила достатньо, аби якось опанувати собою. Та Василіс помітив її слабкість.

– Все буде добре... – заспокоїв і почав викладати на рушничок маленькі п'ятдесятиграмівки. Три. Підійшов «Сталін», від його близькості туман на очах мимоволі погустішав, ніби хотів застелити її від цієї людини. Ще раз відпила горілки з лимоном і дрібно закліпала очима, простягуючи руку до серветок, що лежали біля рушничка.

– Що ви тут п'єте без мене? – почула награно-улесливий тон.

– Текіла, – відповів Василіс, – іще раз, за приємне знайомство.

– А, річ хороша! «Текіла бум-бум»! Чула про таке? – звернувся до Слави. Та тільки мовчки покрутила головою.

– Тоді дивись і учись, – продовжив Василіс, наповнюючи маленькі скляночки й кладучи зверху на них тонкі шматочки лимона.

Подав кожному і взяв з великого підносу маленьку сільничку.

– Береш лимон, – граційно узяв лимон зі склянки, – треш ним отут, – потер руку у верхній частині долоні поверх великого пальця, – і посипаєш зверху на слід від лимона сіль!

Далі Василіс злизав сіль з руки, перехилив текілу і закусив лимоном. Слава повторила все за вказаною послідовністю. Закушувати лимоном текілу виявилося досить приємно, бо одне чимось доповнювало друге. Гіркуватий смак текіли заглушувала терпкість і різкість лимону. Та й після присмаку солі в роті напій легше йшов. Дивна й екзотична комбінація, але приємна.

– Ну як? – дивився з цікавістю на ледь скривлену Славу Василіс.

– Нічого так, пити можна, – відповіла, дожовуючи лимон.

– Наповни мою чарку і наливай ще по одному колу, – замовив «Сталін».

Перехиливши ще одну порцію, Слава зрозуміла, що дедалі більше розслабляється. Разом зі сп'янінням до неї прийшло бажання розплакатись, сльози насувалися, випирали з очей, ніби тісто з діжки, що виявилась замалою для нього і воно ось-ось потече вниз по стінках. З усіх сил заштовхувала їх назад, роблячи глибокі вдихи й п'ючи воду раз за разом. Вона не може дозволити собі розплакатись тут, бо це один з тих випадків, коли сльозами горю не зарадиш. В них і не повірить ніхто, бо нікому до її біди нема діла.

Людей все більшало й мале приміщення гуло, як вулик. Крізь грім, вереск, хрип і шипіння, силу й енергію рокових композицій

чувся сміх, вигуки та жарти людей. Всім було весело й добре, і від цього загального вдоволення інших Славі робилося ще гірше, бо ніхто з цих людей не помітив, яка вона нещасна. В якій вона халепі і як потребує допомоги. Сльози все-таки проступили з очей, стерла їх легенько кінцівками пальців і потягнулася до алкоголю.

Знову почувся дзвінок і Василіс, як і минулого разу, покликав антипатичного «греко-грузина» до слухавки. Можливості сказати бодай декілька слів Василісу у Слави цього разу не було. Він снував з підносом у руках поміж клієнтів, постійно жартуючи та про щось весело перемовляючись. Стежила за ним, линула до нього поглядом і, здається, усім єством, перехоплювала кожну посмішку і кожну грайливу іскорку в очах, вслухалась у приємний до болю голос, ніби знайомий їй з того часу, як з'явилася на світ. Ось тільки десь загубила його раніше, а тепер знайшла. Хотілося знов і знов перемотувати плівку, як колись у ранній юності касету Цоя, слухати його магічний тембр і засинати. Засинати в спокої та мирі. Хотілося обвитися лозою довкіл цього чоловіка, аби ніщо не змогло забрати її в інше місце...

Повернувся «Сталін» з незадоволено і насупленою пикою, певно, щось неприємне почув. Не сідав. Вийняв пачку грошей з кишені, потягнув ключі від авто зі стійки й гукнув до Василіса:

– Розрахуємось!–До Слави лиш буркнув: – Нам пора.

Поволі зсунулася зі стільця. Ніби задерев'янілими, не своїми ногами крокувала до виходу, намагаючись поверх голів уловити бодай ще один, останній погляд Василіса і запам'ятати, увібрати його в себе. Та марно…

Спасіння оманливе, як видіння оазису в пустелі. Затишок і спокій відвідали її лише на мить, аби нагадати про себе. Бо з того часу, як покинула вона рідний дім, покинула й спокій. Не задумувалась, що ж то живе у ній, а що кудись поділося, не мала часу, а то й просто не хотіла, відмовляючись заглянути глибоко в себе. Щоб не злякатись. Але ж ось спокій знову знайшов її і нагадав про себе. Чудовий стан душі та тіла, коли людина спокійна, в безпеці. Їй було безпечно біля Василіса, з першої миті, з першої хвилини, щойно переступила поріг оцього, як написано на сяючій вивісці, кафе-пабу «On the road».

Тепер вона виходить з нього, виходить у невідомість, у темряву, в ніч. Так темно й на серці.

Грюкнули двері, зачиняючись. Грюкнуло щось усередині, ніби й там зачинились якісь дверцята. Міцно, щільно й на засув. То вона закривала в собі жаль до себе. Закривала, ховала в собі жаль, сльози, біль безвиході. Закривала й для того, щоб не пустити в серце ту оманливу надію, що почала було зароджуватись. Надію на те, що все буде добре, що зле – омине.

Їхали швидко. На сьогодні це був, напевно, останній шанс поговорити й вияснити нарешті ситуацію, бо завтра Оксана поїде звідси і вона залишиться одна. Самотня й безпомічна. Усвідомлення цього теж завітало до неї вперше за життя. Чомусь була певна, що Василіс допоміг би, якби попросила, якби розказала, а вона не знайшла сміливості, не знайшла відваги, хоча б заради того, щоб захистити себе, допомогти собі, бо більше нема на кого сподіватись. Вона просто повинна була подбати про себе та свою безпеку, а не пливти по течії, що підхопила й несе. Вона знову, вкотре, виявилась нездатною постояти за себе... Але ж це не вона?! Бо вона не така! Чому все відбувається саме так? Ніби має відбутися, поза всім, ніби хтось сильною і вправною рукою направляє її човник туди, куди хоче. Але чому й навіщо? І ось вона все далі віддаляється від очей і голосу свого рятунку. Хай лиш уявного. Та що зробила задля того, аби рятунок став реальним? А тепер де шукати його, і в чому? Виявляється, вона невільна.

Набралася сміливості, як тільки авто стишило хід і звернуло в уже знайомий провулок.

– Мені потрібно подзвонити в Афіни й поговорити з Ольгою, – випалила на одному диханні. – З нею я домовлялась і тому хочу ще раз усе вияснити.

«Сталін» мовчав, набундючений, і невідомо було, злий він з якоїсь причини, а чи це його звичний стан.

Враз він різко пригальмував, з'їжджаючи на край дороги. Почав мовчки розстібати штани, Славі не потрібно було щось пояснювати, вона кинулася до дверей, та пізно. «Сталін» різко схопив її за волосся, потягнув на себе й тицьнув обличчям у свій напружений член.

– От з ним і поговориш, а не з Афінами! Тепер добре зрозуміла, крихітко?!

Слава почала пручатися, заливаючись слізьми та благаючи, але він продовжував тягнути її за волосся й тицяти собі поміж ноги.

– Якщо зле мене зрозуміла, то так, може, зрозумієш краще! Бо інакше ви й не розумієте! А в мене нема часу на пусте базікання! Прояснилося, смердюча комуністко?!

Він репетував, як навіжений. Зненацька позаду вдарило світло фар іншого автомобіля, що звернув у провулок. «Сталін» різко відпустив Славину голову, затих. Авто повільно проїхало поряд і легко привіталося гудком сигналу. «Сталін» почав застібати штани, а далі повернув ключ замикання.

Слава схлипувала, перелякана й нещасна.

Хотілось провалитися крізь землю, випаруватися слідом за сльозами, щезнути! Недаремно вона так гостро відчувала тривогу, недаремно боялася. Боятися, як виявляється, є чого, і так легко їй звідси не вибратися. Надія на диво щезла остаточно.

Під'їхали під нічний клуб. Славині очі, сповнені сліз, не бачили нічого перед собою, лице вмивалося ними, солоними й липкими. Язиком збирала сьози, перемішані зі шмарклями, як розгублена, безпомічна дитина. Хотілося закричати, вчепитися нігтями в оту нахабну ситу пику. Та страх сковував. Голос самозбереження нашіптував, що таким чином вона ще більше зашкодить собі. А як зробити ліпше, як вибратися з трясовини, в якій застрягала все глибше, не знала. Спробувала б утікти, та чи вистачить їй на повернення грошей? А хто і що зробить для неї щось задарма, без цих папірців? Таке здавалось нереальним... «Що ж робити? Змиритися з долею і стати… повією? І це не сон, на жаль, не жахіття, хоч як себе не щипай ти не прокинешся!» – надривно кричав чужий голос у голові. Відчай, безпомічність, страх і жаль до себе обступили з усіх боків, оточили високою темною стіною, як оця ніч надворі. Високою, до самих зірок, мерехтливих і оманливих, далеких і холодних. Що бачили вони звідти? Що знали? Чим допомогти могли? Бо мали б щось знати про все те, що відбувається. Скільки віків отам угорі, у просторі недосяжнім мерехтять собі, світ споглядають. Перемовляються та підморгують щось до людей. А що ті розуміють? І що розуміти хочуть...

Слава завжди мала бажання розгадати їхню мову, їхній переливний, загадковий і мереживний гомін, сплетений густою косою Молочного шляху поздовж усього неба. Розсипаний окремими пасмами то там, то сям по його схилах, в золоті кучері Вероніки квітами вплетений, у вічності сузір'я Ковша загублений, у найвіддаленішому сяйві збережений. Сяйві, що перетнуло безкінечність, а до неї прилинуло. Зіроньки... Такі чарівні і виразні на українському нічному небі. Вдивлялась у вас, губилася на дорогах ваших, летіла думкою до світла, залишаючи тіло на землі, купалася в глибоких темних водах вашого океану без страху. Лише з довірою, бо несли ви силу, впевненість, спокій. І радість, незбагненну радість! Де це все тепер? Покинуло її, а чи покинула вона?

Сльози вже душили, не даючи змоги дихнути. Сиділа, як прикута, до сидіння, не знаючи, що робити далі. Та й чи варто. Тіло беззвучно здригалося від схлипу.

– Виходь... Приведи себе до ладу і берися до роботи, – почула голос десь над головою. То «Сталін» відкрив дверці з її боку і тицькав щось в руки. Відсахнулася інстиктивно, але, витерши рукою очі, побачила, що то невелика пляшечка. «А це що?» – подумала з острахом.

– Water... Wash your face...* – пробубонів голос над головою.

Он воно що, як же без цього. Треба вмитися, бо її вигляд важливий. Як будь-якого товару.

Відпила ковток. А далі полила на руки, хлюпаючи собі в обличчя. Трохи розвиднілося очам, а заодно просвітилося в голові. Сп'яніння, що приємно взяло в свої обійми раніше, кудись щезло. Як щезли очі Василіса, як щез «On the road». Ніби наснилося. Ніби то була казка. А дійсність ось перед нею, єдина й незмінна, в повній силі й красі. Повіяв легкий вітерець, висушуючи обличчя, підвела очі до неба – та марно. Темне й вороже, ні однієї зіроньки. Де вони? Нема їх тут, а чи то тільки хмарно?

– Lets go...** – почула знову.

Що ж, «go».

---

*Вода. Помий своє обличчя… – *англ.*

**Йдемо – *англ.*

Важка музика зустрічала на порозі, як добрий удар боксера. Гриміла на повну силу, всуміш із гудінням голосів. Народу була тьма. Як видно, роботи тут вистачає всім і в цьому їй не збрехала Ірина.

Слава пішла вглиб приміщення, до столика, де сиділи раніше. Той був порожнім. Дивно, а де ж Оксана? Підійшла ближче й, знімаючи верхній одяг, присіла. Вдивлялася в сиву стіну диму, знову звикала до мерехтіння метеликів дзеркальної кулі, шукала знайоме обличчя Оксани або хоча б Ірини, ніби то якось могло допомогти. Втратила лік, скільки сиділа отак, вдивляючись поперед себе, вивчаючи кожне лице, що потрапляло на очі, вирази облич нових відвідувачів, що з'являлися на дверях, метушню барменів, що не встигали наливати випивку. Господаря видно не було, та промайнуло лице Ірини неподалік, і невдовзі вона з'явилася перед нею. Незважаючи на те, що Слава сама спочатку шукала її очима, тепер від Ірини війнуло чимось неприємним і відразливим.

– Вєрнулісь уже? – спитала, посміхаючись, Ірина.

– Как відіш... – кинула у відповідь Слава.

– Гдє билі?

– В каком-то завєдєніі, а што?

– Да нєт, нічєво асобєннава. Проста спрашиваю... Он ведь часта харошенькіх дєвачєк па другім барам водіт, для рєклами. Ти в єго делє казирная карта.

– Мнє можна радаваться?! – уже з насмішкою спитала Слава.

– Ну, как хочешь.... А ти што, нє в духе? Случілась што?

– А што, может случітся єщьо штота? – в тому ж тоні продовжувала Слава.

Ірина не відповіла, піднялась із крісла й пішла геть. Та не минуло багато часу, як з'явилася знову, аби повідомити Славу, що її чекають біля каси.

Слава підвелася й попрямувала у куток біля стійки в передній частині приміщення, там, де недавно чекала на «Сталіна». Чорношкіра дівчина, вік якої важко було визначити, вказала Славі на стілець поряд і сказала чекати. Знову Слава намагалась бути лише спостерігачем подій навколо себе, аби таким чином хоч якось відгородитись від неприємної дійсності. Бо це не вона і це не з нею

відбувається. Це лише маячня глибокого й важкого сну, ось прокинеться і все буде інакше.... Обов'язково інакше.

Чорна огрядна дівчина на касі знову звернулася до неї:

– Спробуй сьогодні робити свою роботу, підійти до одного зі столиків, де самотні мужчини. Я тобі пошлю Ірину в поміч, на перший раз.

Слава дивилася на неї безвиразно й лишень кивала головою.

– Тримай і оце, – продовжила касирка і подала їй невеличний сріблястий пакетик чотирикутної форми. «Що це?» – раптом було здивувалася Слава і не встигла підвести очі з запитанням, як та додала:

– Для першого клієнта.

«Ага. Ось воно що. Оце весь її вибір і розсуд…».

Повернулась до столика, сховала презерватив у кишеню куртки й присіла знову, навіть не думаючи рухатися з місця. Вже що буде, те й буде. Час летів, хоча ліку йому не могла дати, ніби ця ніч розширювалась і розтягувалась у часі, й не варто було чекати їй кінця.

Знову з'явилася Ірина, уже без посмішки. Сухо звернулася:

– Мєня прасілі, – закцентувала на «прасілі», – памочь тєбє. Я прісматрєла маладих рєбят за аднім із столікав, ані єщьо адні, пайдьом?

Слава слухала її промову, а очима прикипіла до входу, хтось надто знайомий і близький з'явився там. Не відповідаючи ні слова Ірині, почала підводитися з крісла. Втупилась очима в одному напрямі, а все інше втратило для неї будь-яке значення. Невже? Невже це він?! Та ж він, без сумніву! Його постать змогла б упізнати з мільйонів! Ірина крокувала кудись углиб, крокувала за нею і Слава, та якоїсь миті змінила напрямок.

Доки Василіс розташовувався на одному з високих стільців за стійкою, Слава стала біля нього.

– Хелло! – випалила, стримуючи легке тремтіння в голосі.

– Хай, – відповів, усміхаючись.

– Рада тебе бачити, хоча місце не з надто приємних.

– Роль відіграють завжди люди, а не місця, – відповів Василіс і спитав: – Вип'єш щось?

– Так. Тільки скажи, будь ласка, бармену, хай то буде горілка з лимоном, а не вода.

– Буде зроблено.

Василіс звернувся до бармена із замовленням і знову повернувся до Слави.

– Замовив тобі горілку з лимонадом, легше п'ється. Думаю, не будеш проти?

– Не буду. Та й тобі видніше, що замовляти. Мені залишається спробувати й сказати свою оцінку. Хоча я повністю довіряю твоєму смаку. І тобі...

– Довіряєш, – підняв грайливо брови, – але чи віриш?

– На всі сто! – не задумуючись, відповіла, – а може, й більше...

– Навіть так. І звідки така довіра?

– Звідкись ізсередини, – стенула плечима.

Бармен підніс напої, працюючи швидко й завчено, як на конвеєрі. Знову підняли чарки, як і кілька годин тому, і знову Василіс смішно вимовив «на здаровьє». Слава почала виправляти його, показуючи, як вимовити цю фразу українською. Для Василіса не чулося в тому якоїсь різниці, тоді вона запропонувала суто українське побажання «будьмо». Виявилось, це легше вимовляється.

– Будьмо, Слава! – ще раз повторив Василіс, уже майже без акценту, й зауважив: – Дивне в тебе і'мя...

– Чому? – не зрозуміла дівчина.

– Всіх вас зі Сходу славами називають, а в тебе й ім'я таке ж.

– Повне моє ім'я – Ярослава, що означає «рання, весняна». Це – Яра. А Слава, – від славити. Тож, виходить, моє ім'я – це славлення весни, славлення початку в природі.

Розповіла Василісу про особливості слов'янських імен, про Київську Русь і її зв'язок з тодішніми еллінами, а пізніше – з Візантією.

– А ти любиш історію, – зауважив Василіс.

– Все невідоме вабить мене. А історія відкриває двері до загадок минулого...

– Ось і мій перший урок. До речі, Яра все ж більше мені подобається, звучить якось світло.

– Бо ж весняне світло, від перших теплих промінців сонця, – весело глянула в його очі.

Іншої миті та за інших обставин це могло б здатися фліртом, але дівчина не відчувала, що фліртує чи заграє з цим чоловіком. Ні, вона поводиться природньо, вільно й невимушено, ніби давно знайома з ним і навіть близька, тож ніякого загравання й не потрібно. Їй і справді було добре поряд з цим веселим чоловіком, а ще – затишно. Знову, як у пабі, відчула безпеку і спокій, що невловими хвилями напливали від нього, закутували й заколисували, даючи змогу ні про що не думати й не турбуватися.

Бармен постав перед ними з двома чарками та лимоном поверх, – Слава здогадалася, що це текіла. Мовив щось до Василіса і знову щез у цигарковому тумані.

– Заклад нас пригощає, – пояснив їй Василіс.

– Бачу, пригощання у вас – досить звична річ.

– Особливо для поважних клієнтів, – підморгнув по-змовницьки й подав їй першу чарку. Знову приторно-кисло-солоні смаки, змінюючись один за одним, як ланцюжок, прокотилися горлом. З'їла цього разу шкірочку від лимона, – та видалась солодкуватою.

– Ти заміжня? – спитав, нахилившись ближче.

– Ні, – покрутила головою.

– В Греції віддавна?

– Два тижні, щойно віза закінчилась. Тепер я нелегал. Якби це моя єдина біда, – зітхнула.

– І які ж у тебе біди? – питав далі, все ще посміхаючись і не розуміючи, що вона має на увазі.

– Цього, що я тут, – достатньо... Чи як думаєш? Єдиний позитив – це твоя присутність.

– Хочеш сказати, тобі добре поруч зі мною?

– Так. І не лише добре. Мені з тобою спокійно.

– Чому так?

– Не знаю, це непояснюване відчуття. І повір, воно вперше завітало до мене за всі дні, що я тут.

Знову проступили сльози. Василіс зрозумів її настрій і підніс склянку з водою:

– Відпий, заспокойся й ні про що не думай.

«Легко сказати – не думай. Як не думати?! Хіба то можливо? Чому вона не десь інде, чому не зустрілася з ним якось інакше?

Тоді б, може, й не гадалося, не боліло від думок в голові. Хоча їх майже нема. Там – порожнина, заповнена знаками запитання», – Слава повільно, ковток за ковтком, пила воду й заганяла набридливий жмуток розпачу назад в глибини грудей.

Зненацька почула голос, неприємний, майже огидний, хоч і знайомий, прямісінько над вухом. Це ж треба, аби принесло його в цю мить. Кинула скоса оком і побачила руку з товстими волохатими пальцями у золотих перстенях на Василісовім плечі.

Стало незручно, з'явилася нудота, що напливала зсередини, уже замість сліз. Емоції нестримно рвалися назовні. Намагалась не дозволяти їм заволодіти собою, оскільки в цій ситуації вони були зайвим привілеєм. Їх прояв, – то й справді привілей, що належить тим, хто володіє ситуацією, або ж не надає їй уже ніякої ваги, й тому може поводитись як завгодно. Коли ж перебуваєш в очікуванні та неясності, доводиться затихнути, заморозити всі відчуття. Чекати прояснення, результату, чекати завершення і кінця, і вже тоді дозволити й відповідні емоції. Та все це людям з досвідом і життєвою мудрістю. У Слави не було ні того, ні другого. Все, що керувало нею й підказувало, як бути й поводитись, – то здоровий інстинкт і жіноча інтуїція, що сама увімкнулася і вела Славу невідомо куди.

Підвелася зі стільця й попрямувала до туалету, туди її вели інші, фізіологічні відчуття.

В туалеті довелося допомогти собі двома пальцями, хоч від чогось, але звільнитися в цей вечір. Промила обличчя холодною водою й глянула в дзеркало. Здається, не бачила себе вже давно й оце відображення молодого та вродливого обличчя було їй чужим. Гірко здивувалася й майже вжахнулася. Що ж то таке? Бо он голубі очі ніби її, хоч ледь червоні та припухлі від сліз. Чорні довгі вії тремтять, як крила бджілки над квіткою, довгі й виразні дуги брів на високому чолі готові злетіти увись і помандрувати туди, куди тіло не може. Пишне, русе волосся приємними хвилями спадає на плечі, ледь завиваючись, як дорога поміж гір. Все це ніби її, але щось не так, щось неприроднє і непритаманне їй заховалось в кутиках очей, причаїлось у вигині губ, нависло над високим чолом і звело докупи брови.

Розгубленість. Страх. Відчай.

Ось що чуже й вороже заволоділо нею, відібрало всю силу і волю, впевненість та відвагу. Як огидно і потворно може виглядати страх на обличчі! Вона, здається, нічого й ніколи не боялась. А чи не бачила себе такою? Та звідки й де було бачити їй свою спотворену страхом сутність, коли не довелося раніше відчути його холодний дотик. Завжди енергійна, самовпевнена, свавільна, зі своїми примхами й приливами різного настрою, залежно від якого й діяла завжди. Трохи батяриця в юності, а найкраща її компанія – то була ватага хлопців-однолітків, з якими крали коней, шастали по чужих городах у пошуках ягід, черешень, вишень, грушок чи яблук, всього, що було й у батьківських садках, але там не таке «солодке», як серед ночі, втаємничене й ризиком заповнене відчуття смаку на устах. Далі, студенткою, прийшлося пів Союзу перетнути, перепродуючи сувеніри з Карпат, аби вижити в скрутні часи «перебудови», хоча то скоріше не перебудова була, а повнісінька розруха. Ночувала на вокзалах, у загальних, переповнених і смердючих вагонах потягів. Зустрічалось всякого на тих дорогах, але не було лячно. Вона могла боротись і виживати. А як боротись тепер? Як вижити без шкоди собі? Не знала... Виявляється, вона зовсім не пристосована до цього нового, дивного їй світу, котрий виявився ще й диким. Та й звідки би мало взятись те пристосування і коли. Її ніби з виру та в шалений вогонь кидало, не даючи оговтатись. І ось-ось готова розплакатись, розкваситися знову. Ні, це не вона. Це знову не вона. Де й коли загубила себе? Коли перетнули кордон, а чи коли ступила на центральну площу Афін, що поглинула могутньою хвилею, примусила затамувати від несподіванки подих і так, не випускаючи духу, неслась вона все далі й далі...

«Досить! Ще раз промий писок і виходь звідси! – гаркнула на себе спересердя, – ...бач, розвезло її! А хто тобі, дурепо, винен?! Зціпи зуби й витримуй удари, доки не навчишся давати здачі сама...»

Потягнула важкі двері на себе й ступила назад у сивий і їдкий туман цигаркового диму, в роз'їдаючий душу стогін глибокого й важкого жіночого голосу. Ні, душу він їй не роз'їсть. Мусить витримати.

– Щось сталося? – спитав Василіс.

– Ні-і... Нічого особливого, – відповіла, не розуміючи в чому справа. Невже затрималась так довго?

Бармен поставив перед ними знову дві повні чарки текіли.

– Нас пригощає Хараламбіс.

– Хто-хто? – здивовано перепитала.

– Бабіс, – повторив уже інакше Василіс, – з ним ти була в мене сьогодні.

– А-а-а... ось як його звати.

– До цих пір не знаєш його імені?

– Чула, щойно приїхали, але не запам'ятала. Дивні мені ваші імена, назви, сама мова, тому й не запам'ятовуються.

– А мене хоч пам'ятаєш, як звати?

– Звісно, ти – Василь! У нас є таке ім'я.

– Що ж, вип'ємо, дівчино зі слабкою пам'яттю! – Василіс знову вручив їй текілу.

– Ямас! – вимовила першою й різко перехилила чарку.

Випив і Василіс, а потім, жуючи лимон, зробив запитання-пропозицію, що видалося Славі природнім і потрібним, ніби це мало відбутися само собою.

– Ти би пішла сьогодні зі мною?

– Куди завгодно, – спокійно і впевнено відповіла, – тільки подалі звідси.

– Тоді йди по свій верхній одяг.

– А Бабіс? – кивнула головою вбік.

– Не турбуйся, я все владнаю.

Слава знову попрямувала до столика. Цього разу ноги несли її легко, як підхоплену вітром хмаринку. Вона йде з ним! Головне, що з ним і що звідси, а все решта... Решта прийде потім, їй як ніколи важливим було тепер.

Повертаючись, не знайшла очима Василіса за стійкою і аж злякалась на мить, але помітила його біля входу. Стояв там, на жаль, не один, – з Бабісом-«Сталіном». Той посміхався блаженно... І якого дідька?! Порівнялася з ними.

– Ти підеш із цим чоловіком, – звернувся до Слави, ніби даючи їй такий дозвіл, – але на світанку чекаю тебе. О шостій годині тут. Думаю, ясно? – намагався перехопити її погляд, але очима дівчина була вже деінде і єдине, що подумала, перш ніж ступити за поріг – «краще би сьогодні не розвиднілося».

Виїхали з Василісом знову на знайоме шосе й покотилися в тому напрямку, що й раніше з Бабісом. Невдовзі звернули вправо й продовжили їхати польовою дорогою, постійно звертаючи то вправо, то вліво, то різко підіймаючись. Занурювались у гірське царство. Ніде не зустрічалось бодай одного будинку, а чи, може, ті були заховані в глибині маслинових гаїв. «Звідси, якби й хотів, то, певно, не вибрався б. Хоча, краще загубитися отут, аніж будь де-інде» – подумала Слава.

Звернувши на ще одному, досить крутому повороті й виїхавши стрімко по схилу на рівнину, дівчина побачила у вогнях автомобіля білі стіни високого будинку. Пригальмували.

– Зачекай хвильку, – звернувся до неї Василіс, – я притримаю собаку, він не кусається, але злякати може.

Великий і чорний пес вже радісно витанцьовував у світлі фар. Василіс вийшов з машини, примовляючи лагідно, а той загавкав насторожено, відчуваючи чужу людину в салоні. Попрямували обоє десь углиб двору, почувся дзвін ланцюга, й невдовзі Василіс повернувся, відкриваючи Славі дверцята.

– Тепер можна і без страху.

Пішла слідом за ним до будинку. Над дерев'яними, добротними й місцями вирізьбленими легким візерунком дверима лилося яскраве світло з невеликого ліхтаря, що нагадував Славі ліхтарі перед пабом. На невеличкій веранді, встеленій білим мармуром, стояв великий круглий, також мармуровий, стіл, кілька дерев'яних стільців, а по краях та в кутках – горщики із зеленню без цвіту.

Василіс устромив ключ в дверний замок, повернув, ледь притягуючи двері на себе і штовхнув їх усередину. Увімкнув світло в приміщенні й відступив на крок, запрошуючи спершу зайти Славу.

– Будь ласка, прошу до моєї хижки!

Ну, хижкою вона б не назвала те, що побачила, переступаючи поріг. Простора, світла, аж яскрава зала за рахунок білосніжних стін та білих кахлів на долівці. Світло-коричневі канапи напівколом, поміж ними – кругленький, такого ж кольору дерев'яний столик. Камін, викладений червоно-коричневим гранітом, роззявивши свого темного рота, дихав на всю кімнату ароматом згорілого

дерева. Серед попелища останки деревини жевріли червоними блискітками й помалу отак засипаючи, кидали останній погляд на нову гостю.

– Проходь, не стій, будь, як вдома, – посміхався Василіс, – як бачиш, у мене не тісно. Я тільки недавно закінчив роботи у цьому будинку і ще не довелося переночувати.

– А де ти жив раніше? – здивовано спитала Слава.

– У будиночку на задньому дворі, покажу тобі завтра.

Він говорив про завтра так, ніби прийшла вона сюди надовго.

Слава пройшла вглиб і присіла на м'яку канапу.

– А й справді, ще пахне фарбами, й... попелом... – зауважила.

– То вдень мені чомусь прийшло бажання розвести тут вогонь, також уперше. Ніби знав, що буду мати гостей, той підклав ковбка перед відходом, але вогонь встиг його зжерти. А там кухня, – додав, показуючи на двері, що вели з салону, – подивишся ?

– Чому ж ні! – підвелася.

Не менш просторе й об'ємне приміщення кухні відкрилось її очам. Розкішна. Будь-якій жінці на радість. З чудовими лакованими дерев'яними меблями (як довідається пізніше – ручної роботи), блискучим столом із чорного граніту, таким гранітом була встелена й кухня. Дерев'яна стеля й такі ж сходи на другий поверх створювали атмосферу затишку і тепла. Над столом висіла оригінальна люстра у вигляді корабельного штурвалу, з котрого в різні напрямки світило три невеликих, але яскравих лампи. В глибині, позаду сходів, виднівся ще один прохід, вироблений аркою, за ним знаходилась ванна кімната і вбиральня. Все настільки добротне й дороге, що, здавалося, ніби потрапила в пишні князівські палати. Та хіба могла вона інакше дивитись на цей будинок після свого, хоч і охайного, але убогого совдепівського житла.

Далі Слава відвідала ванну кімнату, від якої в неї остаточно перехопило подих. Ніжно-зеленого кольору кахлі з рожевим легким візерунком, білосніжні умивальник і ванна. Блискуча нержавійка різала очі й звідусіль огортало приємним ароматом, так і хотілося блаженно влягтися у ванну з гарячою водою та й попливти тією ароматною рікою в далекі, незвідані, але не такі жорстокі краї.

– Нагорі дві спальні, – додав Василіс, виводячи Славу з мрій, – і це все! – розвів руками, ніби вибачаючись, що нічого більше показувати.

– Немало й так, – стримано відповіла.

Всередині вирувала буря захвату, та вона все ще перебувала в заціпенінні, не дозволяючи собі бути собою. Ще не все ясно. Ще не все, або майже нічого...

– Ти, напевно, змучена й виснажена за день, тож прийми душ, а чи ванну. Рушники он там, у шафі, – показав на непримітні шафки, вбудовані в стіну поряд із ванною кімнатою. Дівчина мовчки кивнула, дякуючи, й рушила до шаф.

Щедро й довго поливала своє тіло пружними струменями води, а коли, закутана у великий рушник, повернулася в салон, Василіс уже смачно сопів на канапі. Що ж, їй залишається піднятися нагору і знайти ліжко. А завтра – будь що буде. Скоро й світанок. А тепер – насолода і спокій. Їй так приємно в цьому домі, чого б не сказала про оту афінську квартиру.

Сон не примусив довго чекати...

* * *

Розбудив її легкий і приємний дотик, розплющила очі. То Василіс сидів поруч і гладив її волосся.

– Доброго ранку!

– Доброго ранку! – відповіла, усміхаючись.

– Як спалося?

– Як вдома.

– В тебе чудове волосся, як у русалки... а ще – очі, та й все інше подобається мені. Дуже… – В голосі ніжність, чуттєвість і ледь вловима ностальгія.

– І ти подобаєшся мені. З першої хвилини.

Губи їхні з'єдналися у цілунку.

Було далеко за південь. Слава розхвилювалася, віддаючи належне часові й згадуючи, що вона не належить цьому затишному й свіженькому дому, не належить цьому до болю рідному чоловіку, невідомо, чи й належить сама собі. Як докотилася до того, щоб не належати собі? Документи її ще в тому будинку, та й її, як річ, також скоро повернуть туди. Знову навернулися сльози.

– Що з тобою? – спитав збентежено Василіс.

– Мені так добре тут, а як згадаю, куди потрібно повертатись, то життя немиле. І як тільки могла опинитися в такій дурні. Що мене чекає й думати страшно.

– Залиш це мені, – тільки й відповів, цілуючи її очі.

Слава дивилася на нього, не розуміючи повністю змісту слів, але й не хотіла випитувати більше, вона довіряла йому. Той внутрішній ледь вловимий голос, а деколи – взагалі нечутний, німою силою робить свою справу, скеровуючи людину туди, куди потрібно.

Решту дня провели в прогулянці маєтком Василіса. Землі й маслин мав багатенько. Посеред його володінь розкинувся величезний сад помаранчів, лимонів і мандаринів, поміж ними де-не-де ховалися дерева гранату, а ще – дерева мигдалю, мушмули, навіть декілька горіхів. Дивно пахла грецька земля, своєрідно, по-іншому, по-чужому. Але цей запах землі, саду, трав, повітря був свіжим, приємним та чистим, як усе, що створила природа, в якому б кутку земної кулі то не було.

Слава бродила під густими кронами помаранчів, смакувала соковиті плоди з рук Василіса і здавалось їй, що вона в раю. В тому далекому, омріяному та недосяжному, як часто здається. А він ось – біля твоїх ніг, у твоїх руках, над твоєю головою. Навкруги тиша й тільки вітер перемовляється з віттям дерев, і десь високо кричить сокіл. Навкруги – гори й маслини, маслини і гори. Людей не чути й не видно, тільки вони вдвох, як загублені. Та ось зненацька приніс звідкілясь вітер дзенькіт дзвіночків. «Що то?» – спитала Слава. «Десь вівчар з вівцями й козами бродить» – відповів Василіс. «Чи не Карпати?.. – подумала Слава. – Тільки смерек із їхнім ароматом бракує».

Зробивши обхід, повернулися з повними пакетами фруктів для пабу. Великий чорний пес аж рвався з ланцюга, то нападаючи приливами ворожого гавкоту на чужинку, то ластячись до свого господаря й просячи волі.

– Час його погодувати, – зауважив Василіс, – а заодно і нам варто підкріпитися. Моя мати щось має готове, – підмигнув до Слави й попрямував до низької старенької будівлі на подвір'ї, що притулилася однією стіною до нового будинку, ніби шукаючи в нього

захисту і підтримки, як стара людина в молодої та сильної. Цю прибудову, з її маленькими, трохи викривленими вікнами, рипучими й старими дверима, дівчина могла б назвати хижкою. Василіс ніби пірнув туди й одразу ж виринув з кастрюлею в руках. За ним тягнувся невидимий запах чогось смачного та принадного, аж слинки покотилися, – та й не дивно, день ішов до вечора, а до роту, окрім кави і фруктів, ще нічого іншого не попадало.

За трапезою Василіс почав розпитувати Славу про документи, речі, які в неї є та яким чином потрапила вона в країну. Бо в ті часи по-різному бувало. З албансько-грецьких кордонів албанці йшли пішки через гори, опиняючись в Греції без будь-яких документів. Така ж ситуація склалася на болгарсько-грецькому кордоні. Люди деколи йшли групами з провідниками за немалі гроші густими лісами Родопів. Кому щастило менше, той попадався прикордонникам а чи поліції уже на території Греції, а хто мав добре укладений договір з удачею, добирався до великих міст, таких як Салоніки чи Афіни, й там губився в русі та метушні мегаполісу. Дехто залишався в менших містечках чи розходились по селах, працюючи на сільськогосподарських роботах та постійно переховуючись від органів влади. Незаконна праця оплачувалась низько, у будь-якому випадку нижче, ніж законна, але й то було за щастя для збідованого люду.

Слава розповіла Василісу про свій приїзд, про мету заробітків. Оповіла все, що пов'язано з її появою в цих краях, згадала і Стельоса, але без подробиць про їхнє «сватання», бо розуміла вже , що то було. Соромно було признатися чоловіку, котрий запав у серце і від котрого, хоч іще не усвідомлено, але чекала допомоги. Не приховувала й того, що в кишенях негусто, і ось вона тут. Довірилась нібито своїм людям, котрі запевняли, що нічого «такого» не буде та й у разі чого вона може повернутись, але, як вийшло, повернутись не так уже й легко. Про поведінку Бабіса та про сутичку з ним також змовчала. Отож, сталося те, що сталося, і хто знає, можливо, в неї не було іншого вибору. Потім Василіс нагадав, що пора збиратись до бару. Спочатку вони поїдуть в паб, приведуть все до порядку після вчорашнього вечора, а далі поїдуть вирішувати її долю.

У пабі пахло недопалками й залишками алкоголю та фруктів. Василіс учора не прибирав, поспішав зачинити. Показав Славі де і

як мити посуд, куди викидати сміття, й почалася робота. Дівчина мила, витирала та складала, а Василіс зносив усе з різних кутків бару. Далі він узявся за туалети на вулиці у садку, а Слава заходилася мити долівку. Повідчиняли двері й у приміщенні запахло свіжістю. Поміж тим Василіс заклав кавоварку й до свіжості приєднався смачний та манливий запах кави. Приміщення наповнювалось теплом тільки від невеличкої саморобної, як похвалився Василіс, металевої пічки, що розмістилася в кімнатці за аркою. Цього невеличкого джерела тепла було достатньо для всього приміщення, аби захиститися від холоду, котрим могла похвалитися місцева зима, що «лютувала» вдень двадцятиградусним теплом, а деколи й вище. Вночі, щоправда, могло бути досить прохолодно, більше за рахунок вологості, й тоді потрібне було опалення. Та поки-що вони не розводитимуть вогню, а погріються кавою, бо потім доведеться зачинити паб. Василіс сидів навпроти Слави на довгоногому стільці й крутив цигарку, після неї – вирушають. В грудях Слави, де, здається, все було стихло на якийсь час, знову тривожно завіяли холодні вітри, примушуючи серце тремтіти. Вона тільки зітхала глибоко, випускаючи з себе тривогу.

– Скрутиш і мені одну? – попросила майже тремтячим голосом.

Глянув на неї здивовано:

– Куриш ?

– Інколи, особливо коли хвилююсь.

Василіс не відповів, розуміючи її й не збираючись витрачати марних слів. Почав повільно й вправно крутити цигарку. Викладав на тонкий папірець тоненьку цівку дрібного тютюну, слинив з одного боку й починав закручувати. Щось подібне колись курив її дідусь, і тим тютюном був просочений весь його одяг і вся, здається, постать, то був важкий запах, їдкий і трохи приторний. Від диму ж Василевого тютюну віддавало приємним ароматом. Слава взяла блискучий синій пакет, на котрому великими жовтими літерами було написано «Old Holborn», відкрила й втягнула ніздрями запах. «Певно, з якимось домішками» – подумала.

Остання затяжка, глибока й довга, ніби могла затримати її, або хоча б якось відтягнути повернення до пекла. Видихнула разом із

димом своє хвилювання та підвелася зі стільця. Василіс почав вимикати світло.

Важкі двері втретє відчинилися перед Славою, а серце здригнулося, як першого разу. Було ще порожньо, в глибині приміщення сиділо декілька дівчат, певно, тільки з'їзджаються. Не встигли дійти до каси, як з непомітних дверей навпроти вийшов Бабіс. З лиця геть темний, в очах – лють і неприязнь, ніби його маму вбили і якби не Василіс, то напевно б кинувся на Славу з кулаками. Не мала найменшого сумніву. Сухо привітався з Василісом, а їй мовчки вказав на стілець поряд з касою. Сюди, на цей стілець, здається, вказували кожній дівчині, котра в чомусь провинилась. Як до суду. Двоє чоловіків не затримались біля бару, а попрямували кудись углиб. Час ішов, зайшла ще одна група дівчат, серед них – Ірина. Кинула поглядом у бік Слави й легко, але невпевнено, кивнула головою. Оксани не було – не виключено, що вже в Афінах розбирається зі своєю «дорогою» тітонькою.

Помалу з'явилися перші відвідувачі і гучніше залунала знайома музика. Запахло алкоголем і димом, а дівчина продовжувала сидіти непорушно на стільці, ніби про неї забули. Ані Бабіс, ані Василіс не з'являлися. Ця невідомість і очікування, вкотре і знову, були нестерпною мукою, що тримала в напрузі й колотила зсередини дрібною лихоманкою. «А що, як він покинув мене?!» – злякано увірвалася чорна думка. «А що, як все це заспокоєння словами і є одні лише слова? Хіба так уже не трапилось? Одне говорять – інше роблять!». Слава не була певна уже ні в чому і ні в кому. Є миті, коли робишся непевним і в самому собі, не знаєш, чого прагнеш, не знаєш, куди йдеш, для чого все те чиниш. Все змішалось – довіра з недовірою, спокій зі страхом, відчай з надією. Чому все так довго, чому?! Вона думала, все станеться просто і ясно, якраз так, як говорив Василіс, а виходить зовсім не так. Про що ж говорити так довго і що вирішувати? Що криється за цим усім? Враз побачила біля каси Бабіса, той говорив щось до темношкірої дівчини, навіть не глянув у бік Слави. Знову відійшов. Хвилювання дійшло до тієї найвищої точки, що робить тіло важким і приковує, не даючи поворухнутись, а з іншого боку, здається, ось-ось вибухне і розірветься на дрібні шматочки від тиску тисячі атмосфер десь у грудях. Хотіла підвестися, а не могла, хотіла глянути туди,

в зал, може, десь там побачить його, але боялась. А як не знайде? І не виходив, здається... Та й хто відає, скільки тут входів-виходів?! «Я знову сама, зовсім сама, – розпеченою думкою стугоніло в скронях, – для чого дали мені оту надію на порятунок?! Для чого зі мною граються в піжмурки і люди, і небо, ніби за щось покарати хочуть. Але ця гра брудна, ця гра небезпечна» – зціпивши зуби й важко дихаючи, Слава гойдалась на стільці.

«Що за удача у мене?!» – ще раз відчайдушно зойкнула думка.

Та Удача... Швидка й оманлива птиця, куди хоче – літає. То прилетить, то відлетить, то на руку сяде. Ледь обійме тебе крилом, а потім лишень хвостом змахне. Хтось і ловив за хвоста, а він слизьким виявився, ніби риб'ячий. Здається, в руках був, аж ось лише холодний та вологий слід лишився. Спритніший умілець таки ловив ту птицю-Удачу та в клітці закривав, гадав, навічно. А вона, пташка ота, не лишень слизька й швидка, а ще й хитра. Приспить увагу, чарівною піснею голову закрутить, солодкими словами розум відбере… та й вилетить собі через найменшу щілину твоєї приспаної уваги, або ж сліпої певності – що тут вона, назавжди, твоя! Полетіла ж, вилетіла, – і шукай вітра в полі. Буває й дивна вона, до іншого сама приходить, ніби й не кликав, не шукав. Руку простягнув – і сіла. Як голуб заворкувала на плечі, знову злетіла, але повернулася. Де була? До кого літала?.. А чи до того, хто пошанує, напоїть, нагодує, приголубить і на волю відпустить. Вона ж бо вільна, як вітер, як хвиля морська, як той промінь з-за хмари вранішній. Лови його руками скільки хочеш, ось він ніби твій, а ось, дивись, уже деінде. Ніби грів та припікав, а твоїм так і не став. Отак запекло, чи то навіть зігріло, Славу подихом Удачі і одразу ж, миттєво – холодом вкрило. Чому ж така швидка вона? Чому оманлива?..

Відчула на собі чийсь погляд, підвела голову. То Василісові добрі очі шукали її. Грали хитрими й веселими вогниками, що дрібними іскорками долітали до неї. Он воно що! Таки грається й жартує з нею та Удача, але не покидає, поряд крутиться. В погляді його знайшла відповідь – усе добре. Підвелася, майже злетіла зі стільця.

– Тебе на пару слів хоче Бабіс.

Слава збентежено поглянула на нього.

– Не хвилюйся. Після цього ми підемо звідси.

Бабіс сидів в одній з кабінок. Василіс і Слава присіли поряд. З'явився офіціант із трьома наповненими келихами. Бабіс підніс руку першим:

– За твоє нове життя. Ваше, – виправив. – Ти можеш іти з цим чоловіком і бажаю вам всього найкращого.

Випив залпом і обоє «благословлених» зробили теж саме. «Таки мене вперто чи то доля, чи то люди заміж видають», – закушуючи лимоном уже спокійно подумала Слава. Розслабилась, повністю розслабилась і серце б'ється мирно. Зійшлися на тому, що свої речі Слава забере завтра, бо тепер у домі не залишилось нікого. Вони піднялися, чоловіки потисли один одному руки.

Слава вийшла на вулицю, залишаючи позад себе важкі двері. Знала, що більше не торкнеться їх. Вдихнула на повні груди вологе повітря... Море й далі тихо співало свою пісню.

* * *

Василіс із Славою не повернулися до пабу того вечора, він запропонував влаштувати невеличке свято з легкою вечерею, вином і свічками. Знайшов для цього хороший ресторан, замовив біле вино, креветки і рибу. Перед Славою – дві виделки по один бік тарілки та два ножі – по другий. «Навіщо того стільки?» – дивувалась, але спостерігала за Василісом і повторювала його рухи. Які прибори бере до салату, а які – до креветок і риби. А як чистити ту креветку?! То не проста робота, виявляється. От незграба вона! Сором... Офіціант підливав їм то води, то вина. Здається, нема його поряд, а все бачить, мов тінь, ковзаючи легко й нечутно поміж столів. Рибину почистив Славі Василіс, певно, розуміючи її незручність, полив зверху запашною жовто-зеленуватою рідиною. Якийсь соус, здогадалася. А смакота яка! Вирішила спитати, що то таке смачнюще, хоча варто питати було про все, що її оточувало, бо все надто нове, незвичне, навіть екзотичне. Виявилось, що соус – то звичайна оливкова олія, добре збита з соком лимону і заправлена перцем, сіллю, орігано. Так просто. Слава не просто вечеряла, вона насолоджувалась. Насолоджувалась кожним ковтком ароматного вина,

вперше відкриваючи для себе, що вином варто якраз насолоджуватись, кожним шматочком білого, соковитого м'яса рибини, легкою музикою, мерехтінням свічечок у маленьких скляних світильниках. Насолоджувалась присутністю цього чорнявого чоловіка, схожого на принца зі східної казки, що створював казку для неї. Бо сюжети з такими вечорами бачила дотепер лишень по телебаченню, як і все решту, що відбувалося з нею з першої години приїзду в цю дивну країну. Невже все реальне? А може, вона знову подорожує сновидіннями своєї підсвідомості, тільки нарешті надибала приємний сюжет? І не хоче втратити, не хоче випустити з рук цей сон, не хоче кінця йому. Тільки б не прокинутись, Тільки б залишитись тут назавжди. Не треба ранку, бо що може бути зранку?..

Зранку починався новий день – з гарячого цілунку її принца. Його карі очі дивились в її голубі.

– Доброго ранку, – прошепотів.

– Доброго, – відповіла.

Добрий, тихий і сонячний. Слава починала нове життя.

* * *

Зима в Греції – то сезон маслин. А ще – цитрусових, буйних трав і різноманітних польових квітів. Разом з ними в цю пору грецька земля дає багато овочів – бурячок, моркву, капусту, спіначі, цибулю, часник, – все те, що в Україні влітку. І не все, бо в Греції, особливо на Півдні, сільськогосподарський сезон ділиться на два, – зимовий і літній. Те, що родить зимою, не може рости влітку й навпаки. Справа, звісно, в кліматі, в кількості тепла і дощів в ту чи іншу пору. Тож на літо залишались помідори, огірки, перець, кабачки, баклажани, квасоля, все те, що набиралось кольорів, насичених та яскравих.

У Василісових гаях було кілька видів маслин. Велика їх кількість належала до олійних сортів, а менша – до тих, що йшли на засіл чи консервацію. Уже й зібрав чимало. Працювали удвох із матір'ю. Та була старенька й суха, як гілка вербова, здається, торкнешся її – й зламається. Та в дійсності – стійка, міцна, енергійна, витривала. Звідки сили беруться в отому тільці?! Цікаво, скільки то вже їй літ, хіба під восьмий десяток. З лиця Василіс скидався на матір – глибоко

посаджені очі, орлиний ніс, тонкі губи. Так само худорлявий і тонкий, але міцний, брав в обійми повний мішок з маслинами й викидав на причеп свого тракторця, ніби то був не мішок, а перина. Ці двоє жилавих людей не цуралися праці. А Василіса ще й вечірня зміна чекає. І там сили потрібні, хороший настрій, воля, аби не заснути находу після трудового дня.

Мати Василева лиш усміхалася до Слави порожнім беззубим ротом, а в очах іскорки – веселі, добрі. Поділилася ними з сином. Вона готувала обід, котрий переносили на вечерю, коли закінчували роботу. Бо що ж то за робота з повним шлунком. Потім – трохи сну і вперед, у ніч.

Зима, а зимою не назвеш. Слава, в майці з короткими рукавами, що їй подарував Василіс для роботи, обережно вилазила високою драбиною, зупиняючись десь на передостанній сходинці, й тягнулась руками до гілок, повних дрібних маслин. Зчесувала їх невеличким жовтим гребінцем із великими й не дуже густими зубцями. Зчесувала обережно, як мати доньку, так вчив Василіс, аби не пошкодити гілки. Ці гілки залишаться на дереві до наступного року, бо інші, важкі від урожаю, уже зрізані лежать під деревом на покривалах, якими обтягували дерево з обох боків. Ці гілки раніше оббивали вручну палицями, що й робила за звичкою стара мати, а Василіс усе гримав на неї, щоб облишила зайву роботу, бо всі гілки вже пропускаються через певний механізм, на котрий розжився недавно, – за його допомогою оббиваються плоди.

Слава потягнула гребінцем по віттю, й маслини посипалися, як град, на блискуче покривало. Сонце пекло, хоч і подорожувало вже по схилу неба, повертаючись в його бік, доводилося мружити очі. А обличчю так мило під його променями, та ненадовго, бо припікає. Та літо це, – літо, а не зима! А яке ж тоді літнє літо?

Десь біля першої години пополудню Слава робила ще одну каву, смажила яйця, викладала на тарілку овечий сир, маслини, щедро политі олією, різала пахучий білий хліб, що Василіс брав раз на два-три дні в місті й вони обоє підобідували, аби мати сили продовжувати роботу. В неділю теж працювали, якщо день був погожим, бо дощового дня яка робота? А як починало дощити, то могло

затягнутись надовго. Все небо ставало темним і низьким, сірі важкі хмари, здавалось, не рухалися, учепившись десь за вершини гір і все лили й лили, то дрібним густим дощиком, то потужною, бурхливою зливою. І вже день – не день, а сутінки, і літо кудись миттєво поділося. А як і зупинялися поплакати на якусь мить, – то, певно, від знемоги. Але не відступали. В такі дні до маслин не візьмешся, тож Василіс і Слава їздили до містечка за покупками, а заодно й на каву, на узо з восьминогами, на обід в котрійсь таверні, а при поверненні – любощі й сон. Ці дощові зимові дні призначені для відпочинку. А доки сонце, доти й робота, робота, робота! За третій тиждень свого нового життя з Василісом Слава встигла дещо побачити та дещо зрозуміти в ритмах роботи й погоди цього краю.

Вечори в пабі заповнювалися гучним роком, спиртним, сигаретами та балачками. Хоч того всього Слава не розуміла, але було достатньо того, за чим спостерігала, аби зрозуміти, що чоловіки – страшенні балакуни, дарма звинувачують в цьому лише жінок. Виходить, все в житті тримається на стериотипах. І як жаль, що вона нічогосінько не розбере. До неї мало хто звертався англійською, та й то декількома лише фразами для обміну інформацією. Здебільшого цікавились її походженням, що та звідки, і, звісно, незмінне питання у всіх на вустах, як то там їм жилося в СРСР, коли гірше було: тоді за совєтів, чи тепер за невідомо кого, але, вірогідно, все стає на шлях демократії. Слава тої демократії ніде не бачила й не пережила, аби твердо відповісти, на якому шляху її держава. Та й загалом важко їй було пояснити цим людям, життям задоволеним, на якому ґрунті, а не шляху, знаходиться все там і як можна з тої в'язкої суміші на якусь дорогу вийти. А щодо краще-гірше – як може бути щось кращим у державі, з котрої люди з освітою тікають на заробітки в чужі краї, де все, що їх чекає, – чорна робота усіх ґатунків. Як може бути краще в державі, де закриваються усі установи, розпадаються організації, де нема навіть справжньої валюти. Як могло бути щось кращеу тій державі, де все трималося й будувалося на крові й брехні? Як порівнювати таке непорівнюване?! Хоча розуміла, що у теперішнього свій початок, своєрідний відлік від нуля, і не може бути інакше, тож порівняння тут недоречні, але й не до кінця зрозумілі. Вона та її співвітчизники на

такому роздоріжжі, коли будь-які порівняння – невдячна справа, а вибір куди іти більше залежить від інстинкту самозбереження, а не від логічних розрахунків. Вона свій зробила і ось куди зайшла, – ще не розвиднилось. Та про це Слава лінувалась вести теревені. Здавалось, все одно нічого не зрозуміють.

Часто-густо з'являвся і Бабіс, то з котроюсь дівчиною, то в компанії чоловіків. Дівчата всі були іноземками, найчастіше румунки чи болгарки, і досить темношкірі, як для європейок, хоч і вродливі. Василіс пояснював їй, що то швидше за все циганки. Та зрідка Бабіс приводив іншого сорту дівчат, високих, ставних, з білою, мов порцеляновою шкірою, таких лише на обкладинках журналів побачиш, від такої вроди перехоплює дух і запитуєш себе, чи то земне створіння, а чи з райських яких земель. Та чому ж тоді в цьому пеклі?.. Не про все випитувала Василіса, спостерігала й нотувала все навколо. Якоїсь миті все проясниться. Найбільше гамору зчиняли в пабі Бабісові латиноамериканки. Якщо європейки були спокійними й навіть сумними чи стурбованими, то ці поводились досить розкуто й весело, ніби нічого в їхньому житті не тисне і не муляє, зокрема заклад, в якому працюють. Але хто знає, можливо, коли людина звикає до свого стану й не бачить інших шляхів для існування, то намагається бачити краще в тому, що має, радіючи лишень тому, що живе й дихає, а ще й задом крутить і за це таки щось в кишеню крапає. А з тої кишені скільки ротів у Венесуелі чи Болівії порятунок знаходять. Отож, видимість певного явища ще не означає його справжність чи його реальність. Бо справжня реальність може бути далеко, чи то в іншій країні захована, чи то на іншому материку, а чи то лишень у глибинах людського серця. Тож дівчата завжди з милою посмішкою загравали з клієнтами в пабі, заманюючи у такий спосіб чоловіків до клубу, якщо, звісно, поряд не було жінок. Танцювали, вигинаючи своїми пружними тілами. Приковували до себе хтиві погляди чоловіків. Коли розходились, надміру хильнувши зайвого, то потрапляючи очима на Славин погляд, затихали. Вона намагалась не показувати емоцій, бо нема їй до всього того діла. Але недаремно кажуть, що в очах людських можна побачити те, що криється в їхніх душах. Тож дівчата знаходили в тому погляді, також дівочому, те, чого ніколи б не знайшли в усіх

чоловічих, разом зібраних. У Славиних очах вони бачили своє відображення, котре не було їм милим, як не було милим і Славі. Бо лише жінка іншій жінці одним поглядом може сказати все.

Щоразу після відвідин Бабіса, з дівчатами чи без них, у Слави псувався настрій. Хоч як намагалася приховувати, все ж Василіс відчував її стан, тому допитувався, що ж це з нею. Від чого робиться темною й непривітною? Що не подобається довкола? Слава відпиралася, як могла. Та її настрій пригнічував його, тож не відступав. Доходило до сварок. Доводилося казати так як є, не терпить вона присутності Бабіса, зле їй від того. Тоді Василіс не міг второпати, чому. А що, мала розказувати йому все те, про що змовчала напочатку? Ні, не може, і не розкаже.

В один з таких вечорів, повернувшись додому, Василіс надто вже прискіпливо дошкуляв своїми запитаннями. Що відбувається між нею і Бабісом, а чи що відбулося? Бо чому така неприязнь і вона сама не своя після його відвідин? Чи щось запідозрив, а чи щось десь вчув, хто його знає. Слава твердила одної. Неприємний, бо нагадує про все неприємне. Й пика його перед очима, вічно незадоволена, – не найкраща картина. Поглядом витягує енергію, мов упир. Василіса це не переконало, й закінчилося все гучною сваркою. Вперше за цей місяць Слава піднялася нагору плачучи. Вперше Василіс гнівно кричав, слова його били, й боліло від них усе тіло, а може, не тіло боліло, а розгублена й безпомічна душа. Бо не розуміють її, не співчувають, не підтримують, не вірять. А вона одна тут, самотня, і все що в неї є – то Василіс, котрий у такі хвилини стає чужим. Невже так важко зрозуміти її? Так важко? Здається, життєвого досвіду в нього більше. Думала, передумувала, вмиваючись слізьми, засинала одна й прокидалась із дня на день все більше закритою й затамованою в собі. День минав якось у роботі, а в пабі сиділа тихо, як миша, частенько віддаляючись та усамітнюючись біля пічки, нібито підкласти дров у вогонь. Там і залишалась, поки не кликав Василіс.

В один з дощових днів, сівши в одному з узері, Василіс почав ще одну важку розмову зі Славою, але вже мирно й спокійно.

– Щось коїться з тобою дивне. Зле тобі зі мною? – спитав, заглядаючи в очі.

Слава дивилась на нього й не знаходила, що відповісти, з чого почати, бо сказати треба багато, але чи вистачить їй слів...

– Ти нещаслива зі мною? – наступне питання вже вдарило.

– З чого ти взяв? – відповіла запитанням і відчула, що то була помилка. Чому вона весь час допускається помилок? Особливо тепер, коли вже ясно розуміє, що то помилка… і все одно робить її. Ніби заговорена кимось, не в силі скинути з себе чари.

– Дивись, я геть не дурний. Ти стала іншою. Все менше посмішок, менше слів. Погляд потемнів і збайдужів. Ти виглядаєш незадоволеною життям. Ворожою до всього, що оточує тебе.

Слава розгублено і вперто мовчала. Вона не знала в цю хвилину, що відповісти. Бо й достоту не знала, що з нею. Може, вона справді нещасна? Та єдине, в чому мала певність – вона потребує цього чоловіка. Хоче його якимось незбагненним бажанням, щось цупко тримає біля нього.

Чи таке воно, кохання? Але як розповісти про це, а ще й про те, що відбувається в ній, чи вистачить слів, чи вистачить упевненості? Щось вирує у грудях, а слів тому не знаходить. До непорозумінь між ними додається туга за домом, надходить і час подумати про борги, що має повернути, а про якусь оплату за Славину роботу вони не домовлялись. Вона з ним, бо це щось само собою зрозуміле і природнє. Але окрім цього все інше – неясне і заплутане.

Василіс продовжував:

– Моя помилка, що не сказав тобі цього раніше, але ти – вільна. Була і є. Вільна йти куди завгодно й бути з ким завгодно. Я ні до чого тебе не силую. Та здалося мені, що ти зі мною зі своєї доброї волі, тому й не запропонував раніше піти від мене, – в голосі його чулося розчарування, – але зараз маєш таку можливість.

– Про що ти? – не на жарт розхвилювалася Слава. – Хіба не я говорила тобі, що хочу бути з тобою? Що мені затишно і спокійно біля тебе? Що ти подобаєшся мені, як чоловік і людина?

– Так я все це тоді зрозумів, але, може, щось змінилося з того часу і ти розчарована? Я неприємний тобі, а разом з тим і все, що зі мною пов'язане?

– Це не так. Геть не так. І я вже намагалась пояснити тобі, хто неприємний мені, та ти не чуєш і не розумієш. А може, не хочеш

зрозуміти. А до всього додається туга за домом, за кимось і чимось рідним. А далі й борги висять, все це тисне на мене.

– Я думав, що я тобі близький, – з докором мовив Василіс, – а виходить таки, що недостатньо близький, як тужиш за чимось, чи навіть кимось. Про борги думаєш, а не про життя наше...

Слава у відчаї зітхала й крутила головою. Знову не розуміє її, а чи то вона не вміє правильно й рівно все йому пояснити.

– Василіс, ти найближча мені людина. І не маю за ким тужити, окрім рідних. А про борги не можу не думати, бо їх віддавати потрібно. Чи ти так не думаєш? Я ж до роботи сюди їхала, а доля вирішила по-іншому. Тільки борги за мене доля не заплатить.

– Он воно що, то лише це – твоя проблема?

– Хіба цього мало? – дивувалася Слава, не розуміючи Василіса. Виглядало на те, що вони справді не розуміються між собою, не знаходять тої частоти, на котрій зможуть вірно сприймати сигнали один одного без зовнішніх чи внутрішніх перешкод.

– Ти не уявляєш, наскільки важка ситуація, – продовжувала Слава про своє, – я хочу бути з тобою, але й гроші потрібні мені, де я їх маю брати?

– Так би й одразу... Скільки? – чомусь роздратовано спитав.

Слава назвала необхідну суму, ту, що складала її борг.

– Через днів десять я дам тобі ці гроші. Ти повинна відвезти їх в Афіни?

– Так.

– Тоді й поговоримо...

Вони закрили тему, але так нічого від того не прояснилося, а якщо й прояснилося, то не в тому світлі, що треба. Тож наступні дні Славі ніби полегшало, бо хоч із чимось, здається, розібралися, з одного боку. А з іншого – про що ще хоче говорити з нею Василіс? Чому йому так складно її зрозуміти? А чи, може, вона й справді дивна та незрозуміла. Тільки біда, що саму себе вона не бачить. Саму себе судити важко. Аби зробити це, потрібно розібратися в собі. А Славі це було нелегко, ще й як нелегко.

Всі десять днів їхні стосунки були прохолодними й стриманими. Цього разу віддалятися почав Василіс, ставав холоднішим та мовчазнішим. Звертав уваги на її поведінку теж мало, ніби йому байдуже

– є вона поряд а чи ні. Сиділа собі біля пічки вечорами геть одна, чужа, забута, нікому не потрібна. Навіть склянки мити не кликав. Не знала, як розтопити цей льодовик, що насунув на них, не знала, як поводитись. Виявляється, вона геть недосвідчена жінка. Не вміє поводити себе з чоловіками. Та звідки їй те вміти? Хіба мала колинебудь суттєві стосунки? Все що було – швидкоплинні, наївні, невизрілі спроби з ровесниками, де вона заправляла, як хотіла.

Зі старшими чоловіками завжди почувалась невпевнено, тому й уникала їх. Не могла, коли її «ведуть», хотіла «вести» сама, а як вправно «вести» важку чоловічу колісницю ще не знала, тож і віжки з рук випадали. Ось і з Василісом те ж саме. Підсвідомо вона боїться, але й страшенно його потребує.

Тягне до зрілого чоловіка. Її, дурне, недосвідчене дівча. І ось цей чоловік – сильний, незалежний, таємний та заплутаний, як лабіринт, з якого не хочеться вибиратися, цей чоловік, що не так давно дивився на неї ніжно і тепло. Ще не так давно...

Бо де вже то ділося?! Де вона схибила? Чужими стають із дня на день, далекими.

На десятий день Василіс, як і обіцяв, повернувшись із міста, вийняв з кишені гроші й почав рахувати.

– Тут вистачить повернути борг, вистачить на дорогу й на перші дні твого перебування в Афінах.

Замовк. Обличчя його було темним і непорушним, ніби одягнув металеву маску, неживу, жаску. Це насторожило Славу.

– Що ти маєш на увазі – «на перші дні»? – спитала тихо.

– Доки влаштуєшся та знайдеш роботу. Тільки дивись, не вляпайся знову в щось липке, бо вдруге такого як я може не знайтися.

– Ти женеш мене? – вже пересохлими губами питала. Сльози закрутилися в очах і земля попливла під ногами.

– Це не зовсім так. Але щось не те поміж нами, хіба не розумієш? Щось зламалося. Я люблю тебе, але ти чужа. Далека, вічно далека! Ти весь час не тут, я так не можу.

– Мені теж нелегко всі ці дні, – ковтала гіркі сльози, – ти такий, що боюся підступитись... Не знаю, як бути, що робити, – здавалось, ось-ось розридається, але соромилась своїх емоцій.

– То все, що ти відчуваєш до мене лише страх?

Василіс дивився на неї, не знімаючи металевої маски, а Славине серце рвалося. Вона втрачає те, що виявилось надто дорогим для неї. І чомусь не може сказати про це. Не може видавити з себе одну просту, вірну й рятівну фразу – «Я теж люблю тебе, до безтями люблю!», бо це єдине, що хоче почути від неї Василіс. Та вона мовчить, уперто мовчить, ковтаючи сльози. Він продовжив, ніби намагаючись дати їй підказку:

– Я не відчуваю чогось іншого. Ти не показуєш чогось іншого. Ти вся в собі. Може й краще, коли поїдеш а Афіни, розберешся в собі та вибереш, що для тебе важливо. Що хочеш і кого: мене, грошей чи щось інше.

– Он воно що, гроші! – тут Славу прорвало.

– Так. Бо ж від ваших людей тільки й чую – «работа і дєньгі» – мовив роздратовано й глузливо ці два слова російською, – більше вам нічого й не треба!

– Чому думаєш так? Не всі одинакові, навіть якщо чуєш від них одне й те ж саме. Всі економічні емігранти, розумієш? Якби не та потреба, матеріальна, нашого й духу тут не було б! Більшість тут із боргами, як і я, а ще вдома голодні роти чекають! Про що думати маємо? Про заробіток, аби вижити. Собі і їм. Ми – для когось тут, це ти розумієш? Бо для чого ще, як думаєш? – стала на захист земляків і себе, навіть не розуміючи, як то у неї виходило. Емоції, образа, непорозуміння. Все це виливалося потоком слів. – Не розумієш, бо не знаєш, – продовжувала, – а за «не знаю» і не карають. Краще аби й не знав, що то таке – їхати зі своєї хати за довгим карбованцем у чужі краї, де тебе обдурять, використають, а потім – викинуть, як ганчірку, і де знайдеш правду? Бо нас і не кликав сюди ніхто, й це правда. Та мені пощастило, я знайшла тебе і правду в твоїх очах, тепло в них. Холодні вони тепер... Я поїду в Афіни, що мені залишається. Та не все так, як ти думаєш.

Слава замокла. Мовчав і Василіс. Невдовзі сказав тихо, але впевнено:

– Я не жену тебе. Але поїдь, побудь одна, розберися в собі, подумай... Мій дім відкритий для тебе. Завжди.

На цьому й зійшлися. Зранку наступного дня Слава автобусом їхала в Афіни, подзвонивши звечора Олесі.

* * *

Олеся чекала в домовленому місці. Це місце знаходилось поблизу площі Омонії, біля церкви святого Константина. Тут збиралися українці та інші емігранти. Слава стояла на тротуарі посеред гамірного натовпу і шукала очима Олесю, ковзаючи по лицях і головах людей. Побачила. Та про щось швидко й напружено розмовляла, оточена купкою жінок. В кожної з них на обличчі була турбота й тривога, низка запитань, нанизана, як намисто, переплетене в голові, яке кожна хотіла подарувати Олесі з надією, що лишень вона зможе його розплутати. Мета такого подарунку була єдиною – добре оплачувана робота.

Слава підійшла ближче й привіталася. Олеся кинула на неї швидкий погляд, все у неї швидке. Випалила:

– Почекай хвильку, Славочко, я зараз.

Слава стала осторонь, сподіваючись, що те чекання буде справді хвильку, бо не хотілося ні розмовляти, ні слухати біди й турботи кожного. Все, що хотіла – повернути Олесі борг та визначитись, що має робити далі. Хоча, що тут визначатись. Вона знає, де її місце. Вона хоче до нього. Всю дорогу, з кожним метром, що віддаляв її від Василіса, переконувалася в тому, що нема куди їй їхати, нема місця, куди хотілося б більше, ніж те, що полишала за плечима. З кожним кілометром від її серця відривався шматочок, хапався за дорогу й силувався повернути назад, догнати попередній шматочок і разом покотитися в Василісів маслиново-помаранчевий рай. І ось тут, в Афінах, в її грудях вже не залишилось і граминки від того серця. Там була важка, невимовна порожнеча. Треба було заповнити її життям, заповнитти радістю, повернути в неї серце, а для цього потрібно повернутися назад. Бо куди б уже не їхала і не йшла, гаряче й палке її серце буде залишатися там доброю волею, не приковане ланцюгами. Бо так йому добре, бо так того хоче. Навіть якщо для тіла, чи то пак для розуму, все те й може здатися неволею, то серцю до того нема ніякого діла. Воно диктує свою волю, навіть коли та веде в неволю.

– Як ся маєш, Славочко? – почула швидке лепетіння Олесі.

– Добре. Де розрахуємось? – спитала одразу, бо, здається, позбудеться цього тягаря й разом з ним – цього місця й міста.

– Відійдемо трошки.

– Хотіла б спитати вас дещо, – звернулася до Олесі на ходу.

– Що таке?

– Якийсь недорогий готель, але не геть діру, можете порадити?

– А ти що, не повертаєшся назад? – перепитала здивовано.

– Повертаюся, але маю деякі справи в Афінах, а сьогодні вже не встигаю, тож треба десь переночувати.

– А той, що жили, як приїхали, не підійшов би?

– Чому ні?.. Там чисто й того достатньо, – відповіла Слава.

– Ну то проведу тебе туди, там знову є наші жінки. Тож будеш мати товариство.

Олеся підселила її в номер, де вже була одна їхня, свіженька. Там і розрахувалися. Пробувала розпитувати в Слави про її життя-буття в провінції, чи добре їй, чи заміж збирається. Слава неохоче розповіла, не вдаючись до дрібниць. Намагалась розказати Славі й про Ольгу, мовляв, знає де та живе в Україні, бо невже не знала, куди їх посилає? І не варто це так полишати. Слава ж дала зрозуміти, що повертатись до того не хоче, все в неї добре і цього достатньо, а хто що шукає – те знайде й без неї. Кожен вчинок десь записується і та картка лишень на одне ім'я, тож вона ліпше за своїми записами слідкувати буде. Ця розмова дратувала дівчину і в її голосі вже чулися нотки роздратування. Олеся зрозуміла – то й завершила з порадами.

– Добре, Славочко, як знаєш, пора мені. Що треба – звертайся, допоможу.

Олеся вийшла, забираючи з собою нову жіночку, а Слава впала на ліжко. Не було їй ніякого діла, цікавості до цих людей і їх турбот та інтересів. Щось інше цікавить її в цьому житті, щось далеке й поки-що невідоме, але так пече в грудях й тягне туди, в те далеке, де, впевнена – знайде щось важливе. І дорога в те невідоме далеке лежить через Василісові шляхи. Тому перш ніж потрапити туди, має повернутися до нього. Навколо неї, де б уже не була надалі, буде вічний неспокій. Спокій лишень там, біля нього, бо там вкоренилося її серце.

Слава помалу почала відкривати себе, як магічну книгу, текст якої дивує й бентежить, але вчить і показує правдиві речі. Текст, що записаний в її серці і ще в одній, глибшій системі – душі, уважно читаючи яку ніколи не зробиш помилки. Ніколи не зашкодиш собі,

навіть якщо попередньо доведеться дещо вистраждати, дещо вимучити. В муках тих і стражданнях є завжди сенс і мета, що рано чи пізно приведе тебе туди, куди потрібно. Слава відкрила тільки першу сторінку своєї магічної книги. Попереду ще багато сторінок…

Заплющила очі з надією, що засне і так швидше мине час. Перед очима з'явився він. Погляд у погляд. Захована у вусах посмішка, що ось-ось зірветься цілунком, його запах, голос, постать тонка й висока. Чорне волосся, що легкими кучерями спадає на плечі. Як вона хоче його! Простягне руку й відчує тепло...

Дочекатись вечора. Хай швидше. Вона подзвонить йому в паб і скаже все-все! Все, що тримала до цих пір у собі і не наважувалася випустити. Скаже, як потребує його, як бажає, як любить. Наскільки вдячна за все, найперше за те, що він просто є. Бо хоче дихати з ним одним повітрям, крокувати однією стежиною. Смакувати соковиті плоди помаранчів з його рук, сидіти за одним столом, прокидатися зранку від його дотику і цілунку. Він є все, що їй дороге і важливе. Він є саме її життя. І нема більшого щастя, як побачити в його очах світло, ті радісні грайливі іскорки. Вона поверне їх.

Так, Слава почала розчинятися в ньому, втрачати себе, аби майже потонути і, можливо, останньої миті збагнути, що хоче врятуватись. Та все, що важливо зараз, – борсання у хвилях чужого моря, підкорення цих хвиль, завоювання цього чоловіка і повернення його собі. Лишень собі. Будь-яким шляхом і ціною.

Ледве дочекалась дев'ятої години вечора й полетіла до телефона-автомата.

«Не*» – почула рідний голос. «Добрий вечір, це я...» – і замовкла. Зупинилось дихання.

– Каліспера, – відповів Василіс. – Як твої справи? Зустрілася зі своєю знайомою?

– Так, зустрілась і борг повернула.

– Влаштувалась? Де ти зараз? – в голосі чулася небайдужість.

– В готелі, неподалік Омонії.

– То не найкраще місце.

*Так – *грецьк.*

– Здогадуюсь, та де краще шукати маю? Плутаюсь я і гублюся в цьому місті, – замовкла на хвильку. Мовчав і Василіс. Прокинулась: – Я подумала над усім, що стосується мене, нас...

– І що? – в голосі цікавість і хвилювання.

– Можливо, я не розумію до кінця, що відбувається між нами, та знаю, що потребую тебе. Моє життя – там, де твоє...

Слава сказала все, над чим думала і що відчувала та тримала в собі весь час. Потік емоцій і почуттів досягнув Василіса. Той сказав лише одну фразу: «Повертайся, я чекаю тебе».

Дівчина повісила слухавку, звільнена й задоволена. На третій поверх готелю злетіла без ліфту, ніби мала взуття із крилами, як грецький бог-вісник Меркурій. Якби могла, то рушила б в дорогу просто зараз, ішла б, летіла без перепочинку усі триста пятдесят кілометрів. Без зупинки. Зупинка лише там, у маслино-помаранчевім раю.

Ніч не спала. Все думала, згадувала життя своє попереднє. Безхмарне дитинство, навіть щасливе. Буйну юність, веселі студентські роки і сіре, одноманітне існування після. Все минуло, як сон. На місце того прийшла реальність – темна, холодна і жорстока. Втікала від неї в чужі краї, а тут, виявляється, ще гірше. Своє зло було відомим і ближчим, а оце – нове, непізнане, підступне. Тут обережності повні пригорщі потрібно мати й розум, силу, витримку та хитрість. З чужим злом потрібно навчитися вправлятись, щоб захиститися. Чуже зло потрібно вивчити, придивитися до нього, але не піддатися. А де їй було вивчати його? З книжок? Та недаремно кажуть, «краще раз побачити, аніж десять разів почути». І ось побачила, трохи не повилазило. І все ж – яке добре небо до неї, – допомогло, врятувало. Любить його, особливо те, зоряне. Безмежне і таємниче, глибоке та далеке, живе й рухливе. Потопає в ньому, розсипається й розпливається всім єством, бігаючи очима від однієї зірочки до іншої, від одного сузір'я до другого, щось вишукує в розписі їхньому, знаків якихось і символів, ще глибших за назви їхні, бо нібито щось розказати їй хочуть, але ще не розуміє мови їхньої, а та уже бринить у вухах мелодією небесною, як бринить і тремтить світло їхнє, світло вічності.

Що виспівували їй зорі? Долю й недолю її. І Василіса... Так, так. Бо його вони їй послали на дорогу слизьку. Зіроньки її. Небо її.

Творець всемогутній. Не взяла вона весла в руки на отій стрімкій течії, – він загріб і до берега виніс. Завтра вона повернеться до того берега свого. Заснула.

* * *

Автобус звернув за ріг, проїжджали повз цвинтар. Ось і перші будівлі містечка. Їй не сидиться. Автобус усе тягнеться поміж припаркованих авто на вузьких і без того вулицях, як фіра на глевкій дорозі. І рип та рип – кожних два метри. Мука. Вона ж на волю хоче, на вулицю, туди, де він. Уже. Жадібно вдивляється за вікно, може, десь побачить. Та марно. Нарешті доїхали. Слава встигла першою стати біля дверей, що відкрилися безшумно. Зійшла вниз по високих сходинках і пішла по багаж. Розвернулася, вилазячи з-під дашка високого і глибокого багажника, і почала роздивлятися навкруги, витискаючись із щільного натовпу. Ось він. Стоїть самотньо на розі автобусної станції, цигарку крутить, хвилювання своє приховує. Підійшла. Очі знову світилися теплом. Яке це чудо.

– Привіт, – мовила першою.

– І тобі привіт. З приїздом! – відповів. – Я щойно скупився, що скажеш щодо восьминогів? – дивився хитренько.

Узо Слава вливала в себе заради цих морських ласощів, могла б і зовсім не пити, та Василіс наполягав – «Хто не п'є – той і не їсть! Восьминоги – то закуска!», так воно насправді й було. Щось на зразок того, як у барі до випивки фрукти чи горішки пропонують. Доводилося пити, та й направду поєднання узо і восьминогів було досить гармонійним, ніби одне для другого створене, щоб догодити смакам людини. Рушили до автомобіля, а далі – на набережну, до їхнього постійного та незмінного узері. Сіли на вулиці біля моря, було напрочуд тепло цієї днини і Слава, не довго думаючи, зняла верхній одяг. Ковзнула очима по мальовничій панорамі міста, що розкинулось уздовж моря й вилазило стрімкими схилами нагору, будинок за будиночком. Здавалось неймовірним те, у який спосіб будувалися на скелях людські домівки, до яких треба було добиратися довжелезними і стрімкими зовнішніми сходами. Містечко мало свій порт та затишну бухту, повну човнів і яхт. Узбережжям тягнулися численні кав'ярні, таверни та узері. Навпроти кожного узері на довгих шнурах уздовж моря

густо висіли, немов намисто, червонаві тіла восьминогів. Так їх підсушували на сонці перед тим, як засмажити. В повітрі пахло морем і смаженими морськими смаколиками, у вухах хлюпотіли хвилі, що легко билися об кам'яний бордюр, а до цих звуків доєднувались пронизливі крики чайок. З цього місця, де вони зупинялись, містечко виглядало як на долоні, і тим краєвидом можна було милуватись безкінечно, шугаючи очима вгору-вниз, від дороги, що пролягала уздовж усього міста і вела далі в глибини Мані, до Геролімена і Аеропол, до зелених вершин, що завершували місто, мов корона.

– Ну як? – спитав Василіс. – Як почуваєшся?

– Добре, чудово! – із задоволеною посмішкою відповідала дівчина. – Я знову тут.

Сиділи довгенько. Слава побила усі рекорди, випиваючи аж дві склянки узо. Та не сп'яніла, бо втиснула кілька порцій восьминогів і кальмарів, а на десерт – креветок саґанакі в томатах із фетою.

Вдома, уже під вечір, вони любилися на своєму широкому ліжку. Любилися якось особливо. Але так, певно, й люблятьcя закохані, – щемно, солодко, ніжно... Слава кохала вперше в житті – глибоко й віддано. Всім серцем. Вона нарешті зізналася в цьому собі і йому. І ось це закохане серце билося, пульсувало, гнало гарячу кров жилами. Та пекуча кров лоскітливо неслася тілом, проходила крізь кожну шпаринку й клітинку. Здається, клітини її тіла знайшли мову й розмовляють із нею. Одна на мізинчику ноги щось шепоче, інша за вухом млосно вуркоче, третя до волосинок на руці добралася, четверта ніжно лоскоче вершини її грудей, як вітер стебла очерету... О Господи, що ж це за мова?! Нова, неземна, але така рідна. Мова Природи у ній. Все, що знала Слава дотепер під словом «любощі», було геть іншим. Навіть із Василісом раніше. Вона була закута, заціпеніла й заклякла увесь цей час. Що робить воля! Воля в собі. І треба було досягнути Афін, аби прийти до тями, аби зрозуміти, чого хоче і як, аби почати знову відчувати. Себе і життя. Кохання.

У цей підвечірок вона вперше відчула себе жінкою. Відчула і зрозуміла, що то таке – бути нею. Що то за насолода, що то за дар, що то за чудо… Якась безіменна невідома сила, що жила у ній стільки часу, вирвалася на волю. Шаленою, стрімкою течією, розщеплюючи кожну

клітину тіла на мільярди атомів, зі швидкістю світла пронеслася тілом знизу вгору, вирвалася смерчем і, здається, досягла високої дерев'яної стелі. Слава лишень потьмареним поглядом встигла схопитися за цей шалений потік. «...Куди ж це летить моя душа?» – блискавкою майнула думка, і її миттєвий слід ще не погас, а нестримна гаряча хвиля, що вирвалася з неї, почала повертатись назад у тіло. Знову відчула цей потік, живу енергію, що сповзала в'юнкою змією вниз, але вже лагідніше, мирніше. Поверталася й звивалася клубком у лоні. Там, унизу, звідки й з'явилася. Отож, у ній живе сила, що може бути хижим звіром і слизькою змією, нищівним ураганом і ніжною хвилею. Така вона – енергія життя. Така вона – сила його, як магічна лампа Алладіна.

* * *

За місяць закінчили збирати урожай маслин, щедрий, за словами Василіса, цього року. Гори обрізаних гілок чекали вогню. І що швидше, то краще, бо сонце з дня на день все припікало. Розганяло зимову сирість, висушувало землю, трави й квіти. Все, що в зимовий період буяло зеленню, влітку перетворювалося на сухе бадилля. А літечко не барилося. Довгих та помірних переходів від однієї пори року до іншої тут, в Мані, нема. Одне приходить різко на зміну іншому. Тож гілляччя потрібно спалити, а землю в садах помежи маслин переорати. В літню спеку самозапал сухої трави чи кущів – явище не рідкісне. Та заки воно, те літо, прийде, грецька швидкоплинна весна встигне подарувати людям свою свіжість, кольори й аромати. Вкрила вона барвистим, пишним килимом зелені луги, виткані з мільйонів ромашок та маків. Слава раділа їм, як дитина, бо нагадували Україну. Білі калли, як наречені, високо повисовували свої вишукані, гордовиті голови з лапатого, широкого листя на Василевому подвір'ї. За ними довгим рядом стелилися по землі розлогими й пишними кущами червоні, рожеві та білі мушкательки. Все тут росте на вулиці, під відкритим небом, а не в горщиках в хаті, як звикла Слава. Васильок високими й густими кущами вабить ароматом, за ним – орігано. А від білих квітів гарденії аж у голові крутить. На розі – бузок розпустився, поряд – кущі дрібного духмяного жасмину. Не подвір'я, а райський сад. Але на цьому не кінець. Цієї весняної пори починають

цвісти помаранчі, лимони і мандарини, котрі своїми пахощами заливають простір, особливо вечорами, дихаєш, втягуєш тонкий солодкий аромат і робишся залежним від нього.

Василісова мати мала й достатньо троянд на подвір'ї, які чомусь тіснилися в горщиках. Ще трохи – й розірвуть своїм корінням ті горщики на шматки. Декілька дерев почали вкриватися дивними яскраво-червоними квітами, – то, виявляється, гранатне дерево. З оцих багряних квіточок пізніше утворяться соковиті, такі ж червоні і прозорі, як рубіни, плоди – символ достатку й родючості. На розі низенької хатинки пишалася своїм цвітом рясна букамвілля. Так називав цю в'юнку рослину Василіс. Вона, певно, належала до великої родини кліматісів і давненько була посаджена тут, бо вкрила половину стіни, вилізла на дах і дісталася високої стіни нового будинку. Ще трохи – й підкорить собі ще одну вершину, аби далі було видно її красу. Сходячи з подвір'я дорогою вниз, можна було побачити буйний кущ олеандру, вкритий важкими купчастими ґронами рожевого цвіту. Жаль, що самотній, та нічого, місця тут доволі й посадиться ще. Вздовж, аж до низу.

Розмаїття кущів, дерев, квітів – очам радість та насолода. Куди б не ступила нога, куди б не повернулася голова, в цю пору Природа дарувала людині свою неперевершену, невимовну, бентежну красу. Ніби промовляла й благала людину – «милуйся, насолоджуйся, тішся – все для тебе! А мені дай тільки свою повагу та увагу, і ніколи не пошкодуєш про це». Бо чого варта людина в голій, випаленій, мертвій пустелі?

Цвів жасмин і біля «On the road». Всю довжелезну зовнішню стіну взяв у полон. Вилізав на дашок веранди і звисав звідти, погойдуючись, як різдвяні вогники на новорічній ялинці. Вечорами заповнював приміщення своїм ароматом. Все частіше вхідні двері залишали відкритими, бо як назбирувалося багацько люду, ставало задушливо вже без пічки. Ще одні двері вели у великий літній сад, що приймав відвідувачів усе довге літо. Вузьке й видовжене приміщення слугувало лише зимою. Отож, високими сходинками треба було піднятися до саду, на його перший рівень: входів у сад було два, один із самого приміщення і окремий з вулиці. Ще одними сходами можна було піднятися на третій рівень саду і до вбиралень. А перший і другий рівні роз'єднувались двохступінчатими сходинками, де на площадці другого знаходився

бар з напоями. Звідси також можна було вийти на третій рівень, під дерева помаранчів і мандаринів, під величезне й розлоге маслинове дерево. Над двома передніми площадками панував густий виноград, з високим і покрученим стовбуром. Хто знає, скільки років він тут в'ється. Лозами утворював своєрідний дах, а в невеличких отворах поміж його густого листя проглядалося темне вечірнє небо, моргаючи до людей котроюсь із своїх яскравих та далеких зірок. Пізніше важкі ґрона білих соковитих плодів звисали важко над головами, зваблюючи відвідувачів потягнутися й скуштувати солодких та м'ясистих ягід.

Ледь прибрали й почистили першу площадку, куди Василіс виніс біленького круглого металевного столика та кілька крісел. Кому захочеться вдихнути сьогодні весняного повітря, насиченого ароматами, зможе тут присісти. Свою вечірню каву вони вже смакували на вулиці, в очікуванні першого відвідувача. Та все це звечора. Бо все ж таки ближче до півночі робилося прохолодно, море на відстані сотні метрів давало про себе знати, розливаючи в повітрі вологий та свіжий подих. Варто почекати ще з добрий місяць, а вже тоді починати готувати сад і два бари в ньому до літнього насиченого сезону.

На днях почали з'являтися перші іноземці, загалом зі Скандинавії чи Швейцарії. Далі – австрійці, за ними – німці, бельгійці, голландці, британці. Славі зробилося цікавіше в різнобарвному гурті європейців, у чомусь не схожих на місцевих. Думала, в чому ж та відмінність? І знаходила її найперше в поведінці та світогляді. Але, спостерігаючи довше та спілкуючись, зрозуміла ще одне – люди в чомусь дуже схожі, незалежно від країни та відстані, і досить різні навіть в одному маленькому селі. Це її здивувало, особливо на початку, а після – заспокоїло, бо, виявляється, людина може бути Людиною в будь-якій точці світу, а може бути й негідником незалежно від географії розташування. Більшість із них, як і греки, розпитували про Союз, інші споглядали її неприховано зверхньо, ніби вона якийсь дивовижний звір. Ще інші, в основному чоловіки, сприймали її як цікаву диковинку, намагаючись пофліртувати. Та коли розуміли, що ця красуня із Східні Європи не просто працює тут, але й має зв'язок із чорнявим господарем, різко обрубували свої пориви. Були й такі, що не мали достатньо чуття, аби це зрозуміти, особливо за зайвою чаркою, тоді Слава тактовно їх ставила на місце. А якщо не доходило, то забувала

про дипломатію. Тоді різкість тону розуміли швидше й краще, аніж всі її тонкі та теплі натяки. Виявляється, з чоловіками різних націй можна застосовувати однакові прийоми – спрацювує.

Багато іноземних гостей були постійними клієнтами пабу і лиця багатьох упізнавала зі світлин, розвішаних по стінах. Майже всіх Василіс зустрічав із щирою посмішкою та міцними обіймами. Намагався бути гостинним та уважним до всіх, хто переступав поріг його закладу. Швидше то було не якесь особливе зусилля з його боку, а природня потреба в спілкуванні та позитивних емоціях. Все більше мотоциклів з'являлося під пабом, як сучасних швидкісних, так і екзотичних чоперів. В один з вечорів під'їхав довжелезний кадиллак минулих десятиліть з подружжям німців, давніх Василісових приятелів. Це авто красувалося на одній з найшикарніших світлин пабу, обліплене довгоногими й пишногрудими білявками, мабуть, німкенями та шведками. Василіс, досить юний, і ще один молодик потопали в цім раю для будь-якої чоловічої фантазії. Слава ревнувала його до таких фотографій, підозрюючи в кожній іноземці його минулий флірт.

Василіс також мав чим похизуватися перед своїми іноземними друзями. В одному з кутків його величезного двору стояло вже нерухоме, на жаль, американське авто моделі 1958 року. Довгий, широкий, з просторим шкіряним салоном «Plymouth», зовні яскраво-червоного кольору з синіми смугами на боках, з крильцями на задньому бампері, ніби готувався злетіти. Точніше – готувалася злетіти, бо це авто можна було порівняти лише з жінкою, красивою й пишною. Краля. Під кінець сімдесятих і на початку вісімдесятих Василіс возив на ній туристок з Європи й Америки. Тоді в маленькому містечку кишіло людом ціле літо, довгий Мавровунський пляж був укритий тілами, часто лише в костюмах Адама і Єви. Не пустував ні вдень, ні вночі. Василіс і сам не раз ночував на пляжі в гурті туристів, а нерідко й в обіймах котроїсь білявки. В ті роки ще проносилося луною понад Середземномор'ям, літало вільним духом з вітром в обіймах, билося об скелі й горіло полум'ям на піску під звуки гітари і рок-н-ролу горде та незалежне плем'я квітчастих дітей шістдесятих. Відгудів Вудсток 1969-го, але й через десятиліття ідея хіппі все ще бриніла в людських серцях. Дітей квітів, природи і волі.

«Make love no war». Вони й справді вільно та неупереджено віддавалися задоволенням в усіх його проявах, і, мабуть, понад міру. А все, що втрачає міру, починає шкодити. Діти квітів не знали міри у вживанні алкоголю й наркотиків. Рух, що розпочинався мирними демонстраціями проти війни і світових боєнь, що творив неповторну музику, помалу почав самознищуватись. Не без того, що приклала рук і влада. Переслідування активістів, розгін демонстрацій і наркотики – винищували цвіт, топтали волю й обрубували польоти. Все минуло. Але культура хіппі не загинула безслідно. Вони залишили свої імена і свою вічну музику, в котру не тіло вклали, а дух, ідею. А це – невмируще. Ця музика лунала з підсилювачів в «On the road» хрипким голосом легендарної Джаніс Джоплін. В сімдесятому, за рік до своєї смерті, вона співала невмирущу «Cry baby», приблизно тоді народилася Слава. А тепер починала відкривати для себе цей п'янкий світ квітчастих, вільних дітей минулого покоління. Відкривала через рок-культуру, через музику «Greteful Dead», що в одній зі своїх пісень, однією фразою сказали так багато про свій світ: «I have spent my life seeking all thets still unsung. Bent my ear to hear tune and cloused my eyes to see…*», через «Jefferson Airplane», «Beatles», «Doors». Якось знайшла на полицях поміж касет книгу Джека Керуака «В дорозі». Виявляється Василіс запозичив назву своєму пабу звідси. В книжці йшлося про певну епоху, вирішила обов'язково прочитати, щойно лишень навчиться грецької. Та по-справжньому перехопило дух Славі, коли Василіс завів її в стару будівлю в дальній частині двору, котра слугувала йому помешканням в минулому, а тепер, самотня й забута, приймала до себе господарську всяку всячину. Тут навіть був камін, викладений руками Василіса, обвішаний всякими дивними речами й аксесуарами. На стінах – покришки від коліс, декілька номерів, ланцюги, фотографії. Тут, як і в пабі, було кілька рівнів, що сходинками вели до спальні, а з протилежного боку – до кухні. Атмосфера своєрідна, так само, як і в пабі – відчувався характер. Виявляється, помешкання може мати характер свого власника. Обережно ступала

*Я витратив своє життя, щоб знайти непомітне. Затикав вуха, щоб чути звук і закривав очі, щоб бачити… – *англ.*

помежи залізяччя, розкиданого по долівці там і сям, захоплено роззираючись навкруги. Посеред кімнати стояло щось високе, накрите темним брезентом. Василіс зупинився поряд і, глянувши урочисто на Славу, різко стягнув брезент. Перед очима постав блискучий, з високим і розлогим, як оленячі роги, кермом – чопер. Тут Славі й перехопило по-справжньому подих. Так і стояла якусь мить з відкритим ротом, а далі, після глибокого вдиху, випалила: «Оце шту-у-ка!».

– «BSA», з мотором 1936 року, бо все інше, найперше – вигляд, я власноруч поміняв, – розказував Василіс, повен сяйва в очах та гордості в голосі.

– Неймовірно! – вигукнула Слава. Маючи на увазі неймовірність того, що отут під боком у Василіса є те, чим вона захоплюється. Те, що її притягує й поневолює – звук і сила самого мотору, котрі в її вухах перетворюються на мелодію того ж бурхливого року, а душа наповнюється вітром і чимось помпезним та нестримним, що готове нести в далекі далі і бажано верхи на чопері. Дивно й приємно було відкривати в собі нове й невідоме. Так відкрила любов до рок-н-ролу, до «Харлея» й «Індіан». Першого живого «Харлея» мала вже радість побачити недавно, в один з вечорів. А тут іще один приємний сюрприз!

– Англія, – продовжував Василіс. – Купив його в одного британця на початку вісімдесятих, покажу тобі фотки, яким він був спочатку.

– І він бігає? – спитала з острахом у голосі Слава, боячись розчарування.

– Звісно! – вистрілив очима Василіс. – Інакше навіщо б я тобі його показував?! Щоправда, є невеличкий недолік, та я усуну його і невдовзі ми зробимо першу прогулянку.

Ці прогулянки будуть чимось незабутнім і неповторним у Славиному житті.

Весняні вечори в «On the road» не обходилися й без регулярних відвідин Бабіса. Останнім часом все частіше з'являвся з росіянками чи українками, зовсім молоденькими. Кожна з них по-своєму зіткнулася з цим видом заробітку, і більшість – зі своєї доброї волі, та незважаючи на це, мало яка – з задоволенням. Деяких приводив кілька разів, тож коли випивали достатньо, розв'язувались язики. Чого тільки не чула Слава: і які вони гидотні, ці типи, і які у них звірячі

інстинкти, і як хочеться повидирати їм очі, і як вони, дівчата, обзивають їх відбірним російським матом, а ті сприймають це за прояв жаги. Так і хотілося спитати не одну: «а навіщо ж тоді робиш це?», але стримувалась, яке їй діло. А з іншого боку, причина зрозуміла, – гроші, багато і швидко, без зайвих зусиль і потуги, лишень розсунувши ноги. Хоча й зціпивши зуби, бо нічого не легко в цьому світі. Плюс викид емоцій, які клієнти розуміють хибно. А з чужими вередливими дітьми не порепетуєш, набридливих і докучливих старих також не кожен витримає, та й натирати до блиску оселі вимогливої пані, за яку ти нічим не гірша, – потрібно мати неабияку витримку. Люди, як і світ, не одинакові у своїх бажаннях та потребах. Комусь і це робити, зі своєї волі чи волею обставин. Не всі сильніші за ті обставини.

Одна з дівчат повідала Славі, що не все в тому закладі завжди робиться з доброї волі та за бажанням. Часто привозять молодих дівчаток десь із Болгарії чи Румунії, котрим «допомагає» місцева мафія, бо не мають із собою документів, а разом з тим і уявлення, що їх чекає, бо коли розвиднюється – намагаються протистояти. Ось тут і вилазить Бабісова сутність. Свою здобич просто так з рук не випускає, у різний спосіб залякує й так перелякані жертви, а як не допомагає подоброму, то в хід пускає кулак, голод, підвал, все що завгодно, лише б упокорити й примусити робити те, що йому потрібно. Тобто лягати під усіх. Українки чи росіянки не затримуються у нього надовго, бо зненавидіти його легко. Але вони здебільшого вільні – самі прийшли, самі пішли. Хоча й з цими різне буває, російська мафія ще не таке витворяє, і з життям не порахуються, як на то піде. Славі про це «всяке» розповідати не конче треба було, мала інформацію з перших рук.

Нерідко заходила з Бабісом молодичка з Мелітополя. Ця все робила не лишень добровільно, а й із задоволенням. То, певно, був єдиний екземпляр. Слава начулася такого, що вся її фантазія виявилась убогою й недосконалою в порівнянні з реаліями, уподобаними жіночкою. Що ж, світ і люди...

Одного з таких духмяних вечорів Бабіс з'явився в гурті аж чотирьох дівчат з України і двох чоловіків, греків. Дівчата були одягнені досить невибагливо, та й якось невідповідно для роботи в тому закладі. Отже, свіжі. Троє з них – досить молоді, а четвертій

добряче за тридцять. Вона володіла англійською. Бабіс звернувся до неї, вказуючи на Славу й пояснюючи, що та з України, тож можуть порозумітися й побалакати про все, що її цікавить. Здивування пробігло обличчям новенької, та не більше.

– Здраствуй! – звернулася до Слави російською. – Аткуда будєш?

– З Західної я, а ви?

– Ми з Запоріжжя. Давно ти тут?

– Скоро півроку, – відповіла Слава. – А ви, певно, недавно приїхали?

– Помітно? – невесело посміхнулась новенька. – П'ятий день, роботу шукаємо і нам запропонували ось що, оці двоє, – лиш очима кивнула в бік двох чоловіків і продовжила: – Розказували в Афінах одне, а тут бачу інше...

– Добре, що побачила і зрозуміла все як треба, – відповіла стримано Слава. Починала розуміти, з якою метою прибув сюди Бабіс. Але яке зухвальство й нахабство з його боку!

– А як вийшли ви на цих людей? – спитала Слава, маючи на увазі двох греків.

На щастя, вони чудово розуміли одна одну, бо раптом ніби включилися допоміжні антени, коли розумієш не лише з півслова, але й за поглядом, виразом обличчя, порухом руки чи голови, самою шкірою.

– Через своїх. Наші понтійці тут уже роками, мала телефони з України, звернулася і… ось.

«Наскільки знайома історія, лише трохи інший сюжет...» – подумала Слава.

Бабіс, втім, про щось розмовляв із Василісом на іншому кінці бару. Невдовзі підійшов Василіс і сказав, що той хоче її на пару слів.

Увесь цей час, майже шість місяців, Слава уникала розмов із Бабісом. Зрідка й випивку наливала. До власних неприємних вражень додалися оповідки дівчат, тож окрім бридкого він став ще й ненависним. Та цього разу довелося підійти. Дивилася йому в очі відверто й досить холодно. Мовчала.

– Слухай, Славо, – почав, – маю до тебе таке. Ці дівчата лишень сьогодні прибули, мови не знають. Одна щось і розмовляє англійською, та не знаю, чи розуміє що з моїх слів. Бо бачу, що все

сприймає негативно, й зокрема нашу співпрацю. Могла би ти поговорити з ними, – дивився на неї прискіпливо, – про вигоди їхньої роботи у мене. Розкажи, що я добрий і щедро плачу, швидко зароблять потрібне, тут літо на підході, а мій будинок біля моря, зможуть відпочивати і засмагати, десь на прогулянку поїдемо, харчів удосталь. І час добре проведуть, і грошенят зароблять. Піднеси це якнайкраще.

Слава й далі дивилася мовчки на нього. Підтверджувались попередні її здогадки, – все-таки шукає в неї допомоги. «Це ж треба до такого додуматись?! Він – у неї! Або зглузду з'їхав, або таки покидьок останній. А чи має всіх їх за дурних і голодних до такої міри, що на все готові? Послати б тебе під три чорти, де тобі й місце!» – кипіла всередині великими, гарячими та в'язкими бульбашками, що мусили й лускати там глухо та нечутно, а зовні – холод і спокій. Так і не інакше.

Дівчатка ж перед нею були одна за іншу ліпша, ніби ранками квітковою росою вмивалися. Недаремно заволодіти ними ця падлюка хоче, а самому вмовити не вдається, то й приперся до Слави. «Це ж треба, яке нахабство! Яка самовпевненість!» – вкотре лаялась подумки. Знову відійшла від Бабіса у бік дівчат, що збилися купкою біля старшої. Старша, либонь, здогадалася про мету візиту й спитала з іронією:

– Що, вмовляти нас будеш?

– Навіщо мені те здалося, – відповіла Слава, – люди ви дорослі, очі маєте, розум теж. Вам видніше.

Славине обурення набирало обертів, лице її горіло. Вона ледве керувала собою. Ситуація напружувалась, бо й Василіс виглядав незадоволеним.

– Сподіваюся, – продовжила Слава, – що ви зрозуміли, який це заклад і що там відбувається, тож не буду витрачати зайвих слів. Але від мене і вас чекають якогось результату, отож, якщо не важко, запитай його ще раз щодо сексу, тут, переді мною, аби почути відповідь, – звернулася до старшої.

– Та вже питала...

– І що?

– Саме собою, й не криється, – стенула та плечима.

– На всяк випадок зроби це ще раз, при мені і так, щоб чутно було. Хто знає, як це нам згодиться, бо всякого тут наслухалася.

– Можуть виникнути якісь проблеми? – занепокоєно глянула на Славу жінка.

Вони навіть не обмінялися іменами, розуміючи, що зараз то ні до чого.

– Не знаю... Де ваші документи?

– У нас.

– Це добре. Не хочу вас лякати, та цей світ – чужий. Отож, обережність не завадить. То що, спитаєш?

– Добре.

Молода жінка підвелася з високого стільця й підійшла до Бабіса. До вух Слави долетіло запитання і нерозбірливе бурмотіння Бабіса, а потім – два різких «ноу, ноу» з боку жінки. Ніхто не встиг щось зрозуміти, як Бабіс із силою грюкнув по дерев'яній поверхні стійки, викладаючи на неї гроші й кличучи Василіса. Підвівся з місця, даючи всім зрозуміти, що вони забираються.

– Удачі! – встигла крикнути навздогін дівчатам Слава, і за ними закрилися двері.

В приміщенні зробилося враз порожньо. Цю порожнечу підкреслювала мовчанка поміж Славою і Василісом. Вона почала збирати порожні чи напівпорожні склянки, а він – гроші. Бабіс, здається, залишив більш, ніж належало. Слава крадькома спостерігала за Василісом. Не розуміла чому, але відчувала, що той продовжує перебувати в стані негативного збудження. Здається, ось-ось зірветься. «І що його так пече?! Звісно, ситуація не з приємних, але від того мені мало би бути гірше». Спитати не насмілювалась, аби не викликати бурю Василісових емоцій. На її щастя, відчинилися двері й з'явилися нові люди.

Наступного дня за обідом вирішила все ж спитати Василіса, що вчора його так розхвилювало.

– Хочу спитати тебе про вчорашнє, – почала несміливо.

– Що саме? – холодно й насторожено перепитав.

– Я помітила, хоча, може, й помиляюся, що тобі не сподобалась та історія з дівчатами.

– А мала би вона мені подобатись? З якої радості Бабіс звертається до тебе з такими проханнями? – в голосі чулося відверте невдоволення.

– А мені звідки знати? – Слава здивувалась його зауваженню, – то твій постійний клієнт. Певно, знаєш його не перший рік. А моє ставлення до нього – тобі відоме...

– Чому? – піднімаючи брови з недовірою, спитав Василіс.

– Та невже я не пояснювала тобі, в чому справа? Але ти мене не чуєш!

– Бо чую одне, а бачу інше, – загадково продовжував Василіс, – ...і що ж ти робила в Афінах десять днів, перед тим як опинитися у Бабіса, а потім – ця ненависть до нього?!

«На, маєш знов» – зойкнуло щось усередині Слави.

– Що такого можна було зробити в Афінах за неповних десять днів? – обурювалась дівчина. – І повернуся знову до твого клієнта, чому він має бути мені приємним? Несе якісь приємні спогади і враження? А чого наслухалася від дівчат, котрих приводить, це ти знаєш? Усе місцеве чоловіче населення проходить через його заклад, це тобі відомо. За два неповних вечори я побачила там лиця, котрі потім неодноразово зустрічала тут! І бачила їх зі своїми дружинами, як порядних сімейних чоловіків. А що дівчат для цих порядних і пристойних він тримає силою та побоями, це тобі невідомо? Це невідомо нікому?! У цьому невеликому містечку, де всі одне одного знають! – Слава розійшлася не на жарт. Можливо, то був самозахист, бо недаремно знову ті питання від Василіса. Хтось щось нашіптує. Як би там не було, вона намагалася вижити тоді, те ж саме зробить і тепер. Вона вчинила щось негідне? Тоді хай пошукає негідне в інших і порівняє.

Василіс мовчав.

– Та мені мову відібрало, як побачила його в пабі на Великдень, при всьому параді й при дружині з дітьми. Донька його віку отих дівчат, що він їх під кожного пердуна немитого стелить. І що на це сказала б жінка? Що на це каже батюшка в церкві, коли той перед ним голову схиляє й в руки цілує?! А чи то отець йому так гріхи відпускає, за гроші? Бо ж не може не знати, що за рослини в його парафії проростають! А той ані людей не соромиться, ані Бога, бо де його має! Дволикі, дволикі брехуни! І дволике, лицемірне це суспільство ваше, котре терпить і споживає цей бруд як належне. Обдурює, продає і купує! Все за гроші і все для грошей, а душу – дідьку. Бо не з нею

тут носяться, а з грошима. І я ще маю знати, чого він до мене приволікся? А чи, може, думає, що ми чимось йому зобов'язані?..

Славі на очі набігли сльози, підвелася з-за столу й вийшла з будинку. Пішла на край подвір'я до високого обриву, під яким зеленів цитрусовий сад. Від нього тягнулася поміж гір глибока долина й виводила погляд до моря. Там, на тій далекій синяві, зупинилась очима, прикипіла до неї. Як просторо там, вільно, необмежено, легко! І все ясно та зрозуміло. Там би жити котримось із вітрів. Важко в тілі, невимовно тяжко. Змахнула сльозу, кому вона потрібна?

Почула кроки за спиною. Підійшов Василіс і став поряд.

– Все ти добре кажеш... І все я знаю. Та не моє то діло, кожен живе згідно зі своїм сумлінням. Подобається нам чи ні, але такі заклади, як його, потрібні в цьому суспільстві. Воно, знаєш, не ідеальне. І ми його не виправимо. Я туди лише за тобою прийшов, бо жінку хочу інакшим чином, а не купованою. Тож різниця в тому, яким чином відбувається все в таких закладах. А щодо церкви – не ходжу туди, як бачиш, аби не ставати в ряд з отакими, як він і гіршими. Та й контакти мої обмежені з такого типу людьми. Навіть намагаюсь вибирати клієнтуру. Але то є бізнес і не можу відігнати всіх від себе, а Бабіс мені вигідний, щоправда... Залишімо це.

Слава мовчки кивнула головою й повернулась до будинку мити посуд.

* * *

З кожним днем сонечко гріло сильніше й палкіше, теплішали й вечори. Василіс відкрив літній бар, аби оглянути, що робиться і до чого пора взятися. А треба буде зробити немало. Слава з цікавістю все оглядала, і їй аж свербіли руки до праці. Вирішили, що з завтрашнього дня й почнуть, а заодно поїдуть до моря, час відкривати сезон у всьому. Слава чекала справжньої зустрічі з морем, як чуда. Зануритися у водну стихію, та й просто посидіти поруч, слухати, споглядати безмежжя і ні про що не думати. Вода притягувала її завжди. Ще в Україні, після виснажливого робочого тижня, щонеділі здійснювала похід в луги понад річкою, вслухалась у гомін русла на мілині, чи то на броді. Сідала на березі на м'яке покривало зеленої трави й віддавалася тиші, а з цієї тиші до неї помалу починали долітати голоси

природи. Від русла, від вітру, від бджілок над квітами, від мурах у траві, від тріпотіння крилець котроїсь пташини в густому гіллі верболозу, від шелесту осоки над водою. Сиділа так годинами, подорожуючи від одного місця до іншого, набиралася сил. Тільки в такий спосіб могла набратися сили до життя поміж людей.

Цієї зими у Василісовому будинку відкрила для себе магію живого вогню, коли можна сидіти біля нього й зачаровано споглядати червоно-жовті язики полум'я. Вдома у них була пічка, де топили дровами чи вугіллям, але там вогонь захований від спілкування. А багаття у каміні розмовляє. З його відблисками очищуються думки, вирівнюються, ясніють, течуть спокійно й урівноважено, навіть якоїсь миті витікають із голови, і все що охоплює тіло – то спокій. А все, що охоплює душу – тепло і відчуття миру. Вогонь забирає тривоги, очищує душу, спалюючи в своїх обіймах все бридке, що з різних причин засіло всередині.

І ось завра на неї чекає вода, багато води! Розчиниться у ній, пірне з головою.

Наступного дня роботи виявилося більше, ніж то здавалося ввечері. Сад треба було почистити від сухої трави й бур'янів, підчистити дерева, полакувати високу огорожу з тонких дощок, що закривала сад на третьому рівні. Помалювати сходи й першу площадку в червонотемний колір, підвести з боків білою, як і поперечники вимуруваних лавок. Потім – вичистити бар, все освіжити фарбою і покрити лаком, перемити усі склянки, холодильники та решту речей, що зимували тут. А там – вихід на дорогу, де чекає на майстерну побілку висока передня стіна, де треба буде по-новому навести чорною фарбою старі написи: «DRINKS», «COKTEILS», «ICE-CREM», «COFEE» та «ROCK-AND-ROLL»*. Роботи вистачить на кілька днів, або й на цілий тиждень. Для початку взялися до саду й подвір'я. Пакуючи сміття у великі чорні пластикові пакети, виносили то все на вулицю. Далі Слава мила холодильники, бо перша необхідна умова при відкритті – наявність холодного пива. І чим більше – тим краще. Німців уже немало з'являється, а без пива вони, як без води. Соки для різноманітних коктейлів – теж туди, кілька видів вин, що вживаються холодними,

*«Напої», «Коктейлі», «Морозиво», «Кава», «Рок-н-рол» – *англ.*

а в морозильну величезну камеру – зо п'ять видів морозива, для алкогольного бару то достатньо. Бар не спеціалізований на солодощах, та спекотними літніми вечорами багато охочих поласувати спершу морозивом з печивом, а потім запити легким десертним вином, наприклад. Та й немало дітей з'являється звечора зі своїми батьками, тож таких клієнтів треба чимось пригощати. Дітям у цьому закладі все в диковинку – великий дзвінок, що звисає зі стелі бару, невеличкий горн, що видає, одначе, гучний звук, покришки від коліс, безліч світлин із мотоциклами, індіанці зі списами в руках і пір ям на голові, трохи чи не в повен зріст, по кутках бару, – як охорона. Ніби живі, гордо тримають свої голови з яструбиними носами й цупкими поглядами. Чимось на господаря бару скидаються, лише той без пір'я.

Час від часу в пабі з'являлися й дивні пари чи одинаки. Не те щоб їм до вподоби була музика чи аура пабу, декому просто хотілось заховатися тут від сторонніх очей. Коханці у першу чергу. Інші заходили з почуття обов'язку перед Василісом, оскільки був їхнім клієнтом. То були власники різних магазинів, таверн, кав'ярень. Власник супермаркету, точніше, син справжнього власника, молодий красунчик і викрадач дівочих сердець, заглядав з черговою подружкою. Дівчата його мінялися з регулярністю в два-три візити.

Не обходилось і без місцевих любителів чарки, котрі могли завітати вже досить пізно й затримати їх до ранку. До таких належала зріла пара швейцарців грецького походження, досить заможних. Про свій особливий статус та економічні можливості починала нагадувати, щойно випивала достатньо, Діаманта. Хоч їй багацько і не треба було, – тонка й суха як тростина. Ім'я відповідало її вишуканим смакам в одязі та прикрасах, та не відповідало внутрішньому світові. Хоча хто знає, коли і яких вона зазнала травм, аби при дії алкоголю виливати з себе одну отруту. На тверезу голову Діаманта була досить приємною та милою особою. Та випиваючи, починала чіплятися до будь-кого поряд і шукати відвертої сварки. Як не знаходила нікого поруч, перекидалась на Василіса чи Славу, та вони в таких випадках просто не звертали уваги. Нічого іншого й не залишалося. Тоді, розлючена, пирскаючи отрутою наліво й направо, говорила та сварилася сама до себе, переходячи на іноземну.

Чоловіка свого не чіпала ніколи, зрештою, його присутність поряд завжди була беземоційною й неупередженою, все одно що сумочка Діаманти, що завжди чомусь лежала перед ним. Щойно збиралася йти, показово-обурено клала гроші на стійку й закидала різко сумку на плече, після цих рухів її супутник злазив зі стільця й рушав, хилитаючись, слідом. Мовчазно й понуро-приречено.

Спочатку Слава гадала, що після таких демонстраційних образ пара ніколи не з'явиться знову. Але через певний час вони поверталися, стояли на порозі й мило посміхаючись, так, ніби нічого не сталося, з широкими обіймами прямували до Василіса й Слави.

...Порожні горщики для квітів валялися розкидані по всьому саду. Вирішили, що насадять у них васильків, – і пахне, і комарів відганяє вечорами. Славі захотілося ще й папороті, бо вона чудово підійде вечірній атмосфері пабу. Василіс не перечив, лише записував, що купляти і скільки, – рослин, фарб, пензликів, нову щітку, миючі засоби, ну і, звісно, пиво, щоб забити холодильники! Чи вони вже готові? Чудово!

Рівно через тиждень літній бар був готовий і як новий. Все зробили удвох. Їм і не потрібно було когось зайвого, Слава з фарбуванням упоралася чудово, ніби малярем вродилася, щодо чистоти й акуратності – то і це її. Василісу Господь подарував умілі руки, – сам майстрував електрику, як десь миші провідки перегризли. Сам гідравліку ремонтував, сам дах лагодив у місцях, де вітер зірвав за зиму черепицю, все щось клепав та майстрував, до того ж чудово працював з деревом. Витесував попільнички, таблички з різними написами, підсвічники, коліщата, списи, ножі, все, що малювала фантазія – здійснювали руки. Вдома всі полиці в його виконанні, ліжко дерев'яне теж, із чудернацькою різьбленою спинкою. Як треба, то й зварку сам включав, на даху веранди залізне поруччя майстрував – пиляв, ламав, доточував. У перервах пили холодне пиво й закушували маслинами з сиром. Деколи, як цього було замало й дошкуляв голод, Василіс замовляв суфлаки. Рок-н-рол уже лунав зранку до вечора, а далі – звечора й до ранку. Після роботи повертали до моря, а там залишався час лишень аби сполоснутися в лазничці та повечеряти чимось домашнім зі смачної материнської кухні. І знову – назад до пабу.

Коли першого робочого вечора Василіс увімкнув усе вуличне освітлення бару й саду, Славиному захопленню не було меж.

– Це ж казка! Твій сад просто чарівний! Звідси не хочеться йти нікуди! – вигукувала, ходячи довкола й оглядаючи все, ніби вперше. Василіс тільки вдоволено усміхався, а потім обійняв Славу й ніжно поцілував її руки.

– До цієї краси й ти не мало приклалась.

– І я цим дуже пишаюсь! Радію, що змогла допомогти тобі малювати казку. Та й одне – робота, інше – задум. А він повністю належить тобі, тож можеш бути двічі задоволеним. До речі, коли народився цей задум? – чомусь до цих пір їй не приходило в голову спитати Василіса про вік пабу, хоч і чула від нього про кілька недоспаних років.

– Це буде мій сьомий сезон, – мрійливо відповів, дивлячись кудись вгору, певно, гортаючи минулі роки й події в цьому саду.

– А мій – перший... Удачі нам!

Удачі надалі й справді не бракувало, та все більше й більше з ночі на ніч. Гамірна, різношерсна публіка заповнювала сад. Василіс не встигав калатати коктейлі, Слава не встигала рахувати пиво, що витягала з холодильника по два в руки. Мокра, туди-назад з підносом і стаканами, а їх уже повнісінький умивальник чекає... У Василіса інші обов'язки, – балачки та жарти з клієнтами, окрім усього. Фрукти нарізати, попільнички повичищати... Уф! Ось уже й світає, коли ця ніч минула?!

Вечорами сиділи на високих, тонконогих, мов бузьки, стільцях за довгим дерев'яним столом, смакували каву, поглядаючи на дорогу внизу. Тепер могли бачити кожного, хто під'їжджав. Та лише першого клієнта чи групу, бо далі було вже не до споглядань. Одного такого вечора першим під'їхав «Мерседес» і почав паркуватись під стіною. Пригадала Слава цей автомобіль... Та невже?

Уже довгий час, після відвідин з дівчатами-українками, Бабіс не з'являвся. Василіс зі Славою не розмовляли на цю тему, бо й обом були неприємні такі розмови. Розуміли, що то образа. Та хай собі. Їй було справді спокійніше, коли не бачила Бабіса. Хотіла перегорнути ту сторінку і забути. А той своєю присутністю, немов поривчастий та навіжений вітер, повертав небажану сторінку назад.

Не встиг Бабіс вийти з машини, як під'їхала ще одна. То був Георгій, постійний клієт пабу й товариш Бабіса, коли він з'являвся без супроводу. Георгій симпатизував Славі, навіть подарував їй грубезний російсько-грецький словник, аби та вчилася грецької мови. Та поки що всі Славині спроби вивчення мови закінчувалися невдачею. Навіть зошит завела, записувала в нього слова, будувала речення, та все це залишалося на папері. З вуст вилітало «калімера» й «каліспера» або «калініхта»*, – деколи їх плутала. В таких випадках веселила народ, бажаючи доброго дня замість побажання солодких снів. Всі сміялися, а вона ніяковіла і знову сковувала губи, не випускаючи звідти жодного грецького слова, аби знову щось не так бовкнути.

Зрештою, їй вистачало англійської.

Двоє зайшли в сад. Георгій привітав їх із початком літнього сезону, Бабіс промимрив щось у вуса, не дивлячись ні на Василіса, ні на Славу. Присіли скраю, за стійкою. Василіс зайшов всередину й почав наповнювати чарки, а далі повели розмову. То Георгій брався до примирення. Славі краще б не бачити Бабіса ніколи, – нічого від того не втратить, та, либонь, не судилося. Що ж, хоч Василісу буде від того вигода.

Кожен вечір приходив і минав, несхожий на попередній, кожен вечір приносив нові лиця, нові враження, нові мови, історії. Сміх, захоплення, здивування для Слави. Давніх друзів і давні спогади для Василіса. Більшість людей, котрі приходили сюди, були прихильниками рок-культури. Їх, різних за характером та родом занять, об'єднував спільний світогляд. Світогляд, що змушував шукати звільнення й свободи у таких несамовитих вечорах під звуки й акорди такого ж несамовитого та одночасно чуттєвого року. Допомагав відриватися від цивілізації, що все більше давила і сплутувала свободу. На довгих і коротких піщаних пляжах в Мані звільнялись від одягу, а разом з тим і від спогадів та обов' язків, що залишились за плечима десь там, у Європі. Відривалися й втікали від цивілізації крутими дорогами Греції, змагаючись із вітром на своїх гучних мотобайках, насолоджуючись простором і небом, дикими схилами гір, відсутністю людей та суєти.

*Доброго дня, доброго вечора, на добраніч – *грецьк.*

Усміхнене обличчя Слави, залишене на багатьох світлинах, помандрує не в одне містечко чи селище Європи. І не одна сльоза, нікому не помітна, з'явиться на очах, коли прийде час прощатися.

З новими людьми та враженнями Слава губилася і уже геть не надавала значення присутності Бабіса, коли він укотре з'являвся в пабі. Та все ж в одного вечора його появи не змогла не помітити. Прийшов знову з дівчиною, це було звичним явищем. Та дещо незвично виглядала сама дівчина. Вірніше, дівчатко, – шістнадцять-сімнадцять, не більше. А краса!

Ніби мальована вправною рукою на обличчі. Мов янгол. Слава прикипіла очима до дівчати. Спостерігала за кожним її рухом протягом усього часу перебування в пабі. Дівчина сиділа непорушно, спокійна, сумна і злякана. Ні на кого не піднімала очей, але Славі вдалося перехопити її погляд, повний страху та відчаю, а разом з тим – дивного смирення. І не лише в її юності була справа, бо молоденьких приходило немало, тут була сама свіжість і невинність, майже дитяча сполоханість та розгубленість – «де я?», «що хочуть від мене?». З кожним новим поглядом на неї у Слави на серці робилося темно. «Хто цій дитині допоможе? Хто витягне її з тої трясовини? Як потрапила туди і з якої причини?..», – питань роїлося в голові багато, та знала, що на жодне не одержить відповіді. Неприємний осад з того вечора залишився у Слави й наступного дня. Василіс допитувався, що це з нею, а вона відмовчувалася, знову самотньо заглиблюючись у свої думки. Здавалось, що не знайде й цього разу достатньо слів, аби передати те, що відчуває й те, що турбує. Даремно витратить енергію і ще, чого доброго, почнеться стара пісня. А Бабіс, як на зло, зачастив з дівчиною. Звали її Теодорою* й була вона болгаркою. Ім'я – й те прекрасне.

Так, потихеньку-помаленьку, негативні емоції, а до них – недоспані ночі та денна виснажлива спекота повернули Славу до минулого понурого настрою. Все частіше поводилася дивно, – то сумна й замкнута, то збуджена й роздратована. Це не могло не відбитися на взаєминах із Василісом. Той двічі спитав, що з нею, і не дочекавшись відповіді чи пояснень, махнув рукою. Та то не означало, що збайдужів. Він переймався її поведінкою і самопочуттям, але не мав ні сили,

* Дарована Богом

ні бажання робитися для неї добрим батьком, співчутливо обіймати та виясняти її проблему – чого ж то вона журиться та чого ж то вона хмариться? Яку забаганку має? Він знав, чого бажає сам – вірного супутника, з котрим легко, весело, безжурно й тепло, коли того захочеться, цікаво й прозоро. А тут, зі Славою – цілковитий туман, холод та сирість. Такі коливання її самопочуття були для нього незрозумілими та зайвими. Від того легко дратувався сам, поводився агресивно та вороже. Все частіше кидав сердиті погляди в її бік, або й дошкульні слова. Це ще більше гнітило дівчину і віддаляло від нього. «Він не розуміє, не відчуває її, й навіть не намагається! А все, що їй потрібно – теплі обійми без зайвих слів! Його обійми!». Слава шукала тепла, та не вміла його дати. Того шукав і Василіс. Славі було важко в чужому незрозумілому світі, а внутрішня стриманість не дозволяла дати волю емоціям і слову. Без упереджень, щиро поділитись усім з Василісом. Її стримував страх. Страх його бурхливих реакцій на все негативне з її боку, ніби те стосувалось лише його. Не могла второпати, як то її самопочуття може так негативно впливати на нього? І чому не сприймає її такою, як вона є, з її перепадами й періодичною холоднечею? Вона ж стільки робить для нього...

І ось так, обоє, жили час від часу, в своєму холодному й замкнутому світі. Слава не могла розібратися, хто в тому винен, хоча здогадувалась. А Василіс в одному був певен – у всьому винна лише вона. Вічно десь подорожує далеко, невідомо куди і чому. Тілом тут, а думкою хтозна де. За чимось тужить, чимось гризеться, а чи то просто життям своїм невдоволена. Але не скаже, не скаже! Ота незрозуміла мовчанка дратувала його найбільше. Хотів відкритості й щирості у стосунках, хотів зрілої жінки, мудрої. У Славі того не знаходив. А вона тільки ступала на ту дорогу, тільки вирушала в пошуках того. Гадала, Василісу зле з нею. Те саме думав і він.

Літо ж тим часом бігло, спливало з ночі в ранок, з полудня у вечір. Уже серпень випалював дні, задухою огортав ночі. Ці ночі гуділи веселим людським роєм, переливалися сміхом і жартами, гарчали моторами. Люди спорожнювали пляшки, викурювали гори цигарок. Бринів та ревів рок, починаючи з неперевершених балад «Скорпіонс», космічного подиху «Діп пьорпл», «Пінк флойд», «Нірвана» – й

до шаленого стрімкого потоку «ЕЙСІ-ДІСІ», «Лед Зеппелін», «Металліки», «Кісс», особливого «Дорс» та вічного «Роллінг Стоунз».

Василіс нарешті вивів і свого застояного жеребця, тож відбулася омріяна Славою прогулянка верхи на чорному баскому коні. Затрималось усе через певні неполадки, котрих виявилось більше, аніж сподівались. Деякі запчастини довелося замовляти в Афінах і довго чекати. Увесь мотоцикл був розкладений на частинки, фарбували корпус, покривали нержавійкою окремі деталі, ще інші – до найменшого шурупчика перемивали в бензині. Це, останнє, робила Слава. Допомагала у всьому – подавала ключі, підтримувала корпус, а той важкий, як не дивно, хоч і виглядає повітряним. І коли нареші завівся мотор, насиченим та гучним гуркотом повідомляючи усіх про себе, як лев ревом у савані, серце Славине забилося в ритм, одночасно рвучись кудись уперед. Будь-що – вперед. Звір цей кликав до волі. Вони неслися на ньому по гладкому асфальті, в супроводі жагучого клекотіння. Кожен вечір тепер «ВСА» буде чекати під стіною своїх побратимів.

Якось під'їжджаючи до пабу звичної для них пори, зі здивуванням побачили двох дівчат, що сиділи на високих сходинках входу. Здивувалася більше Слава, бо для Василіса то якщо й було здивування, то дуже приємне. Це зрозуміла за його яскравою та щирою посмішкою, що завжди була такою, та щось нове й невідоме ковзнуло по його обличчю. І те їй не сподобалось. Посмішки засяяли й на обличчях дівчат, та в однієї з них було дещо відмінне у поведінці. Особливий жест привітання й особливий прояв радощів. Далі – обійми й цілунки, бурхливі, емоційні. Щось зойкнуло всередині Слави, щось стиснуло коліщатами серце й повіяло холодком у грудях. Той холодний вітерець ковзнув точнісінько тієї миті, коли побачила дівчат. Потім відчула, як тремтять руки. Це відчуття прийшло до неї вперше.

Цілу годину Василіс сидів з дівчатами, не відходячи ні на крок. Слава приготувала каву для всіх, господарюючи в барі й готуючи все до робочого вечора. Троє весело про щось розмовляли, жартували, згадували минуле літо. Вогники в очах Василіса, його майже дитяче натхнення й прояв щирої радості та захоплення у словах, жестах, поведінці. Неначе той павич, що не знає, з котрого боку та як найкраще

показати своє барвисте пір'я. Слава мовчки зробила свою роботу й присіла з кавою недалеко, взялася до цигарки, якось треба було заспокоїти тремтіння вже не лише рук, а й усього тіла. На неї не звертали уваги, ніби її не існує. «І, як на зло, не з'являється ніхто!» – обурювалась спересердя, бо як інакше відірве Василіса від тих дівок? Особливо від тієї високої, з довжелезним вогняним волоссям, важким і блискучим, що переливалося по плечах, як сувій шовку. Василіс так і кликав її – «Блонді». Чуєш ?! Та не в назвиську була справа, а в інтонації, з якою то вимовлялося, скільки ніжності й обережності в його голосі. А та, здається, ще трохи й розтане, розливаючись солодким морозивом перед ним! В погляді стільки вогню й грайливості... Що це? Відвертий флірт? А чи продовження вже чогось розпочатого колись? І все це на її очах! Відверто! Та, напевно, та чужинка не зрозуміла, хто Слава Василісу? Але й він чомусь не поспішав відрекомендувати її. Хоч якось. Чому?! Це «чому» найбільше й тривожило.

Нарешті настала щаслива хвилина і з'явилися перші відвідувачі. За ними підійшли інші, але Василіс як прикипів до місця, не надаючи ніякого значення всьому, що робилося навколо нього. Слава бігала від одних до інших уже відверто роздратована, та всі ці бурхливі емоції, що розгулялися в ній, мусила тримати під замком. Там, там у грудях нехай кипить. На губах – посмішка і ввічливе звернення до клієнтів. Якоїсь миті навмисно голосніше, ніж потрібно, попрохала нових почекати – «...Хвилинку, буль ласка... обслужу і вас!», і Василіс таки прокинувся. Повернувся до бару, а дівчата пересіли поближче, щоб мати свого кумира на очах. Поки він наповнював склянки, а Слава нарізала навпроти дівчат фрукти, «Блонді» звернула увагу й на неї.

– Розмовляєш англійською? – спитала з незмінною солодкавою посмішкою, з двома звабливими ямочками на щоках.

– Так, – байдуже відповіла Слава, не змінюючи виразу обличчя.

– Тоді давай знайомитись, я – Моніка, а моя подруга – Мадлена... – обидві простягнули руки через бар для знайомства, засліплюючи Славу білосніжними усмішками.

«Ще трохи, й мене знудить від таких солодощів», – глузливо подумала Слава й простягнула руку.

– Слава, – знову рвучко відповіла.

– Давно працюєш тут? – не вгавала Моніка.

– Давненько, – кинула слово, як кістку собаці, й відійшла вбік, відносячи фрукти за призначенням. Розуміла, що поводиться грубо, та не могла, а може, й не хотіла оволодіти собою.

Дівчата більше не зачіпали її, певно, дивуючись такій поведінці й небажанню спілкуватися. Всю свою увагу повернули знову до Василіса. Ця увага, особлива і відверта, була з боку Моніки, очі котрої подорожували за ним у кожний закуток пабу. Поїдала його. А той куди б не йшов – в одне місце повертався. Слава не пропустила жодного їхнього погляду, жодного поруху. Тут був відвертий флірт! Так прийшла година для першого туру текіли, далі – наступного. Василіс відверто веселився й працював на публіку, надаючи ваги кожному своєму слову, розсипаючись жартами й випивкою для дівчат, за котру в кінці вечора вони не заплатили. Це було довершенням мук і здогадок для Слави. Їй цього вечора ніхто не приділив уваги, ніби вона – невидима тінь, а чи привид, що беззвучно допомагає наливати алкоголь у склянки, а потім їх збирає та миє. Цей привид, якби хто до нього ліпше придивився, мав вигляд не сивої туманності, а червонобагряної розпеченої кулі з водню та гелію, яка, здається, чекає, коли її торкнуться, щоб вибухнути і спалити все навколо.

Вона ревнувала. Ніколи раніше не мала можливості зрозуміти, що це таке. Ревнощі – що випалюють нутрощі, спустошують, розбивають, знищують, здавлюють горло, спирають подих, затуманюють свідомість, доводять до відчаю і штовхають до дій та вчинків, на котрі, здається, ніколи не був здатен. Нарешті вони вичавлюють із тебе усі соки, висушують усі рідини, перетворюють на шкаралупу, котру легко розчавити будь-кому. Але це й не потрібно, бо ревнощі – то найкращий спосіб доведення себе до краю, зокрема і своїх стосунків, а далі – повного самознищення. Ця крайність – у тому випадку, коли не знайдеш сили якоїсь миті оговтатись. На все в житті потрібна лише одна мить, від якої буде залежати подальша життєва година, доба і решта дороги, до наступної такої ж миті.

Отож, Слава вперше відчула ревнощі. Ще не усвідомила до кінця, як з тим бути. Хоча під час приступів цієї підступної хвороби важко що-небуть усвідомлювати, бо найперш за все вірус пошкоджує

мозок, а відтак і будь-яку здатність до логічного мислення, розуміння, усвідомлення. Славу роздирали сумніви і здогадки, ображала поведінка Василіса. Тамувала в собі лють і образу, відчай та безсилля перед чимось новим і незвіданим. Здається, життя й обставини увійшли в таємний зговір проти неї й кидають на її дорогу все щось нове, з чим не знаєш ні як бути, ні куди то класти.

День минув спокійно й тихо, Слава не виказувала ніяких емоцій, але зробилася ще холоднішою. Ввечері повторилися ті ж самі події, та сама Василісова поведінка. Дівчата з'явилися першими й насолоджувались ним. Точніше, Моніка й Василіс були у цілковитій ейфорії, для них навколишній світ і люди в ньому мали другорядне значення. Слава ж продовжувала мовчки кипіти.

Наступного дня вона відмовилася їхати з Василісом за покупками до міста. Там мала відбутися й зустріч із дівчатами, домовлена звечора на узо з восьминогами. Боялася сама себе та своїх можливих реакцій, а Василіс і не наполягав. Збігав день, а він не повертався. Слава перебувала в гарячому тумані, що насунув на неї, як сніп соломи. Знаходилася в небутті й забутті, коли відсутні будь-які бажання та відчуття. Одне вичікування. Ні їла, ні пила цілий день, не знаходила собі місця, снуючи туди-сюди подвір'ям. В дім та з дому. Виходила на край подвір'я до високого обриву, бо звідти виднілася дорога, вслухалася та вдивлялася. Даремно... Не їде. Години збігають, а він не їде! «Сама винна! – вже лаяла себе. – Могла б бути там, то хоч мала б усе на очах, а так? Чого так добилася?!». Але її не припрошували, а хотіла якраз цього, відчути себе потрібною. «Дурна й нещасна ти людина!» – із затуманеної свідомості вискакували окремі думки. Проганяла їх і чекала далі. Василіс з'явився під вечір, помився, переодягнувся й подалися до роботи.

Моніка й Мадлена прийшли цього разу пізніше, уже за північ перевалило. Певно, відсипалися. Василіс не відривав очей від входу, чекав з нетерпінням. Ніби сяйво зійшло на його обличчя, як ті засвітились у дверях. Яке щастя! А як іще й до танцю взялися під одну з балад «Скорпіонс», Слава втратила будь-які відчуття та контроль над собою. Витираючи за стійкою продовгуваті, високі склянки, зламала товсте скло у руках. Як? Невідомо. Замість болю відчула теплу кров,

котра й привела її до тями, розливаючись по долоні й збігаючи стрімко до ліктя, а звідти великими яскравими цятками зачервоніла на білому мармурі. З розпачем дивилася на розсічену долоню, котру вже геть залило кров'ю, не в змозі хоч якось зреагувати. Хтось кинувся до неї, тягнучи її до умивальника й підставляючи руку під холодний струмінь води. Запекло... Слава скривилася, зціплюючи зуби. Тільки тепер нарешті Василіс був біля неї. Перев'язав долоню довгим білим рушником, що швидко перетворився на червоний. Поріз був глибоким. Викликали швидку й у медичному центрі Славі наклали шви.

Вдень долоня пекла нестерпно, як і всю ніч, не даючи заснути. Василіс і не думав співчувати чи якось пожаліти її, навпаки дорікав. «Чому це вона така необережна? Як – така незграбна? Хто тепер склянки мити буде?». Цього вже витримати Слава не могла і її понесло.

– Хай твоя Блонді й миє! І склянки, й туалети, і все інше! А чи я тобі наймичка?! Бо, бачу, за таку мене маєш. Не сліпа я, не глуха й не дурна, щоб не розуміти, що між вами відбувається! Хочби якась повага до мене, а чи я бездушна?!

– Ні, ти таки дурна! – холодно відповів Василіс. – І май на увазі, що повагу заслуговують.

Підвівся й вийшов на вулицю, сердито грюкнувши дверима.

Слава розплакалась, даючи нарешті волю емоціям, котрі виливались із неї рікою. «І знову я винна в чомусь... І поваги не варта...», жаль до себе й безпомічність розпачем рвали й дерли на шматки груди, поки не висохло вологе джерело всередині.

Ввечері майже не розмовляли, а вдома знову розгорілося вогнище сварки. Слава заробила свого першого ляпаса і, вкотре обливаючись слізьми, піднялася нагору. Одна. Василіс залишився спати на канапі. Склянки вона, звісно, мила. В рукавицях.

Так тривало два тижні, поки не забралися ті німкені. Щодня Василіс пропадав із дому, а вечорами увивався коло Моніки. Ці два тижні були найтемнішими й найгіркішими в житті Слави, безперервний біль в руці і на серці, ніби й там порізи. Порізи від Василісової зневаги і байдужості, від приниження і образи. Чому так і за що? Не хоче її більше і не любить... Та чому мовчить, чому не скаже про це відверто? А чи чекає, доки здогадається сама. Піти геть?...

Але вона не хоче, не може, ніби приросла корінням до нього й до його життя. А свого не має. Не має й не потребує. Травою встелилася на його дорозі, а він і ступає, не жаліє. Якось іще до від'їзду дівчат все ж наважилася спитати, чи має до неї якісь почуття. Відповідь не мала чіткості, сказав лише, що відштовхує його своєю поведінкою й розбиває йому серце. Його серце... А що ж тоді з її серцем?

Нарешті Моніка з Мадленою від'їхали з великими церемоніями прощання. Славі камінь посунувся з грудей, поволі почала відживати й розмерзатися. Дивно, але увесь цей час їй було байдуже до присутності Бабіса. Заспокоїлась, але й зрозуміла, що любить до нестями. Залежить від свого почуття, непідвладне воно їй, несе не стільки задоволення, скільки біль. Як хвороба це почуття. Хвороба, що може перерости в хронічну, і тоді навчиться жити з нею. Могла б боротись, але не хоче. Хоче його і мук від нього. Невже нічого ліпшого не варта? А може, її «ліпше» є оце, і не інше?

Кожен ніс у грудях різні за своєю природою почуття. Двоє любили неоднаково. Але чи буває любов неоднакова, якщо це справді любов? Та й самі стосунки вони розуміли по-іншому. Для Слави один єдиний, там, на високому троні – осяйний цар! Βασιλιας...

Що шукала, те й має. І очі будуть милуватись лишень ним, серце битись лишень для нього, думка летіти тільки до нього. Тіло давно в полоні, в добровільному рабстві. Невже любов – то рабство? Любов – то щастя, кажуть мудрі, та чи щаслива вона? Любов – то страждання, кажуть мудрі теж, та до котрих меж? Одне – солодке, друге – гірке. Та обидва неповторні за смаком. Слава почала пізнавати смак цього почуття гіркими шматками. Кажуть, якщо не спробуєш усього потроху в цьому житті, то й саме життя не пізнаєш.

Для Василіса стосунки двох людей – то була найперше воля, легкість і повітряність, розуміння за одним поглядом і подихом, без претензій і прив'язаностей, де дружба й товариство легко поєднуються з тілесною пристрастю. А якщо цього нема, він невидимим вітерцем вже де-інде.

Слава того ще не второпала, але добре усвідомила, що буде тут. Зап'є гіркий шматок ковтком текіли, закусить лимоном і залишиться...

Літечко збігало, вечори робилися прохолодними й доводилося накидати на плечі легкий верхній одяг. Поменшало й народу,

туристи по домівках подалися. Постійними відвідувачами пабу в ці останні літні дні залишилися чеверо старих друзів Василіса. Дві подружні пари з Дюссельдорфу. Їхні обличчя Слава зустрічала не на одній світлині, а їхнє знайомство з Василісом почалося ще до пабу. Всі четверо були досить старшими за Славу й, відповідно, досвідченіші. З ними було цікаво, та й часу для спілкування було більше, бо вже не металася туди-сюди з диском підносу. Поруч них знаходила затишок, – здається розуміли її з півслова. Розказувала, як і всім іншим, про радянське минуле, але чомусь із ними була відвертішою – чи то через розуміння і співчуття в їхніх очах, чи то через доречні репліки. А може, то увага, приділена їй особисто, а не через Василіса. Що б то не було, а спонукало Славу до безтурботності й довіри. Десять днів і ночей, розходячись лишень для сну, провели разом. Обійшли всі пляжі, протоптали немало гірських стежок на високих кручах, посмакували морськими ласощами не в одній таверні. А що пива й текіли вилилось! Слава була весела і приємна, як ніколи. Випустила себе на волю. Василісу було приємно, що його друзі так добре сприймають її і що вони знайшли спільну мову. Потеплішав і він, а разом з тим і їхні заморожені стосунки. Поміж ними відновився флірт. Повернулися гарячі ночі. Слава й забула про Моніку. «Хай собі, подумаєш! Прийшла й пішла, а я тут. Поряд з ним. І мій він».

А ще якось Василіс знову запевнив Славу, що з Монікою вони тільки друзі й ніколи не були чимось іншим. А вся та історія – лише гра, через неї та її дурну поведінку. На зло. Навіщо робити таке на зло, не розуміла. Та й що то за дружба така дивна? Але чому б і ні. Вона ще так мало знає про це життя в чужому світі. Що тут різниться, а що схоже з її світом. Скільки тут добра і скільки зла, та в яких порціях. Скільки справедливості і правди, а скільки брехні. За такий короткий час – стільки протилежностей і контрастів…

* * *

Вересень ділився теплими й інколи навіть гарячими днями, та не мірятися їм було спекотою з липнем чи серпнем. Вересневе тепло зберігало ніжність і лагідність протягом дня, а вечорами поволі насувалася свіжість. Ближче до півночі прохолода починала

дошкуляти не на жарт. Тож прийшлося знову перебиратися всередину. Славі було жаль за цим чудовим і дивним літом, що принесло стільки нового для неї. Та через нове вона краще себе пізнавала. До того ж, краще почала сприймати грецьку. Ніби якийсь канал після довгого часу несприйняття відкрився у ній. Ставали зрозумілими чудернацькі слова та їх чужа, складна вимова. Іноземців значно поменшало, але на вихідних з'являлося немало афінян, котрі сиділи тут щовечора в липні-серпні, а потім повернулися до своїх обов'язків і життя в мегаполісі. Тепер приїздили на вересневі тихі пляжі, коли не сипле піском постійний та докучливий вітер і море тихе та спокійне, дозволяє наплаватись досхочу. Ввечері не могли обминути пабу. Слава не пам'ятала їхніх імен, зате добре пам'ятала, що п'ють. Ось тут помалу, дивуючись сама собі, почала розв'язувати язик. Це ще були окремі фрази, потрібні для її роботи, але вимовляла їх досить вправно. З вечора на вечір впускала до рота все нові слова. Навіть з Василісом почала використовувати лише грецьку.

Якось Георгій, спостерігаючи в один з вечорів за її мовою, зауважив, а заодно й похвалив:

– Ого! Ти ще й правильно речення будуєш, а не лише чисто вимовляєш слова, ніби тут народилася. Акценту, що зазвичай має кожен іноземець, майже не чути. Браво!

– Думаєш, даремно минають стільки недоспаних ночей? А може, я й справді таким чином народжуюсь? – підморгнула йому Слава.

– Василіс, – звернувся Георгій жартома, – а чи ти помічаєш цей прогрес?!

– Можна не помітити? – відповів той, похитуючи головою. – Скоро треба буде думати, що й сам говорю, бо вже надто багато розуміє... А як іще почне відповідати, бідна моя головонька! Має готові відповіді на все. На кінчику язика, як змія, – також віджартовувався на свій лад Василіс.

– Тож недаремно кажуть, що найкраща жінка – німа! – сміявся Георгій.

– А якби ще й глуха! – підхопив Василіс.

– Додам сюди ще й сліпу, і все для вас буде в найкращому комплекті! – іронічно завершила Слава.

– Чуєш і бачиш? А що я щойно казав?! Талант! – кивнув у її бік Василіс.

– Та ні, ніхто ж не каже, аби жінка була, як трава при дорозі, –продовжив Георгій.

– Звісно, – погодилася Слава, – лише б під ноги стелилась.

– Ха-ха-ха.... – заливався Георгій, – от непереливки тобі скоро буде, друже!

З Георгієм було весело, він з приходом осені все частіше заходив у паб, бо поменшало роботи в кемпінгу, де він керував. Георгій знав про все і всіх у найближчих околицях. Що й де відбулося, хто з ким посварився, хто мирився, а хто розлучався, хто завів нову любаску й у кого роги до неба виросли. Все це довірялося лишень Василісу і Славі, а якщо інформація мала залишатись геть засекреченою, то Славу просили принести якусь пляшку з комори. Подумаєш! Ніби їй не байдуже Більшість цих людей, про кого мова, вона хіба що у лице не бачила, а щодо імен – тут і шукати нічого. Та й кому вона те передасть? Василіс – то єдине її товариство, єдиний друг, співбесідник і критик.

Якось сиділи втрьох на вулиці, в передньому садку. Підійшли ще клієнти й Василіс підвівся. Зненацька невимушену розмову про різне Георгій повернув у конкретніше русло. Йому ж бо потрібно знати все.

– Хотів би спитати тебе дещо, – почав обережно.

– Питай, – відповіла дівчина.

– Тільки це трохи особисте й важке запитання, – підкреслив.

– Нічого, я слухаю тебе. І як зможу, то відповім...

– Маю дещо уточнити, бо в близьких стосунках із людиною, про яку піде мова... Точніше, мова не про саму людину, а про події…

Слава уже почала здогадуватись, що цікавить Георгія й мовчки чекала на запитання.

– Хотів знати, як ти попала сюди, але від тебе, розумієш. Бо всяке говорять.

– Всяке завжди говорять, – посміхнулася Слава, задоволена, що змогла розгадати запитання.

– Ти не дивуйся, то – люди.

– Я й не дивуюся. Про всіх щось говорять і завжди, та що правда з того, а що вигадка. Та й скільки тієї вигадки?

– Отож. Ти знала, куди їдеш?

– Ні. Чулося й говорилося про одне, а побачила зовсім інше. Хоча й були запевнення, від своїх нібито людей.

– Тобто про специфіку діяльності закладу тобі було невідомо? – допитувався Георгій, як слідчий.

– Ні. До того ж, ми разом з тією, іншою дівчиною, наголошували ще до поїздки, що погоджуємось лише на пристойну роботу. Та нас не почули, або не захотіли почути. Та й отій, іншій, жінка, котра відправляла нас сюди, доводиться тіткою.

– Вона й повернула її в Афіни наступного дня.

– Виходить, так... Її після того вечора я більше не бачила... І до мене не було нікому діла.

– Якби не Василіс.

– Так, якби не він. За це буду вдячна йому все життя.

– Що він розповів тобі про історію твого, скажімо так, звільнення?

– Скажімо чи ні, та я то так і відчувала, як звільнення. А не розказував чогось особливого, просто сказав, що все влаштує. Так і зробив.

– Він заплатив за тебе.

– Заплатив? – спантеличено перепитала Слава. – Навіщо було платити?

Дивилася здивовано на Георгія, хоча відповідь виринала несміливо з лабіринтів мозку.

– Заплатив, – продовжував Георгій, – бо нічого просто так в цьому світі не відбувається. Знаю Бабіса з усіх боків, – хоч він і мій товариш, та не все схвалюю.

– Не розумію, навіщо було платити? – все ще наполягала Слава, шукаючи підтвердження несміливим здогадкам.

– Все поясню за порядком, коли то нове для тебе. Отож, все, що робиться в цьому світі – задля вигоди і грошей. Хтось більшою мірою входить у ці канали, хтось меншою, і кожен – своїми шляхами. У Бабіса цей шлях лежить через продаж задоволень і жінок. Багато дівчат чи жінок для цього купляються, особливо тепер, з ваших пострадянських країн, раніше – з африканських чи південно-американських,

до цього працювали наші. Та я про те, що і за вас було заплачено, тобто ви були продані. Ти добре знаєш ту жінку в Афінах?

– Я – ні, та добре знають деякі мої знайомі.

– Думаєш це так залишити?

– А що б я мала робити? Не потрібно мені все це. Ці нечистоти людські. Знайдуть і без мене.

– То таке, як знаєш і розумієш. Та хочу сказати, що Бабіс просто так тебе б не залишив і не відпустив. Тож довелося Василісу викупляти. Можливо, це звучить дико, але така реальність.

– Скільки? – спитала спокійно, хоч і приголомшено.

– П'ятсот хіляриків...

Слава лишень підняла брови. Ось яка їй ціна! В грудях щось заворушилося незручно, почала усвідомлювати уже в новому світлі вчинок Василіса. Не для себе робив то, а для неї. В першу чергу – для неї.

– Тепер розумію, чому сказав мені тоді – «ти вільна, йти куди хочеш», – мовила ніби сама до себе.

– Василіс – порядна людина й добра, хоч і трохи різка. Всі ми тут трохи такі, – посміхнувся Георгій.

– Знаю.

Георгій гукнув Василіса, замовляючи ще одне віскі. Замовив алкоголь і Славі.

Дівчина мовчки потягувала текілу з льодом і помаранчевим соком. Ось воно що і як. Навіть не наснилось би їй у найжахливішому сні, що нею могли торгувати. Як скотиною. Стало зрозуміло, чому Оксана не дала ясної відповіді, коли спитала її про розмову з тіткою. Бо та, напевно, сказала Оксані просто мовчати. Мовчати й робити свою справу, бо у Слави своя. За неї ніякий Стельос гроші не збирався повертати, а за Оксану – довелося тітонці.

Стало зрозуміло тепер, чому її так припрошували «придивитись» до цієї роботи і ніхто не звертав уваги на її наївне базікання, що «вона не збирається це робити». Кому було цікаво, що вона збирається, а що ні, й чого хоче? За неї вирішили, не питаючи. І, звісно, відверто обдурили. З самого початку. Нахабно й підло, як тільки люди можуть. Люденята... Гроші. Все заради них. І бісу – душу!

Та хіба це нове в людській природі? Нічого не нове, відколи світ і сонце. Це вона вперше зіткнулася так яскраво з людською ціною та їхніми ж цінностями. Такі протилежності. Знову.

Ось чому відчула тоді той підсвідомий, незрозумілий страх. Страх безвиході, незрозумілий для неї, та добре ясний її душі.

Торгівля людьми. Як сотні років тому – рабами. Але це тепер, тут, наприкінці двадцятого століття! Хто знає про це?! Хто цікавиться?! Хто бореться з цим?! Люди ж бо продовжують жити дикунами. А чи ні?! А чи то одна Слава така дурна, що про все це ні духом, ні гадкою...

Її тримали б силою, її змусили б робити те, що хотіли, бо за неї було заплачено. Вона була товаром, що мав повернути затрачені на нього кошти й принести прибуток...

Слава підвелася з крісла по ще один напій. Склянка її швидко спорожніла. Дивилася на Василіса цілий вечір, ніби бачила вперше. Бачила глибше. В грудях, біля самісінького серця, було тепло й ніжно. Що б сталося з нею, через що довелося би пройти.

Згадала Теодору, давно вже її не було з Бабісом у пабі. Може, відпустив? Ох, знову ця дитяча наївність, коли вже стане мудрішою? Теодора – то товар, як і вона, лише ту не викупили. А раптом? Янгол же небесний! Гріх! А хто з цих людей гріха боїться? Їх лише перед попами замолюють. Лайно людської подоби.

* * *

Дощі, дощі, дощі линули з неба. День у день. За ними раптово прийшов холод. Різка зміна погоди – не дивне тут явище. Осінь тримала доволі довго постійну температуру і постійний спокій. Жовтневі дні – деколи найкращі для відпочинку, бо не пече нещадно до п’ятидесяти градусів під сонцем, не віє, гонячи пісок по пляжу й задуваючи його в кожну шпаринку жартівник і пустун – вітер Мелтемі. Не б’є хвилею нещадно море, кидаючи взад–вперед та не дозволяючи вільно плавати. Воно спокійне у цей час, як і природа, гладеньке, як озеро. Тримає тіло на поверхні, як поплавок. Не конче рухати ні ногами, ні руками. Море відпочиває, а заодно й людина в ньому. А очима губиться в чистих, прозорих, глибоких небесах. Спокій і там, затишшя перед непогодою й бурхливістю зими.

Василіс і Слава насолодилися цією осінню досхочу. Їздили на безлюдні пляжі. Василіс одягав свою риболовецьку форму, брав ручний гарпун і вирушав на полювання. Пропадав годинами в морі, Слава не раз виглядала його з тривогою, до болю в очах, вдивляючись у темну синяву. Повертався з уловом завжди, або з рибою, або з восьминогом. Тремтів, як осика, від холоду. Загортала його в рушник, брала в обійми й відігрівала. Коли посинілі губи нарешті повертали собі природній колір, Василіс викурював цигарку й брався вчити Славу обробці восьминога. Йшли до найближчого великого каменю чи скелі й починали лупити з усіх сил тільцем з вісьмома «ногами» об камінь, до сотні разів. Далі терли зм'яклим восьминогом по тому ж камені, час від часу обмиваючи його морською водою. Терли отак, поки не випускав із себе усе шумовиння. Потім удома підвішували до линви, щоб підсох, і під вечір – готовий на гриль. Кохалися, розмовляли, жартували. У стосунках їхніх було так мирно і спокійно, як і в природі.

І ось знову – дощ, дощ, дощ! Знову кожен вечір – оповитий цигарковим димом, знову перед очима – насуплене обличчя Бабіса. Хоча намагалась не надавати уже якогось значення, бо що то дасть. Як не можеш чогось змінити, то залиш так як є. Прийде час і все мине.

Поміж дощами почали збирати перші маслини, сорт каламон. Засипали у великі діжки, заливали водою й залишали зібраний урожай чекати свого покупця в кінці сезону. Далі на черзі чекали олійні сорти, дешо дрібніші. Назбирували тої дріботи добрий десяток мішків за раз і відвозили на фабрику-олійню, де видавлювали з них пахучу, шовкову, смачнющу і поживну олію. Невеличкий її відсоток олійня залишала собі, а решту Василіс привозив до дому в металічних цистернах, потім протягом року продавав вроздріб. А к траплявся хороший купець, то й оптом. Та головним джерелом прибутку для Василіса була його нічна робота і паб. З сільськогосподарських робіт, як не крути, невеликі вигоди. Тратиш сили, час, енергію і навіть частинку душі, бо дерево її потребує. Дощ чи спека, свято чи будень, маєш бути в роботі, особливо коли приходить година й пора збирати урожай. І все добре, якщо вродило. А буває, що негодою й найкращі врожаї виб'є та винищить. Тоді що? Звісно, держава відшкодовувала збитки, але на те не проживеш. Тому тим,

хто жили в цій місцевості лише з сільського господарства, доводилося несолодко. Молодь утікала до великих міст, здебільшого в Афіни, або шукала праці в державних установах, забезпечуючи собі таким чином постійний і стабільний дохід.

Цими трудовими днями, а за ними й ночами, Слава все частіше почала спостерігати за собою дивну в'ялість та змученість. Поступово це відчуття почало приходити до неї й зранку. Ноги не тримали й не несли, все хотілося присісти, а ще краще – прилягти і... спати. Часом навіть гойдало від сонливості. Що за мара?

Та чому дивуватись, вона постійно недосипає. Влітку хоч прилягти могли на якусь годину після обіду, а тепер не до того. Робота вночі, робота і вдень. Роботи Слава не боялася, а ось постійне недосипання, виходить, переносити важче. Та коли вже назвався грибом – лізь у кошик.

Нарешті одного вечора її знудило. Від текіли, котра ніколи не впливала зле на її організм. Навіть не п'яніла від неї, незважаючи на вживану дозу. І від чого така реакція? Хвора? Ледве встигла до вбиральні добігти. Вмилася холодною водою, глянула на себе в дзеркало – геть бліда, аж жовта. Певно, отруєння. Наступного вечора все повторилося й почала уникати будь-якого алкоголю, бо вже й на запах не терпіла. В тому числі й цигарки. Занепокоївся й Василіс, – що то з нею таке відбувається?..

А коли місячні не пішли вчасно і не з'являлися кожного наступного дня, стало зрозуміло. Вона – вагітна. Була впевнена вірною жіночою інтуїцією. Залишалось лише підтвердити це у лікаря. І казати Василісу.

За сніданком набралася духу й випалила без передмови:

– У мене затримка, вже два тижні. Звідси й нудота та слабкість. Треба до лікаря їхати.

Василіс мовчав і чомусь відводив погляд від Славиних очей. Ні здивування, ні радості, ні смутку. Ніяких емоцій з приводу. Настільки байдуже, а чи щось інше криється за його безвиразним обличчям? Є бажання стати батьком, а чи ні? Холодна, неприємна тривога знову сповила дівоче серце. Знала, що в Німеччині росте його син, та що з того.

По довгій паузі кивнув головою і мовив досить сухо:

– Поїдемо.

Та й по всьому. Дні минали, а розмови ані про вагітність, ані про лікаря не велося. Слава ходила сумна, понура й безсила, тривога не покидала її ні на мить. «Чого чекати? – все думала. – Аби живіт виріс?». Та хай! Тільки вона хоче знати чи потрібно це йому? Чи хоче цієї, їхньої дитини? Бо це вже буде не просто зв'язок, їхні стосунки переростуть у щось більше. І це має бути сім'я. Та чи потрібна Василісу сім'я, то вже інша річ. Бо он – похмурий і замкнутий.

Не запитувала й у себе, чи готова стати матір'ю. Про таке жінка не запитує себе попередньо, а якщо й запитує і має силу регулювати свої рішення, то до тієї пори, доки це не станеться. Тоді це для неї природно й не підлягає обговоренню. Єдине, що може штовхнути її до сумнівів, пов'язаних із материнством – страх. Страх із різних причин, в кого через молодість і недосвіченість, в кого через відсутність батька дитини та суспільні тупі стереотипи, в кого просто через бажання вічної волі. У Слави зароджувався свій сумнів, через похмурість Василіса. Та мовчала. Мовчала і чекала.

Дні збігали, а разом з ними й терпіння, бо нарешті щось треба вирішувати! А Василіс ніби забув.

Василіс, втім, нічого не забув. Він вагався. Не міг знайти відповіді розумом, а відтак і серцем, чи зможе жити з цією жінкою все життя? Чи зможе виховувати з нею спільну дитину? Щось лякало його у цій ситуації, лякало і в самій Славі. Тому й ходив темний та задуманий, принишклий і мовчазний. Вона розуміла, що то недобрий знак. Та мусить уже знати. Відкладати надалі не можна, бо тоді природа вирішить за них. Знову завела розмову з Василісом, уже надірваним голосом, сповненим відчаю. Вислухав.

– А ти сама хочеш цієї дитини? – спитав, дивлячись їй у вічі, – хочеш і готова до сім'ї?

О-о-о... Та чи хоче вона?! Вона ж любить його до безтями! А чи може підлягати сумнівам можливість мати під серцем частинку свого коханого?! Невже то не ясно? А й справді, чого ж вона хоче? А хотіла вона, щоб і він хотів. Щоб очі його світилися щастям, а вони – мовчали. Щоб його тіло літало на крилах батьківської гордості, а воно

снувало похмурою тінню. Щоб вони будували спільні плани на подальше життя й вибирали ім'я майбутній дитині, а вони, – мовчали.

Не світла радість носилася в повітрі довкола них, а холодний подих... Василісом запанувала нерішучість… Лише запитання до неї та самого себе. Славу почав опановувати недозволений страх. Вони стали уже на дорогу, ворожу коханню. Василіс знав це, а Слава не хотіла визнавати. Не хотіла прийняти, не хотіла відмовитись. Якийсь мертвий голос усе нашіптував і нашіптував. Відповіла Василісу запитанням:

– А ти хочеш? Це ж наше, спільне, а не лишень моє. І сама я не зможу. Та й куди подітися маю ?

Василіс промовчав щодо своїх бажань, лише сказав, що на днях поїдуть у Спарту. Зрозуміла це як відмову від дитини, а заодно й від неї.

За два дні по дорозі в Спарту Василіс уже відверто сказав їй, що не готовий до дитини і сім'ї. Та вона й так уже зрозуміла це, хоч і не зізнавалась, а виходить, що себе не обдуриш. Отой внутрішній голос – велике діло. Але оскільки надія помирає останньою, то вона й померла на цій дорозі. Вирішила твердо – якщо сьогодні оперують, вона піде під ніж. В цей день помре й те нове, ще несміливе і вже досить перелякане та засмучене життя. Бо не могло воно у неї під серцем не відчути її нерішучості, відчуженості, її холоду всуміш із відчаєм, її нелюбові. Оте нове, крихке, ніжне, слабеньке. Зачате в любові, загине від нелюбові. Хай іде...

....Ледь прилягла на задньому сидінні автомобіля, ще сп'яніла від наркозу. Намагалась підвести голову, а вона, геть важка, свинцем залита, знов хилилася додолу. Так добре... ні думок, ні відчуттів, ні бажань. Вона ніби є й нема її одночасно. Нірвана. Так би й залишитись в цьому стані – без думок, без бажань, без болю. Без цього всього, десь там глибоко в душі та в тілі. Без скреготу совісті. Хай спить.

Увечері не пішла до роботи. Лежала, скрутившись бубликом під ковдрою на другому поверсі. Василіс повернувся швидко. Дивно. Прийшов до неї й обійняв з якоюсь особливою ніжністю, а чи співчуттям. Що то з ним?

– Скоро ти повернувся, – прошепотіла.

– Хотів бути з тобою.

– Дякую, – відповіла.

А сама подумала, що не з нею він. А де ж? Та це було важливо ще зранку. Тепер, на вечір, хай буде де хоче. Бо не з нею він, а з її злочином. Тут вони разом, тільки тут.

Зимові дні продовжували обмиватися дощами. Мокрі, сірі, похмурі. Великими й малими краплинами били у вікно, стікали по шибах, єднаючись у тонкі цівки й біжучи до гурту, утворюючи стрімкі струмки на подвір'ї, що, своєю чергою, зливаючись до купи, рікою неслися дорогою вниз, аби там зібратись у величезні озера-калюжі, темні та глибокі.

Темні калюжі затопили й голову Слави. Думки, такі ж сірі й похмурі, як дні, витікали потоками сліз, мочили лице, сіллю наповнювали вуста. Коли це закінчиться? Ця погода-негода! Цей настрій і тупий біль невідомо за чим. А чи, може, відомо? Зізнання – крок до свободи. А вона все чекає.

Чекає, коли перестане плакати погода, коли висохнуть калюжі й повернеться на небо сонце. Тоді повернеться сонце і в її життя. Висушить своїм південним гарячим промінням заболочену голову, розжене теплими вітрами потоки сліз, випарує туман і сирість із серця.

А поки що сльози рвуться на волю непрошено, важкі й огидні. Стримує їх з усіх сил, бореться з ними. Одна. Вона настільки самотня серед цих гір та безкінечних маслинових гаїв! Один на один зі своїм болем, зі своїми думками та сумнівами, з низкою запитань. До кого й чому? Гори ж бо мовчать, небо плачем заходиться, вітер сердиться на все, – то завиває як навіжений, то нещадно рве тонке гілля дерев. Хіба дочекається від нього розуміння та співчуття? Він то тут, то там. Швидкий і вільний, нікому непідвладний. Весь час втікає. Йому легко, бо залишає свій біль чи радість відверто і щиро, де хоче. Де має залишити свій біль Слава, де вихлюпнути його з себе? Так, як то робить вітер – гучно, відверто, шалено. Чому вона не вітер?..

Так само, як вітер, утікав від неї й Василіс. Як завжди, її настрій і самопочуття відбивались на ньому негативно. Не шукав пояснення тим настроям, не шукав причин, просто реагував. Віддавав їй те, що й одержував. Віддавав колючими та грубими словами, байдужістю й холодом. Той осінній мир і спокій у їхніх стосунках пішов слідом

за осінню. Пішов у минуле. Щез і розчинився марою в повітрі, як ота несмілива й ні для кого не бажана вагітність. На Василісові реакції відповідала мовчанкою і постійними тихими та прихованими сльозами. Хоча відчувала, що мало-помалу назбируються всередині її грудей грозові хмари. Лише питання часу, коли вихлюпнеться стихія назовні потужним шквалом.

Якось миючи після обіду посуд на кухні, Слава випустила із рук тарілку, що вислизнула і враз заповнила дзенькотом і друзками все навколо. Стояла, розгублено дивлячись на розбиту тарілку, а у вухах продовжувало дзвеніти. Увійшов Василіс із сусідньої кімнати, глянув на неї похмуро, закрутив головою й глузливо промовив:

– Незграба – що з неї візьмеш?.. Щось знову порізала?

Враз Славі не захотілося розплакатись, як раніше. У ній почав розгоратися тихий вогник, що стрімко розповзався по грудях. Язики його, гарячі й бурхливі, охопили обличчя, а далі яскравим спалахом вирвались із горла. Той дзенькіт тарілки, розбтитої на дрібні друзки, розбудив у ній грозу. Тремтіли руки й тремтіло від напруги все тіло. Та голос її виявився твердим і рішучим:

– То все, що для тебе важливо – то нікчемна тарілка?

– Та тарілка грошей коштує, на які ти не потрудилась.

– Що?! Я не потрудилась? Та що ти кажеш, розумнику! А хто з тобою ночі не спить?! Хто по деревах лазить?! Хто тобі пере, миє, прасує? Є ім'я в цієї людини, існує вона, а чи це привид? Можливо, ти щось мені платиш за це, а чи привиду грошей не треба?!

– Плачу, скільки можу.

– Та не надаю я тому значення, бо інакше мене б не було тут, але бачу, що є важливим для тебе. Тарілка. А моя розбита душа не важлива. А чи її легше викинути на смітник?

– Треба було розум мати, – буркнув Василіс.

– То лише мені треба було того розуму? То лише моя відповідальність? А твоя де?! Та хай уже, з цим усім, думала, може хоч зрозумієш мій стан. Трішечки. Та де там. Річ важливіша за людину. Виходить, ти такий мізерний, як оті інші, що все грошима міряють!

– Думай, що говориш, – грізно процідив крізь зуби Василіс.

Та Слава не чула його слів і чути не хотіла нічого, окрім свого болю і образи:

– Я про тебе була іншої думки. Мала тебе за Бога, за свого спасителя й визволителя. Але не для мене ти старався, а для себе...

– Замовкни! – випалив Василіс, геть чорний з лиця.

Та хто в силі зупинити воду, що прорвала дамбу. Хто в силі зупинити вогонь, що, розбурханий вітром, усе пожирає. Слава продовжувала виливати з себе, що треба й що не треба, не добираючи слів. Умить Василіс опинився поряд, очі його запали люттю й ненавистю. Слава не могла витримати цього погляду, не хотіла прийняти його, і в знак протесту та захисту від Василісової ненависті продовжувала кричати, вже майже лягаючи спиною на умивальник.

Василіс замахнувся і зацідив їй по губах. Запекло. Та вона не притихла, не здалася. Ногою штовхнула його, і він відлетів убік, схопившись руками за низ живота. Підняв на неї очі й у погляді тому побачила розлюченого й пораненого бика на іспанській арені. Облетіла миттєво кімнату довкола столу й кинулася на вихід, ледве встигла просковзнути у двері. Василіс сильним ударом ноги влупив по них, аж затріщали в завісах. Слава бігла куди ноги несли, вниз по дорозі. Коли вже була досить далеко, оглянулася – позаду погоні не було. Все тіло продовжувало тремтіти, віддихалася й, важко сопучи, побрела садом поміж дерев. Ходила так довго наодинці з думками. Ділилася ними з деревами й вітром, що плутався у вітті. З небом і променями сонця, котрі тонкими цівками торкалися землі. Здавалось, лише природа в силі зрозуміти її, відчути, забрати біль і смуток. Забрати мовчки, ні про що не питаючи. Та вона й не криє нічого, не ховає. Бо неможливо приховати що-небудь від себе. Від неба над головою. Там, угорі – знають усе, бо лишень там знають, для чого все тут відбувається.

Втратила відчуття часу, тиняючись отак у високих травах. Вилізла на високий схил і полетіла поглядом вдалину, ковзаючи ним по вершинах гір. Звільнилася. Навіть посміхнулася. Тягар, що давив на серце каменем, посунувся геть. Вогонь, що палахкотів у грудях, згорів дотла, залишаючи по собі лишень теплий попіл.

Прекрасне це життя й відчуття волі у ньому. Коли можеш знаходитися в місцях, заповнених по вінця красою, миром, спокоєм. Небом і простором, вітром і сонцем, та навіть дощем чи хуртовиною.

Скільки в тому гармонії, лише відкрий серце й потече крізь тебе...

Із закритим серцем людина губить себе. Губить своє щастя. А що ж то є – щастя? Яке воно? В чому? В коханні, в насолоді, у свободі? Де ж тоді кохання губиться?.. Що то є – справжня насолода?.. На чому ж тоді кайдани?..

Гори мовчать, але знає, що відповідь їхня знайде її обов'язково. Рано чи пізно заворушиться в серці й зашепоче в голові, як уже шепотіло не раз. Тепер цей голос почує краще, бо вчиться з дня на день слухати його. Це як слухати ноти, всі підвищення й пониження, дієзи й бемолі. Напочатку важко, але працюючи над собою, помалу починаєш чути цілі акорди, кожну ноту окремо і всі разом. Внутрішній голос людський – то та ж сама музика – музика гір і річок, моря й вітру. Вона у всьому. Вона об'єднана з душею. Вібрації її надто тонкі й легкі, надто плинні, надто прозорі, та при зусиллях вловимі – бо то вібрації голосу й музики самого Творця.

Сиділа довго. Вітер плутався у волоссі, роздмухував його в усі боки, то налітав, то відступав. Здається, вітер навмисно зачіпався до неї.

Відводячи пасмо з очей, повернула голову вбік і побачила чоловічу постать, що наближалась. Це не сподобалось, бо порушувало самотність і спокій. Вирішила не повертати більше голови в той бік.

Чоловік невдовзі все-таки порівнявся з нею, чомусь не обійшов, не змінив напрямку, і це ще більше дратувало.

«І що тут робить? – думала. – На мисливця не схожий, бо й без рушниці... За плечима рюкзак, а в руках молоток, хіба геологічний?».

Чоловік також помітив Славу здалеку, також здивувався самотній жінці посеред гір. Постать її чомусь притягувала, немов магніт. Особливо залите сонячним промінням і від того блискуче, мов золото, волосся. Воно виблискувало, як морська гладь, та коливалося під набігами вітру, ніби віття плакучої верби. Він йшов до жінки, не задумуючись. Порівнявшись, подумав було привітатись, але жінка видалася холодною та байдужою, чи то навіть ворожою. Слова, застрягли у горлі. Швидко попрямував далі.

Сонце котилося вниз і готувалося пірнути за гору. Вирішила, що час повернутися на подвір'я, і будь що буде. Обережно наблизилася до дверей, торкнулася клямки, – замкнені на ключ. Василіс,

певно, заснув, а їй залишається посидіти на веранді. Відсунула тихо одне з крісел і сіла. Знову відчула себе самотньою і чужою всьому, що оточувало, а разом з тим знала, що все це їй близьке та рідне. Дивні сили живуть у ній і змагаються між собою. Ведуть туди, куди аж ніяк не хоче, а все ж потрапляє. Так потрапила на Василіса, так приросла до нього. А тепер чужими робляться, ворожими. Але ж живуть часом любо ти мило. Чом не завжди ? Вона тому винна. Так Василіс каже. Вона тому вірить, бо боїться розчарувати його. Боїться втратити. А тепер сама розчаровується. І, о диво! Все продовжує любити. Бо прийде час і все буде інакше...

Нарешті в приміщенні почулися рухи й увмікнулося світло, почувся звук телевізора. Василіс прокинувся. Сиділа тихо, не знаходячи в собі сили підвестися, вагалася. Та кроки невдовзі почулися біля вхідних дверей, увімкнулося світло на вулиці, й відчинилися двері. Василіс дивився на неї. В очах не було зла, не було ворожості. Вони були заповнені сумом, як два тихих озерця ряскою. Сумом і спокоєм, і десь у глибинах – болем. І він жалкував, що так сталося. Що так стається поміж ними. І що далі, то все більше переступають заборонений поріг, а як втриматись, не відають.

– Зайдеш? Чи будеш сидіти там цілий вечір?

– Не хотіла будити тебе.

– А-а... і внеси пару полін до вогню.

Того вечора вони поїхали до пабу раніше, ніж зазвичай. Заварили каву, прибрали й сиділи мовчки, кожен щось своє думаючи. Кожен зі своєю цигаркою. «Скорпіос» тужливо стукав у мозок – «...when you came into my life...*». Слава крадькома глянула на Василіса. Здалося їй, що слова ці і йому врізаються у вуха, лізуть до серця, породжуючи одне єдине запитання – «для чого ж?!.. все-таки, для чого ж?!» Добре відчувала його настрої, зміни в той чи інший бік, задоволення й хвилювання, злість і радість, вміла читати думки на лиці й бачити їх у очах, та не вміла впливати на все це. Бачила наскрізь коштовності в закритій скринці, бачила гострі ножі поміж перлів, що корисного там, а чого в руки не брати. Та ось біда, не мала ключа від тієї скрині.

*Коли ти прийшла в моє життя – *англ.*

Мала зате єдину мету – обов'язково знайти його. Бо знайшовши ключ, вона знайде Василіса. Одержить його, раз і назавжди.

Зима сирою колісницею котилася до завершення. Давно минув Новий рік і Різдвяні свята, кінець січня надворі пестив теплом. «Алкеонідес» – так називають цей період в грецькій природі, теплі й ніжні дні посеред зими, котрі ще не завершують її, бо холод повернеться. Вони лише нагадують людям, що то за приємність і радість – сонячне тепле проміння.

Робота з маслинами також добігала завершення. Ще один підхід разом із хорошою погодою – і відпочинок. Зісно, доведеться ще чистити дерева й палити вогнища, але то вже як розвага після насиченого й відповідального періоду, коли потрібно встигнути зібрати врожай. Та й до початку травня, коли забороняється будь-який вогонь під відкритим небом, часу ще доволі.

Потеплішали знову їхні стосунки. Невже від погоди вони залежать? Як би там не було, відчула себе впевненіше після того «бунту». Вже не боялася сказати слово й не стримувала емоції, більше не боялася Василісового гніву та його вразливості. Бо що з того, що зважала на все те раніше? Дратувався він, і вона супилась, бурчав собі щось під ніс, і вона те ж саме, махав головою з докором, – і вона собі. Мовний багаж з кожним днем все зростав, ніби в її голові відкрилась якась коробочка, що видавала слова язику, а той викидав їх у простір, сплітаючи цілі речення. У Василіса слова закінчувались, а в неї ще сотня була в запасі. Кивав лишень головою і йшов геть, певно, від гріха подалі. Не те щоб обходилось зовсім без сутичок. Вони, яскраві й бурхливі, постійно нагадували про настрої пари, спалахували та спустошували їх обох на довгий час. Доки знову не накопичувалась енергія. Всі ці вибухи залишали порізи у їхніх душах. Порізи, що довго не заживали...

Завершивиши роботу з маслинами, все частіше їздили вдень на каву, а після на узо. Розмовляли про різне, як тоді осінню. Слава вміла слухати, їхні погляди й позиції щодо багатьох речей збігалися.

В один з таких днів в улюбленій кав'ярні, поміж невимушеною розмовою, Василіс поставив запитання, що шокувало Славу:

– Чого чекаєш тут?

Ця фраза, в теплій і приємній атмосфері кав'ярні, хлюпнула на неї крижаним струменем.

– Що маєш на увазі... чого чекаю? – перепитала пересохлими губами, здогадуючись про суть.

– Маю на увазі наші стосунки. Ця розмова мусить відбутися, хоч повір, вона й мені важка та неприємна. Але ти, певно, чогось чекаєш від мене. Ці сподівання й вичікування марні. Я не готовий...

Тепер на неї уже вихлюпнули кип'яток, запалало все тіло зовні та зсередини.

– Хто сказав тобі, що я чогось обов язково чекаю? – мовила, ковтаючи слину. – Я тут, бо так того хочу.

– Розумію. Та чи щаслива ти? – поставив іще одне болюче запитання.

Ох, якби ж то вона знала. Сама не раз себе питала, а відповідь боялася почути.

– Не знаю. Знаю тільки, що люблю тебе, – опустила очі, ніби соромилась цієї любові.

– Любов – дивна штука, – продовжував Василіс. – Вона може нести щастя, а може робити людину глибоко нещасною. Навіть залежною.

Слава не спитала, чи щасливий він, бо відповідь, здається, була очевидною. Та вона й не хотіла, відмовлялась чути будь-яку відповідь. Відчай скував її, хотіла припинити цю розмову, нібито це могло змінити реальність. Ту, в котрій обоє не відчували щастя.

На душі зробилося так, ніби хтось туди плюнув, а потім наступив брудним черевиком і почав давити та розтирати. Далі почав різати серце на дрібні шматочки й кидати їх на розпечену пательню. Печіться, горіть до тла. Поки не станете маленькими, чорними, обгорілими, смердючими вуглинками.

Закрутила ще одну цигарку, боячись розтулити вуста. Хотіла лишень пихтіти, як пароплав на пристані. Випити безмежну кількість узо й заснути від його дурману. А коли прокинеться, може, ця мить виявиться сном. Гірким сном.

Кілька тижнів Слава не знаходила собі спокою. Мовчки допомагала Василісу у всьому, спокійна й принишкла зовні та напружена внутрішньо. Він ясно дав зрозуміти, що вона повинна піти. Знайти в собі

сили й піти, бо так буде краще обом. Та на словах все легко, думками багато рішень знаходиться, а як усе те здійснити, коли такої дійсності не хочеться, коли дійсність така нестерпна? Все, що залишається – чекати та плекати в собі силу. Все вона зможе, коли так має бути і коли так краще. І коли визріє, викує в собі волю, зробить крок. Василіс також чекав. Розумів і відчував її, тому більше не заводив розмови.

З материнських листів знала, що в Афінах уже кілька місяців живе її подруга дитинства. Добре б було знайти її, бо найбільше лякає самотність в чужому світі. Лякає тепер, а не тоді, коли вперше з'явилася тут. Лякає через те, що в думках буде вічно присутній Василіс. Тоді ж було порожньо, тоді не тужилося так нестерпно за кимось. Тепер, вона буде мати когось свого, з ким можна говорити відверто про все на світі, як тільки можливо із справжньою подругою. Їх об'єднує так багато, і найголовніше – дитинство. Це добре, що з'явилася в Афінах Даруся, вчасно! Так, вирішено. Слава відшукає її – і в дорогу. Для цього треба спочатку відшукати Олесю, бо лишень та в змозі їй допомогти. Одного вечора сказала про це Василісу.

– В мене є подруга дитинства в Афінах. Хочу знайти її. Таким чином, можливо, зможу зупинитися в когось свого й не шукати сумнівних готелів.

– Значить ти вирішила?

– Так, я вирішила. Тільки в мене є до тебе одне питання.

– Слухаю.

– Фінансове. Ти знаєш, що у мене в кишенях. Хоча б поки робота знайдеться…

– Про це не турбуйся.

Того ж вечора Слава подзвонила Олесі, на її щастя, та знаходилась в Афінах. Про Дарусю знала, бо знала про всіх. І адресу її проживання, і навіть домашній телефон. Даруся працювала погодинно, вони виїхали з України сім'єю, разом з чоловіком і донечкою.

Вирішила одразу й подзвонити. Даруся зраділа, почувши Славин голос, розказала коротко про свої новини. Не раз згадувала про Славу, та за турботами нового життя все не до пошуків було, та ось прийшов час, і Слава знайшлася сама. Вони винаймають квартиру, тож хай приїздить, місце їй знайдеться.

Поклала слухавку. На душі – смуток, перемішаний з радістю. Як добре, що буде в кого зупинитися й на кого спертися, бо відчувала себе слабкою. Геть слабкою. Легко сказати «йду, їду, вирушаю, забираюся», а як зробити це, коли ноги підкошує? Як залишити позад себе те, що таке дороге, ніби вросло в неї, глибоко й цупко корінням оповило. Це коріння в кожній її жилці, в кожному нерві. Виривати доведеться, викорчовувати нещадно, та боїться, що всохне після того сама. Бо, здається, лише це коріння живить її. Інакшого нема. Свого нема.

Ще добрий тиждень минув, поки Слава то щось прала, то щось прасувала, мила, чистила. Собі і йому. Вона збирається назавжди звідси, тож хоче залишити все якнайкраще. З любов'ю складала й розвішувала Василісів одяг у шафу, ніби хотіла залишити разом з ним частинку свого тепла, яке не завжди вміла дати його власнику. В останній вечір нагорі дозбирувала валізу. Піднявся туди й Василіс, оглянув мовчки її приготування, позаглядав у шафи. Всі його речі впорядковані, чисті й пахучі, розвішані й поскладувані турботливими руками.

– Ще ніхто так не піклувався про мене, – голос тихий, але твердий, посилив тортури.

«До чого це? Навіщо?», – з відчаєм подумала. Але ні, вона вирішила твердо й піде до кінця.

– Цього, певно, недостатньо для щастя, – відповіла, – і це розуміємо обоє...

Василіс не продовжив, різко розвернувся й пішов. Коли за ним спустилася Слава, побачила його з чаркою віскі. Щось то зарано.

– Готова? – ледь відчутні тремтливі нотки в голосі.

– Готова, – видихнула.

– Ти думала коли-небудь, що ми робимо зі своїм життям?

– Думала, та відповіді не знаходжу. З тобою важко, й від тебе ноги не несуть...

– Може, не треба нам робити цього? – несміливо продовжував Василіс.

– А що треба? Хто знає? Я вже нічогісінько не розумію, –розгублено відповідала Слава.

– Поїдь, відпочинь біля своїх людей. І я побуду один. Це потрібно мені. Ми постійно разом, може, в тім і причина. Їдь, але повертайся, чуєш? Повертайся.

На тобі знову, круті повороти. Ніби то все гра.

Виходить, не лишень Слава жила поміж різними силами, не лише вона була сповнена нерішучості й сумнівів, не лише їй легко було на словах вирішувати, а як доходило до дій, то всі словесні рішення летіли шкереберть з високої гори в прірву.

Василіс також знаходився поміж різних сил, – сили слова і дії, розуму та сил серця. Тож дійшов висновку, що найкраще рішення для їхніх стосунків – розійтися. Та серце не хотіло прислухатися до логіки, у нього часто зовсім інші позиції.

Василіс завжди жив розумом, перешкод уникав або ж долав їх, звільнявся від них з особливою наполеглевістю. Не терпів обмежень та всього, що робило життя проблемою. Намагався легко йти вперед. У всьому – чи то кохання, чи дружба, чи бізнес. Уперше щось противилось його звичному способу вирішення будь-яких труднощів. Уперше логіка втрачала силу й дозволяла панувати іншій силі. Ця сила була йому маловідома та малозрозуміла. Тому не вмів пояснити її, керувати нею, не усвідомлюючи, що сила ця не піддається керуванню, бо сама керує. Ніколи раніше його так не притягувало до когось, щоб неможливо було розірвати. Тут щось нове і це нове лякало.

– Повертатися... але чому? Невже не ти женеш мене?! І вже не вперше, – запитувала Слава себе й Василіса, бо хотіла почути щось більше.

– Я не жену тебе і ніколи не зроблю цього. Не можу, я не можу прогнати тебе! Мов зачарований.

На тобі, маєш. Слава на мить утратила дар мови, дивилася на нього великими від здивування очима.

– То я ще й чарівниця? Чудно. Бо це мені, якшо не помиляюсь, треба йти, а на плечах – гора. Це я хочу бути з тобою, щаслива чи ні, чекаючи й уперто сподіваючись на те щастя. Це я не знаю, в чому вина моя, що не заслуговую твоєї любові. То, може, це ти причарував мене? Бо якщо тобі важко, то мені – в десять разів важче! І не я тебе запитую «Чого чекаєш тут?», бо й не можу, тут дім твій. Він став мені дорогим. Що маю робити?!

Славин голос почав тремтіти. Змучена й розгублена, стояла перед ним, безвільно опустивши руки, мов поранена птиця. Чому ні жити з любов'ю, ні розійтися? Ні туди, ні сюди.

– Сядь поряд, – показав біля себе на канапу, – скажи лиш одне і щиро, – ти хочеш, щоб ми розійшлися?

– Я ніколи цього не хотіла.

– Тоді повертайся...

Вона раділа почутому. Ніби впала гора з плечей. І вже готова злетіти! Та ось крила ще важкі, безпомічно б'ються об землю. А далі – що? Та що Бог дасть. У неї є ще одна спроба, ще одна надія, ще один шанс.

* * *

Автобус нечутно котився гладеньким асфальтом. Задрімала. Увечері затрималися допізна в пабі й тому вирушила обіднім рейсом. Та все одно недоспала. То заснути не могла, то прокидалась, крутячись як дзиґа з місця на місце. Нею опанував неспокій, так, ніби їхала звідси назавжди. Через поганий сон наснилося їй, що йде дорогою під гору. Дорога та вела до рідного дому, там, в Україні. Чиста й широка смуга асфальту лягає під ноги, вона йде одна, ось-ось вийде на гірку й звідти побачить рідну хату, і цієї миті робиться страшно. Майже жах охоплює, тривога і відчай стискають груди. Вона хоче додому, але водночас запитує себе, яким чином отак зненацька потрапила на цю дорогу й залишила Василіса? Бо як повернеться до нього? Як повернеться до всього, що таке їй дороге? Що за дурницю впорола й пішла звідти?! Розпач і відчай не дають дихати, заволочують туманом очі, у всьому тілі важкість і волога.... задушливо... Відкрила очі з переляку й побачила над собою дерев'яну стелю. Уф! Вона тут, лише серце калатає перелякано. І присниться ж таке.

Дорога їй стелилася сьогодні до Афін. І дорога ця не без вороття. Погостює в подруги, розвіється, відійде від одноманітності й зарядиться свіжою енергією. Заодно й Василіс відчує, як то без неї.

Як пояснювала їй Даруся, район, де вона проживала, знаходився неподалік автобусної станції. Але Афіни – місто величезне й заплутане, як лабіринт. Славі здавалося, що ніколи б не звикла й не прижилася в такому середовищі. В Україні великі міста знала іншими, зручнішими, привітнішими, просторішими і, звісно – спокійнішими в своєму буденному ритмі. Та це було не просто інше

місто, – ціла країна. Країна капіталізму, про який Слава знала дотепер лишень теоретично. Тому ніщо тут не могло нагадувати їй Україну. Не те щоб Афіни були безликим мегаполісом, повним лишень смороду і шуму. Якось минулої осені приїздили з Василісом за покупками, щось для господарства, для дому, щось для себе.

Пам'ятала, як розгубилася, не знаючи, що вибрати собі з одягу і взуття, все заходили й виходили з магазину в магазин. Всього стільки, що губишся. На всі смаки – всі стилі перед очима! Василіс допомагав їй своєю оцінкою, «оце тобі добре... а це відклади…», грошей не шкодував. Тоді купила собі перші козачки, шкіряну куртку й джинси від «Дизель». Час не лише на покупки потратили, а й на прогулянку, головною подією котрої стали відвідини Акрополів. Дух захопило Славі, коли стала на величезному гладкому камені скелі, що аж блищав від мільйонів людських ніг, що топтали й човгали його віками. Поглядом летіла понад білим містом, аж до самого краю під високі сірі гори десь там, удалині. А далі мандрувала на його другий кінець, до моря. Там знаходився один з найважливіших та найбільших портів країни. Називався той район – Пірей. Василіс розказував їй, що та де. Там, на Піреї, він прожив кілька років юності, коли вирішив був жити й працювати в столиці. Та ненадовго його вистачило, бо не для міста він, не для його ритму та способу життя. Василіс вільний і незалежний, не терпить господарів над собою.

Стояли обоє, споглядаючи величезне місто, а над їхніми головами з величчю здіймалися й пишалися собою древні Акрополі. Білизною мармуру різали очі. Абсолютно завершені, геометрично точні, гармонійно виміряні у своїх пропорціях колони, дах, стіни древнього храму Афіни-Паллади. Зачаровували погляд, заповнювали груди захопленням, здивуванням і повагою, бо он яку красу та досконалість може творити людина. Як високо може підняти свій погляд, свій рівень знань, свою досконалість та майстерність. Людина ця – творець, як сам Господь, котрий дав їй таку дивовижну можливість і силу. І людина ця, на жаль, так часто падає низько, перетворюється на жалюгідне створіння, хітливе, ненаситне, захланне, підле, брехливе й на кінець – нікчемне.

Василіс розказував, що колись у цьому храмі височіла статуя богині Афіни з мечем і щитом в руках, із совою на плечі. То символи

захисту й мудрості. За легендою, Афіна подарувала містянам дерево маслини, як символ багатства, плодючості й довгого життя. За це вони спорудили для неї найосяйніший храм світу. Вся статуя була оздоблена коштовностями – смарагди, рубіни, гранати, діаманти прикрашали її одяг та шолом. Розграбували, розбили, знищили, перетворили на пилюку саму статую і немало частин храму. То мусульмани, то християни, вірні й невірні, свої й чужі. Одне добре, храм уцілів.

Далі Слава з Василісом бродили вуличками, вимощеними величезним камінням, а подекуди устеленими білим мармуром. Зійшли вниз до Монастираків, де було повно кав'ярень і таверн. Присіли в одній пообідати. Людей було теж повно, весь простір кипів, кишів і гудів, як бджолиний рій над квітчастим лугом. Далі розпочиналися ряди вулиць із магазинами, здебільшого з сувенірами та антикваріатом для туристів, творами мистецтва, картинами й керамікою. Знову повно одягу та взуття, а ще – біжутерії. Просторі й високі приміщення магазинів рясніли від стелі до низу всякою всячиною. Прикраси на шию й вуха, на руки й ноги – будь-яких кольорів і розмірів, на всі смаки та вподобання. Аксесуарний рай для жінки.

– Хочеш, хочеш? – дивився на неї Василіс, хитро примружуючи очі. – «Тоте орма корітсі му!*».

Пізніше, довжелезною й широкою вулицею Ерму, піднялися до площі Сінтагма, де розташувалися грецькі Вулі – парламент. Увечері відвідали рок-бар одного з Василісових давніх приятелів, перед тим поласувавши рибою й узо на Пасса-Лімані та прогулявшись довгою набережною. Яке ж романтичне це місто у вечірніх вогнях, яке своєрідне вдень! Місто це поєднало в собі дух Європи й екзотичну ауру Сходу, гарячий темперамент Півдня і мудрість та знання, що в давнину сформувались тут, принесені вітром з Півночі.

Автобус пригальмував і звернув, заїжджаючи під високий дах величезної автостанції. Пора на вихід. Добре, що сумка у Слави невелика. Особисті речі, білизна, баночка маслин і пляшка свіжої, цьогорічної олії. Ступила на широку платформу й почала роздивлятися навкруги, намагаючись пригадати, в котрий бік має йти. Куди вона йшла минулого разу? Прямо? Так-так, туди... Що ж, вперед!

---

*Тоді налітай, дівчинко моя! – *грецьк.*

Довжелезна черга жовтих афінських таксі просувалася цівкою вздовж дороги. Ще довжелезніша, роздута черга людей тягнулася поряд. Чого найбільше не терпіла Слава – це чекання, та, на щастя, потік людей і авто рухався досить швидко.

Відчинивши передні дверцята таксі, дівчина вмостилася в крісло. В салоні пахло чимось приємним. «Егалео», – звернулася до водія, називаючи район, куди збиралася потрапити.

– А точніше? – перепитав той.

– А-а, район Агія Варвара, – геть забула, що Даруся наголошувала їй про район в районі. Спершу треба вказати головний напрямок, а потім Агію Варвару, вулицю та номер.

Їхали справді недовго, а за чверть години, а то й менше, Слава вже дзвонила в двері своєї подруги.

Усміхнена, з короткою зачіскою, худенька, як дівча, Даруся зустрічала її на порозі.

– Заходь, заходь, далека госте! З приїздом!

– Привіт, Дарусько! Не уявляєш, яка я рада, що можу бачити тебе тут! Аж не віриться...

Подруги обійнялися.

– Я то тут, а ти кудись на край світу забралася, – оглядала подругу Даруся з теплом в очах. – Схудла, чи то мені здається?

– Без українських шкварок, хоч не хоч, та втратиш зайвий кілограм, – жартувала Слава.

– Ніби вони в тебе були! – посміхнулася Даруся. – Ну проходь, не стіймо на дверях, присідай на моїх диванах. Змучилась, напевно.

– Ой, не кажи, чотири години в автобусі теліпалася. Хоча, направду, – подорож приємна. М'яко, комфортно, як треба – кондиціонер над головою, музика, у вікно споглядаєш і мрієш! Але все одно вимучує.

– Роззувайся, хай ноги відпочинуть і простягай їх на канапі, – примовляла Дарина й діставала з невеличкої шафки біля дверей кімнатні капці.

– Це я встигну, краще спершу покажи свої апартаменти, бачу, не погано ви влаштувалися! – озиралася Слава навкруги, все ще стоячи в передпокої, що поєднувався з досить просторою кухнею.

Даруся спершу повела її до доньчиної кімнати, і Слава привітала малу Тетянку. Далі оглянули спальню, за нею – об'ємну ванну в чорно-білих тонах і, нарешті, просторий видовжений салон.

– Оце нівроку влаштувалися. Молодці! Певно, добряче платите за такі приємності.

– Обоє працюємо, то й витягуємо. Це нам поталанило випадково, два тижні як переїхали, бо раніше в такому жили… всі на купі. А тут наша пара проживала, познайомилися з ними на одному застіллі, тож коли ті вирішили виїхати до Лондона, запропонували цю квартиру нам. Ти, певно, голодна? –схопилася Даруся. – Ставлю чайок для початку?

– Став, посмакуємо, як у старі добрі часи в Україні.

– Старі, хороші, але бідні. А як прийде чоловік, відмітимо зустріч, як годиться. Замовлю курочку печену, салатик. Зранку до вечора працюю й деколи часу не вистачає на готування.

– А мала з ким?

– Школа, на щастя, через двір, це ще одна причина, з якої переїхали сюди. Так що Тетяна до школи й зі школи – сама. Сусіди знають тут одне одного в лице й поіменно, магазинчики два внизу, то й прошу, щоб оком кинули, коли треба. Дзвоню постійно, та й чемна вона в мене, слухняна.

– А це – головне, – погодилася Слава.

– Не маємо іншого виходу, – зітхала Даруся. – А я сьогодні поблизу працювала, то швидше додому прибігла свою гостю виглядати!

– Як тобі, чужина? – спитала Слава.

– Ох, не питай... Звикаю, куди подітися. Й там бідота допекла, і тут все чуже та немиле, зате хоч заробляю добре.

– Певно, все має свою ціну в житті, й деколи доводиться чимось жертвувати.

– Отож-бо, – зітхнула Даруся. – А ще мова оця їхня, ну ніяк не можу чогось второпати, – «не», «охі», «паракало», «ефхарісто», «кала-кала*» і – на цьому мої пізнання закінчуються. Хіба ще кілька слів, необхідних для роботи.

– Помаленьку, на все свій час.

---

*Так, ні, будь ласка, дякую, добре-добре – *грецьк.*

– Ага, та й не за мову мені тут платять. А чистити й мити язика не треба, і мови з нього. Тут від роботи його хіба висолопиш!

Дівчата розсміялися.

– Про себе розказуй, – продовжувала Даруся, – ти ж уже, певно, добре «калакаєш»?

– Та мені й пора би, – погодилася Слава, – хоча немало ще попереду. Напочатку мені теж ніяк ця мова в голові не затримувалась і все прийшло непомітно, ніби саме собою, з часом.

– Ти й англійську знаєш, якщо мені не зраджує пам'ять. Колись ти її вдома за журналами вчила.

– Так, з ЄШКО. До речі, дуже доступний і легкий спосіб вивчення за їхньою методикою.

– Це й допомогло тобі на перших порах?

– Як тобі сказати… – посміхнулася Слава. – З Василісом допомогло певною мірою, а до того – коли перед тобою двоє розмовляють незрозумілою мовою про одне, а тобі перекладають інше, то який толк з тої англійської?

Даруся виклала на стіл варення, булочки та цукор, поставила об'ємні горнята до чаю.

– Як усе швидко минає, думаю, – продовжувала, – колись української та російської вистачало на всі випадки життя, а тепер і англійська, і грецька входить у наш побут. Та й не тільки це... – зітхнула тяжко знову.

– Нічого на місці не стоїть, все минає і йде вперед. Та ось не знаю, чи ми встигаємо.

– Щодо нас, тут уже не встигання важливе, а виживання – зауважила Даруся. – Відкинуло нас, та такою хвилею, що ще довго берега шукати будемо. Хіба личить тобі з вищою освітою по закордонах заробітку шукати, а чи мені?

– Нас про те не спитали, що нам до лиця й до смаку, – посміхнулася Слава, – тепер самі шукаємо, на саму удачу деколи покладаючись.

Даруся взялася розливати чай і враз глянула хитро на подругу:

– Може, «Мартіні» під чайок? За приїзд?

– Чому ж ні, наливай. В ньому градусів ледь більше, ніж у чаї, тож не сп'яніємо, заки прийде Володя.

Даруся принесла з вітальні велику пляшку. Розлили у великі келихи, вкинули лимону. Вже як пити, то як слід.

– Ну й голова в мене! – вигукнула Слава, стукаючи себе по чолу. – Геть забула про гостинець, як із рук – так і з голови. Я ж привезла свіжу олію й маслини!

Підвелася з крісла й пішла до сумки, котру залишила біля порогу.

– Відкривай маслини, ґаздине, будемо знімати пробу, – звернулася до Дарусі, – та й до «Мартіні» – те що треба, хоча й не зелені.

– Це ти їх смакуй, бо я куштувала якось, то зовсім не до смаку мені, – скривилася Даруся. – А ось Володя мій полюбляє.

– Вже добре. Буде кому їсти. Та все ж, може, ти не ті куштувала, га? Спробуй ще раз, – наполягала Слава.

– Ну, хіба заради тебе, і то одну.

Даруся обережно поклала маслину в рот. Ледь поморщилася, але не виплюнула.

– Гм, не таке це вже й страшне, їсти можна. Ліпше за те, що я колись пробувала. Та все ж – на любителя.

– Не заперечую, – погодилася Слава, – вони й мені не одразу пішли, зате тепер можу ласувати ними просто з хлібом та олією. А як ще є сир фета, то й стіл королівський готовий.

– А мені то – ще одне «фу», – закрутила носом Даруся.

– Ти просто ще не призвичаїлась. Нова країна й нові смаки, геть відмінні від наших, але з часом до всього звикаєш.

– Ой ні, до того овечого сиру я ніколи не звикну! – закрутила головою Даруся.

– Краще розкажи мені про інше, – хитро глянула Даруся на Славу, – а то все про наїдки. Чи не пора про кохання?

– Ну, коли прийшла пора, то спробую, – розсміялася Слава. Їй було добре поряд із подругою, по-домашньому затишно. – Живемо разом, у його чудовому будиночку посеред гір, працюю в його пабі. Цікаво там, особливо влітку. Багато іноземців. Загалом, то робота й відпочинок разом.

– Пощастило, виходить, – зауважила Даруся. – А що платить?

Слава стенула плечима.

– Про якусь стабільну оплату ми не домовлялися, але дав гроші, щоб повернути борги й матері шлю дещо.

– Якщо тобі добре, то це головне, а все решта... Хоча ти, як і я, сюди по заробіток їхала, – роздумувала вголос Даруся, – чи не так?

– Так, бо інакше не було б нас тут, – погодилася Слава. – Та, як кажуть, «людина мислить, а Бог креслить», тож деколи доводиться міняти напрямок на шляху відповідно до перешкод. Хоча Василісова поява в моєму житті не є перешкодою.

– Тобі видніше, подруго, але витрачаєш свою працю і час на нього, а час летить. Знаєш, що буде з того?

– Майбутнього ніхто не знає. А буде те, що має статись. Коли я вирушала сюди, якось інакше все уявляла, хоча й мети певної не ставила перед собою. Навіть якщо все це залишиться експериментом, то він потрібен мені.

– Ну, коли так, сама знаєш. Та не лишень есперименти тобі потрібні, як мені здається. Закохана ти в нього по вуха! – підмигнула їй Даруся.

– Все ти на моєму лиці, подруженько, читаєш! – сміялася Слава. – без цього вагомого аргументу я б не була з ним ні для яких експериментів!

– Сподіваюсь, це у вас взаємно, тож скоро на весілля запросиш.

– Поспішаєш ти кудись, – Слава глянула на Дарусю спідлоба.

– Чого б то я пилувалася? Це тобі пилуватися треба. Материнство чекає, уже до тридцятки недалеко, – наполягала Даруся.

– Як на то прийде час, то так і буде, поки що мене все влаштовує. Головне, щоб злагода й взаєморозуміння було, бо без цього який шлюб? – зітхнула Слава.

Даруся уважно глянула на неї.

– Ну, знаєш, без проблем у сім'ї не буває, але як є любов, то з ними боротися легше.

– Певно, ми з Василісом на такій стадії, коли прийшов час боротися за наші стосунки. Живемо разом, працюємо разом, а це все одно, що шлюб... – глибоко зітхнула знову.

– Розумію, – кивнула головою Даруся, – нелегко – постійно разом, притирка характерів, терпіння одне одного, то цілий інститут стосунків.

– У нас не тільки це. Відіграє роль і значна різниця у віці, тому й світогляд відмінний. Я – виходець із зовсім іншої суспільної системи, а це не менш важливо.

– Ой, погоджуся. Такого наслухалась за п'ять неповних місяців тут. Котра наша з греком зійшлася – добра не бачила, різні ми. А ще мовний бар'єр напочатку, хоча в тебе цього не було.

– Так, у мене інакше склалося, бо обоє розмовляємо англійською. Та не думай, що все можна висловити чужою мовою так, як своєю. Так, як би цього хотілося.

– Кожен сам править власним життям і тому знаєш, що зі своїм робити будеш, але моя порада, без образ – не затягуй, веди потихеньку все до шлюбу. Бо йому добре – має жінку в хаті, в ліжку, на роботі. То коли не вимагаєш нічого для себе, – не поспішить. Вони, чоловіки, такі… Як не підштовхнеш – то й не зрушиться. І підштовхувати треба лагідно, але наполегливо й твердо.

– Не маю чого ображатися, бо розумію, що права ти. Але щодо ласки й підштовхування, – тут я слабка. Надаю перевагу чеканню першого кроку з протилежного боку.

– Деколи можна й не дочекатись.

– Знаєш, як би не було надалі, я зробила свій вибір добровільно, а решту час покаже. Він зробив для мене одну дуже важливу річ, про котру буду пам'ятати завжди.

– Що таке? – з цікавістю спитала Даруся.

– Історія довга, але як маєш бажання, то розкажу.

– Питаєш?! Продовжуй!

Слава почала розповідь свого приїзду. Перервав її скрегіт ключа в замку. То був Володимир.

– З приїздом, землячко! – вигукнув з порогу. – О! Й одразу до пляшки, часу не гаєте й мене не чекаєте!

– А що його гаяти, – підвелася йому на зустріч Слава, – час – річ коштовна й швидкоплинна, тож кожна приємна хвилина дорога.

– Бачу, бачу, – відповідав Володя, обіймаючи Славу, – виміряні хвилини пляшкою «Мартіні» й моїми улюбленими маслинами. Чудесненько! А їсти де, жінко?!

– Ой, – схопилася Даруся, – геть забула за розмовою, уже дзвоню!

– Оскільки маєш важливу причину, я тобі вибачаю, – вдаючи владного хазяїна, жартував Володимир, – але поки вийду з душу, їжа має бути на столі.

– Буде зроблено, «афендіко*» – прорапортувала Даруся і вхопилася за телефон.

Сиділи цього вечора довго, допізна, чи, точніше, до ранку. Балакали й балакали, язики не боліли. Попереду – субота зустрічала сонце, то й будуть відсипатись. В суботу Слава з Дарусею сходили за покупками в супермаркет, далі куховарили, прасували й складали назбиране за тиждень. В неділю організували відпочивальну програму з походом до луна-парку, що знаходився поблизу. Прогулянка всім принесла радість, а особливо малій Тетянці.

Якщо в суботу у Слави трохи боліла голова від випитого (бо за «Мартіні» відкрили й пляшечку горілки, за розмовою все йшло легко, а ніч довга), то в неділю, попри чудову прогулянку в луна-парку, приємне товариство друзів, захопливі погляди чоловіків, зловила себе не раз на думці, що тужить. Тужить за ним. Ні до чого їй усе це навколо. Ні до чого сміх, розваги, коли він далеко. Думкою летіла туди, бо серце залишила там. Там, у диких і непривітних горах Мані. В краю, де небо єднається з морем хвилястим плином гірських хребтів, де п'янкі та духмяні аромати орігано й гірського чаю, васильків та м'яти, де сонце пече нещадно і дмуть шалені потужні вітри, де височіють кам'яними вояками самотні бунинки-фортеці, яким по кількасот років. Там теплі Василісові очі, палкі його обійми й казкові вечори в «On the road».

«Я ніби наркоман!» – спіймала себе на думці, всього кілька днів, а почався синдром нестачі. «То все ж таки я щаслива чи нещасна? Важко відповісти. А що залежна, то очевидно!».

Звідкись із гучномовця донеслося знайоме й улюблене з «Металліки»:

---

*Господарю, ґаздо – *грецьк.*

«... So close no matter how far
Could' t be much more from the heart
Forever trasting who we are
And nothing else matters…
Never cared for what they do
Never cared for what they know, but I know!»*

Слава не хоче більше Афін, з неї досить! Та протриматися хоча б ще один день.

Зранку в понеділок зайнялася готуванням, аби якось убити час. Потім відволікалася телевізором, нагодувала малу Тетянку по поверненні зі школи й нарешті, дочекавшись Дарусю, остаточно впевненилася, що ще один день тут буде дарма змарнований. Вона живе в агонії. Агонії повернення.

Наступного ранку вони з Дарусею підвелися разом. З'їли по канапці, випили по каві й вийшли за двері. Для одної починався важкий робочий день, для іншої – солодке повернення назад. Такі відчуття, мов при поверненні додому, до свого гнізда, до чогось і когось, кому належиш повністю. І ніде їй не буде так затишно, як там. Ніде не буде так спокійно. Незважаючи на всі їхні негаразди й контрасти. На грози й шквали, що проносились час від часу над їхніми головами. На блискавки, потужні та яскраві, що спалахували поміж них. Зате потім... Потім небо знову прочищувалось, руйнівні вітри затихали і лагідне сонце мило усміхалося, по-змовницьки примружуючи око: «Ви як природа діти мої, ви як погода».

В автобусі рахувала години. До Корінта їхали годину, до Тріполів – ще одну, до Спарти – трохи більше. Ще й на зупинки витратили з півгодини. Яка нестерпно довга ця подорож! Нарешті вирушили зі Спарти. Якихось півгодини – і вона на місці. Не могла спати всю дорогу, хоч як не примушувала себе. Думки не давали спокою. Що і як має зробити, якою має стати, аби все у них було добре... Бо має бути, бо того хочуть обоє.

---

*…Ми близькі одне одному незалежно від відстані, ніколи ці слова не були щирішими. Наша взаємна довіра буде вічною, все решта немає значення... Байдуже, що роблять інші, байдуже, що вони знають, але я знаю! – *англ.*

Автобус зменшив швидкість на крутих поворотах. Слава пам'ятала ці повороти, бо не раз їздили з Василісом до Спарти. Ще з чверть години – й вони в'їдуть у містечко. Знову закрила очі, нетерпіння зростало й серце билося як навіжене, ніби могло у такий спосіб швидше дістатися місця призначення. Вона зовсім не вміє володіти собою! І як із цим жити далі?

Котилися вже рівномірно, зі стабільною швидкістю, – отже, їде по прямій. Невдовзі мотори напружились, міняючи передачу. Певно, якийсь підйом. Де це? Розплющила очі. Ага, і цей відрізок дороги вона знає. Праворуч – олійня, куди вони привозили маслини з Василісом, ліворуч –пилорама, тут брали дощечки для огорожі в пабі. Далі буде ще один поворот, невеличкий підйом і знову пряма, уже кінцева пряма на в'їзд до міста. Глянула на годинник, вимірюючи й цю відстань часом. Коли нарешті повернули на 90 градусів, знову глянула на годинник, – п'ять хвилин належали цій відстані. Ще трохи помучиться водій, прориваючись вузькими вуличками, як джунглями, і потім нарешті довгоочікувана зупинка!

Слава перша зірвалася з місця на вихід. Чула стукіт свого серця і, здається, чули його всі навколо. Двері відчинилися безшумно. Воля. Вже нічого не обмежує. Зійшла по сходинках і зробила глибокий вдих-видих. Що ж, тепер можна й заспокоїтись. Голова сама повернулася в напрямку автостанції. Так. Він знову там, курить.

В очах Василіса мерехтіли вогники. І зовсім відлягло від серця, навіть щось зацвіло там, бо в його погляді – увесь сенс її існування.

Пообідали в одному з ресторанчиків міста, завезли покупки в бар і подалися до дому.

Василіс відчинив двері, урочисто пропускаючи Славу вперед, при цьому кидаючи на неї хитренькі й багатомовні погляди, хоча змісту їхнього вона ще не розуміла. Переступила поріг – і прояснилося. На столику у високій вазі красувався букет червоних пишних троянд. Підійшла ближче й побачила, що не тільки квіти чекали на неї. Поряд з вазою лежала невеличка червона коробочка. Серце забилося гучніше, але вже від щастя. Обережно взяла й відкрила. Двійко сережок переливалися й виблискували, підморгуючи до неї багряними рубінами. Убрані в золото й обведені срібним тонким

переплетінням, як дівоча голова косою. Справжній витвір мистецтва. Славі перехопило подих, вона вперше одержувала такий дорогий подарунок. Подарунок від коханого чоловіка.

Нарешті відірвала очі від чарівних рубінів і перевела погляд, сповнений вдячності, на Василіса. Той все ще стояв нерухомо у дверях і спостерігав за кожним її рухом, а очі – знову вологі. Який він чутливий. І як стільки різного поєднується в ньому, різкість із податливістю, ворожість із гостинністю, агресивність із чутливістю та ніжністю, роздратованість зі стримуванням емоцій. Працьовитість із бажанням нескінченних розваг та веселощів, самотність із потребою гурту й однодумців, із котрими легко та просто. Такий він собі, важкий і легкий, загадковий та зрозумілий, сьогодні її, а завтра – де-інде. Мінливий та невловимий, повітряний. А ще – бурхливий, як потік гірський, гарячий, як місцеве літо, а часом – холодний та замкнутий, як чернець-самітник. З добрим, м'яким та щирим серцем. Усе це – він. І за все це вона кохає його.

* * *

Слава зустрічала другу весну на Півдні Греції. Ще одну чарівну весну.

Мати Василісова розсаджувала в горщики розсаду васильків та м'яти, втикала у вільні горщики стеблини мушкательок, що приживаються на диво легко. Варто лише поливати їх достатньо, то швидко підуть вгору. За горщики для квітів їй слугувала будь-яка порожна й глибока посудина, пластикова чи бляшана. Найбільше таких було з-під сиру фети, що купляв Василіс. Коли вони спорожнювались, викладали на вулицю, і їх одразу підбирала старенька. Уже все подвір'я було закладено ними.

Слава й сама мала бажання із землею побавитись, щось посадити, а щось і пересадити з тісного горщика. Хоча б оті троянди. Доки мучитися будуть? Уже й не цвітуть наповну, бо звідки сил набиратися, та й листя не рясно. Ще з минулого літа шкодувала їх. Сказала про те Василісу і він вирішив для годиться провести переговори з матір'ю, а потім уже братися до справи. Квіти – то її володіння. Вона погодилась, а коли Слава почала копати ямки під троянди, прийшла на оглядини.

– Подобаються?

– Що? – перепитала дівчина, не розуміючи.

– Квіти подобаються?

– Дуже! – посміхнулася, – у вас тут весело від барвів.

– То сади, сади, скільки хочеш і де хочеш. Мене не питай. А тим трояндам давно пора в землю, та стара я вже й сили не маю. Василісу не до того, а ти, бачу не цураєшся роботи й господарства, тож і заправляй як знаєш.

– Дякую вам!

– За що?

– За дозвіл.

– Маєш на все, – махнула рукою стара, посміхаючись беззубим ротом.

Пішла далі й враз, ніби щось призабула, повернулася.

– А онука мені коли подаруєте? А то одні кошенята та цуценята по подвір'ю бігають.

Слава стенула плечима, ніяковіючи.

– Думайте, думайте, – наказала стара, знову різко розвернулася й попрямувала геть.

Слава продовжила роботу, заливаючи водою зі шланга розкопані ямки. Приємно її вразила старенька. Так би ще Василіс думав.

Незабаром і він з'явився з-за рогу будинку, певно, дещо долетіло з їхньої розмови до його вух:

– Над чим маємо думати?

– Таємниця, - посміхнулася Слава. – Наші, жіночі балачки...

– То ви вже й об'єднуєтесь, бачу, ох-хох-ох! – мовив жартома, похитуючи головою.

Цього року травень видався спекотним, тож раніше розпочали купальний сезон. Але якби не Слава, то Василіс і не думав би лізти у воду. Для нього це дещо зарано. Дівчина все припрошувала зайти хоч ноги змочити, та він байдуже крутив цигарку й ліниво грівся на сонці, як кіт. Прохання не діяли й тоді вона починала хлюпати на нього, набираючи в пригорщі води з прибережної хвилі, або б'ючи по ній з усієї сили ногою. На тобі! На! Кривишся? На тобі ще! Василіс був змушений зрушити з місця, а як добре набридали її

пустощі, стрімко кидався до неї. Не встигала щезнути у воді, як Василіс, обхопивши її за талію, тягнув униз, під воду. Ще і ще! Наза-а-а-д… Глибоко-о-о! Цього хотіла? Маєш! Я щедрий! Слава верещала й борсалася, а Василіс усе нападав. Сміялися, хапаючи ротом повітря крізь сміх, пирскаючи водою й протираючи очі від їдкої солі. А вже ж пекло від тієї солі! Особливо Славі.

Награвшись досхочу, знесилено падали на пісок, що ніжно грів тіло. Так і хотілося перевертатися з одного боку на інший, насолоджуватись теплим піском після прохолодної води. Влітку до нього неможливо буде доторкнутися.

Вечорами знову залишали відчиненими двері на вулицю – одні до дороги, другі до саду. Легкий вітер, що забігав у приміщення з морських просторів, видував звідти хмари диму, щоб поєднати їх десь вище зі справжніми хмарами. Знову в саду пахло цвітом помаранчів, знову паморочив голову п'янкий солодкий дурман жасмину, котрий усе розлогіше вився по всій огорожі від дороги.

Славі не терпілося перебратися до казкового саду. Вона з Василісом відвідала немало закладів у цій місцевості, – таверн, ресторанів та кав'ярень, але такої романтично-чарівної атмосфери, здається, не було ніде. І це справді було так, незважаючи на те, що Славина об'єктивність могла бути дещо викривленою через її закоханість у цей паб, його сад і музику. Бо ототожнювала рок із пабом і навпаки, для неї лише цей заклад і міг бути провідником року. Все тут було гармонійно пов'язане єдиним, невловимим духом.

Закохана вона була і в отой довжелезний, піщаний пляж Мавровуні, в скелясті, негостинні, на перший погляд, але такі манливі й загадкові гірські ландшафти Мані. У круті дороги поміж гір, де край дороги відмежовував від провалля і відкривав очам безмежний простір. У сонце, що, покидаючи височінь, починало котитись до обрію. Що нижче скочувалось, то більшим та багрянішим ставав сонячний лик, все доступнішим для ока ставав розпечений клубок життєдайного вогню. Цей вогонь хизувався й пишався собою – он яке я, Сонце! Милуйтеся мною! Вклоняйтеся мені! Шануйте мене! Бо ви залежите від мене, ви й належите мені. Я ваш опікун, люди. Славіте мене! Як і єдиного Творця цієї неперевершеності – Природи.

Слава не могла відірвати очей від того яскравого, гарячого чаклуна. Могла сидіти там, на улюбленому краю скелі в Порто-Кайо і чекати. Чекати, коли Сонце занурить своє пекельне тіло в глибокі, сині, свіжі води і звільнить її з полону. Солодкого й добровільного. Ще один день закінчиться.

Вечір оповив лагідною пеленою природу, навіть листок не ворухнеться на розлогій виноградній лозі. Слава помила першого столика й кілька крісел, позамітала долівку й відчула, що одяг прилипає до тіла, – впріла. Посеред тиші причаїлася духота. Василіс виніс каву, гаряча й та. Звички не міняли, незважаючи на пору року, лише зрідка влітку, і то вдень, дозволяли собі фрапе, – холодну, збиту з цукром або без, залежно від смаку, каву, з кількома кубиками льоду. Смакота. Цей напій приносив свіжість і силу, повертав бадьорість посеред спекоти, що розморювала до краю.

– Що за духота нестерпна! – мовила Слава до Василіса, присідаючи. – Хіба дощ?

– Не думаю. Дощ – рідкісне явище цієї пори над цими землями. Наступного треба чекати десь у вересні, а то й у жовтні.

– Та це ж засуха! – вигукнула Слава.

– Засуха, – згодився Василіс, – то й що? Того року не бачила, як було? І нічого. Тут Мані, ми до всього звиклі, та й проблем тепер із водою ніяких. Ось у давнину це було проблемою – вода серед літа. Люди будували величезні водосховища з каменю, щоб зібрати в них воду зимових дощів і потім використовувати упродовж літа.

– І вистачало? – дивувалася Слава. – Бо за такої спеки вона ще й випаровується.

– А щось вистачало. Накривали брезентами, чи тими ж камінними плитами. Важкі часи були, дикі.

– І часи, і люди, – згодилася Слава. – А коли прийшло сюди водопостачання?

– Десь на початку сімдесятих, тоді й електрику підвели.

– Ого, як пізно, – здивувалася дівчина. – А у нас світло ще до мого народження було, й телебачення...

– Подумаєш, цивілізація! Зате я тоді перших європейок зваблював, яких тут з'явилося тьма!

Слава дивилась на нього з недовірою.

– Ну й коли це сталося вперше?

– Що саме?

– Та ж твій перший раз.

– А-а-а… В тринадцять.

– Що-о? – вигукнула Слава. – І було з чим?

– А чи було чим?! Ха-ха! Те, що бачиш тепер щодня, було й тоді, а чи тобі мало?

– Може й так, у мене немає такого досвіду, з тринадцятирічними, – пхикнула Слава, – а чи в тринадцять.

– Отож слухай і навчайся, – хизувався Василіс.

– Якщо все це так, то з ким ти кохався в ті роки? Впевнена, твої ровесниці були надто консервативними, у цій місцевості зокрема.

– А я що, дурний – з ровесницею, аби мене потім ще й оженили?! Молодиця то була, вдовиця, старша років на десять...

– Все одно щось не клеїться, – не йняла віри Слава. – Коли вона в двадцять три встигла овдовіти?

– Знаєш, я її не питав. Тоді й заміж у п'ятнадцять виходили, і часто за досить старших. А у вас у якому віці під вінець ідуть?

– По-різному буває, в селах і з шістнадцяти, але рідко. Загалом біля двадцяти.

– А ти чого ж незаміжня тоді?

– Не знаю, – стенула плечима Слава, – ніхто не підійшов. А просто заради заміжжя ніколи не хотіла. Не можу бути з нелюбом. До того ж навчалася в місті, чомусь там, у студентському товаристві, заміж не хотілося. З п'ятьох подруг моїх лише одна заміж вийшла в ті роки. І красуні всі були...

– Красивіші за тебе?

– Красивіші. Україна багата на красунь.

– Не сумніваюся, – чомусь розреготався Василіс, та його жарту Слава не зрозуміла.

– А регочеш чого? От поїдь в Україну й піди будь-яким містом прогулятися, так і будеш віжки тримати, аби твій вороний куди не поскакав! А він, бідолаха, не знатиме, в який бік кидатися, від того, що очі побачать.

Василіс заходився сміхом.

– Та він таких як ти десять разом обслужить!

– Та певно! Які ми впевнені та як себе високо несемо! Хвалився кіт, що він у брід Дніпро перебреде...

– Що-що?

– А є в нас така приказка, чи то вірш, про хвальків. Дохвалився до того, що забрав його Дніпро.

– Та мені море ніщо, не то що ваш Дніпро! – вихвалявся й далі Василіс. – Ось приведи мені десяток і я покажу тобі вищий клас.

Слава у відповідь закивала головою, але всередині мимоволі закипіла, намагаючись все ж таки не показати того. Вона приревнувала його до жартів.

Підвелася з крісла.

– Піду вип'ю чогось холодного, від твоїх дурниць в голові зашуміло.

– Ха-ха-ха.... Що пече, пече? Ти мене навіть до фантазій ревнуєш! Геть хвора?

– І зовсім я не ревную. Дивись, що уявив собі...

Слава зійшла сходинками вниз і побачила на порозі Георгія. Добре, що з'явився хоч хтось, бо чергової сварки їм не уникнути.

Наступного дня вирішили братися до саду, бо з кожним вечором у приміщенні теплішало, а іноді від вологості робилося душно й поза шию стікали струмки.

Почали з вулиці. Василіс підрізував кущі жасмину, Слава підмітала й вискубувала бур'яни, обмітала щіткою стіни, щоб легше потім фарбувати. Далі почнеться робота в саду під музику й холодне пиво, після – море для задоволення. Все повторюється. Та фільм цей був улюбленим і могла дивитися його безкінечно. Завтра поїдуть по фарби і з дня на день «road-garden» почне перетворюватися з Попелюшки в чарівну й загадкову принцесу.

На початку червня на вході пабу з'явилися, крокуючи один за одним, четвірка німців. Герман попереду, за ним – Ельза, Томас і Герда. Василіс і Слава сиділи за столиком у верхньому саду, коли почули важкий гул мотоциклів. Це їх не здивувало, здивували самі гості, котрих вони не сподівалися цієї пори.

– О-о-о! Друзі мої! – широко розводячи руки, піднявся їм назустріч Василіс. – Якими вітрами в таку ранню пору?!

– А ти нам не радий? – посміхнувся Герман. – А чи пива недостатньо в холодильнику, друже? Як собі хочеш, та назад ми вже не розвернемося!

– Завжди радий і будь-якої пори. Та й пива – ріки. У вас, наскільки я знаю, інший час відпустки. Все ж сюрприз приємний!

– А у нас так склалося цього року. Тож минулого закривали сезон, а тепер відкриємо! І май на увазі – ми добрі на початок ... – жартували німці.

– В цьому я ніколи й не сумнівався, – зауважив Василіс.

Слава чи не більше за Василіса раділа давнім друзям. Ніби знала їх завжди. Спілкувались англійською, іноді не все могли висловити так, як хотілось, та порозуміння було поміж ними завжди. Бо розуміли один одного поглядами, серцями. Тримали ці серця відкритими й гарячими, і це робило їхні слова доступними. Передавали одне одному потік інформації, чи то однією фразою, чи то одним помахом голови, одним поглядом, посмішкою. Це було ще одним приємним відкриттям для Слави, як можна порозумітися на чужій мові, без надлишкових слів, без нескінченного й деколи зайвого їх потоку. Коли розмовляєш за допомогою серця, в багатослів ї немає необхідності. А коли розмовляш душею – слова геть зайві.

Тепер щовечора четвірка з'являлася першою в пабі й залишала його останньою. Розмови дозволялося вести про все на світі, лише не про їхню роботу та німецькі будні. Відпочинок, море, сонце, узо й восьминоги – оце має заполонити всю їхню дійсність. Лише на одну згадку про Німеччину є дозвіл, – пиво.

Герда поправила Славине й Василісове волосся своїми професійними ножницями. Незважаючи на всілякі заборони, з аксесуаром своєї праці вона не розлучалася. Любила свою роботу. Герман з Ельзою теж працювали в поліції за покликанням, як розповідали минулого року. Слава не могла зрозуміти, як можна бути поліціянтом за покликанням, бо, певно, в її пам'яті були не кращі представники цієї професії не стільки за Союзу, як після. Та пізніше вона зрозуміє, що поліціянт – це найперше охоронець громадського порядку й перша допомога та підтримка пересічному громадянину своєї країни, а чи будь–якому туристу. Це ввічливість і гідна поведінка. А щоб виконувати цю роботу належно, треба її любити, як загалом усяку працю.

Цього разу Василіс зі Славою запросили німців до себе на гостину. Куховарив Василіс, у ньому почав прокидатися талант кухара. Слава прикрасила стіл і спекла яблучний пиріг. Все відбулося у найкращий спосіб. А найкращі дні минають швидко. Не зчулися, як останній вечір став на поріг. Єдиною приємною нотою була надія на наступну зустріч.

Четвірка німців і справді виявилася доброю на початок. Після їхнього від'їзду почався такий наплив народу, ніби в пабі задарма наливали. Василіс не встигав калатати коктейлі, Слава не встигала мити посуд, бігали, ніби в гарячці, встигаючи навіть жартувати. Щось схоже відбувалося в перші роки відкриття пабу, тоді влітку Василіс шукав трьох, а той чотирьох офіціантів на підмогу. То могли бути як хлопці, так і дівчата. Потім потік якось спав, загалом поменшало в місцевості туристів. Цього ж року колесо удачі знову повернулося в бік «On the road». Тож Василіс вирішив шукати підмогу. Літом це було неважко, багато студентів шукали підробітку, – тільки свисни на таку роботу – в бар, кав'ярню чи таверну, хоча до останньої не надто бігли, там робота інша. А от бари й кав'ярні – це те, що треба молодій людині. Справа в хорошій оплаті, плюс в додатковому доході від чайових, зайнятість у нічний час, коли вся молодь, туристи й загалом різні верстви населення перебувають за межами своїх домівок до третьої години ранку щонайменше. Розсипаються по ресторанах, барах, пабах, кав'ярнях, клубах. Греція – країна нічного життя, особливо влітку. Тож робота в таких закладах дає можливість одночасно заробляти, веселитись, або хоча б просто бути у загальному ритмі життя, а день мати вільним для пляжу й лінивого плазування на піску в товаристві своїх друзів, з великою порцією прохолодного й смачного фрапе.

Василіс кинув розголос по містечку й наступного вечора на вході до пабу з'явилася висока та струнка, з тонкою талією й високим бюстом, з чорним й блискучим, як вороняче крило, волоссям, що важкими кучерями спадало на плечі, смаглява й чорноброва дівчина. Яскрава, білозуба посмішка спалахнула на її обличчі, випурхнувши щиро з-під червоного оксамиту чуттєвих губів, коли простягнула тонку довгу руку, щоб привітатися з Василісом і Славою.

– Фотіні, – відрекомендувалась, – я до вас із приводу роботи...

– Будемо дуже раді! – весело відповів Василіс.

Слава закалатала фрапе для Фотіні, й вони з Василісом сіли обговорити всі необхідні питання, пов'язані з роботою.

Великі, виразні, мигдалевидної форми очі дівчини оглядали все з розумінням справи, вона не була новачком. Дещо старша за Славу, студентка філологічного факультету Афінського державного університету. Впевнена в собі, тримається невимушено й природньо, знає собі ціну. Така в пабі – як вишукана коштовність, бо палка та розкішна, як грецьке літо. Чоловіки, мов бджоли на квітку, летіти будуть, аби лише за її порухом голови чи руки спостерігати й намагатись де-не-де перехопити отой вологий погляд карих, із відтінком зеленого, очей. Слава сама не могла відвести погляду від Фотіні, та ніби заворожувала. А це ще один великий плюс у нічній роботі – вміти прикувати до себе увагу. Таку магнетично-привабливу силу міг мати й мужчина-бармен, для цього окрім відповідних фізичних даних потрібен шарм, сексуальність. І найголовніше – добре підвішений язик, а разом з ним – уміння слухати. Тоді перед таким складали зброю й віддавалися в полон як чоловіки, так і жінки, бо за чаркою хочеться завжди про щось цікаве потеревенити, щось нове почути, чи то буде анекдот, а чи вигадана геніальним і винахідливим мозком бармена історія. А коли ця історія підкріплюється аргументацією чергової порції текіли, то що ще треба для приємного вечора? Всі ці якості були у Василіса закладені природою. Якщо й Фотіні його вдачі, а на те виглядає, то їм гарантована кожна ніч щедрого улову. Славі залишається лише склянки мити. Для неї це не абияке звільнення.

Чи то збіг обставин, а чи якесь провидіння, та поява Фотіні в пабі була приємною подією для Слави. З перших хвилин вона відчула дивну симпатію й цікавість до дівчини. І до того ж вони чудово доповнювали одна одну за барною стійкою, створюючи контрастну, але захопливу картину. Чимось близькі й одночасно такі відмінні за своєю зовнішністю та темпераментом. Обидві майже однакового зросту, з довгим пишним волоссям кожна. Пшенично-русява, з очима кольору чистого, синього озера, ніби мавка, – одна, й чорнява, з із зеленуватими вогниками в очах, ніби чаклунка екзотичного

прадавнього лісу, – друга. Тиха, мовчазна, стримана й дещо холодна Слава та балакуча, привітна, гаряча й швидка Фотіні. Зате усмішки в обидвох – яскраві й щасливі, найкраща окраса не лише пабу, а й будь-якого фотоальбому.

Відтепер щовечора каву пили втрьох. Фотіні, окрім того, що весела та балакуча, була й досить тямуща, здавалось, у всьому на світі. Поруч неї неможливо було втомитися або засумувати. Зналась на декількох іноземних мовах, мала філософську жилку, розбиралась у політиці. Щодо останнього, то в цій країні всі розбиралися в політиці, здається, тільки звільнившись із пелюшок. Фотіні багато подорожувала, тож розповідала Славі про Чікаго й Нью-Йорк, де в неї жила рідня, про Італію й Францію, про Сінгапур і Австралію. Слава жадібно втягувала в себе будь-яку інформацію. Мала величезну жагу до подорожей, та не мала можливості. Мала бажання до всього нового й незвіданого, та довгий час не мала змоги навіть щось читати. Тільки нещодавно, нарешті, взялася за першу книжку на грецькій мові, то була запланована «На дорозі» Керуака. Фотіні мала хорошу англійську вимову. З французами чи бельгійцями легко спілкувалася французькою. Та особливий влив на Славине вухо мала італійська, тож не було більшої радості, ніж поява в пабі людей з того краю. Здається, від звуків їхньої мови у Славиних вухах бриніла мелодія, еротична й палка. Згадувала всіх відомих співаків, що були популярними в Україні в кінці вісімдесятих. Фотіні заливалася італійською, як соловейко, а італійці щиро дарували компліменти, запевняючи, що вона «італьяна вера», і не інакше. Слава навіть заздрила Фотіні, але це почуття не було злим, воно поєднувалось із захопленням та глибокою симпатією. І ще одне зрозуміла, й те навіть спершу здивувало – вона зовсім не ревнує Василіса до Фотіні. Незважаючи на те, що нерідко про щось перемовляються. Василіс по-змовницьки може підморгнути їй і про щось жартома на вухо шепнути. Вона довіряла Фотіні, а ще – собі і своєму чуттю. Продовжувала «слухати» себе і свої внутрішні голоси, що, як зрозуміла, ніколи їй не брехали. До того ж, вона навчилася розуміти й відчувати Василіса, майже шкірою, кожен його погляд, кожну посмішку, жести. Вміла прочитати на його обличчі будь-яку емоцію і особливо все те, що стосувалось інших жінок. Якщо в пабі

з'являлася жінка, яка могла його зацікавити, вона «вловлювала» це, якщо не одночасно з ним, то раніш за нього.

Вечори й ночі злітали стрімко, як кажани над головою. Часто засиджувалися до ранку. Цього літа утворилося в пабі своєрідне угрупування з постійних відвідувачів, котрі зустрічалися тут трохи чи не щовечора. Здебільшого то були греки. Та іноді до них приєднувалися й іноземці. Бесіда, що закінчувалась одного вечора, починалася наступного. Продовжувалась недоговорена тема, роз'яснювався незрозумілий вчорашній анекдот, наливався недопитий вчорашній напій. Ніч, збігаючи, забирала на своїх темних крилах первинне сп'яніння, і прозорий несміливий ранок приносив гостре відчуття голоду. В таких випадках замовляли щось гаряче з міста, завжди були заклади, що чергували цілу ніч, годуючи протверезілих та зголоднілих гуляк. Здебільшого йшов у вжиток традиційний суп – паца.

А далі було вирішено, що Василіс зі Славою будуть варити свої супи в пабі. На свіжій телятині і з додаванням овочів. Придбали для цього великого казана, зо два десятки глибоких тарілок і ложки. Як підходила відповідна година, суп смакували не лише члени безіменного угрупування, а й всі решта, хто знаходився в пабі. Таких, хто б відмовився, не було. Подекуди ставало тісно в пабі, тоді вирушали всім гуртом, замкнувши двері, до моря. Брали пляшку текіли радше задля компанії, аніж для випивки, й сиділи. Сиділи, доки сонце не викочувалось на світ божий і не починало хилити на сон.

Слава у такі вранішні хвилини любила поплавати. Море ж бо спокійне, як озеро, й гладеньке, як скляна поверхня. Тихе, мирне. Ще спить. Але ось ледь-ледь починає рухатися, зокрема тут, скраю, біля побережжя. «Ш-шу-р-р... ш-шу-р-р...» – ніжно шепоче хвиля, лоскочучи пісок. «Доброго ранку, перші гості-і-і!.. Й не спиться вам... ш-шур-р-р... ш-шур-р-р....» . То сміх людський розбудив її. Ще трохи, й Сонце з'явилося на обрії, виповзло несміливо, кинуло обережно погляд рожевою струною понад морем, – «Що тут, все на місці?», й почало все сміливіше та стрімкіше викочувати своє повне, по-князівськи в багряні шати прибране тіло, на світ божий. На світ людський, від одних до інших. Все вище вибиралося Сонце по небесному чистому зводі, все більше хвилювалося море, все

сильніше рухало своїм могутнім тілом. Все стрімкішими поривами котилися хвилі до прибережного піску, і все вище здіймали свої білі, причепурені шумовинням голівки над гладкою поверхнею. І ось вона уже не гладка, уже не озеро, не скло, не чистий блакитний аркуш паперу, уже не спить... Море прокинулось. Виявляється, воно чекало, затамувавши подих у своїх могутніх грудях, на Сонце. Як півні на третю зорю. А слідом легкий вітерець, що за сонячним промінням теж турбував море – все сильнішав. Ще трохи, й пожене хвилі, мов диких коней, підніме пісок, жбурляючи його жменями, щедро й різко, з одного кінця в інший. Ніде не сховаєшся від того піщаного дощу. Забирайтеся, гості, до дому.

Вітерець перегортав і дні, мов аркуші паперу. Закінчувався липень, найпекельніший місяць літа. Цього вечора Василіс поїхав по лід, а Слава з Фотіні сиділи за одним із столиків під величезним та розлогим деревом маслини. Збили фрапе, бо хотілося без кінця вливати в себе щось прохолодне. Краще б було й зовсім зануритися з головою в прохолоду, та де її взяти? Тоді Слава додумалась. Фотіні сіла від дороги на чатах, а та пішла в затінок саду, тягнучи за собою довгий шланг, і роздягнувшись, почала поливати себе водою. Невдовзі вода стала майже крижаною, і Слава блаженно замуркотіла. Кинула шланг убік, під одне з помаранчевих дерев і, ледь підскакуючи, струсила з себе воду. Одягнулась, іще волога, – то не біда, одяг висохне разом із тілом. Помінялися місцями з Фотіні, й коли та завершила процедуру, повернулися до свого столика й до фрапе.

Останнім часом клієнти з'являлися опівночі. Певно, через спеку. Побільшало грецького контингенту, почалися відпустки у місцевих та в афінян. Приїздили цілі гурти зі Спарти, Молаус, навіть з Аеропол́ів. Більшість із них спочатку вечеряли в одній із численних міських таверн біля моря, а потім уже прямували до міцніших напоїв. Через спеку така програма розпочиналася пізно ввечері, тому й дівчата до дванадцятої мали час на розмову й приємне дозвілля під звуки улюблених мелодій. Робили замовлення Василісу, а він порпався в горах дисків, аби задовільнити їхнє бажання.

– Ох, як добре і затишно, – відкинулась на спинку крісла Фотіні, – цей сад має на мене особливий впив, черпаю в ньому позитивну енергію, що захована тут у кожному куточку.

– Не ти одна, – погодилася Слава, – щось схоже з першої хвилини, як ступила сюди, відчуваю і я.

– Для тебе це природньо – глянула на неї з лукавими вогниками в очах – ти цю енергію й від Василіса черпаєш, певно.

– Як коли, – усміхнулася Слава, – до того ж, я вперше в такому середовищі, що виявилось близьким і мені, а ти, напевно, бачила такого немало.

– Бачила, бо непосидюща я. Носило мене і по пабах! В Чікаго я навіть працювала в одному такому, але тут щось інакше, магічне...

– Знаєш, я по-доброму заздрю тобі, – відповіла Слава, – ти стільки бачила, побувала на різних континентах, зустріла різних людей. Хоча і я тут уже немало зустріла нового, та все ж.

– Ти бувала десь, окрім Греції? – спитала Фотіні.

– Ні, на жаль... Греція – це перша подорож і загалом перший, новий та інший світ. Він дуже відрізняється від того, в котрому жила дотепер.

– Все нове завжди містить в собі порцію відмінного й напочатку навіть шокує або лякає, чи не так?

Слава посміхнулась і закивала головою погоджуючись:

– Та було, було...

– Але коли звикнеш та роздивишся трохи, зануришся глибше, тоді зрозумієш, що все пізнане не таке вже й небезпечне. Або, в гіршому випадку, розумієш, як поводитись у разі небезпеки.

– Так може думати той, хто це відчув на своїй шкірі, – зауважила Слава.

– Авжеж, – погодилась Фотіні, – а чи ти думаєш, що в моєму житті обійшлося без небезпек?

Фотіні говорила так, ніби була певна, що Слава стикнулася з чимось негативним, потрапивши у цей світ. Її світ. Та й чого дивуватись? Фотіні, виявляється, добре знає і цей світ, і інші. Вона має те, чого ще бракує Славі – досвід і вміння побачити те, чого не видно на перший погляд. Оте, невидиме, вона й побачила в Славі, або відчула. Вона – жінка. Розумна жінка.

Враз Славі захотілося розповісти їй все про своє життя, зокрема про своє життя тут, але розуміла, що часу замало. На це потрібні години й години. Була впевнена, що розмова з Фотіні змогла б

прочистити для неї окремі затуманені клапті з її буття й поведінки, та мусить знайти для цього інший час.

– Ваш Союз був величезною країною, подорожувала трохи там? – питала далі Фотіні.

– Доводилось у студенські роки. Петербург, Самарканд, Ташкент. Та й Київ золотоверхий – особливий. Такого міста нема в Європі. Там дух інакший... хвилюючий...

– Маю і я бажання у ваші краї помандрувати, але то буде пізніше. Поки що мої погляди звернені до Латинської Америки.

– Круто! Піраміди Майя, городища Чічен-Іцу, Ушмаль!

– Подорожі – то окраса життя. У тих місцях особлива енергетика. У нас це Делфі, Маронія...

– Де це?

– На півночі Греції. Ксанті, Александруполіс, маєш уявлення?

– Аякже, це за Салоніками. Василіс служив у Ксанті, тож розказував багато.

– А як тобі загалом наша країна? – продовжувала цікавитись Фотіні.

– Загалом – чудова! Багато води, неба і сонця, і люди інакші, емоційніші. Вільніші й розкутіші.

– А-а-а, щодо емоційності, то так, – розсміялась Фотіні, – нам цього хоч відбавляй! Ви, північніші, – спокійніші, розсудливіші.

– Можливо. А може, то лише таке враження, бо зокрема українці й справді – терплячі та спокійні, та як доведеш наше терпіння до краю, то буде край!

– Ну, а окрім емоцій, як бачиш греків?

– По-різному, бо всяке побачити встигла, й досить протилежні речі. Добро і зло мають одинакове обличчя всюди, незалежно від території чи народу.

– В цьому погоджусь. А сюди, на край нашого грецького світу, ти як потрапила?

– Довга історія, на це потрібен окремий час. Але так я знайшла Василіса.

– Нічого не відбувається випадково. А як щодо заміжжя?

– Не знаю... не думала.

– Що значить «не думала»? То подумай! Чоловіки – то такий народ, що не поспішають із цією справою.

Слава посміхнулась.

– Я вже чула ці слова...

– Це тому, що збоку краще видно. Й судження збоку завжди практичніші. За полум'ям почуттів втрачаємо реальну суть речей. Бачила я різне за життя своє недовге, тож маю певну картину щодо затяжних стосунків без будь-якого розвитку. Хтось влаштовується вигідно, хтось засліплений почуттями, а час іде, його не повернеш. Вибачай, що говорю це тобі, але мої слова не спонукають до чогось, хіба до аналізу.

– Розумію, це так. Але поки що є як є. А в тебе як в особистому житті? – змінила тему Слава.

– Нічого цікавого. Час від часу щось відбувається, та хто мене витримає, або я кого? – усміхнулась Фотіні. – Особливо коли літо стане на поріг! Я то тут, то там. Та й робота оця, нічна, нікого біля мене не затримує. Чоловіки, особливо греки – ревниві власники, а я не можу бути власністю, хоча й ніколи не граю на двох інструментах, розумієш? Легко заводжу друзів, серед іноземців зокрема, але далі того – ні-ні. Та хто це може сприйняти? Тож поки не знайшовся відповідний чоловік, звільнений від стериотипів, буду одна. І це мене зовсім не лякає.

– Загалом у вас не спішать з одруженням, – зауважила Слава.

– Варто спершу пізнати себе й стати на ноги твердо, щоб не залежати від когось. Так думаю я і так думає більшість жінок. Інші часи тепер. Хоча по-різному буває.

– Як би не було, ти в своїй країні, а мені довелося своєю волею та й волею обставин, чужину пробувати. А ця страва не завжди смачна.

– Не ти одна. Але знай, що будь-що можна подолати, якщо є внутрішнє бажання.

«Де ж те бажання? – подумала Слава. – Найперше – бути за межами всього, що оточує...».

Хтось різко пригальмував унизу й дівчата перевели погляди в той бік.

– Пора підніматися! – мовила Фотіні.

– Сиди, то Василіс.

Фотіні глянула на неї, підводячи свої гарні брови.

– Двигун його машини я з сотні впізнаю, – пояснила Слава, – і не лише двигун.

– Все з тобою ясно, голубонько! – розсміялась Фотіні. – «Підсіла» ти міцно.

На вході й справді вигулькнув Василіс із двома пластиковими мішечками, повними льоду.

– Де ви? – кинув очима до саду. – Злазьте, є ще два в машині.

Дівчата підвелися. Незабаром, один за одним, поодиноко чи цілим гуртом повалили люди. Починалася ще одна насичена ніч…

У серпні з'явилося багато друзів Фотіні. Дехто з них прибув на відпочинок з Америки. Загалом то були американці грецького походження. Нащадки тих, хто виїхав до Америки у пошуках кращої долі – з перших десятиліть двадцятого століття й до шістдесятих років. То були потужні хвилі грецької еміграції на всі континенти. Окрім американського – на Австралію, а в самій Європі в північніші країни – Німеччину, Бельгію, Голландію. Незважаючи на те, що народжені в іншій країні, ці люди добре володіли грецькою, хоча й зі специфічним акцентом. Любили край своїх дідів і батьків, любили повітря цього краю, його дух, настрої, смаки. Такого ніде не знайдеш, запевняли. І Слава їм вірила, бо гостро відчула, яким дорогим і неповторним може бути своє на чужині. Згадала дім, – запахло ним. Маминим борщем, сіном, що сушилося на сонці, дощем... Все особливе там, все, до найменшої дрібниці. І куди б не пішов – не віднайдеш того. Не скуштуєш, не вдихнеш! Хоч світ пройди.

Її хороший настрій не обіцяв бути таким до кінця сезону. Бач, чого захотіла! Одного вечора, як і минулого року, на вході їх чекали Моніка та Мадлена. Що вже за радість, що вже за щастя, обійми й цілунки, розчулення трохи не до сліз. Голівку набік невинно похилила, оченятами моргає, ну просто янгол небесний, так і хочеться за спину зазирнути, а чи крилець не видно.

Славі знову – ніякої уваги, ніби вона привид який або порожнє місце.

Закипіла, як завше, всередині, та свій вогонь мусила тамувати. Ні-ні, він не спалить її до тла. Буде варитися там усередині, як

у пекельному казані. Не дасть йому вибухнути! Хоча б зараз, у ці хвилини! Й де та Фотіні?! Де забарилася на горе?! Поруч неї було б легше, поруч неї почувалася б сильнішою.

Увійшли всередину пабу й лише тут, у саду, німецькі красуні здогадалися спитати в неї «як справи», сухо й натягнуто. Звісно, Слава сама провокувала таке ставлення, та їй було байдуже. Відповіла також сухо й стримано. Взялася до роботи, а в очах аж потемніло від люті. Нарешті, за скрипуче розтягнений проміжок часу, з'явилася Фотіні. Відчувала інстиктивно, що вона за будь-яких обставин на її боці.

Вечір плинув, як місяць по небу, котячи нічку до півночі. Людей все більшало і до роботи треба було братися всім. Моніка з Мадленою вклалися на своє постійне місце, і перша почала клацати фотоапаратом, не відводячи камери від Василіса. Далі перевела для годиться увагу на Фотіні, просячи її сфотографувати їх із Василісом.

Нарешті, по завершенні фоторепортажу, Василіс присів у крісло поряд і замовив у Слави випивку. Вона подала йому напій із похмурим обличчям. Обережно спитав:

– А ти не вип'єш із нами? За приїзд дівчат, як годиться?

Не відповіла, лише наповнила свою склянку.

Була вже середина ночі, як Слава знайшла вільну хвилину й зупинилася в кутку, щоб звити цигарку. Підійшла й Фотіні.

– Затягнуся і я, доки час є. А ти якась дивна сьогодні, не в гуморі, а чи я помиляюсь? – уважно глянула на Славу.

– Не помиляєшся, – глухо відповіла та глибоко затягнулася вчергове.

– Що сталося?

Слава лише очима вбік повела:

– Ти хіба не помічаєш? Бо мені якось не вдається...

– То ти про цих двох?! Ой, не звертай уваги, півня він грає, як оте юне хлопча! Було б чим перейматися.

– Говорити легко. Та й думаєш так, бо нічого не знаєш, – відповіла Слава, – це ще з минулого року тягнеться... Й розповідати сили не маю...

– Виходить, старе знайомство. Та це не обов'язково має означати щось більше, хоча тобі видніше. Я буду спостерігати уважніше й скажу пізніше свою думку.

– Ось і спостерігай, а далі скажеш, – спересердя випустила дим Слава.

– Поки-що скажу одне, про що вже говорила, – час іде. Думай, як його витрачаєш. У кожного, звісно, своє життя, але ти спитала моєї думки. Щодо Василіса – людина він волелюбна й свавільна, як я, до речі. Тому й працюється нам добре. І легко він себе якимось узами не пов'яже. Згадаєш колись мої слова. Інакше вже зробив би це. За способом життя він одинак.

– Ти так скоро його вивчила? А я вже два роки намагаюсь, – зітхнула Слава, відчуваючи справедливість її слів.

– Ти і я – велика різниця. Ти – закохана, а я – ні. І, погодься, маю трохи більше досвіду, – вона примружила око.

Слава лише кивнула на знак згоди.

Фотіні продовжила:

– Василіс – Близнюки за знаком Зодіаку, а отже, – повітряний, непостійний, рухливий, балакучий, товариський, і завжди в ньому присутнє відчуття недовершеності. Завжди в пошуці своєї другої половини з думкою, що десь там, за рогом, обов'язково чекає щось краще й досконаліше, аніж те, що має поряд.

– Ти знаєшся й на астрології? – здивовано спитала Слава.

– Вчуся астрології. Знаюся – то було б гучно сказано, бо астрологія – то наука, якій потрібно вчитися все життя. У ній, як і в житті, відбуваються безкінечні процеси, що повторюються, а разом із тим несуть в собі щось нове. Ми всі живемо цим, тільки не всі розуміємо.

– І що вона тобі дає?

– Найперше – допомагає пізнати себе та інших людей, зрозуміти, чому відбуваються ті чи інші процеси, події, навіть наші внутрішні настрої й емоції, пов'язані з планетарними впливами. Ця наука корисна для кожної людини.

– І хто ж ти, згідно з зірками, коли так із Василісом схожа?

– За Сонцем я – Водолій, також стихія повітря, волі, незалежності, вловлюєш? – усміхнулася. – А Місяць мій у Стрільці, ця планета важлива в гороскопі чи космограмі жінки, бо має прямий зв'язок з енергією Інь, як Сонце з Янь.

Тож Стрілецький Місяць дає мені непосидючість, веселий настрій та оптимізм, потяг до мандрів. Тільки за цими двома ознаками я

досить легковажна для серйозного зв'язку та шлюбу. Мені потрібна відповідна людина. Ось і наша перша схожість із Василісом, лишень поверхнева.

Розмова мусила обірватися. Хтось підійшов до стійки за новим замовленням. Славі неприємні були окремі слова Фотіні, але то серцем. Розумом знала, що так воно і є, або приблизно так.

Незважаючи на все це, поміж нею і Василісом живе якась невідома сила, що зв'язала їх і вперто тримає разом. Про цю силу повинна довідатись рано чи пізно.

Минуло ще кілька днів, і Славине терпіння вилилося з неї сутичкою з Василісом, і не лишень словесною. Сталося це під ранок, коли поверталися додому, слово за слово, далі в хід пішли руки. Ще далі – Василіс викинув її з машини, та й сама вона була б не проти щезнути світ за очі тієї миті. Репетував, щоб забиралася геть і залишила його в спокої, коли не здатна зрозуміти.

На вулиці було ще темно, йшла польовою дорогою і вмивалася сльозами. Сама себе кляла. «Чому дурна така?.. Чому нікчемна?.. Доки то терпіти можна?.. Але ж усе вже добре було... тільки ота з'явилася, – його як підмінили... а чи то її підмінили?.. Як розібратися у всьому, як?..».

Отак, примовляючи де подумки, а де вголос, опинилася сама посеред гір. Підійшла до роздоріжжя, звернувши на дорогу, що вела нагору. На її Олімп і Голгофу. На узбіччі, як охоронець, стояв великий камінь. Присіла. Сиділа хтозна-скільки, дивлячись в нікуди. Щось зашаруділо в придорожніх кущах. Стрепенулася. Повела очима навколо, – ось і сіріє, новий день скоро. А на небосхилі зоря ясна палає, вранішня провісниця. Над горою нависла, як смолоскип. Велична, яскрава, чарівна. То Афродіта, Венера. Та, що світло несе. Схід Сонця вітає. Нічку проводжає й красу свою на оглядини виставляє. Та не для всіх очей краса її, не для всіх. Лишень для тих, хто свій день з нею розпочинає, хто зранку встає або ж зранку лягає. Як Слава. Яка ж ти гарна, зоре, яка недосяжна! Добре тобі там високо. А мені що з вроди моєї, як той, кого кохаю, іншою милується?!

Підвелася, постояла ще хвильку, милуючись уранішньою зіркою, а за нею – рожевою ніжною пеленою, якою вкривалися вершини гір. То Сонце стелило собі дорогу.

Розвернулася й пішла нагору. Вийшла на подвір'я й присіла на веранді за великим круглим столом. Хтозна, скільки часу має тут просидіти, бо Василіс, певно, замкнув двері. А чого хотіла? В себе коло хати, а чи має тут якісь права?

Посиділа ще з добру чверть години, та очі почали злипатися від утоми. Все ж наважилася підійти до дверей. «Буду гримати, якщо закрито», –подумала. Як-не-як, вона людина і має право на відпочинок після довгої ночі на ногах. Якщо змириться з тим, що йому байдуже до неї, як до жінки, то хоча б поваги людської буде вимагати. Обережно торкнулася клямки й почала легко повертати її. Клямка глухо клацнула й подалася, двері відчинилися. Не замкнув... Зайшла обережно. Василіс спав на канапі. Роззулася й, ступаючи навшпиньках, попрямувала нагору.

Увечері все відбувалося, як завжди, ніби нічого й не сталося. Та вони обоє вже звикли до таких сутичок між собою. Славі здавалося, що Василіс ще більше уваги приділяє Моніці. «Чуєш, нічого в них не було... Все то через її ревнощі... То дружба... Аякже, воно й видно!». Та хіба вона хоче ревнувати? Хіба хоче отак пекельно мучитись? Воно ж саме собою відбувається! Бо є на те причина. Серце ж відчуває й розуміє, саме на все реагує, на все відповіді дає. Воно гарцює, як дикий мустанг, копитами в груди б'є, нещадно й боляче. І не може Слава його осідлати, не може приручити, сили немає, знань. Не може своє приручити, то як же тоді Василісове приборкати?

Думки її перервала Фотіні.

– Що це в тебе з губою?

В Слави й справді ледь підпухла губа на кутику рота, – наслідки вчорашньої баталії.

– А-а-а... дурниці, – відповіла Слава, торкаючись губи, – щось вискакує...

– Не на те виглядає, – кивнула докірливо головою Фотіні, – але як не хочеш, то не говори. Та бачу, що Василіс сьогодні аж надто демонстративно поводиться, до чого б це? – підняла брови.

– Його спитай, – тихо, але твердо мовила Слава. За хвильку додала:

– Ти краще скажи, як я тобі виглядаю астрологічно?.. Овен я.

– Себе зрозуміти хочеш, – зітхнула Фотіні. – Для цього треба повну дату народження, щоб побачити цілісну картину, але для початку спробуємо хоча б за Сонцем розібратись. Овен, – всьому початок, імпульсивний, рішучий, відважний.

– Щось тої рішучості ніде не видно, – зіхнула Слава, перебиваючи подругу.

– Не поспішай, сказано ж, одного Сонця замало, беруться до уваги ще дев'ять планет і зв'язки поміж ними, сам гороскоп, але повернімося до Сонця. В Овні це Сонце дає людині нестримний імпульс і первинний поштовх до всього, ідейність та інтелект. Тут – динаміка і пристрасть, бажання йти попереду, лідерство, відчуття значимості свого «Я». Овен все приводить у дію, інколи вибухає, мов корок з-під шампанського, бо всередині все кипить, все вогненне й майже нищівне, якщо не направити ту динаміку в потрібне русло, – творче. Звісно, сила ця й імпульс з'являються періодично, то вибухають, то згасають. Дія, а за нею – бездіяльність.Це знак самостійності, де в потенціалі закладені якості всіх знаків Зодіаку, але потенціал цей варто розвивати, він не проявиться сам собою. Для цього потрібно себе принести в жертву, відмовитися від чогось. Загалом, це щирі діти Зодіаку, бо відверті й не діють підступно.

– Щось ніби є в цьому, але те «щось» насправді лише в імпульсах, воно не досить розвинене, – роздумуючи, відповіла Слава. – Але цікаво...

– Водночас, таким людям дуже важко, коли з ними не рахуються, коли б'ють по їхньому «еґо», – уважно глянула Славі в очі, – у таких випадках ти починаєш «давити» на себе, бо ж доводиться поступатись... Тому часто пригнічена, незадоволена. Жінкам-Овнам особливо важко, бо можуть бути лише з рівними собі чоловіками. Та біда в тому, що ті якраз і не витримують їх за це бажання рівності, що невимушено переходить в поведінку першості! – Фотіні усміхнулась.

– Щось схоже, певно, відбувається...

– Коли зрозумієш себе, тоді і зробиш перший крок до розуміння стосунків з іншими загалом, і з Василісом зокрема. Та для цього замало, як я вже говорила, розглянути ваші гороскопи на індивідуальному рівні, тут додатково допоможе синастрія.

– А це що?

– Це розгляд ваших стосунків, ваша сумісність, наскільки пасуєте одне одному, в чому й де можуть виникати проблеми.

– Бачу, астрологія може відповісти на багато різних запитань.

- А я про що тобі говорила. Астрологія вміщує в собі й психологію, бо з її допомогою малюємо психологічний портрет людини, визначаємо її темперамент, далі здібності й таланти, підйоми й падіння, слабкі місця... все! Тут і набутий віками досвід, і філософія. Та розмова ця потребує іншого місця й часу, – Фотіні глянула на вхід, – маємо перших.

Слава перевела і свій погляд до входу, там один за одним довгою чередою заходила ще одна група іноземців. З добрий десяток! Починається рух і потік холодного пива. Ті, хто вже перебував у пабі давненько, спорожнили свої склянки й прямували до стійки за наступним наповненням. Клак-клак-клак, дзінь-дзінь-дзінь, – заспівали шматочки льоду, тріскаючись і б'ючись об скляні стінки та приймаючи на свої голови високоградусний алкоголь.

Більше Слава не заводила з Василісом ані розмов, ані сварок. Тліла собі всередині й удавала байдужість. Але з вечора на вечір у ній все більше міцніла думка й переконання, що їй тут не місце. Хоча останню спробу вона ще зробить, але пізніше, коли все затихне. Настирливість Овна все-таки давала про себе знати, наполягання на своєму з новими, сильнішими ривками після порції знесиленості й розчарування, з ударами по одному місці й по одній стіні, доти, доки не розіб'ється голова. Розіб'ється на друзки, як кришталева ваза. Та стіна мусить упасти. У це вірить Овен, байдуже, що поряд у стіні – отвір, лиш очі в той бік поверни.

Дні й ночі перебування німкень, котрі, здається, їхали возом, запряженим волами, таки від'їхали в свою далечінь і скрип їхній загубився за горизонтом. За ними іще одне літо підходило до завершення. Та це лише за календарем, бо цілий вересень ще буде пекти. Точніше, ніжно гріти.

Одного такого вересневого ранку Фотіні запропонувала Василісу і Славі поїхати після пабу до моря, тільки втрьох. Василіс погодився лише на те, щоб підвезти їх до пляжу і залишити там. Такою романтикою він переситився наразі. Отже, ще до сходу сонця

дівчата плавали у сонному, теплому та ніжному морі. Потім, лежачи на піску у легких хвилях і, перебираючи дрібні, гладкі камінці, розмовляли. Для вух непосвячених ця бесіда здалася би поверхневою розмовою двох молодих і зелених, котрі захоплюються всім дивним та ірраціональним, але то так лише здавалося. Зрештою, довгий Мавровунський пляж був порожніський цієї години і ніхто, крім тихого моря, не чув їх. А воно блискучою гладдю вітало величний диск Сонця, що викочувався з-за обрію.

– Ось воно! – вигукнула Фотіні, розвернувшись лицем до світила. Слава також повернулася.

– Наше Еґо, – продовжувала, – що завжди прагне отак блищати, притягувати погляди, чарувати чи просто дарувати тепло!

– Хіба не існує людей, байдужих до слави та блиску? – спитала Слава.

– Чому ж ні, існують і такі, і ще інакші, але у всіх оте Еґо буде асоціюватися з Сонцем.

– А як би ти змалювала функції планет і їхні якості?

– Змалювала б як саме життя, зі всіма барвами й кольорами, всіма емоціями й почуттями. Всіма протилежностями і гармонією... – мрійливо відказала Фотіні.

– Все є протилежності й доповнення, як Інь і Янь...

–Так збудований світ. Тож почну малювати свою картину з світил, Сонця й Місяця. Де одне світить, а друге висвічує, відбиває, немов у дзеркалі, сонячне проміння. Відображає ті знання й багатства, що у серці. Одне – то наше «Я», величне й іноді роздуте. А часом – занедбане, як старий сад, та завжди знайоме, рідне, кохане до болю. Друге – то Душа, ота субстанція всередині, що ніби й знайома, близька та одночасно далека й непізнана. Вона, як той океан, глибока й бездонна, таємнича. Місяць – то також емоції, усі внутрішні переживання та реакції, що іноді приходять непрошені невідомо звідки й виснажують докраю.

Дорога до Душі, як і до Еґо – непроста. А починає її кожен із пізнання, цікавості, запитань, жаги до збагачення тої скриньки, що мозком зветься. Себто з Меркурія. Він – перевізник, вісник, посланець сонячної енергії людського «Я», але й через нього людина те

«Я» зрощує та збагачує. Без Меркурія – ні туди, ні сюди. Це здатність до мислення, до сприйняття й перероблення інформації. Він – оте важливе, що вирізнило людину з тваринного царства. Мислення, звісно, варто розвивати, бо інакше воно застигне, як цемент, і тоді Меркурій не буде винен, що хтось добровільно, – не забуваємо про славнозвісну Волю вибору, – обрубав йому крильця на сандаліях.

Меркурій, у таких випадках, з підрубаними, але ще не під корінь вирубаними крилами, здатен на дрібні пересуди та плітки, також має хист до примітивних побрехеньок. Бо таки на велику та підступну брехню ще треба мати досить ґлузду та обізнаності.

Далі шлях лежить через Венеру, через величність або ницість, хто на що здатен, виходячи зі своєї Волі вибору, почуттів. З Венерою все пізнається через доторки, смаки, відчуття. Хочеться кохати й бути коханим, діставати насолоду від матеріального прояву любові. Тут також діапазон широкий, хтось вимірює любов діамантами й маєтками, а хтось – ніжним цілунком і теплим поглядом. На все воля, на все!

Хтось шукає насолоду у споживанні харчу й розносить його тоді вже за принципом Юпітера, як надувну кульку, а хтось насолоджується музикою і тонкими смаками, легким білим вином, вишуканим убранням, інтер'єрами, картинами та живописом. Для останнього має під'єднатися до танцю Нептун, оскільки він високий естет, невловимий і неосяжний, незбагненний на перший погляд. До нього дійдемо.

Так приводить оця цікавенька дорога, а чи цей дивний танець особистих планет гороскопу до Марса. Тобто до дії. До діяльності, енергії й сили, до сексу. Варто зазначити, що в будь-яку діяльність потрібно вкладати свої пізнання, чи то знання Меркурія, й керуватися певною етикою та естетикою Венери, бо інакше та діяльність може не вирізнятися чимось особливим і обмежитись виключно сексом. А в найгіршому випадку поле тієї діяльності звузиться до носіння ложки до рота. Про ниці інстинкти, що можуть вилізти з Еґо й Душі при діях Марса, без включення вищих меркуріанських та венеріанських енергій, краще не згадувати, бо все то не людське, навіть не тваринне. То вироджене, вивернуте й трансмутоване в страховисько.

Після певних здобутків на цьому особистому рівні виносить людину на інший рівень. Соціальний. Тепер мають підключитися енергії

Юпітера і Сатурна. Ці двоє зможуть визначити свободу та велич людини. Та не самі собою, а за бажання самого власника. Отже, Юпітер дасть широту поглядів, відкритість до нових і чужих світоглядів та культур, розширить межі розумові й фізичні, доведе до незвіданих, захоплюючих висот. І ось тут знадобиться Сатурн. Учитель, екзаменатор, закон. У справді вільної людини Юпітер має діяти на зовнішньому рівні, а Сатурн на внутрішньому. Тоді Сатурн, при усіх юпітеріанських широтах і висотах, не дасть, аби знесло дах, не дозволить задерти носа, а отже – колись і боляче одержати по ньому. Не дасть дійти до гордині. Все, що зробить Сатурн – допоможе здобути розуміння і чуття своїх рамок і дозволеності, коли будуть поважатися чужі світогляди й культури, та шануватися своя. Дасть можливість вибудувати в собі міцний стрижень, особисту опору і фундамент, щоб не розмило в чужорідному, щоб не відступилося від вірного шляху.

Тому за добре розвинених енергіях Юпітера і Сатурна людину неможливо ув'язнити. Зовнішні кайдани будуть обмеженням тільки на фізичному рівні. Сильний Юпітер, неможливо затиснути в рамки, а Сатурн допоможе в тяжких випадках витримати будь-які стіни. Але це уже вища арифметика. Бо насправді те, чого людина боїться найбільше, – бути вільною. Оскільки воля накладає обов'язок і відповідальність, що є сатурніанським. Воля – то не вседозволеність, як дехто думає, то не хаос, оця вигадка матеріального, людського світу. Воля – це Закон. Розуміння законів і правил, що можна, а чого і чому – ні. Вміння дотримуватися золотої середини, залишаючись при цьому внутрішньо необмеженим.

Вільна людина – це ще людина обізнана, якій відкрилась можливість доступу до пізнання, яка пробувала різні смаки, але при цьому не втратила відчуття та розуміння межі. Бо відсутність межі – справа небезпечна.

Ці двоє, Сатурн і Юпітер, – перша сходинка до висот, і це те, що може дати людині мудрість.

Далі – шлях за хмари. Він під силу одиницям.

Там, на вершині, планетарні енергії Урана, Плутона, Нептуна. І про них розмова також непроста. Але оскільки стислість – сестра таланту, то спробую стати талановитою, – Фотіні вкотре мило усміхнулась.

– Гайда ж до Плутону! – підняла руку Слава.

– То вища октава Марса, не будь-що. В ньому захована сила необмежена. Головне – пам'ятати, що сила без розуму – то горе й нещастя. Така плутонівська енергія призведе до розрухи і знищення. Та все ж таки за першого-ліпшого включення розуму ця сила здатна трансформувати і вивести на наступну сходинку, вищу та якіснішу за попередню. Не обійдеться й без болю та втрат, але людина відчуває біль, щойно потрапивши у цей світ і роблячи перший подих. Отож, нових початків без болю не існує, навіть не сподівайся. Особливо коли перед початком чогось нового маєш закрити за собою старі й пошарпані двері або викинути зачовгані й затерті капці геть на смітник. Така процедура ще називається звільненням від старого й непотрібного, від того, що псує нашу енергетику і тримає на прив'язі... На смітник корисно викидати не лише старі капці. Але, гадаю, що Меркурій у тебе працює ... – глянула скоса на Славу.

Та лиш кивнула головою.

– Плутонівські енергії – це те неймовірне, що народжує нову квітку на попелищі. Це та величезна магічна сила, що дає крила і ти летиш. Це довгий, мученицький процес, що підводить до межі гусінь, – і ось уже тріпотить крильцями чарівний метелик. Коли приходить в гості Плутон, його варто прийняти мовчки, терпляче витримати цей візит, бо проти нього немає сили. І нема дверей, що стануть йому на перепоні. Залишається лише зрозуміти – отой меркуріанський голос має завжди бути включений на повний діапазон, для чого й завітав Плутон. Даси йому те – і народишся оновленим, звільненим, кращим.

Далі – Уран. Цей непокірний, вічний молодик, котрий уявляє про себе казна-що!

Але чому б і ні, коли його енергії – це другий кінець палиці, на якій засів Меркурій. Уран – то вже розвинений розум, що дістався межі геніальности, або ж повна втрата логіки і безумство. Він тримає в своїх руках оте бажання свободи, що досягається через знання. Але неправильне використання його енергій веде до протилежного, до безумства. Зрештою, та межа дуже тонка, тому досить часто геніальні люди здаються для решти трохи дивними. А насправді вони

не дивні, а просто інші, бо пізнали те, чого іншим не вдалося. Уран породжує непокору і веде до новизни, та недаремно володарювання надалося йому у знаці Сатурна, бо Сатурн має стримувати від божевілля, від цілковитого безладу, сліпої непокори чи відмови від нового і корисного, бо довгий застій – то деградація. Працюючи злагоджено, енергії цих двох планет легше просувають у життя нове й прогресивне, і приходить воно через розумні й поступові реформи.

Та досить про Уран. Його енергії ми уже відчули, і ще побачать наші очі.

Прийшов час завітати на поріг до Нептуна, володаря людських Душ. Цього незбагненного, загадкового, майже ілюзорного імператора підсвідомості. Разом із Місяцем вони іноді граються в дивні й небезпечні ігри.

Нептун – то вища октава Венери. Так, до любові він має прямісінький стосунок, хай то тебе не дивує, – вловила здивований погляд Слави, – окрім любові, стосується краси, розуміння її у Природі та мистецтві, музиці й поезії. Дає здібності самій людині творити цю красу, творити загалом і любити безмежно, жертовно, самовіддано. Так, кажуть, любив Христос. Йому вдалося стати на тремтливих і таємних, тонких, аж повітряних, невловимих, як спалахи блискавиць нептунівських струнах. Стати й заграти самому.

Так, зрештою, любить сам Творець...

Душа приходить у життя, щоб навчитись, дорости до такої Любові і повернутися до своїх витоків.

Та ось знову біда. Страхи не покидають. Страхи, ці найтяжчі кайдани, які одягає людина на свої рамена добровільно. Страхи, що є перепоною і до геніальности, й до польотів у високості, й до любові. Та що там говорити про такі високі речі, коли страхи відбирають можливість пізнати ближче іншу людину, мову, світогляд. Коли страхи відбирають здатність насолоджуватись чимось новим у матеріальному житті, вони зупиняють кохання, відбирають здібності й таланти. Зрештою, породжують нещастя, злидні, тупість.

Отак, через страх, важко пізнати чарівну силу Плутону, неординарність і особливість Урану, красу й паморочливе почуття любові Нептуна.

Потрапляючи під вплив плутонівських енергій, людина з рабською, застояною своєю природою просто гине. Від уранівських енергій втрачає розум або все рушить на своєму шляху, породжуючи анархію. Під впливом Нептуна, не маючи свободи і знань, спивається. Шукає вихід до волі через наркотики, і лише тоді, під дією отрути, може дозволити собі любити. Але поступово деградує, бо отрута на те й отрута, і тоді залишиться в нагороду – ненависть та озлобленість на весь світ.

Біду несе страх. А невігластво його породжує. З цими братами-близнюками ніколи не пізнається політ, не досягається світло від знань, не приходить щастя. Бо воно там, у пізнанні й пошуці. У постійному розвитку і зміні себе, нехай через біль і страждання. І воно таки там, у незвіданому й безмежному Океані. У хвилях всеохоплючої, всесильної, Божественної Любові!

І сидимо ми оце біля порогу володаря Риб і володаря Душ... – Фотіні раптом замовкла й глибоко зітхнула, лице її горіло.

– Ти вся світишся, – зауважила Слава, – так натхненно й цікаво все розказала, аж у мене в грудях щось запекло.

– Це добре, що запекло, значить, зацікавило. А якщо зацікавило, то прийдеш колись туди, куди прийшла я.

– Знаєш, слухаючи тебе і роздумуючи над нашим життям, доходжу висновку, що людство перебуває в тенетах невігластва. Може, не всюди вони одинакової міцності, ті тенета, та все ж.

– Так і є. Так було завжди. Людина не може пояснити все, чого хоче. Або боїться, або плюється на те, виказуючи свою зверхність. А насправді виглядає все те жалюгідно в очах Всесвіту. Хоча мені далеко до того, аби зрозуміти Всесвіт, але намагаюся дивитись на речі і світ не знизу, а зверху.

– І при цьому не стаєш зверхньою, – зауважила Слава.

– Коли піднімаєшся до висоти польоту орла... До речі, я говорила тобі що стрибала з парашутом?

– Ні! – захоплено дивлячись на Фотіні, відповіла Слава. – І де тебе лиш не було!

– Отож, той політ дав мені можливість пізніше, в медитаціях, підніматись до тих висот знову. Хоча, цього можна досягти думкою і без стрибків з парашутом. Коли я там, все інше, те, що тут, виглядає таким мізерним, незначним, не тільки за розмірами, розумієш?

Слава знову кивнула головою.

– Всі проблеми, всі турботи збігають перед очима, мов бистра ріка, вони мають початок і кінець. Кінця не має тільки твій політ і простір навколо. Там, угорі, легше зрозуміти свої дії земні і легше їх коригувати, розкласти все на свої місця, збагнути шкалу цінностей. Астронавти нашу планету бачать як маленьку кулю, красиву, звабливу, голубу, і, гадаю, розуміють те, що найперше мало би мати вагу і значення для людини, – берегти це голубе чудо!

А уяви, що ти піднімаєшся, а чи, точніше, прямуєш далі і далі в космічні простори, занурюєшся у безмежжя Всесвіту, починаєш відчувати його, зливаєшся з ним і дивишся його очима. Що побачиш, що зрозумієш із побаченого...

– Невігластво дратує, й болить від того...

– Ти чутлива. А спробуй глянути на невігласа чи будь-що інше дратівливе згори, і в тебе з'явиться інше почуття – жалю.

– А може, огиди?

– Огиду ти побачиш на рівні себе. Дивлячись згори, зрозумієш, що невігласа варто лише пожаліти і залишити його йти своїм шляхом. А дорога в нього довга, повір! – Фотіні розсміялася щиро. – Жени від себе таких, вони отруюють життя. А життя потребує світла! З його допомогою легше брести крізь свої сутінки і крізь темряву інших. Потребує радості та сміху, дитячої безпосередності й відкритості, а ще – руху, руху, руху!

Вмить Фотіні вже стояла на ногах і вже бігла, підтанцьовуючи та підскакуючи вздовж пляжу. Слава погналася за нею, а сили в неї було на десятьох.

Додому повернулась біля дванадцятої дня, Василіс уже чекав, потягуючи каву.

Десь в середині того вересня Фотіні зібралася до Афін. Починалося навчання, та й роботи в пабі поменшало. Сиділи обоє в саду мовчазні й далекі, Слава думала про те, що знову залишається одна. Василіс не з нею, зовсім не з нею. Він сам по собі. Фотіні он теж вільна й ні від чого не залежна, прямує своєю дорогою. А де Слава? Де вона в цьому світі? Де її дорога? Куди веде? Вже вкотре відчула себе загубленою й невпевненою. Майже як тоді, коли щойно приїхала в цю країну.

– Нудно буде мені без тебе, – мовила нарешті Слава, – самотньо...

– То приїзди на гостину! – тепло усміхнулася Фотіні. – Я живу сама, то в мене й зупинишся. Приїзди, коли «дістане» Василіс, в Афінах допоможу розвіятись. Стільки часу безперервно разом, то втомлює.

– Так і є, – погодилася Слава.

– Як у вас тепер справи, по від'їзді німкень?

– Що тепер, що колись. Коли я така, як того хоче Василіс, то все у нас добре. Коли сприймаю його таким як він є, його бажання й потреби. Але мене чомусь ніхто не сприймає такою як я є, і бажання мої не беруться до уваги. Бо мої бажання помилкові, – в голосі Слави чувся сарказм і гіркота.

– Люба моя, як ти виснажуєшся! – не без щирого співчуття мовила Фотіні. – Й заради чого? Василіс – натура сильна, тож свої інтереси завжди буде мати на першому місці, як і свою думку.

– Це вже егоїзм, якщо не помиляюсь.

– А він і є егоїст. Невже ти цього ще не зрозуміла?

– Деколи не хочу розуміти того, що ясніше ясного. То шукаю виправдання чомусь, то намагаюсь дивитись на все крізь призму якогось скла, щоб захистити очі від дійсності. Настирливо шукаю того, чого нема.

– Ти як Овен віриш у свою ідею й у свій створений образ. Готова битися за свою любов до гуль на лобі, знов і знов, без кінця. Тобі потрібна тільки перемога, відступ буде лишень тоді, коли прийде усвідомлення реалій і, можливо, розчарування. Також ти уникаєш змін, навіть боїшся їх, а це уже від Тільця.

Слава зітхнула.

– Сценарій не найкращий... А Тілець тут до чого?

– Можливо, в тебе там є особисті планети, а їхній вплив великий.

– Ти можеш побачити мій гороскоп, якось вирахувати його?

– Можу, звісно. Вираховувати як у давнину не потрібно, є на це комп'ютерні програми. Закладаю дані народження, годину включно, і – вперед. За мною залишається завдання прочитати те, що написано зорями. Ніяка планета не діє як одинак. Гороскоп і планети в ньому – то щось на зразок механізму годинника, всі вони різні за величиною і функціями, але всі діють злагоджено. Їхня дія

відображається в русі стрілки годинника, що показує ту чи іншу годину. Тобто, їхня функція відображена на циферблаті і створює сам годинник. В нашому випадку – певну людину.

– Виходить, що людина – то механізм?!

– І так, і не зовсім. Справа в тому, що людині дано те, чого не має бездушний механізм. Їй дано Дух, Душу, а разом з тим – Волю вибору.

– Люблю зоряне небо. Як одержима задивляюсь у темну гущу і мандрую собі, розмовляю з ним. Чогось шукаю в магічному розписі, не маючи навіть уявлення, скільки всього він може сказати...

– Астрологія – то мова зірок, що допомагає порозумітись із самим собою і Всесвітом.

– І я б хотіла вивчити цю мову...

– Все в твоїх руках. Хоча, ця мова вивчається протягом усього життя, щойно завчиш алфавіт і певні незмінні принципи, бо все інше – то постійне спостереження. Ми самі творимо свою долю, а пасивність губить її.

– Хочеш сказати, що я пасивна?

– Ні, я не думаю, що ти пасивна, – навпаки. Ти зробила наразі вибір і всіма силами відстоюєш його. Та вибір призводить до бажаних результатів тоді, коли можемо безпосередньо впливати на нього. Зокрема, особисто. Якщо ж до вибору причетні двоє, у них мають бути спільні інтереси задля здійснення цього вибору, розумієш?

– Намагаюсь, – невпевнено відповіла Слава.

– Я маю на увазі стосунки двох людей або їхню співпрацю. Ці стосунки призведуть до певних результатів – сім'ї, дітей, спільного майна чи просто успішного бізнесу, коли двоє вибирають одне одного і діють спільно, що приводить до здійснення цілей. Тобто мета має бути одна. Якщо ці речі не збігаються, – успіху не буде. Навіть якщо починаєте разом і доволі успішно, але з часом інтереси змінюються, то такий союз розпадеться в часі.

– Тепер розумію.

– Роби висновки. – Фотіні замовкла, а за кілька хвилин додала. – Залишу тобі свій номер телефону, а коли з'явишся в Афінах, дай знати. Про гостину я серйозно, і ще одне – не бійся залишитись одна, загалом будь-який страх – то зайва перепона, ми вже говорили про це.

– Я не боюся бути одна, часто навіть шукаю самотності. Вона допомагає мені очищувати думки та розставляти крапки над «і». Не у ній річ, тут щось інше, а що саме, ще зрозуміти не можу.

– Хто шукає, той знаходить. Головне – не зупиняйся. Ти закохана, а кохання може нести як щастя, так і нещастя.

– Це мені нагадує чиїсь слова, – зітхнула Слава.

– Іноді то як наркотик.

– Якось я вже знайду ліки.

До них знизу піднімався Василіс, либонь, набридло сидіти одному й споглядати дорогу.

– Ну що, дівчатка, чи не пора нам відкупорити пляшку? – весело запропонував. – І по маленькій текілі заодно. За твій останній вечір, Фотіні, але, сподіваюсь, не останнє наше літо!

– Якщо господар виставляє, то чому ж ні? – відповіла Фотіні й підвелася з крісла.

– Сиди, – зупинила її Слава – сьогодні я на обслузі.

Й подалася вниз, прихопивши горнятка для кави.

Наступними вечорами без Фотіні прийшло гостре відчуття завершення ще одного сезону, повного й насиченого, як ніколи. Відчуття нестачі самої дівчини з її позитивною, життєдайною енергією. Дала знати про осінь і перша злива, що раптово увірвалася потужним потоком і загнала кількох людей, що зібралися за стійкою, всередину бару. Прийшлося перебиратись у приміщення. Знову зима, довга, сумна. Та не так зима лякала Славу й завершення ще одного циклу, як думка про те, що вона мусить прийняти рішення, що має вирвати її з цього коловороту, в котрому насправді ладна кружляти все життя. Якби менше болю... Це відчуття болю змушувало вириватися назовні. Але – ще трохи. Ще трохи біля нього. Знову в їхніх стосунках мир і спокій, знову всюди разом, як ті двійнята. Як половинки...

* * *

На початку жовтня Слава дзвонила Дарині, варто було ще раз переконатися, що є в кого зупинитись на час, коли готова буде вирушити в Афіни. На запитання ж самої Дарини, коли вона з'явиться, відповіла невизначеним «скоро». У ній ще жеврів вогник отієї вимученої

та останньої надії, що станеться чудо і все раптом зміниться, а отже – їй нікуди не треба буде їхати.

Тихого та теплого жовтневого дня, повернувшись із риболовлі, взялися готувати обід. Останнім часом це робили удвох, все робили удвох. Вони тільки змагалися в тому, хто має бути шефом. А оскільки Василісу хотілося присвоїти всю славу за приготування обіду, то й головним мав бути він. У випадку, коли справа зводилася до смаження риби або фарширування чогось, тоді тільки поступався Славі, все ж не забуваючи сунути всюди носа й давати настанови. Це дратувало її, але мусила займати другорядні позиції, а заодно й вихвалявати страви, приготовані Василісом. Робила це щиро, бо насправді все, що з його рук, було смачнющим. Отож і того дня обід удався. Відкоркували пляшку хорошого вина, увімкнули музику й присіли за стіл.

– Ну як? – спитав Василіс, дивлячись на Славу, примружившись, після того, як вона скуштувала креветок в томаті.

– М-м-м… – замуркотіла Слава. – Омріяні смаки, небесні, неперевершені! – не боялась перебільшень, знаючи, що такі її похвали аж ніяк не шкодять Василісу. – І знаєш, чому все таке смачне у нас?

– І чому?

– Тому що все готуємо удвох і з любов'ю.

– То ти любиш мене? – недовірливо спитав Василіс.

– А це ще й досі тебе дивує? – запитанням відповіла Слава. – А чи я мала це коли-небудь за таємницю? Та й чому я, зрештою, тут, біля тебе?

Василіс не відповів і взявся до столових приборів. Або не мав що відповісти, або ж хотів уникнути розмови, яку й сам необережно спровокував. Та Слава давно чекала такої миті, коли б можна було знову обговорити їхні стосунки, а оскільки Василісове питання її справді здивувало, вирішила йти до кінця. Ось вона, остання спроба.

– Ми можемо бути коли-небудь чимось більшим? – спитала твердо й упевнено.

– Чим таким більшим? – ніби не розуміючи, перепитав Василіс.

– Живемо разом уже довго... майже як подружжя, допомагаю тобі у всьому і знаходжуся тут на правах, без прав, нелегала... Чому ми не одружуємося? Так і я буду почуватись вільніше, а разом – і

ти... Завжди в переживаннях і страхах, коли їдемо кудись разом, та й на роботі також.

– А-а, он воно що, – замовк на хвилину і, зітхнувши, продовжив: – Я ж ніколи не бачив і не бачу шлюб чимось необхідним у моєму житті.

– Можливо, це і не є необхідним, але в нашому... моєму випадку...

– А що – твій випадок? Приймуть закон у парламенті про легалізацію, тоді й страх твій мине, – стенув плечима, вперто показуючи, що не розуміє, про що йдеться.

– Легалізація – то лише одна проблема й вирішення її не означає якогось вирішення наших стосунків, – не знала, з якого боку подати розмову, щоб Василіс заговорив відвертіше. – Я з тобою і дбаю про все навкруги, врешті, віддаю всю себе тобі. Скажеш, що я сама цього хочу... Але розумію, що ти цього хочеш теж, чи не так?

Василіс мовчав. Це не було хорошою ознакою, та Слава мусила продовжувати, бо не могла більше терпіти цю невизначеність. Згадка про легальність – то лише соломинка, за котру вхопилася, аби доплисти до берега. До спільного з Василісом берега. Бо вже топиться...

– Скажи, ти кохаєш мене... тепер? – спитала тремтячим голосом.

– Так, я маю до тебе почуття, – стримано й невизначено відповів Василіс.

– Почуття – це якось загально, тут може бути різний спектр.

– Я хочу тебе, але хочу по-своєму. Певно, не так, як хотілось би тобі, – знову невизначено й повітряно відповідав Василіс.

– Я думала, що кохання то і є – кохання. А не щось «по-своєму», чи «по-іншому», і коли є справжні почуття, нема страху перед шлюбом.

– У мене немає страху перед шлюбом, тільки я не хочу розлучень. Для мене шлюб має бути раз і назавжди.

– Так і для мене також! Для чого думати про розлучення? – дивувалася Слава.

Василіс знову важко зітхнув.

– Дівчинко моя, ти дечого не розумієш, тож поясню. Можливо, те, що скажу, не сподобається тобі, та не хочу лицемірити. Думаю, що завжди був відкритий перед тобою у своїх намірах. Ти – людина хороша і я поважаю тебе попри всі наші непорозуміння і конфлікти.

Але ти не та людина (не жінка – май на увазі, а саме людина), котра потрібна мені.

Серце Слави вже не просто шалено калатало, воно билося у відчаї. Втрачалась остання надія.

– Не та людина... – пробелькотіла, – коли я йду з тобою по житті, переймаюсь усіма проблемами, то я ніби та... А коли прошу чогось для себе – уже не та. Коли даю все й не потребую нічого навзаєм – усе чудово, а щойно мова про шлюб, – одразу я перетворююсь на зло.

– Я не мав на увазі, що ти для мене зло. Зрозумій правильно і не вигадуй зайвого. Я лише хочу бути впевненим найперше у собі. А якщо мені завтра більше сподобається якась жінка? І не просто як жінка, а як людина, з котрою мені легше й простіше!

– Он воно що, – сухим голосом усе тихіше відповідала Слава. – Я ніколи не думала так, для мене ти є обраним – єдиним і незамінним.

– Оце і є те, «по-іншому». По-одному любиш і хочеш мене ти, по-іншому – хочу тебе я. Краще знати про це, аніж жити фантазіями, хоч як це не боляче.

Очі Славині затягло густим туманом, у горлі здавило й помалу по щоках потекли непрошені струмки, не хотіла їх, але ті не питали. То не вона плакала, то мусило виплакатись серце, що прощалося з надією. Воно розуміло це краще за розум.

– Отож-бо, фантазіями. Живу у світі фантазій, сама собі створила цей світ, сплела його з іллюзій і рухаюсь в нікуди.

Василіс був як ніколи спокійним, долив вина у спорожнілі келихи. Апетит зник. Слава сиділа, дивлячись поперед себе спустошеним поглядом і вкотре потягнулася до вина.

– То був твій вибір, куди йти і з ким, – глухо добавив Василіс.

– Аякже, мій вибір. Завжди одне й те саме. Чому ж тоді, коли я збиралася в Афіни з думкою – назавжди, ти зупинив мене? Того дня ти дав мені зрозуміти, що я тобі потрібна, навіщо ти зробив це?!

– Я висловив тобі лише своє бажання, не більше. Ти могла зробити інакше, по-своєму.

– Ні, я вже нічого не розумію. Це якась маячня, це якесь замкнуте, справді зачароване коло. І нема сил розірвати його. Але це треба зробити для мене, якщо не для тебе.

– Кожен сам знає, що для нього краще.

Цей тон Василіса, рівний і спокійний, добивав. Та вона знала, що буде жити фізично, гине лише щось усередині, міняється, трансформується, набуває інших кольорів, додає темніші тони, налаштовується на нове. Невідоме, але реальне. Непізнане, але існуюче. Вона буде жити з цим новим, буде рухатись далі, хоч, здається, затерпли всі кінцівки. Якась пелена справді спадає з очей, виливається разом зі сльозами, звільняє туго оповите шнурами серце. І воно вже б'ється рівніше. Все їй щось здається...

Глянула на гарно сервірований стіл, на смачні страви. Все байдуже, як усе байдуже. Пропав апетит, пропала та радість, із котрою готувався цей обід. Вона вже знала, що на дорозі.

Цього ж вечора Слава дзвонила Дарині, аби повідомити, що на днях прибуде.

Наступного ранку почала збирати речі і, як завжди, свинцем залите тіло. Василіс сидів внизу, мовчазний і сердиттий. «Ще й сердиться, – думала, – і якої біди? Ніби належу йому, як та сорочка! Як хочеться, то одягаємо, а ні – то хай висить забута в шафі. А то й викинемо на ганчір'я, чому ні?». Та ні, вона не може бути більше для Василіса ані сорочкою, ані ганчіркою, ані чарівницею, яка задовільняє всі його бажання й потреби, а своїх не має. Та й яка у неї потреба? Відповідь, що виринала з несвідомих глибин, не подобалась. У чому правий Василіс, так це в тому, що всі її потреби й бажання – тут, біля нього. Але то й справді не його проблема. Вона ж вирішила, що буде шукати інших потреб у житті, насилу, крізь лютий біль. А більшого болю за усвідомлення того, що він не кохає її... бути не може.

Спустилася.

– Я готова. Завтра, якщо ти не проти, о дванадцятій дня добре б було мені виїхати.

– Забирайся! Забирайся, аби очі мої більше тебе не бачили! – зірвався шквалом Василіс. – Тільки це й умієш! Вивернула ти мене всього! Виснажила!

– Я теж виснажена, а чи так не вважаєш? Виснажена такими стосунками, де немає надії й місця на щось краще. І чого кричиш? Я не можу присвятити себе тобі просто так, жити для тебе, а коли

знайдеться котрась ліпша, то викинеш мене, як ганчірку, бо ти ж свою позицію «прочистив». Не можу зробити себе подарунком.

– Добрий подаруночок! – іронізував Василіс. – А ще кажеш, що буцімто кохаєш!

– А для тебе кохання – це жертва? Бо для мене, знаєш, – ні. Кохання – це коли даєш, але разом з тим і одержуєш. Тобто взаємність! Бо кохання має бути щасливим, а не жертовним. Хоча я вже спробувала іншого, можливо, воно всяке буває... я хочу іншого.

– Кохання справжнє, коли даєш і не чекаєш чогось навзаєм.

– Чудова твоя теорія! Але і я хочу відчути себе коханою! Бажаною, єдиною. А що бачу, чую й маю? То на інших задивляєшся, і не лишень очима все обходиться. То чую, що я не для тебе, бо колись і десь за рогом ти зустрінеш ліпшу, кращу, мудрішу! Як жити з тобою після цього? Віддати себе до кінця і залишитись врешті-решт без нічого? Я хочу свого життя.

– Йди, йди, шукай! Побачимо, що знайдеш! Уже бачили твої знахідки... – насміхався Василіс.

– Навіщо б'єш там, де болить? І знаєш, добре, що в тому була не лишень моя вина. Але навіть якщо й так, то це не значить, що все життя я буду продовжувати «спати» й покладатись на інших, а не на себе.

– Та на що ти здатна? – продовжував зневажливо кричати Василіс, – лишень ноги розкладати!

– Ну, знаєш! – закипіла Слава. – І на це талант потрібен! Бо схоже на те, що ця моя майстерність тобі дуже до вподоби, раз казишся щоразу, як збираюся покинути тебе!

– Ти не можеш мене покинути, – зверхньо вів Василіс, – це я не хочу тебе!

– Не хочеш мене раз, не хочу тебе – десять! Подумаєш – цабе! Як із таким, то вже краще ніякого! З радістю звільняю місце, побачимо, чим заповниш. Та й хто тебе витримає такого?! Була я, дурна, й та закінчилась, ото й бісишся!

– Не забираєшся уже?! Бо я за себе не відповідаю! – люто дивився на неї Василіс.

– Заберуся тоді, коли буде рейсовий автобус. На автовокзалі ночувати не збираюся, я досить тут до всього рук приклала, аби вирішувати, коли забиратись маю.

– То ти ще й зухвала! Але це не новина! Дали тобі стіл, а ти на нього з ногами, чом би й ні. Рівень...

– Мого рівня тобі не виміряти, бо ніколи його так і не осягнув. А на той стіл, що кажеш, я потрудилася, а чи що платиш за мою працю?

– Платня в Афінах !

– Ось туди я й збираюсь.

– Хм, багато заробиш, – зневажливо продовжував.

– А то вже моя турбота, – відповіла Слава й вийшла з хати, бо добром ця полеміка не закінчиться.

Цілий вечір майже не розмовляли. Василіс був чорний, як ніч. А Слава намагалась не зачепити його чимось, аби не зірвати грозу на свою й так зажурену та прибиту голову. Окрім болю, в неї з'явилося нове бажання – якнайшвидше звільнитися. Звільнитися якраз від того, вже постійного болю, що заполонив тіло, з вершечка голови й до кінчиків пальців на ногах.

Зранку атмосфера навколо них тисла з усіх боків, аж у скронях гуділо. Випивши нашвидкоруч каву, Слава знесла зверху свій багаж. Глянула на Василіса і... знову закрутилося в очах... «Тільки не зараз, не тут!» – наказувала собі. Вигляд Василіс мав уже не зверхній, а жалюгідний. Хотіла обійняти його й пригорнути до себе, заспокоїти, і так назавжди залишитись в отих обіймах. Та розуміла, майже знала, що ні до чого це не приведе, рано чи пізно все повториться знову.

– Будемо йти, чи як? – видавила з себе.

– Так, лише одягнуся, – відповів їй в унісон. Одягаючись, продовжив: – Я не жену тебе... Хочу, щоб ти це знала. І пам'ятала. Двері мого дому завжди будуть відчинені для тебе... В будь-яку хвилину. Цього права я не давав жодній жінці в моєму житті.

– Вже я щось таке чула, – зітхнула Слава, – і не знаю, чи радіти маю, чи плакати. Інші двері я би хотіла знайти відчиненими, – твого серця. Та воно, на жаль, не мене чекає, а котрусь іншу, далеку й омріяну, й невідомо чи існуючу. Все, що можу побажати тобі, це дочекатись її.

Слава вийшла першою. На автостанції – знову гнітюча мовчанка, біля автобуса холодні, ніби мертві, цілунки навхрест і Василісове – наостанок – «дзвони, як доберешся».

* * *

Всю дорогу, цілих чотири години Слава давала собі волю. Очі її не висихали. Хай, може виллють усе до дна, назавжди.

Двері Дарининої квартири їй відчинила мала Тетянка. Пройшла до вітальні й присіла на канапу. Відчуття самотності й безпомічності поглинало. Поклала голову на подушку й невдовзі заснула, – минулої ночі сон так і не завітав до неї.

Прокинулась від глухого бубоніння. То Дарина розмовляла тихо з кимось на кухні. На вулиці вже стемніло й через матове скло дверей у вітальню сочилося слабеньке світло. Підвелася й рушила до кухні. В'яло посміхнулася до Дарини, котра щойно закінчила розмову по телефону.

– Привіт, – стиха мовила.

– Привітик! З приїздом! Я тебе все ж розбудила, а ти так солодко посопувала...

– Не знаю чи солодко, але змучено – то правда. В дорозі сон не бере, а в тебе на канапі здолав.

– Бачу, ти надовго цього разу, – Дарина кивнула на валізу.

– Так, надовго. Почну шукати роботу вже завтра.

– Все таки не домовились із Василісом, – більше констатуючи, аніж запитуючи, мовила Дарина.

– Вибачай, та на цю тему я безсила щось говорити.

– Без проблем, коли хочеш... І якщо захочеш, – відповіла з розумінням Дарина. Бачила спухлі Славині очі й розуміла, що то не лише від безсоння.

– Чай з варенькою? – глянула ніжно на подругу.

– Клади, – кивнула головою Слава й відвернулася, різко направляючись до туалету. Знову непрохані сльози, ще не витекли до біса! Не хотіла показувати їх, не хотіла жалю до себе.

Повернулася, нахлюпавши холодною водою в обличчя.

– А може, я по печеньку збігаю? – звернулася до Дарини. – Бо я з порожніми руками.

– Сиди, є в нас печенька. Ще встигнеш.

Цього разу не сиділи допізна, на це передбачалося немало часу попереду.

Зранку разом із Дариною підвелася й Слава. Сварилася до неї подруга й дивувалася, куди ж та поспішає. Та Слава була в гарячці, мала потребу діяти й не залишатись сам на сам із думками ні на хвилину. Після кави побігла до кіоску й купила газету з різними оголошеннями під назвою «Золота можливість». А наскільки золота, перевіриться на досвіді.

Кілька годин сиділа на телефоні, записуючи адреси, розпитуючи та розказуючи. Щось не підходило їй, комусь не підходила вона. В таких випадках частіше говорили, що передзвонять замість відвертої відмови. Та все ж вдалося домовитись про одну зустріч і оглядини на завтрашній ранок. На цьому й зупинилася. Гляне, що до чого, а там видно буде.

Наступного дня вийшла разом із Дариною.

Люди, з якими зустрілася, їй сподобались, – відкриті, інтеліґентні й люб'язні, заможні. Двоє милих, вродливих діточок, будинок величезний. Нічого. Не пропаде. Вона хоче рухатись без кінця, хоче не помічати за роботою ні днів, ні ночей.

Дарина ввечері навіть здивувалася.

– Як, так швидко? Ну ти даєш!

– А чого вичікувати? Не на посиденьки я приїхала.

– Та не на посиденьки, але відпочила би трохи, придивилась, а як зле буде?

– Як буде зле, то піду геть, а відпочивати не маю від чого, – буркнула Слава.

– Розумію, – зітхнула Дарина, – в «бою» думкам не буде місця.

Слава тільки поглядом підтвердила її слова.

– Виходить, таланить тобі, – продовжила Дарина, – наші інколи тижнями в безуспішних пошуках.

– Залежно хто і як шукає, – посміхнулася Слава. – Я он через золоте посередництво! – кивнула на газету.

– Розказуй тоді, що ж то за «золотко» тобі підвалило.

Слава почала розповідати всі дрібниці оглядин нової роботи. Все про членів родини, розміри будинку і двору, про оплату й вихідні. Дарина вислухала як досвідченіша.

– З усього, що чую, лише економічне питання незле. Дім величезний, двійко дітей, – знаєш, які вони тут розбещені? Ти впевнена, що витримаєш, найперше психологічно? Бо до фізичної праці ми звиклі.

– Побачимо, – стенула плечима Слава, – чомусь мені вони, ці дітки, зовсім не страшні, цікавенькі такі. З ними буде постійний рух та радість!

– Ну-ну, аби не забагато тієї радості.

– Спробую, Дарино, тоді й краще знати буду. Як щось не так, сказано – поміняю.

– І то правда, – погодилася Дарина, – спроба грошей не коштує! Від мене тільки – удачі!

Так Слава розпочала своє нове життя закордоном, уже в іншому ракурсі. Життя, за яким ніби і їхалось, життя, що мало принести заробіток. Але що з того?

Нове життя складалося з шести днів, відданих іншим людям та їхнім інтересам, а сьомим могла розпоряджатися сама. Звісно, це не назавжди і в таких випадках втішаєш себе думкою, що ніщо не є вічним.

Господиня дому чекала на Славу. Наталія була старшою за Славу років на десять, та лише кілька років, як одружена. Народила першу донечку Нефелі, котрій саме виповнилось п’ять років, а за нею невдовзі з’явився й син, – Одіссеас. Славі сподобалися не лише діти, але й їхні імена. Музикою й поезією віддавало у вухах від Не-фе-лі-і-і.... чимось ніжним, повітряним, далеким і еротично-тривожним. А Одіссеас навертав думку до пригод відважного й легендарного героя.

Наталія вічинила їй двері з усмішкою. Веселої вдачі ця жінка, бо навіть очі усміхалися. Провела Славу в її кімнату, досить простору та світлу. Дівчина залишила там валізу й рушила разом із господинею оглянути ще раз дім та визначити план дій на сьогодні, з чого починати і де закінчувати. Починати було з чого.

Великий триповерховий будинок з ліфтом, три спальні, кабінет господаря, гральна кімната для дітей, вітальня розміром з

футбольне поле. Кухня теж величезна, кілька електричних пічок, два холодильники, дві стіни з шафами зі всякою всячиною, лише б вивчити й запам'ятати, що та де лежить – тиждень злетить. До цього всього – п'ять ванних кімнат і дві широкі тераси, одна з яких продовжує «футбольне поле», але вже на вулиці, друга – вихід зі спалень до розкішного зеленого саду. До третьої години Слава повинна впоратися з усім, бо далі має забрати дітей з автобуса, коли повернуться з садка. І добре б мати готовий обід на цю годину, бо за дітьми потрібен нагляд.

– Ти не лякайся, – заспокоювала її Наталія, – головне – спальні, кухня та ванни ті, що у вжитку щодня, а решту – підтримувати систематично в належному вигляді, сьогодні одне, завтра інше, вікна раз на тиждень...

«Говорити легко», – подумала Слава, автоматично відповідаючи на все «так». Що на ділі буде, час покаже. Трохи лячно, трохи впріла. Але в страху очі великі. Хай спершу зустрінуться, а там вирішить, як ті очі йому позавішути. Вона не хотіла думок? Тут угору не буде коли глянути!

Діти мандрували за дорослими слідом, з цікавістю розглядаючи Славу. Малий Одіссеас все ховався за мамину ногу, щойно Слава звертала на нього увагу, а Нефелі бігала туди-сюди, підносячи на показ свої ляльки.

Завершивиши обхід та зробивши необхідні висновки щодо об'єму робіт, Наталія з дітьми зібралися на вихід, кожен згідно своєї програми. Мати – в офіс, а діти – до гурту й до виховательки. Сьогодні після обіду їх буде чекати ще одна, нова вихователька, уже домашня. Та поки що виховательці потрібно було переодягтися і братися до праці, виконуючи ще одну свою місію – прибиральниці.

Почала з кухні, бо ситуація тут видалася найстрашнішою, гори немитого посуду, каструлі й пательні на плиті, на столі – іграшки, дитячі малюнки й залишки сніданку, дитячі майки чи то піжами, Нефелині заколки до волосся, техніка Одіссеаса. Все це має відправитись на свої місця, а їх ще варто знати. Все заляпане чимось, від кахлів на стінах до кахлів на долівці.

Оглянувши з острахом кухню, вирішила, що для доброго початку варто поставити каву й підкріпитися канапкою. Минула година порання на кухні й Слава полегшено зітхнула. Оглянувши ще раз усе довкола, лишилася задоволеною. Подалась на терасу, а далі почнуться спальні. Займаючись одягом малих та дорослих, ознайомилася з сімейним гардеробом, – а то, виявився ще один, окремий світ.

Час від часу погдядала на годинник, бо на черзі куховарство. На сьогодні вибрали меню не надто вибагливе – макарони з відвареним у томатах фаршем. Швидко й ситно.

Нарешті дійшла до гральної кімнати. Головонько моя бідна! Це гірше за кухню! І за що тут братися, з якого боку підійти?! Посеред кімнати стояв круглий пластиковий столик з кольоровими стільцями довкола, на ньому – повно фарб і малюнків, а все навколо – стільці й долівка включно, заляпане цими веселковими фарбами. Справді, де діти – там радість. Де-не-де поміж аркушів паперу виднілися шматочки пластиліну, всюди були розкидані кубики з буквами алфавіту, різними фігурками й малюнками – чекали, коли потраплять у свої ящички, детальки пазлів порозбігалися долівкою, як мурахи, автомобілі різних марок та розмірів височіли горою, мовби приречені на металобрухт. Олівці й фломастери багатою гамою кольорів, як веселка, тягнулися вздовж усієї кімнати, а на маленькій канапі – м'які іграшки, незграбно обійнявшись і змішавшись із ляльками Нефелі з повикручуваними в усі боки руками й ногами, чекали визволення з неприємних поз. Фортепіано під стіною посміхалося своїм чорно-білим ротом в надії, що хтось нарешті здогадається звільнити його від неприємного, товстого шару сивої пилюки. Все би робила Слава – чистила, мила, полола, садила, поливала, куховарила, тільки не отаке розгрібання хаосу! Але якщо витримає це випрбовування, то вже ніщо їй не страшне.

Коли розібралася з іграшками, вкотре глянула на годинник. До третьої залишалась година. Час летів, а величезна вітальня ще не відчула на собі її рук, тільки з порохотягом пройтися з одного кінця в інший, – злетить добрих півгодини. Отже, план дій такий – фарш на плиту, туди й воду на макарони, поки все закипить, щось і в салоні зробиться. Добре, що ці дві важливі кімнати – внизу, і так

зручно бігати з однієї в іншу. А через величезні просторі дверні вікна вітальні видно на вулицю, аж до дороги. Щойно під'їде жовтий автобус, – вона його побачить.

Автобус не забарився. Почула сигнал, вся мокра від руху й роботи. Приїхали... Повернула ключ у дверях і вилетіла на вулицю. Починається місія номер два.

Одісеас із порогу, кидаючи куртку під ноги, подався до своїх автомобілів, витягуючи й висипаючи знову все посеред кімнати. До техніки приєдналися різноманітні фігури, персонажі з відомих дитячих фільмів – Бетман, Кетман, Спайдерман та роботи-трансформери усіх відомих типів, озброєні по вуха, а чи то до зубів. Все це виринуло лавиною з великих ящиків, куди їх скидала годину тому Слава. За десять хвилин гральна кімната була майже в тому стані, що й зранку. Майже, бо Нефелі покликала її:

– Славо, а ти вмієш малювати?

Все ясно. Час завітати в дитячий, казковий, гамірний і різнокольоровий світ.

– Дещо вмію, – невпевнено відповіла, – правда, давно не доводилося.

– То не біда, я тебе навчу! – охоче заявила Нефелі, – гайда зі мною!

Мала почала витягувати старі малюнки з папки, за ними – недокінчені замальовки, олівці та фломастери, водяні фарби і за кілька хвилин кімната була точнісінько такою, як Слава побачила її зранку. Тут їй згадалися десь прочитані слова, що «прибирати дім, де є діти, це все одно, що відкидати сніг у хуртовину». Тоді не зрозуміла їх, а тепер прояснилося. Вона загубиться в цій хуртовині надовго.

Незабаром подзвонила Наталія. Своїм дзвінким і веселим голосом питала як справи.

– Та ніби нічого, якось штовхнула – сміялась дівчина, – це вже увечері оціните, якщо, звісно, ще можна буде щось оцінити.

– Почалися маневрування?

– Дуже влучно! Так і мені здається...

– Цей процес безкінечний, хай тебе не дивує.

Дивує чи ні, а доведеться прийняти все, як є.

Потім Наталія попросила дати їй когось із малюків, говорила з кожним довгенько. Прийде вона пізно і так майже щодня, окрім

вихідних. У неї свій архітектурний офіс, а в чоловіка – свій бізнес. Батько сімейства повертається геть пізно. Бути заможним – бути діяльним. І здалося Славі, що всі тут заможні.

Слава починала вивчати афінський світ, а з ним і грецький, з іншого, незнайомого ще боку. До цих пір жила в світі замкнутому, ніби й вільному, та все ж обмеженому, де все просвічувалось крізь призму погляду Василіса, крізь його бажання, потреби, його вибір того чи іншого. Вона пристосувалася добровільно до того світу, всотувала в себе всі його фраґменти – цінні, бо нові й незвідані. Тепер у неї не буде фільтруючого скла, доведеться все бачити й промацувати очима. Наскільки буде обережною, настільки й збереже свій зір неушкодженим. Прийшов час досягти того, що не вдалося раніше.

Вже добряче стемніло, як з'явилася Наталія, діти кинулись в її обійми.

Слава гадала, що господиня почне оглядати дім, але вся її увага була звернена до дітей. Виходить, даремно чекала контролю й прискіпувань.

Далі полетіли дні, схожі як дві краплини води, окрім меню на кухні.

Коли нарешті в суботу вся сім'я була в зборі, темпи якось притишилися. Сніданок тягнувся довго й ліниво, малеча випрошувала в батьків довше посидіти перед телевізором. Дорослі неспішно обговорювали план дій на вихідні, а Слава не знала з чого почати свій, як-не-як робочий, день. Взялася до дитячої кімнати, а тоді згадала, що назбиралося прасування, тож краще тихенько у своїй кімнаті буде робити роботу й не плутатись нікому під ногами. До неї повернула Наталія й повідомила, що сьогодні не доведеться готувати, бо всі йдуть на сімейне свято до її брата. Кращого сценарію годі було й чекати. Вона залишиться одна! Наведе лад, а потім і себе приведе до пуття, готуючись до завтрашнього вихідного.

Тож вирішила не поспішати з прасуванням. Розважливо складала гіркою все одинакових розмірів, що призначалося для полиць, а решту вивішувала на вішачки й викладала в ряд.

Десь за годину Нефелі почала забігати до неї в кімнату, демонструючи те чи інше вбрання, звільняючи таким чином половину

шафи і залишаючи все це розкиданим по різних кутиках кімнати, а то й цілого будинку. За одягом у хід ішло взуття, а далі – різноманітні аксесуари для волосся.

Слава час від часу виглядала зі своєї кімнати й поверталася в розпачі. Думала відпочити після обіду? Тут роботи буде більше, ніж будь-якого іншого дня!

Знову Нефелі стрімко залетіла в кімнату:

– Вмієш коси плести? – прощебетала, заглядаючи в очі.

Слава не була певна, що здатна на таку майстерність, але не хотіла розчаровувати малу.

– Можу спробувати, лише поясни мені, що і як.

– А, то не проблема! Дивись, – почала Нефелі, – береш волосся з країв обличчя, ось звідси й звідси, – показала рукою на два боки, – й плетеш по косичці, починаючи з чола, а далі з'єднуєш їх разом ззаду, вийде?

– Гадаю вийде, – весело відповіла Слава, – тільки підемо до твоєї кімнати, добре?

– Звісно, там є все необхідне.

Вхопившись за руку Слави, мала закрокувала попереду.

В кімнаті на килимку валялися висипані з невеличкої сумочки гумки з різними квіточками й жучками, блискучі заколки, щітки й гребені. Так, ніби тут має творитися зачіска для принцеси.

Мала присіла на стілець, а Слава взялася до роботи. Волосся в Нефелі було густе, важке й неслухняне. Блищало, ніби змащене олією, й вислизало з рук, як шовкова хустинка. Темно-русяві коси зі світлішими золотавими пасминками приємно пахли, смачно і свіжо, як персик.

«Це ж треба», – подумала Слава крізь безперервний щебет малої, – русява, як україночка! А малий уже чорнявий, у батька вдався...». Одіссеас лежав чомусь набундючений на ліжку.

– Що то з ним? – спитала Слава, нахиляючись над вухом Нефелі.

– А-а-а, не звертай уваги! Одіссеас завжди так поводиться, коли кудись збираємося, бо не може визначитись, що йому одягти. Гірше за дівчисько! І що йому треба? Ну скажи? То мені більше треба, і, незважаючи на це, глянь, я ж готова! Раз-два! – розмірковувала вголос Нефелі.

«Справді, раз-два, – усміхнулася подумки Слава – і все, що було в шафі, – враз посеред кімнати».

– А ти помовч! – обізвався з ліжка Одіссеас. – Тебе хтось питає?! Й знову відвернувся, схлипуючи, до стіни.

– Ну бачиш, образився, - шепотіла на вухо Нефелі Слава, – а може ми допоможемо йому?

– Уже намагались, – відповідала голосно й іронійно Нефелі, – ніхто ще не догодив!

– Ну, доцю, не треба так! – почувся з дверей голос Наталії, – хлопчаки також мають бути зі смаком одягнені. Одісеас тільки вчиться цьому, тому й хвилюється, та ось ми сядемо з ним і все обговоримо. Підберемо відповідні речі – і він буде найелеґантнішим кавалером сьогоднішнього свята! Так, синку?

Наталія сіла біля малого на ліжку й почала ніжно погладжувати його по спині. Малий щось бурчав, та лід свій не збирався топити.

Слава завершила зачіску Нефелі, і вони разом пішли до маминої спальні, де знаходилось величезне дзеркало.

– А тепер допоможи мені сукню вибрати, – зпропонувала Нефелі.

– Вперед! – скомандувала Слава. – Заодно ще раз, уже з твоєю допомогою, ознайомлюся з твоїм гардеробом.

– О-о-о! – вихвалялася Нефелі. – У мене всього багато, мені подобаються одяганки!

– Всім дівчаткам подобаються, – зауважила Слава.

– А ти покажеш мені свій гардероб? – продовжувала мала, тягнучи Славу за руку у свою кімнату.

– Ну, в мене, на жаль, не так багато всього...

– А чому? – розчаровано питала Нефелі, – в моєї мами – тьма!

– Твоя мама і ти – в себе вдома. А я часто з місця на місце мандрую, тож не маю змоги тягнути все за собою, – пояснювала Слава.

Враз Нефелі зупинилася й з підозрою глянула на неї.

– Я сподіваюсь, ти не збираєшся мандрувати кудись звідси... від нас?

– Ні, ні, – заспокоїла її, щиро усміхаючись, Слава, – здається, я тут надовго.

Через добрих півгодини двері за дорослими та малими таки зачинилися. Слава полегшено зітхнула й почала розносити одяг.

Години за три впоралася з усім і направилася в душ. Далі вибере одяг на завтра...

Вже пізно всілася перед телевізором, був час вечірніх новин. Десь там, у Василісовій хаті, потріскує вогонь у каміні, він збирається до пабу. Щось неприємно закололо всередині, щось змусило важко дихати. Їй майже вдалося уникнути думок протягом тижня. Та не одну ніч лише подушка знала, що робиться всередині. Замкнене й накопичене за день виривалося потоком у темряві, коли так само темно й на душі, коли болить усе тіло, даремно намагаючись торкнутися бодай кінчиками пальців до його тіла. Відчути рідне тепло й заснути… Щоночі сон приходив вимучено й важко, прокидалася, крутилася з боку на бік, все думала й думала. Від цих думок боліла голова. Зранку все розвіювалось за роботою, а ввечері поверталось.

Сьогодні вона дочекається дев'ятої години і подзвонить. Вперше відтоді, як залишила його.

Дочекавшись, тремтячими руками потягнулася до слухавки. Пішли довгі гудки. За кілька секунд почула голос: «Не?»...

– Добрий вечір... це я... – мов у лихоманці, вимовляла слова.

– Дівчинко моя! Добрий вечір! – радісно вітав її Василіс. – Ну нарешті! Де пропадала стільки часу? Що нового в тебе, розказуй.

– Все добре, навіть роботу знайшла. Відпрацювала перший тиждень...

– Так швидко? Молодець.

– А чого чекати? Не на прогулянку ж сюди їхала.

– Як знашла?

– За об'явою в газеті.

– І що за робота?

– Як зазвичай у нашому випадку – сім'я, двійко малих дітей...

– Щодня?

– Так. Щодня і щоночі. Я живу тут, вихідний мій завтра...

– А люди які?

– Нічого, хороші. Ані в них зайвих претензій до мене, ані в мене до них. Поки що, у всякому разі.

– Щасливиця, значить.

– Напевно, – гірко посміхнулася Слава, – де зачиняються двері, там відчиняється вікно.

Розмова потекла невимушено й природньо, ніби нічого злого чи дивного поміж ними не трапилось. Двоє давніх друзів, котрим приємно й бажано чути одне одного, ведуть розмову про буденне.

Василіс попросив номер телефону, Слава продиктувала й попросила дзвонити зранку, тоді вона сама вдома й часу більше.

Завершили розмову, побажавши навзаєм доброї ночі. Повернулася з вітальні до своєї кімнати й прилягла. На душі було затишно та мирно, на серці – солодко, у вухах бринів його голос, наповнюючи всю її сутність музикою. Ніби від колискової, тихо поринула в сон.

Десь там, у щасливому сні, першому за останні дні, побачила себе серед чистого поля перед закритими дверима. Вони одиноко стояли на польовій дорозі. Оглянулася навколо й побачила Василіса поряд, дивився їй віддано і ніжно у вічі... Повернула очі за Василісом, уперед, по дорозі. Дорога довгою смугою тягнулася від їхніх ніг і губилася десь ген вдалині. Не гладкою вона була, не чистою, повною вибоїн і калюж, місцями – в'язкої багнюки. Глянули одне на одного ще раз, і, без слів, за руки взялися. Рушили дорогою, міцно тримаючись. Лише цей дотик, твердий і міцний, відчувала Слава, ніби летіла над тією дорогою, не відчуваючи кроків. Обминали з Василісом калюжі й розтягували між собою цупке сплетення рук. Не роз'єднували. Ще раз зустрілися погляди...

Прокинулась. Зрозуміла, що прокинулась. Відчувала дотик теплої Василісової руки, не відкривала очі, намагаючись у такий спосіб утримати тепло, а разом з ним і його погляд. Так добре було уві сні, незважаючи на важку дорогу в нікуди... Та не це важливо. Бути їм разом і ще довгою буде їхня дорога. Що далі відходив від неї сон, то більше була впевнена в тому.

Вихідний чекав її, залитий яскравим сонячним світлом, свіжий та вмитий нічним дощиком. Вийшла з будинку о дев'ятій годині, до Дарини ще зарано, бо відсипаються після довгого трудового тижня. Куди має вибрати напрямок, вирішить по дорозі. Доїхала автобусом до метро, а там, читаючи назви зупинок, вирішила – «Монастиракі».

Магазини щойно відкривалися, скрегочучи металічними жалюзі, поцокуючи замками та шаркаючи ланцюгами. Дехто смакував

каву за столиками у вузьких проходах, але народу тут побільшає ближче до полудня. Славі подобалось, що встигла застати безлюддя, краще можна розгледіти все довкола, ні на кого не налітати, не штовхатися й не пихтіти у натовпі. Простір і ще раз простір, відкритий та безмежний, як у горах Мані. Та в Афінах мусить про таке забувати. Можливо, це є її жертва.

Ось і магазин біжутерії, куди заходили з Василісом. Знову?! Ні-ні, досить! Вона має насолодитись цією прогулянкою без болючих думок.

Крок за кроком піднялась до Акрополів. Поміж маслин, на пагорбах перед древнім театром Діоніса, було спокійно й тихо, пташки перемовлялися поміж собою, перші туристи піднімалися довгими мармуровими сходами вгору, вологі лавки виблискували під сонячним промінням. Приємно було відчувати самотність у багатомільйонному місті, що вже гуде там, унизу, а скоро добереться й сюди, здебільшого численними групами туристів. Поки що – сприятливий час і виходить, що в такі години завжди можна побути тут на самоті.

На вершині, перед входом до Акрополів, присіла на вже підсохлу мармурову лавку, підклала шарф під сідниці, а обличчя повернула до сонця, що лагідно пестило шкіру. Невдовзі почула звідкись українську мову, повернула голову й побачила на сусідній лавці двох жінок середнього віку. Недовго може залишатися на самоті, таких, як вона, виявляється, немало, жіночки, швидше за все, теж заробітчанки. А ще через деякий час з усіх напрямків почали напливати гурти людей. Німці пройшли поряд, за ними – британці чи американці, дівчина не могла ще відрізнити їхнього говору, потім почулися французи й іспанці, а чи то італійці. Прислухалася, нашорошивши вуха. А ось і китайці на горизонті, і вслухатися не треба… а чи, може, то японці? Цих аж ніяк не розбере. Ось і гамірно. Всі виструнчились у чергу до каси за квитками до білосніжного міста, а вона піде. Спокій порушено. Піде вниз до Монастираків знову, позаглядає ще раз у магазини, що вже відкрилися, й потім вирушить до Дарини.

Поки доїхала з кількома пересадками, день котився до обіду. Та все ж Дарина відкрила їй двері ще в піжамі. Пахло на кухні кавою і за столом сиділа ще одна подруга Дарини.

– Доброго вам дня, дівчатка! – привіталася Слава.

– І вам, – усміхнулась Дарина у відповідь. – Знайомтесь, це Юля – показала на жінку.

Відрекомендувалася і Слава. Юля була дещо старшою за Дарину і Славу, але виглядала чудово.

– А ти що, лише зараз прокинулась? – звернулася до Дарини.

– Ага, Юлька мене підняла, а то ще би валялась. Бракує мені сну й постелі, та й не любила я ніколи вранці підніматись, – потягнулася всім тілом Дарина, підтверджуючи свої слова.

– А я ранки люблю, – мовила Слава, – свіжі й тихі, росою вмиті, коли все помаленьку відходить від сну, стелиться туман понад річкою, огортає всі кущі й дерева, і від того вони видаються чудернацькими створіннями. А сонячне проміння помалу змушує згортатись сиві крила в тонку цівку, вивільняти все з полону й щезати...

– Ого, що за красу ти нам змальовуєш! Українську й далеку! – закивала головою Дарина. – Тут ані роси, ані туману понад річкою. Цемент розпечений під ногами літом, переповнені смітники, від яких несе ароматом, далеко не свіжим і прозорим, та сіре, нечисте небо над головою.

– Що зробиш, мегаполіс, – розвела руками Слава, – та маю вам сказати, що в грецькій провінції все не менш красиво.

– Бувала в провінції? – спитала Юля.

– Два роки жила там.

– А чому ж не залишалася назавжди? З роботою важко? – дивувалась Юля.

– Справа не в роботі. Просто прийшов час щось змінити в житті, бо застрягло воно в мене, як віз в багнюці. Ні туди, ні сюди.

– Чоловік! – упевнено відповіла Юля, покладаючись на жіночу чуйку. – Тоді я тебе розумію…

– Та ось чи я себе розумію, – зітхнула Слава.

– Не переймайся, – заспокоювала її Юля тоном досвідченої, – все мине. Важко нам з ними...

– Що вже зробиш, різні ми. Світогляд інший, темперамент, звички, навіть цінності. Хоча, як на мене, останнє у всіх людей однаковим мало би бути. Не знаю, багато чого ще доведеться зрозуміти про цей світ...

– Вік живи – вік учись, – втрутилася Дарина, – отож, всього навчимося і у всьому розберемося краще будь-кого, а чи хто зрівняється з нами?

– Я себе ні з ким і не збираюся рівняти, – з погордою задерла ніс Юля, – я одна така, – і розумна, і красива!

– Вас обох бачу, – зауважила Дарина, – лише я – пелехата нечупара до цих пір. Пора б мені себе до ладу привести.

– Давно пора, – погодилася з нею Юля, – чого сидиш? Вперед, ми ж голосно розмовляти будемо, все почуєш.

На їхнє щастя, Володимир сьогодні мав роботу, отже могли влаштувати справжні жіночі посиденьки.

– Та й на плиту щось покласти варто, бо час летить, а голод не пан.

– Яке сьогодні меню? – спитала Слава.

– А чого питаєш? – хитро перепитала Дарина. – Я ще не визначилась.

– Та тому й питаю, що знаю тебе! – розсміялася Слава. – А заодно запропоную свої послуги. Робіть замовлення – готуємо все!

– Яке свято сьогодні! – раділа Дарина. – Я вже на посудомийку згоджуся...

– Ну, дівчатка, тоді я по винце, – підморгнула Юля.

– То що ж готуємо, визначіться нарешті та фартуха дайте.

– А, цього добра доволі! – кричала Дарина з спальні, одягаючись, – у третій шухляді зверху, вибирай!

Слава почала відкривати кухонні шухляди, а за ними й шафи.

– Бачу, в тебе все на місці і всього доволі, молодець, – хвалила господиню.

– Стараюсь, – відповіла Дарина, повертаючись на кухню, – посуд та всі кухонні причандалля – то моя слабість. З фінансів щотижня щось виділяю на такі потреби.

– Ти осіла, – погодилась Юля, – і в хорошій квартирі, до такого й хочеться.

– Один раз живемо, – відповіла Дарина, – тож по-людськи хочеться прожити це життя, а не абияк. То вдома злидні, то тут по підвалах чи по десять чоловік на одну кухню й туалет. Ні, то не для мене. Хочу бути господинею, не гірше за місцевих.

– Зате я – пташка без гнізда, – продовжила Слава, – поміж двома портами розділена. Серце на північ і південь одночасно рветься, а тіло десь посередині.

– Ой, що не кажіть, дівчата, а в своїй хаті, хоч би які ті стіни, та гріють. Тому хтось створює ті стіни тут, а хто не може, туди де їх залишив тягнеться, – зітхнула Юля, – та краще про щось інше...

– То хто куховарити буде? – змінила тему Дарина.

– Хіба не бачиш фартуха на мені? – тицьнула себе долонею в груди Слава. – Показуй, що маєш для шеф-повара.

Після смачного обіду, розхваливши Славу, дівчата вирішили податися до кінотеатру. Приємний день варто і завершити приємно.

Новий тиждень починався, а турботи ніс одні й ті ж на своїх семи крилах. Погода на дворі трималась чудова, так і хотілось перебувати на вулиці увесь час. Тож коли з'являлися діти, невдовзі після невеликого перепочинку за малюванням і читанням, виходили у двір чи на терасу до полудневого сонця. Одіссеас все у футбол пограти хотів, а Нефелі в баскетбол. Слава ж бігала від одного до другого. Тепер краще розуміла, чому землячки уникали праці з дітьми. А що вже сварилися ці двоє, перетягуючи кожен Славу на свій бік! Намагалася якось об'єднати їх, граючи спільно в одну гру, потім в іншу, на деякий час то вдавалося, але ненадовго. Починалися насмішки Нефелі з Одіссея, той відповідав обуренням і криками, а потім – плачем, і по спільних іграх. Як меншого, а тому й слабшого, Слава жаліла його, намагаючись приголубити та заспокоїти, але він ображався й на неї, невідомо чому. Отак, з плачем і образами, поверталися в будинок, знімали взуття, міняли одяг, увесь у траві та глині, мили руки. Далі розходились по своїх кутках, а Слава не спускала ока ні з одного, ні з другого. А вже ввечері бігли наввипередки до матері жалітися, хто винен більше. Та намагалася примирити обох, випитувала про новини, голубила кожного, тоді розповідала якусь історію або читала казку. Не обходилося без суперечки й тут, кому першому читати його вибрану історію. Слава у той час по-справжньому відпочивала, займаючись прасуванням або впорядковуючи одяг і розкидані речі. Далі накривала стіл на вечерю, після котрої на черзі були ванні процедури, а за ними – тепле молочко. Після того, як усе в

будинку затихало після дитячого гамору, поверталася на кухню, аби все знову перемити, розкласти по шафах, приготувати стіл для сніданку, вимити долівку. Все має блищати. І, дивись, – уже й одинадцята. Минула днина, а зранку довгою здавалася.

Серед тижня одна з бабусь відвідала онуків. Нанесла подарунків – платтячко для Нефелі, штанці Одіссею. Все власного виробництва. Для решти – солодощі домашньої випічки. Майстриня і господиня, майже як українська. Різниця тільки в тім, що в свої сімдесят вона швидка, жвава, усміхнена, з сучасною зачіскою та легким макіяжем, в брючках і на каблучках, намисто на шиї, манікюр.

Звали бабусю-панянку Елевтерією. Була вона привітна й мила, освічена і з досить сучасними поглядами на життя. Ось, напевно, що тримає її у формі – крокування в часі. Відчуття ритму й потреб сьогодення, розуміння пульсу життя, що б'ється тут і тепер, а не десятиліття тому, як це зазвичай відбувається з людьми, котрі старіють, і в якусь мить все навколо них призупиняється, а потім завмирає. Починають відставати у часі погляди, бачення, позиції, і тоді лине таке знайоме від багатьох старих, скрипуче й рипуче «...а в наші часи... де ми колись таке робили...» й так далі. На жаль, старіючи, втрачає темп не лише організм людини, що починає рух у зворотньому напрямку, а й розум. Лише окремі в силі усвідомити, що в організму може бути одна дорога, а в розуму – інша.

З першої миті Елевтерія сподобалася Славі. Захоплювала її енергія, сучасність і привітна вдача. Відчувалась доброта, що флюїдами випромінювалась від високої й тонкої постаті зрілої жінки й зовсім не бабусі. Справа, певно, була якраз в тих флюїдах, за допомогою яких відчувається, наскільки людина «своя». Це відчуття завжди взаємне, воно породжує симпатію чи антипатію, без логічного пояснення. З'являється воно раніше за його усвідомлення. Такі люди та зустрічі з ними запам'ятовуються на все життя.

В пообідню пору відправилися з малечею до парку, поласували морозивом і всю дорогу в автомобілі співали дитячих пісень. Бабуся Елевтерія буде з'являтися часто…

Вихідний, довгоочікуваний і такий далекий, як здавалося в понеділок зранку, зустрічав знову. Ранок його був похмурим, сирим та

сірим. Густою мжичкою посипав дерева, кущі, будинки, автомобілі, просочувався холодною вологою, мов черв'як, у кожну найменшу щілину, шпилив колючими дотиками шкіру, проникав до кісток. Цього разу прогулянка не вдасться, доведеться їхати прямісінько до Дарини, а так не хочеться будити її, соньку. Цілий тиждень на ногах і в бігах.

Нудний цей вихідний і сумний. Робочий тиждень, хоч і одноманітний, зате поглинає в турботах, робить потрібною й корисною, байдуже для кого. А в такий вихідний відчуваєш, що й сама собі не потрібна. А чи то погода задає такі настрої.

Цілий тиждень, з дня на день, Слава чекала його дзвінка, летіла, як шалена, до телефону, а то й носила телефон за собою. Та всі голоси, що виринали зі слухавки, були чужими. Не згадує про неї, не потребує, а сама вдруге не наважувалась подзвонити.

Доїхала до району, де проживала подруга, і вдивляючись у вікно, вкрите густими й дрібними водяними крапельками, впізнала вулицю, котрою вже ходили не раз. Вела вона до Віладж-центру й Луна-парку, куди ходили в кіно та на каруселі. На наступній зупинці вийшла з автобуса, відкриваючи парасольку. Можливо, є якийсь вранішній перегляд, а ні, – то вип'є каву, посмакує місцевою випічкою, а вже потім потурбує Дарину.

За роботою й турботами нового тижня не думалося про те, що засіло й принишкло у глибинах підсвідомості. Уже не чекаючи й не сподіваючись на чудо, зняла слухавку за наступного дзвінка. Зняла й завмерла. Залило гарячими хвилями, попливла земля під ногами, потім пересохло в горлі, а далі щастя поглинуло. Життя знову мало сенс, мало неповторність, стимул і потребу. Бо якщо він потребує її, то що може бути важливішим?

Поговорили. А через два дні Василіс зателефонував знову і з цього часу дзвонив постійно. Невдовзі попросив, а чи то запропонував їй приїхати, взявши хоча б одного разу вихідний і в суботу. Пообіцяла, що поговорить із господарями. Тож помалу почала налаштовувати себе на розмову. Але що казати? Інтуїція підказувала, що правда й буде найкращим поясненням.

Ближче до кінця тижня, одного вечора, коли діти були зайняті своїми друзями, а Наталія мала вільну хвилину, Слава звернулася до неї:

– Є в мене до вас прохання, ось лише не знаю, з чого почати.

– З того й починай, з найважчого! – весело й дзвінко, як завжди, відповіла Наталія.

– Хочу просити у вас додатковий вихідний, хоча б раз на місяць, – суботу й неділю. Або знімайте мені з оплати, або буду відпрацьовувати, коли буде потреба.

– Про все можна домовитись, – не заперечувала Наталія, – а для чого тобі, якщо не таємниця, тих два дні?

Слава зітхнула, думаючи знов як почати.

– Хочу поїхати за межі Афін, дорога далека, тому одного дня замало. Я проживала до цього часу в Гісьйо, там у мене був зв'язок всі ці роки, що я в Греції. Жили разом. Дещо не поділили… і ось я тут.

– І не важко здогадатись, що нині відбулося перемир'я, – додала Наталія.

– Так, щось подібне. Мені важливо бачитись із цією людиною, та й просто помандрувати кудись, відірватися від міста. Там щось таке, як мій другий дім.

– Розумію тебе. Два роки – то немало. До того ж, відчуття свого дому. Думаю, це найважливіше тобі тут, в чужому краї.

– Так, бо кажуть, що свої стіни гріють, хоча вони направду й не мої.

– Не власніть тут важлива, а відчуття, – погодилась Наталія, – а що не поділили? Вибачай уже за цікавість жіночу.

– Проживали разом, працювали разом... Час летить, а віз стоїть. Рішень спільних не приймається, ось і прийшлося приймати рішення самій.

– Класика. Не ти перша й не ти остання. І я там побувала... Десять років зустрічей, кохання, й жити разом намагалися під час навчання в Нью-Йорку. І, як ти кажеш, віз далі не поїхав, – звела брови догори Наталія, – такі поразки часто можуть спіткати довгочасні стосунки, де нема визначеності від початку. А з Дмитрієм протягом року все й визначилось. Про дитину спільну подумали, а потім і про шлюб, суто з суспільних міркувань. Але це важливо, як бачиш. І все було ясно з першої миті – ми разом, бо хочемо сім'ї. А все, що застоюється, лише до болю приводить, – і розірвати важко, і залишити все як є – ще важче.

– Не маю чого додати, – стенула плечима Слава.

– Кажу ж, що перечитала цю книжку вздовж і впоперек! А ти роби як знаєш, бувають і винятки з правил. Ми з Дмитрієм обговоримо твоє прохання і повідомимо тебе.

Слава чомусь була певна, що не відмовлять.

Наступним днем була субота, тож зранку за сніданком їй повідомили своє рішення. Позитивне. Вигідніше для них, якщо Слава відроблятиме подарований їй день у котрийсь із вихідних.

– І коли думаєш поїхати? – спитала Наталія.

– До Різдва йде, тож, гадаю, на свята. Ви ж кудись їдете, якщо не помиляюсь? Про Австрію чи то Швейцарію розповідала мені Нефелі.

– Так, поїдемо в швейцарські Альпи. Щороку зимою і літом намагаємось подорожувати в якесь нове, а чи й старе, але облюбоване місце. Не стільки для себе, як для дітей. Тож не потребуємо твоїх послуг! – весело завершила.

– Це робить нашу співпрацю ще приємнішою, – скромно зауважила Слава.

– Не сумніваюся, – вже реготала Наталія.

Ближче до Різдва дощі та сирість доповнилися холодом. Прогулянки та ігри на вулиці, а також походеньки в парк тимчасово припинились. Але футбольні матчі продовжувались у вітальні. Головне – сховати по кутках все, що могло б розбитись. Одіссеас забивав десятки голів у Славині ворота і неабияк пишався з того. Нефелі також намагалась ударити по м'ячу, а як набридало, одягала свою балетну форму, вмикала відповідну музику і починала свої вправи та розваги. Тоді Слава просила тайм-аут у Одіссеаса і починала підігравати Нефелі, навмисно роблячи деякі фігури незграбно. Свого досягала – малі реготали, аж за животи трималися.

– Всцикаюся!.. Всцикаюся!.. Я вже мокра! – кричала, заливаючись сміхом, Нефелі й бігла міняти білизну. Слава думала, що то жарти й зайвий привід переодягтися, але з часом переконалася у правоті малої. Ото вже сміхотуха! Як її матуся...

З нетерпінням чекала свят. Коли Дарина спитала її, що вона робить на Різдво, чи, бува, не працює, бо не всі тут охочі залишитись без допомоги в такі дні, Слава стримано відповіла:

– Їду в Гісьйо...

– Що-о? – здивовано глянула на неї Дарина. – Знову туди? Ох, час марно гаєш. Але – як знаєш, ти дівчинка велика.

– Не в часі справа, Дарино. Мене тягне туди, то як моя домівка. Там все знайоме та рідне. Там я ґаздинею була, як ти ось тут, вперше в житті.

– Розумію, – зітхнула Дарина, – але куди то тебе заводить? І твій то світ, але й не твій! Будь-якої миті можеш залишитись без нього, як уже залишилась.

– Та й розвіятись хочеться, – вела своєї Слава, – тут одноманітність і нудьга. Та й тобі набридаю щонеділі. А все те хоч на той час буде моїм, доки можу те мати...

– Я не сказала, що мені твоє товариство неприємне чи обтяжливе! – обурювалась Дарина.

– Це так… Та все ж у тебе сім'я.

– Еге, і щонеділі посиденьки! А може, то й мені розрада, не думаєш? Врешті, знайди когось тут, за тобою полки підуть, лише пальцем помани!

– Що мені з тих полчищ...

– Як знаєш, – зітхнула Дарина, – я тільки краще для тебе хочу. Як уже казала – дивись добре, бо час – нестійкий і швидкоплинний, і коли він спливе, чи будеш думати так само?

– Я в майбутнє заглянути не можу, аби знати що і як тоді хотіти буду. Зате, знаю, чого хочу тепер.

Дарина лише головою покрутила, – зі Славою вести бесіду, що товкти воду в ступі.

Так, дочекавшись Різдва й спакувавши великі валізи дітей та дорослих, Слава з невеличкою своєю сумкою теж вирушала в мандри. Багато люду виїхало з Афін на час свят, і помежи них – вона. Яке це задоволення! Не лише покидати велике надокучливе місто, а просто подорожувати кудись. Мати місце, де на тебе чекають, де можеш сховатися від усіх і всього. Бути подалі від людей, автомобілів і їхньої шаленої метушні. Стати, завмерти посеред гір і волі – коли над головою кричить сокіл. Коли шум, що долітає до вух, – то лише шум віття маслин, коли голос, що тривожить, – то лише голос коханого, коли спокій такий прозорий і глибокий, що, здається, починаєш

єднатися з ним і чути в ньому голоси Природи. Тонкі, немов ноти вальсів Шуберта... Танцюєш і співаєш, не рухаючи при цьому ні однією кінцівкою, не розтуляючи рота, і єдине, що торкається губ – то блаженна посмішка.

Дорогою в автобусі насолода від кожного кілометра, що залишався за плечима, була не меншою. До неї знову завітав неспокій і ота тремтлива, солодка тривога від зустрічі, що наближається. А ще – відчуття нетерпіння. Нетерпіння від єдиного бажання бути там завжди. Це бажання стримує в собі, коли перебуває в іншому місці. Запевняє себе й переконує, що так треба. Тоді нетерпіння засинає на деякий час. Та від першого ж поштовху прокидається, зводить до хрускоту в кістках, до іскорків полум'я, що спалахують з кожним порухом, різким і нервовим. Цей поштовх і є – дорога. Довга, знайома і на кожному клаптику – щоразу нова. З кожними мандрами ці клаптики доповнюються новими, залягають у пам'яті сантиметром, метром, кілометром, спуском і підйомом, деревом і кущем, високою горою й глибокою прірвою, поворотом і безкінечною прямою.

Дорогою життя йдеться не лише аби її пройти. Йдеться – щоб вивчити. Вивчити дорогу і себе на ній, свої реакції та витримку, сили та відчай, здатність враховувати кожен крок понад безоднею, кожен рух, обережний і продуманий, здіймаючись по схилу, вміння перепочити на кращому її відрізку, передихнути й кинути поглядом назад, а потім – вперед. Здатність залишати сліди для наступного мандрівника або ж замітати їх, щоб не порушити гармонії і схеми дороги. Слава вивчала свою дорогу до нього, бо вона не була лишень на ній, вона була «в ній». На цій дорозі пізнавала себе, відкривала, доповнювала. Від того першого разу, коли мандрувала нею. Тоді не розуміла всі свої дивні відчуття, зате зрозумілими стали вони тепер. Час допоміг знайти відповіді, які до нього і в ньому вимальовувались у просторі, як символи невідомої мови.... Він дасть відповіді і на наступні, що вималюються й виникнуть на шляху, знову і знову, до останнього кроку. До останнього удару серця, бентежного й схвильованого, обуреного чи щасливого. Бо доки воно б'ється небайдуже, дорога триває.

Дорога до її серця, до того місця, де залишила його. До місця, де напруга, в якій перебуває весь час, спадає. Де наповнене любов'ю

та болем навіть повітря. Вона затримається в ньому надовго. На цілих десять днів!

Випурхнула з автобуса першою, мов хто силою міг там затримати. На повні груди втягнула свіже морське повітря, одночасно шукаючи очима Василіса. Його веселі очі й прихована в густих вусах та борідці посмішка вигулькнули перед нею зовсім поряд. Цього разу Василіс не чекав її на розі, а дійшов до автобуса. Не терпиться і йому.

– З приїздом!

– Дякую.

Мов підлітки, вхопилися за руки, не в силі розірвати дотик, стояли так якусь мить, у юрбі загублені, а довкіл штовхалися люди, витягуючи сумки з багажника й намагаючись розминутися. Одні пасажири завершували свою подорож тут, інші продовжували її до Аеропол ів та Геролімена.

– Йдемо? – першим спитав Василіс.

– Йдемо, – в тон йому відповіла Слава, – ось лише сумку візьму...

Дорогою додому все поглядав на Славу загадково, ніби не впізнавав її, а чи бачив уперше.

– Щось тебе дивує в мені? – спитала, вдаючи, що не розуміє його поглядів, наповнених тим, чого вже давно не бачила у них – захопленням.

– Гарно виглядаєш...

– На тобі! Я завжди так виглядаю! – відповідала грайливо.

– Можливо, але я давно тебе не бачив. Ти навіть побіліла, здається...

– А це й не дивно, з тобою я завжди під відкритим небом, влітку чи взимку. А тепер в чотирьох стінах зранку до вечора.

– А неділя? – в голосі чулася не лише цікавість.

– Неділя – в подруги в гостях. Трохи пліток, трохи чаю і знову – до роботи.

– Як звати її?

– Дариною...

Заїхали на подвір'я під веселий гавкіт собаки.

– Найперше до матері твоєї поверну, привітаюся, – зауважила Слава.

– Як у хаті знайдеш... Якось згадувала про тебе.

– Ой! – вигукнула розгублено.

– Що таке?

– Не додумалась якогось гостинця їй купити! І оце з голими руками...

– Не біда, – заспокоїв її Василіс, – Серед покупок є пакуночок із меломакаронами*, візьми й скажи, що від тебе.

Василіс почав виймати з автомобіля пакунки з покупками, а Слава, відшукавши потрібну коробку з солодощами, штовхнула перед собою старі скрипучі двері. В ніздрі вдарило свіжими курячим бульйоном. Стара жінка була в приміщенні й, схилившись над плитою, поралась на кухні.

– Доброго вам дня! – голосно привіталася з порогу Слава.

Жінка різко розвернулася. Помалу на застиглому, сухому й загостреному обличчі почала вимальовуватися щира та добра посмішка, разом з нею засвітилися й очі.

– На тобі, на! З'явилася! – в старому, скрипучому, як вхідні двері, голосі бриніла, окрім радості, ледь вловима нотка докору. – А я думала, ти вже геть про нас забула! Ні слуху, ні духу стільки часу. Що, ліпше в Афінах?!

– Не на все моя воля, – відповідала їй Слава, цілуючи в запалі щоки, – й не завжди так складається, як хочеться. Розказуйте, як ви тут?

– А що ми? Як завжди, в одному котлі варимось. Маслини тепер у розпалі... Курей щось подушило минулої ночі... так аби спокою не було.

– Багато?

– Та ні, на щастя, лише троє. Півню Василіс шию дорізав, бо якраз із роботи повертався, як почув гармидер у курниках.

– А що за звір похазяйнував?

– Хто його знає, лис або куниця, а може, й пси чужі. Оце з угодованого півня зупу готую, ти ніби носом чула! – жартувала старенька.

---

*Грецьке традиційне різдвяне печиво

– Раз добре попала, то будемо святкувати, – посміхнулася Слава, – за обідом і поговоримо тоді. І ось, солодощі вам, – поклала пакунок на стіл.

– Дякую! Йди, йди до свого Василіса...

Застала Василіса похиленим над каміном, поправляв притухлі ковбки, дмухав, розбивав їх на дрібніші та підпихав під гарячі боки тонші й сухіші гілки, щоб знову повернути вогнище до життя.

Слава зняла верхній одяг і підійшла ближче, простягаючи руки до вогню.

– Змерзла? – спитав

– Тут холодніше, аніж на вулиці, – пересмикнула плечима.

– Тому я й розвів вогонь зранку, але поки закупився й дочекався тебе, притухло. Та хвилин за десять знов буде палати.

– Тоді я, з твого дозволу, спорожню пакети, – хотіла було направитись в кухню, щоб розібратися з покупками, але Василіс перехопив її руку. Притягнув до себе.

– Нічого їм не станеться, зачекають.

Губи їхні зустрілися в цілунку. Вогонь в каміні й справді спалахнув сильніше, ніби хтось підлив у нього спирту. Весело застріскотіли сухі гілки. Василіс жадібно, як подорожній у спеку, пив цілющу вологу зі Славиних губ. Два тіла запалали зненацька, бурхливо і сильно, як отой вогонь у каміні. Зриваючи одне з одного одяг, упали на канапу поряд...

Язики полум'я охопили своїми пекельними обіймами всю внутрішню частину каміну, ось-ось вирвуться назовні. Зі Славиних грудей вирвався глибокий, насичений всіма барвами пристрасті, крик...

Виїхали до пабу раніше, ніж зазвичай. Василіс залишив із попереднього вечора повний умивальник скляночок і тарілочок з-під фруктів. А що вже недопалків повні попільниці, а що пилюки на полицях! До всього рук треба. «А їх у мене лише дві... – жалівся, – щоб то найперше встигнути». Маслини чекали вдень, паб увечері. Поміж тим – закупки в місті. Роботи в пабі, щоправда, зимою менше, але тепер перед святами її знову побільшало, переважно через афінський контингент. І з кожним днем – все гучніше й веселіше.

Славі бракувало цих п'янких вечорів в «On the road», поза тим, що безсоння виснажувало, забирало спокій і хороший настрій. Набагато краще почувається тепер, не беручи до уваги те, що сумує за минулим життям. Кудись щезли постійна роздратованість і невдоволення. Певно, здоровий сон – то необхідна для неї умова.

Поки з'явився перший відвідувач, все було прибране та чисте. Василіс розпалив вогонь у металевій пічці, попередньо провітривши приміщення. Тож тепер пахло свіжістю, легким димком та кавою з кавоварки. Повертаючись із туалету, Слава кинула оком углиб саду, – там розпустилися білі лілеї. Увійшовши в приміщення, попросила у Василіса ножа.

– Що збираєшся різати?

– Лілей багато в саду. Нікому їм свою красу показати, тож поки не відцвіли, внесу декілька.

– Коли так, то дозволь це зробити мені, – ніжно глянув на Славу.

– Будь ласка, – в тон йому відповіла й простягнула ножа.

Першим на дверях з'явився Георгій.

– О-о-о! Які люди до нас завітали! – вигукнув. – Не до смаку тобі, бачу, Афіни, якщо про нас, провінціалів, таки згадала!

Слава пішла йому назустріч.

– Вітаю зі святами і з прийдешнім! Розказуй, що нового у вашій провінції?

– Це тобі є про що розказувати, бо у нас все на інших швидкостях рухається, то й змінам нема коли відбуватись. А-а-а, бачу квіточки у вазі, все блищить, долівка вимита, що значить – жінка на господарстві! Все питаю Василіса, як без тебе лад дає… Тільки головою крутить у відповідь.

– Я не вічно тут була, встигав же якось і до мене, – відповіла. Ця тема створювала їй незручності. Не в ній справа. Та й хто знає, в кому.

Василіс перервав їхню бесіду, подаючи випивку Георгію й запитуючи про закуску, що йому до вподоби – яблучко, груша, морква з лимоном, помаранча-мандаринка, а чи горішки.

Повели мову про Славине влаштування в столиці. Двері почали відчинятися все частіше й маленьке приміщення швидко наповнилося людьми. Знайомі лиця, щирі посмішки та теплі вітання.

Говорили про те, що Славу раді бачити. У Василіса ніби крила за спиною виросли – метушився, веселився, жартував, ставив випивку наліво й направо. Текіла текла рікою.

До хати потрапили під ранок, а заснули, коли вже розвиднювалось.

Прокинувшись пополудні, Слава взялася готувати сніданок, а Василіс зайнявся каміном. Невдовзі вогонь затріскотів весело й жваво, поглинаючи, мов ненажера, сухі гілки. Облизував захланними язиками, солодко й пристрасно, більші ковбки. Рвався вгору, розпалюючись від задоволення, пригорщами вихлюпував тепло в кімнату.

Слава піднесла каву й прилаштувалася ближче до вогню. Присунули столика поряд, тут і поснідають.

– Думай, що готувати будемо на свята, – звернувся до Слави Василіс, – бо всі закупки сьогодні треба зробити.

– А що думати? – відповіла, піднімаючись із канапи у пошуках папірця й ручки, – обговорюємо й пишемо.

Тож протягом чверті години меню затвердилось. На Різдво вирішили запекти свинину з чорносливом, а на Новий рік Слава запропонувала індичку.

– Так ми її ніколи не пекли – глянув невпевнено на неї Василіс.

– Для всього існує перший раз, до того ж, маємо чудодійного помічника, – кивнула головою в бік книжкових полиць, де сховалися два грубих томи «Тселемеде»*.– Рецепти звідти ніколи нас не підводили.

– Тоді відкривай і диктуй...

Коли список був готовий, а сніданок завершений, Слава подалася нагору. Легкий макіяж, високі підбори, – вони йдуть й на спацір, а не лишень за покупками.

У містечку зібралася купа народу. В супермаркеті – черги, автомобілі снують по колу, від площі до площі, шукаючи паркування. Не знаходять і виїжджають на околиці міста. Гамір затоплював довкілля, вливався в усі кав'ярні й узері, таверни й ресторанчики. Звідусіль линули вигуки з привітаннями та побажаннями. Здається, місця вільного немає. Та після довгих пошуків Василіс із Славою все ж знайшли де впасти.

*Книга рецептів середземноморської кухні

До узо в зимовий період замовляли здебільшого не печених восьминогів, а інші смаколики, – смажену ковбаску зі шматочками помаранчів, биточки з фаршу, підсмажений чи плавлений сир саганакі, копчену свинину, оливки, заквашений в оцті перчик.

Після перших ковтків узо обоє зрозуміли, що зголодніли. Тож перша тарілка закусок спорожніла вмить, замовили ще одну. Далі Василіс запропонував пообідати в ресторані на узбережжі. Слава вгамувала свій голод, але їй не хотілось повертатися додому, було приємо сидіти навпроти Василіса, їсти й пити, вести легку розмову про все й ні про що, жартувати й розуміти одне одного за єдиним лише поглядом.

Ще з добру годину сиділи в ресторані, а повернувшись та розіклавши покупки, впали в глибокий та довгий сон.

Цього вечора не встигли прибрати, лишень переступили поріг і увімкнули світло, як повалив люд. Та якось одразу й багато. Понеслася ніч на крилах веселих...

Святкові дні й вечори минали швидко, зате були наповнені теплом, гармонією і достатком. Ніби все вони знову починають тепер, з цієї миті. Все вперше – невимушеність, грайливість, десь і колись забута закоханість.

А що вже індичка вийшла! Соковита і в міру підрум'янена, добре полита соком помаранчів і лимонів, нафарширована рисом, фаршем, родзинками, каштанами, курагою, приправлена корицею й паприкою. Мрія! Пекли цю мрію трохи не півдня, але такою має бути процедура.

Їли також три дні, та з кожним днем печеня ставала все смачнішою. Запивали духмяним червоним вином, видзвонювали до друзів, тих, хто далеко та й тих, хто ближче, але з якоїсь причини не змогли відвідати паб. Легка музика, інколи важкий рок, дружня розмова й багаття, на святковому столі на великій різдвяній таці гіркою височіють темно-коричневі меломакарони й білосніжні, ніби снігом припорошені кураб'є*. І так мило на серці, так спокійно, затишно. В цих любих стінах мирно й надійно, солодко до запоморочення. Так, мов у домі своєму.

*Традиційне грецьке печиво.

Цей дім почав витісняти у споминах Слави інший, материнський. Далекий і рідний, снігами притрушений.

А там зима. Холодна і сніжна зима в Україні. Біла, як наречена. Чиста, як сльоза. Прозора й чарівна, мов казкова царівна. Пишна й пухнаста, ніби хмарини небесні, що, здається, до землі з неба зійшли, в обійми взяли, накрили її теплою периною, аби не змерзла, до весни. То невже така непривітна зима та люта, якщо землю зігріває? А з димарів чорною цівкою темне пасмо в небо в'ється, та там і губиться, у прозорих просторах розчиняється. Не хоче зима інших кольорів. Не приймає їх на свіжозіткане полотно, береже свою працю. А он – дорога до хатини бабусиної біжить поміж кучугурами, як довгий тунель, і лише – рип-рип – під ногами... Ось і дзвіночок задзвенів, скрипнула хвіртка, і почулося дитяче, дзвінке – «Нова радість стала, яка не бувала, над вертепом звізда ясна на весь світ засіяла...». Увечері, як добре стемніє, вже могутніші чоловічі баси своєю силою і красою, урочистістю та величчю заповнять подвір'я, аж шиби затріщать: «Добрий вечір тобі, пане Господарю. Радуйся! Ой радуйся Земле, Син Божий, народився. Застеляйте столи, та все килимами. Радуйся...» Слава тихо потягнула колядку. Вона раділа. Раділа й сумувала одночасно при згадці свого українського, неповторного, майже казкового Різдва.

– Що то ти там виспівуєш? – здивовано глянув на неї Василіс.

– Колядка, – поміж співу, відповіла. – Так годиться.

Її голос, глибокий і рівний альт, вправно ступав на ноти, виростав. З грудей виливалася сила мелодії й заповнювала собою будинок. По завершенню Василіс, як годиться, подякував та пригостив печивом. Слава повела ще одну колядку, а далі розказувала, як святкується Різдво в Україні, зокрема в її тихому, прикарпатському містечку й бабусиному селі. Про святкові дванадцять страв, про смачнющу кутю, про Ірода і Маланку...

Останній вечір в «On the road» таки настав, глянув несміливо, але насуплено у Славині очі. Завтра її вже тут не буде. Мов лише вчора їхала сюди зі щасливим щемом та шаленим стуком на серці, а вже й назад пора. До її одноманітного, запрограмованого життя. Де одна радість – дитячі усмішки. А отаких скрипучих і болючих вечорів повернення та приїздів ще доведеться пережити немало.

Майже одночасно з родиною Алексіу Слава ступила на поріг їхнього великого дому. На неї посипалося стільки емоцій, вражень, щебету й галасу двох дітей, що, здається, всьому гамору та гуркоту рок-музики змагатися з ними було недоречно. Нефелі тягнула її в один бік розглядати подарунки, а Одіссеас – в другий. Справжнє поле дитячих насолод розпростерлося в салоні, біля новорічної ялинки. За кілька хвилин пороззявлювані й порожні отвори пачок валялися всуміш із клаптями кольорового паперу та листівками поздоровлень. Все це – в супроводі сміху та криків. Слава розгубилася спершу від такого вибуху емоцій, та мало-помалу почала вловлювати ритм і входити в одну з ролей вистави. Щасливі ці діти.

Ще довго тягнулася церемонія огляду подарунків, що дісталися всім, зокрема й Славі. Нефелі із завзяттям взялася до традиційного жіночого спорту – приміряти, крутитись перед дзеркалом, кидати на інших запитливі погляди – «ну як?» і прямувати до наступного вбрання. Зупиняти її було марною справою, та то не біда, скоро школа-садок, тож хай викручується. Доки не впаде.

Занурившись із головою в турботи буднів, Слава лише першого вихідного згадала, що пора би подзвонити Фотіні. Набирали її номер з Василісом, та марно. Ні вдень, ні ввечері ніхто не відповідав. Тож умостившись зручно в Дарини на канапі й посьорбуючи ароматний чай, заодно обмінюючись враженнями від проведених свят, подумала вона про Фотіні. Телефон був поряд.

Після довгих гудків, коли дівчина зібралася було відкласти слухавку, почувся нарешті хрипкий і заспаний голос.

– Не-е-е....

– Фотінуля! Я тебе розбудила? То вже прошу вибачення!

– О-о-о, які люди! Де ти пропала?!

– Це ти десь пропадаєш, дзвонимо тобі всі свята, та тебе вдома, вітре, хіба знайдеш? Зі святами й іменинами заодно!

– Дякую! Тебе також. І що, якби не свята, то й не згадала б мене? – з докором, але й жартома спитала Фотіні.

– Згадувала не раз, та все рукам до телефону не добратися, – виправдовувалася Слава, – може, я потурбувала тебе все таки, то передзвоню пізніше...

– Ага, щоб знову за руками діло стало? Та ні, вже говори! Пора й мені підніматися. Що нового, як свята з моїм хорошим другом провели?

– Провели чудово, літо згадували. Знову Василіс не проти мати тебе в пабі... А так, то я вже в Афінах...

– Де в Афінах? – не розуміючи, перепитала Фотіні.

Слава розповіла їй коротко свої новини, а більше залишили на неділю, коли зможуть поговорити віч-на-віч.

Проживала Фотіні в районі Зографу, звідси було рукою подати до корпусів університету. Гуртожитки, а чи цілі студентські містечка, як то було звично для Слави, тут якщо й мали місце, то в дуже малій кількості. Та й, либонь, вважалися непристижними через відсутність зручностей та комфорту. Люди себе в цьому грецькому світі шанували й любили.

Фотіні зустрічала Славу ще в піжамі, навіть каву не ставила. Кава хоче доброї, душевної розмови. А їм обом є про що говорити.

Помешкання мала невелике, проте затишне, з якоюсь особливою аурою. Контрасти в кольорах, поміж стінами й занавісками, диванами й подушечками, котрих була неймовірна кількість, найрізноманітніших розмірів і барв. Дивні килимки на долівці, люстро на темно-синій стіні вирізнялося рамкою яскраво-червоного проміння, що розліталося, як важкі пасма волосся від ясного, скляного лику. Під люстром – велика срібляста таця, повна червоних свічок різних розмірів. Чудернацькі торшери в кімнатах, одна з яких служила дівчині спальнею, а інша поєднувала салон і кухню. Над продовгувастим і подвійним дерев'яним столиком в салоні звисало на ланцюгах кілька ліхтарів різної форми.

– Дивне в тебе житло, – зауважила Слава, роздивляючись, – точніше, інтер'єр.

– Подобається? Бо не всім до смаку. Та я створила його для себе.

– Я просто вражена! Тільки трохи незвично. Ніби потрапила у східну казку до таємничої Шехерезади, котра ось-ось почне розповідати казки.

– Ну, спочатку свої казки розкаже гостя, – підморгнула їй Фотіні, - а я покладу каву. Падай, куди тобі приємніше, вкладайся зручніше і все-все, підчисту!

Слава почала з того, як і чому прийняла рішення вирушити до Афін. Згадала про останню розмову з Василісом, потім про роботу й дітей, а далі довелося повертатись на самий початок їхнього з Василісом знайомства. Це, останнє, особливо заінтригувало Фотіні.

– Оце тобі й казочка... Нічого так. Можливо, це ще одне пояснення тому, чому Василіс уникає шлюбу з тобою. Вся справа в чоловічій гордості, бо то штука вразлива, знаєш. Всі ж, напевно, знають цю історію.

– Та знають. Але не розумію, яка різниця, якщо живе зі мною. Хіба не одне й те саме, що одруження?

– Для когось, може, одне й те саме, і навіть геть незначне. Але не для нашої провінції, хоча й там не все однаково, багато від людини залежить.

– З того, що я знаю про Василіса і його погляди, то не надто він вважає на суспільні думки.

– Так само це зрозуміла і я, – погодилася Фотіні. – Та є ще й внутрішня погорда чи самолюбство. Але можемо «покопатися» в ньому і у інший спосіб, – підморгнула до Слави.

– Астрологічний?

– Авжеж! Години народження, щоправда, не маємо, але й за допомогою космограми про щось довідаємось.

Фотіні підвелася з канапи й пішла у куток до комп'ютера. З легкістю клацнула кілька разів по клавіатурі, відкрила астрологічну програму. Перед очима з'явилося магічне коло з різними позначками на ньому й геометричними схемами різнокольорових ліній. Почала.

– Для більшої ясності, як я вже згадувала, потрібна година, тоді буде зрозуміло, у якій сфері життя проявляються ті чи інші енергії, а так – прочитаємо емоційно-психологічну характеристику та певні можливості людини. Свою годину знаєш? – спитала у Слави.

Слава стенула плечима:

– На жаль, ні. Спитаю в мами. То що ж ми тут бачимо?

– Перед нами – космограма Василіса. Оце, – навела стрілкою – знаки Зодіаку, ці значки – планети в них розміщені, лінії поміж

планетами – то планетарні аспекти*. А ці відсіки червоними лініями – дома гороскопу, якого в нас нема, тож не будемо звертати увагу.

– Ого, стільки всього! І як в цьому розібратися?

– У всьому можна розібратися, маючи певну інформацію, знання та бажання опановувати це методично та виважено, крок за кроком, по цьому чудодійному колу.

– Нотний стан мені нагадує, – зауважила Слава, – також лінії і купа значків. Якщо не вмієш їх прочитати, то здаються незрозумілими ієрогліфами, а щойно почни вивчати, то помалу з-під пальців виринає мелодія. Та все складніша й багатша.

– Ось-ось, доречне порівняння, – погодилася Фотіні, – і з цього стану ми прочитаємо мелодію людини, почуємо, наскільки ця мелодія чарівна, особлива і неповторна, незважаючи на деякі схожі мотиви. Наскільки одна – романтична, інша – бурхлива, ще якась – грайлива, то дзвінка та щира, весела й жартівлива, а то – обережна й стримана. Ще котрась – приховано-таємна. Але в кожної буде своя унікальна риса і забарвлення.

– Чомусь інтуїтивно вірю в цю науку!

– В астрології найперше потрібні знання, логіка, до них – інтуїція, як ти вже згадала, але сліпа віра тут не пригідна. Ти говорила про нотний стан, його винайшла людина для запису і передачі музики. Музика – то голос Творця в людині. Та має значення, хто може почути, пропустити її крізь себе і передати матеріальному світові. Так і з астрологією, не всім вона одинаково зрозуміла й доступна. До речі, великий містик Піфагор досліджував рух планет і магію чисел, які пов'язав з нотами і винайшов Октаву, а вже набагато пізніше Гвідо д'Арецо записав ці ноти як нотний стан, тоді ще на чотирьох лініях. Так стало легше розповсюджувати, розуміти й читати музику. Якщо музика, як голос Бога у людині, записана нотним станом, то сама людина, котра теж – творіння Неба, записана ось таким чином тут, на цьому магічному колі. Мова астрології – то мова символів, а фундамент її – це точні математичні розрахунки руху й позиції планет.

*Взаємозв'язок між планетами. Геометричні кути між ними в 0, 60, 90, 120, 180 градусів.

– Виявляється, все можна десь записати, а потім прочитати й зрозуміти.

– Отож. І ми постараємось «зрозуміти» Василіса, а далі й тебе. Якщо хочеш, – хитро глянула на Славу.

– Питаєш?!

– Почнемо з Сонця, тобто з самого Еґо людини, її енергії, її особистості. Це Сонце в Близнюках, а разом з ним і Меркурій – мислення та контактність. Тобто як Близнюку йому важливі контакти, спілкування, інформація, нові друзі, з якими легко й просто порозумітися. Досить рухливий і непосидючий, повітряний та легкий. Проблеми чи проблемне спілкування – то не його козир. А ось і Місяць наш чудовий, в Водолії!

– А чому чудовий?

– Бо зрозумілий й близький мені, я ж за Сонцем Водолій. Місяць – то наші емоції, внутрішні відчуття, підсвідомість, інтуїція, а також – сім'я, ставлення до сімейного життя, мати, а в жінки – саме материнство. Тож бачимо, що у Василіса свідомі Сонячні енергії і підсвідомі енергії Місяця перебувають у стихії повітря.

– Так і є, – підхопила Слава, – вітряний, перемінний, непостійний, невгамовний.

– У тебе, бачу, незле виходить, – зауважила Фотіні, – а ще – ненадійний, дещо поверхневий, ну і надто внутрішньо незалежний, навіть бунтівний, холоднуватий у прояві емоцій, але дружній з людьми. Дружба для нього існує й поміж чоловіками та жінками, щоправда, легко може перейти в такій дружній атмосфері до сексу.

– Ага, знайомі мотиви, – кивнула головою Слава.

– Отож, навіть із двох світил можемо дійти певних висновків щодо характеру людини. Та маємо й решту планет, з них Марс і Венера в Раці. Це вже дещо говорить про його потреби власного дому та сім'ї. Дім – то фортеця, де можна відгородитися від всього світу. Нелегко виносить свої почуття на поверхню, швидше через недовіру. Надто чутливий, а також легко ображається і тримає образи довго, дратівливий та вразливий, агресію може використовувати як самозахист. Це Марсіанські, хворобливі реакції в Раці, бо не його то стихія – вода. А щодо Венери, то дає вона велику любов до власного дому, особливий зв'язок з

матір'ю, не обов'язково позитивний, досить сентиментальний, але для щастя в шлюбі така Венера не дуже сприятлива, – глянула обережно на Славу, – жінку за Венерою шукає – м'яку, чутливу, турботливу...

Слава зітхнула:

– То не я...

– І це ще не все.

– А ти вже й так багато сказала, навіть того, чого не бачила в ньому ніколи, і знаю про те лише я.

– Здогадуюсь. Та де і в чому все проявиться, сказати неможливо, бо нема гороскопу.

– А як можна побачити ці доми в дії? – спитала Слава.

– Оскільки твоєї години не маємо, то глянемо для прикладу мій гороскоп.

Фотіні ввела дані й програма висвітлила вже іншу карту-схему.

– Це я! Будьте знайомі!

– Дуже приємно! А тепер розказуй, що це за «ти»?

– Дещо тобі вже відомо, наприклад, моя любов до подорожей, до всього нового, незвіданого та незвичного. То енергії Сонця в Водолії і Стрілецького Місяця, що в п'ятому домі гороскопу. Окрема мова про мій восьмий дім, – окультизму і ризику, сексу і смерті. Суть його – постійна трансформація й перехід на вищий щабель свідомості. Смерть може бути тільки на фізичному рівні...

– Не надто приємний «будиночок»...

– Хочу наголосити, що в астрології немає чогось суто позитивного або негативного, є певні впливи й енергії. Людина повинна навчитися їх контролювати та спрямовувати в потрібне русло. Ось мій восьмий дім, що дає потужне лібідо й привабливість. Чоловіків тягне до мене, але як це використаю, залежить лише від мене. Чи не так?

– Так, здається...

– Оце «здається» – ознака невпевненості, нерозуміння, незнання. А коли не знаєш, то опираєшся на підсвідомість чи інстинкти, і якраз тут восьмий дім може нашкодити. Та коли я свідомо ставлюся до його енергій та контролюю їх, спрямовую в корисне русло, то можу мати вигоду, а не шкоду. Астрологію теж можна віднести до цього дому, тож мені корисно займатися нею навіть виключно для себе.

Енергії цього дому дають хороше управління чужими фінансами, спадщину. А один з багатьох моїх дядечків в Америці залишив мені чималу суму, бездітний був. Ось і купила я цю квартирку, і вже не залежу від батьків, хоча вони в мене небідні. А працюю, бо подобається якраз отакий підзаробіток та спосіб життя.

– Виходить, що в нашому житті є певна програма дій, але ми вирішуємо, як краще реалізувати цю програму?

– Певною мірою так. Бо є й фатальні впливи, і від цього нікуди не дінешся.

– А ці впливи можна побачити?

- Можна, є відповідні механізми, через які можна побачити фатальність гороскопу. Та чого не зможемо побачити відразу, це часу тої чи іншої події, для цього вже потрібна величезна кількість розрахунків і прогнозів. А це – час і знання.

– Як ти прийшла до астрології?

– Найперше – цікавість, та й отой восьмий дім вплинув, – усміхнулась Фотіні, – тож рано чи пізно прийшла б до неї чи інших окультних знань. У мене це проявилося рано. Вісімнадцятирічною пішла з подругою до астролога, радитись щодо любовних справ. Більше переляку дістали, аніж очі відкрили, але це ще більше штовхнуло мене до астрології, бо відчувала нутром – щось тут не так.

– А злякались чого, щось не те «нагадала»?

– Ото ж бо, «нагадала»! Звичайнісінька шарлатанка.

– І бувають же такі.

– А чому ні? Більше, ніж будь де. Та чи нема липових лікарів, адвокатів, професорів? Звісно, не всюди це проявляється однаковою мірою. І є ще така річ, як покликання. Тож людина, народжена з нахилом до лікування, буде це краще робити за того, хто цієї здатності не має, але також вчився. А здатність до будь-чого й закладена в гороскопі.

– У нас нелегко було пізнати, що таке астрологія. Зрештою, все прахом пішло, – зітхнула Слава, – ніби й не було. Різко й неочікувано.

– Це вам, простим людям, здавалось, що зненацька все відбулося. Та на все, повір мені, є причини, вони розвиваються повільно і не всім помітні. Яскравий лише наслідок, його ви й побачили. А ще є певні закони розвитку, як людини, так і соціуму, і деколи речі відбуваються так, як повинні, хоча ми думаємо, що прикладаємо до того рук.

– Ти он мала доступ до пошуку інформації, до знань, а у нас із цим непросто було.

– Скільки б заборон не накладали, людина все одно рано чи пізно відкине їх, бо вільна за природою своєю. Їй притаманна потреба пошуку, а за ним – розвитку. Пізнання та знання відкривають дорогу до волі. Але ніякій владі не треба вільні люди, навіть ми тут живемо з іншого типу «несвободами», що нав'язуються викривленою інформацією.

– Як це?

Фотіні здивовано глянула на Славу і зітхнула:

– Яка ти ще довірлива! Думаєш, що все так чудесно у нас?

– Ні, це вже я зрозуміла. Та не до кінця мені ясно про викривлену інформацію. Хоча, в країні, де я росла, все якраз від інформації залежало. Змальовувалось все так, як було потрібно партії.

– Розповім тобі дещо про мій світ. Але й сама починай спостерігати, і уже в межах іншого світу, а не того, реально-нереального, онзероудівського! Та глянемо спершу тебе?

– Уже! Пиши...

– А ось і ти, моя любко. Зараз ми твої кісточки обсмокчемо, тільки спершу замовимо піццу, бо голод про себе дає знати. Яка тобі до смаку?

– З грибочками, сиром і білим соусом.

– «Капріччьоза».

– Така я, така. Лише не маю перед ким «капризувати».

Дівчата провели разом цілий день. Говорили про життя, любов і астрологію, про новий флірт Фотіні. Здається, вона закохана не на жарт. Все у них особливе. Та й астрологічно картина відповідає дійсності. Випадковостей не буває. Це її девіз і девіз астрології.

Під вечір Фотіні почала свої приготування до виходу у світ, за нею під'їде її Адоніс. А Славі повертатися назад. Як цього дня страшенно мало!

Поки дівчина була у ванні, Слава з цікавістю розглядала її невеличку, але потужну бібліотеку. Більше було підручників, але й відомі класики – Гессе, Мопассан, Бальзак, Гюго, Уальд, Борхес, Маркес. Окремо в ряд – філософи: Платон, Конфуцій, Шопенгауер, Кант,

Ніцше, Камю, Еріх Фромм з його легендарним «Мистецтвом любити». Всього кілька полиць уздовж стін, а скільки вмісту, мудрості, знань. Скільки життя.

– Хочеш щось? – у кімнаті з'явилася Фотіні, загорнута в пишний банний халат і з тюрбаном-рушником на голові. – Ти ж читаєш грецькою?

– Так, читаю. Точніше, намагаюсь... А ти навчилась кохати? – перепитала Слава, вказуючи на книжку Фромма.

– Ні, – весело відповіла Фотіні, – коханню неможливо навчитися за книжками. Серце вчить кохати. Хочеш спробувати Фромма?

– Ні-і... Поки що втримаюсь. Буду вчитися з серця, – гірка посмішка все ж ковзнула по губах.

– А поезію?

– Так. За твоєю рекомендацією, звісно.

– Тоді запропоную нашого лауреата Нобелівської. На третій полиці пошукай, – Одіссеас Елітіс...

Слава занишпорила очима по книгах і літерах.

– Ось він, – потягнулася.

– Бери. Тільки з поверненням, бо книги частенько чомусь не повертають. І хорошої подорожі у світ грецької поезії!

– Дякую! За книжку будь спокійна, поверну. До того ж, щось нове візьму, тут є з чого вибирати.

Того ж вечора, підклавши подушку під голову й обгорнувшись ковдрою, Слава розпочала своє знайомство з Одіссеасом. Ще одним.

З цього дня й надалі його поезія стане для неї колисковою. Якось, засинаючи, зловила себе на думці, що відчуває й розуміє цей народ краще, бо відчуває мелодію слів, їх глибину й чарівність. Через них проникає у душу людини, а відтак – і в душу самого народу. Ніякий переклад не допоміг би в цьому так, як читання в оригіналі.

Наймайстерніший переклад щось втратить, оту родзинку, таку непомітну крихту, що з хліба впала. З тих дрібних крихіток складається велика, пишна, поживна, як хлібина, істинна, як цілюща її сила – душа поета. Мовою вкладає її у твір. Отим інструментом, через який пізнається глибока, загадкова й безмежна людська душа.

Вирішила твердо – вона вивчить ще одну іноземну мову, і це буде та, омріяна й еротично-манлива, – італійська. Бо, окрім душі людини, за допомогою мови пізнається світ.

Мало-помалу Слава відрегулювала свою роботу. На все мала чітко відведені години і програму, – що, де, та коли і в якій послідовності. Це дало їй можливість мати більше часу для себе, для читання. У цьому домі, на її щастя, була велика бібліотека, а також колекції різноманітних науково-популярних журналів, з яких черпала багато відомостей, а заодно й мандрувала у найвіддаленіші куточки світу. Тож найращими друзями стали для неї ці паперові, мовчазні, ненав'язливі, але ніколи не надокучливі друзі. Ці друзі – набагато цікавіші за людей, відвертіші, щиріші. Кожна книга має свій дух, кожен журнал має провідну тему, що стає його духом. З ними легко й важко, весело й сумно, та ніколи не самотньо. А оскільки давно уже не занурювалася у їхній багатий світ, давно не смакувала улюблених страв, не вирушала в подорож із їхніх білих скатертин-сторінок, то спокуса була великою. Бо нарешті! Нарешті може вільно читати ще однією мовою.

Що ж до вивчення італійської, – звернеться з цим питанням до Фотіні, а вона щось придумає.

Бачилися з нею раз на місяць або й рідше, так само і з Дариною. Справа в тому, що регулярно їздила до Василіса, а прогули відробляла. Так поменшало прогулянок по Афінах, та вони не були їй потрібні. Навчилась набиратись енергії в горах помежи маслинових гаїв, а також від милих серцю подруг. Рідко – зате якісно.

Отак незчулася, як весна прийшла, а разом з нею – приготування до Великодня. Приготування радісні. Починалися вони з думок, бо сімейство знову десь поїде на цілий тиждень. А, отже, і Слава також. Лише в іншому напрямку.

Обіцяла й Фотіні, що з'явиться в Гісьйо на свята, одночасно з Адонісом. Він у неї також рокерського духу. Тож вижене на прогулянку після зими свою потужну й швидкісну кобилку – японську «Хонду».

Свого слова Фотіні дотримала. У Великодню п'ятницю стала на дверях пабу, усміхнена та щаслива. За нею слідував високий та широкоплечий красень, з довгим, до плеч, кучерявим волоссям і білозубою, щирою, як у Фотіні, посмішкою.

Усмішками запалало все приміщення, заіскрилося гучніше вогнем у пічці, ніжною доброю хвилею огорнуло кожного, бо нема більшої нагороди життя, потрібної, як ковток води спраглому, й важливої, як подих чистого повітря виснаженому – за можливість мати людей, при зустрічі з якими усміхається серце.

Фотіні познайомила Славу й Василіса з Адонісом. Незважаючи на те, що Слава багато про нього чула, – так і не довелося їм зустрітися в Афінах.

– З чого почнемо? – спитав Василіс, опершись, як зазвичай, обома руками в барну стійку.

– Для мене – мою незмінну Бакарді-колу, – відповіла Фотіні.

– «Джеймсон», – зиркнув на пляшку Адоніс.

– Ірландські тонкі смаки! – схвалив Василіс. – До речі, і мій улюблений, та інколи для зміни смаків дозволяю собі «Туламор Дью», також ірландське. А з шотдандських в найкращій категорії – «Грантс».

– Бачу, в тебе є особиста оцінка напоїв, – зауважив Адоніс.

– А як би то мало бути, друже, стільки років з ними, – розливаючи, відповідав Василіс, – але відіграють роль і власні смаки та переваги, а ще – властивості самого організму. Я, наприклад, не можу «Бакарді» чи коктейлі, або лікери, про горілку й мови нема. Текіла так-сяк, та найкраще їх засвоює Слава, скільки б не випила, – хоч би що! А дайте їй горілку – таке почнеться!

– І що таке почнеться?! – жартівливо насупилася Слава.

– Ніби не знаєш, що? Одне говориш, якщо мовою то назвати можна, інше робиш, а куди ступаєш, то взагалі мовчу, – дошкуляв їй Василіс.

– Та що ти кажеш? Ти ще мене п’яною не бачив! – відбивалася Слава.

– Та боронь Боже від такої кари! – сміявся Василіс.

– Тож аби тебе не карати, я й п’ю текілу. Будь вдячним.

– Уявляю, що в Україні робилося без текіли, не одного нещасного зарубала!

– Ні, я лише крові покуштувала.

– Ага, десь Дракула й у твоєму селі похазяйнував!

– То ти гірська, Славо? – перепитав Адоніс.

– Не зовсім. Я з Прикарпаття, що значить – біля підніжжя Карпат, але то не заважає Василісу мене до благородної графської родини приписувати.

– Тож немало моєї випила, куди тебе ще приписати маю? – дивувався, жартуючи, Василіс.

– У такому разі маєш подякувати за регулярне випускання й оновлення крові! – тримала удар Слава. – І не болотиться. Бо в тихому болоті – чорти водяться! А ти такий чортик час від часу...

– Весела ви парочка, – сміявся Адоніс.

– Ага, – погодилася Слава, – ніколи поміж собою не нудьгуємо.

Цього вечора клієнтів було негусто, тож засиділися вчотирьох до ранку. Їм було добре разом. Адоніс виявився людиною щирою та відкритою, як і Фотіні. Та хіба могла б вона закохатися в інакшого?

Щовечора парочка з'являлася в пабі першою й покидала його останньою. Десь біля третьої, коли рух трохи спадав, Слава виходила на протилежну сторону, всідалася на високий стілець, скручувала цигарку, підсовувала поближче свою текілу й починалися розмови. До світанку...

Великодньої неділі Василіс і Слава запросили їх до себе на гостину. Слава навіть пофарбувала яйця. А в пічку заклали половину від тушки молодого козеняти з картоплею й артишоками. Все добре полите лимоном та заправлене ароматичними травами – свіжим зеленим оригано, марато, паростками часнику. Печеня вийде – пальчики оближеш! А на закуску як «спеціаліте», за приготування котрого Василіс брався сам, аби не ділити зі Славою… славу, в глибокій пательні відварював, а потім засмажував, поливаючи вином і лимоном, нутрощі того ж козеняти. Туди входили й тонкі кишечки, добре промиті і вистояні в лимонному соці. Коли Слава вперше побачила цю страву, трохи косилася на неї й вертіла носом, та щойно скуштувала після довгих Василісових благань, вихвалянь і навіть наказів, уже ніщо й ніколи не могло відвернути її від цих ласощів для справжнього гурмана.

Ще за кавою, перед тим як братися до куховарства, Василіс піднявся нагору, загримав там дверцятами шафи, чогось вишукуючи. Невдовзі те, що шукав, зносив у великому пластиковому пакеті.

– Закрий очі та простягни руку, – дав команду.

Простягнула вперед праву руку й заплющила очі. Пакет зашарудів, щось глухо зашурхотіло слідом, певно, витягуючись з упаковки, і на руку ліг невеликий, гладкий та холодний предмет прямокутної форми. Відкрила очі, не чекаючи Василісової команди. В її руці лежав чорний, блискучий мобільник.

– Вау-у! – вигукнула захоплено. – І це – мені?!

– Тобі, – відповів задоволено, – а цей мені. – Показав на ще одну упаковку.

– Дякую, Василечку мій солодкий! Тепер з тобою розмовляти буду коли завгодно й де завгодно!

– І в ліжку зокрема, – підморгнув їй Василіс. – Тобі залишається купити номер, заправити його грошима і подзвонити мені.

– А ваш номер, пане? – спитала грайливо.

– Ось зараз і закладемо картку, заправимо телефон, а заодно побачиш, що й до чого.

– Такий самий у Фотіні бачила, недавно з'явився. Може, теж подарунок...

– Номер маєш?

– Ага, в блокноті.

– Тягни й диктуй. Зараз ми її здивуємо.

Останній день своєї відпустки Слава снувала подвір'ям. Василіс заснув у післяобідню пору, як зазвичай, а їй не спалося, не сиділося, не стоялося. Внутрішній неспокій і напруга штовхали до руху, хотілось увібрати в себе якнайбільше свіжого повітря та ясного сонячного світла. Спокою від природи і лишень її солодких, пташиних голосів. Занотувати в пам'яті оті луги, заповнені квітами, що щиро раділи весні, насититись запахами троянд і калів, що розпустилися рясно на краю подвір'я. Кружляла навколо них, мов зачарована, задивлялась і розмовляла з ними, ніби то живі істоти. Але ж живі. Відчуває, що чують її, розуміють. Потім пішла на долину, вниз по дорозі до перехрестя, повернула до саду й увійшла у царство маслинове, а за ним – до помаранчів і лимонів. Починають в'язатися пуп'янки поволі, скоро все навколо заллють райським ароматом, а вона буде не тут. Як то важко – бути не тут. Бути за межами цього

всього. Свого. Милого. Рідного... Звідки це відчуття? Невже лише від її кохання до Василіса? А чи то про щось знає її душа та сказати не вміє? Та ні... Говорить, кричить. Лише Слава нездатна почути. Ця розмова з душею відбувається щоразу, коли збирається їхати звідси. Щоразу її мучить невимовна туга і спрага за усім довкола. Щоразу тамує цю спрагу, прощаючись із кожною латочкою землі, з кожним деревом і рослиною, ніби навіки. Бо що, як не повернеться?.. Бо що, як загубиться?.. Тож хай хоч у куточку серця заховає назавжди.

* * *

З кожним днем ставало тепліше. Діти в обідню пору виходили з автобуса розпашілі й червоні. Одіссеас часом навіть мокрий.

– Що то ти робиш, Одіссеасе, такого, що з тебе аж капає? – питала Слава, дивуючись.

– Футбол... – змучено відповідав малий.

– Не тільки це, – додавала Нефелі, – він ще товче своїх друзів!

– Не друзів, а супротивників із другої команди, – розлючено виправляв її Одіссеас.

– То ти забіяка! – вигукувала Слава, ніби дивуючись. – А що вчителі на це кажуть?

– Розтягують їх, що ще? – відповідала знову Нефелі. – А сьогодні пані Софія сказала, що зателефонує батькам. Ото вже порадіють за синочка! Чекай, Одіссеасе, серйозної прочуханки!

– Подумаєш, – зверхньо відповідав малий, – налякали!

Знову пообіді виходили до парку або в сад, їздили з бабусею Елевтерією на морозиво або на каруселі. Вона жила поблизу моря, на набережній в районі Фаліро. З вікна її просторої квартири виднілося безмежжя морського простору, а в добру й чисту погоду – острів Егіна. Звідти вона була родом. З настанням тепла Елевтерія іноді возила їх до себе. Кілька дитячих майданчиків розташувалося просто на піску біля моря, тож малечі було достатньо простору для забав, а дорослим – певний спокій біля шурхоту хвиль. Це було особливо приємно й необхідно після напруженого, конвульсивного ритму міста. Щоправда, понад морем пролягала автомагістраль, тож шум не припинявся й тут, але з протилежного боку все ж була певна компенсація. Приємно

проводили час і діти, й дорослі. Незважаючи на різницю у віці, Слава почувалася поруч з Елевтерією просто й легко.

Спостерігаючи за нею й спілкуючись, краще розуміла ту приказку, коли пан є паном, а коли він «з хама пан». Такі «князьки» вже не раз зустрічалися їй у житті, та не розуміла тоді різниці. Відтепер і надалі вона вже ніколи не сплутає одне з другим.

Якось на одній з таких прогулянок Елевтерія повела розмову про Славине перебування в Греції, зокрема в сім'ї її дітей.

– Як тобі? З дітьми моїми й онучатами витримуєш?

– Та ніби нічого, як бачите, уміхаюся! – щиро відповіла Слава.

– А ти б відповіла мені якось інакше? – глянула на неї лукаво Елевтерія.

– Може б і не відповіла, бо не було б кому...

– Що маєш на увазі? – не зрозуміла жінка.

– Якби мені було зле, я б у цій сім'ї довго не затрималась. Хоч я й терпляча, та силувати себе довго не можу, бо коли мені зле, то втрачаю рівновагу, а це штовхає до пошуку виходу з ситуації. У таких випадках вихід – то двері. А ще мені важливо мати свій простір, не відчувати тиску чи контролю. І тут все влаштовує, тож не маю причини бути нещирою.

– Ти теж влаштовуєш моїх дітей, бо все відбувається завжди з обох сторін. А щодо терпіння, то в житті справді не варто себе силувати, та буває й так, що інакше неможливо. Мені по господарству раз на тиждень твоя співвітчизниця допомагає, Галина, багато чую від неї. Живе й радіє з того, що дітям має змогу допомогти, а сама зсохлася вся. Світлини дітей і онучат із сумки не витягає і все розказує, розказує про них. Все знаю, що в родині робиться, та й в країні. За її словами, скрута триває, повний занепад, хоч уявити мені важко, як це... А вона тужить, силує себе і всихається.

– Краще не знати, – погодилася Слава, – та й для нас початок розвалу був неприродньо різкий, безжалісний, жорстокий. З дня на день люди усвідомлювали, що втратили. А дехто втратив багато, особливо коли збанкрутували банки й загалом країна залишилась без валюти, а люди без вкладень за ціле життя. Я особисто не встигла багато втратити, бо щойно навчання закінчила, але втратила майбутнє… Не знаю, що гірше... Інші втратили робочі місця, кар'єру, стабільність і

впевненість у завтрашньому дні, яка, здавалось, була непорушною. Тож уже здається мені, що все, що справляє враження стабільності та постійності, може розвалитися в одну мить.

– Пережили й ми важкі часи, не думай. Величезні наші діаспори в Мельбурні, Канаді, США та Європі не від доброго життя в минулому. В Нью-Йорку грецька община навіть парад проводить на День Незалежності, з національним одягом і ритмами. У мене там двоє двоюрідних братів, в одного свій ткацький бізнес, а в другого – ресторан.

– Вони прижилися там, та й, певно, на законних засадах, коли бізнес офіційний. І приїздять же?

– Звісно, – погодилась Елевтерія, – не можуть без Еллади. Щороку – тут як тут!

– І ми не можемо... А мусимо. Та й на інших ми тут правах, нелегали, – зітхнула Слава, – і на наші плечі та руки – не кращі забавки.

– До моїх слів ти прийшла. Все ж до чогось, навіть знехотя, себе змушуєш.

– Справді, змушую. Бо так деколи серце з грудей рветься туди. Туди, де подвір'я рідне й теплі мамині руки. Так шкодую за кожним своїм словом, котрим часом могла її образити. І заради чого все це? Навіщо воно мені? Й сама не знаю... В Галини он діти хоча б...

Слава дивилася кудись вбік, а голос здригнувся.

– Лише не розклейся, дівчино, – торкнулася ніжно її плеча Елевтерія, – все відбувається для чогось, і прийде час, – отримаєш відповідь, якщо вона тобі важлива. І знай, що завжди можеш прийти до мене з будь-яким питанням чи турботою, чим зможу – допоможу, або просто вислухаю.

– Дякую вам. То є великий дарунок долі – знайти в чужому світі плече, на яке опертися можна. Я це зрозуміла тут і зі мною це вже повторюється. Я щаслива, і ніяк інакше, – усміхнулась.

– Нічого не випадково, хороша моя. Добрій людині – добро на дорогу посилається. Там, де падає, – палицю подадуть, звідти, – вказала на небо, – бо що даєш, те й одержуєш.

– А чому ж тоді стільки зла в цьому світі, стільки людей підлих? І ніби не зле їм?

– Знаєш, іноді речі не завжди є такими, як видаються на перший погляд. Тай ніхто не знає, коли й кому рахунок виставляють. Багато чого мені в житті довелося побачити, за іншими спостерігаючи. Побачиш і ти, тільки тримай очі за два – чотири. Мандрували ми багато з чоловіком і помітила, що добро та зло поряд ідуть, лише не в однакових пропорціях. Де бідніші, там, здається, добріші і щасливіші, і усмішка щира на губах і очі сяють, і двері відчинені. Кубу такою пам'ятаю, хоч глянеш, – а злидні кругом! Уже у Франції шик та блиск навкруги, до якого нам далеко, достаток у кожній хаті, а на поріг не пустять, навіть не пхайся без попередження. Все заздалегідь домовлено має бути, бо у всіх обов'язки, зайнятість і перевантаження, як і тут. А на щастя й посмішку часу не залишається. Отакий парадокс...

– Та все ж коли у шлунку порожньо й діти плачуть, то не до радощів, а в достатку задоволений мав би бути! – заперечувала Слава.

– Тож кажу, парадокс. Але, бачиш, справа в іншому. Найперше – в тому, що в серці твоєму. Бо злидні то є зло, а достаток – добро, та на суто матеріальному рівні. Справжнє ж добро те, що в душі, але не приспане там, на замок не зачинене, а серцю віддане. Тому й сміються бідні, бо мають хоча б час життю радіти, знають і вагу тим радощам, бо навколо біда. А для достатку в цьому світі покрутитися варто, як білці, та все мало і мало. І ось уже достаток навколо, а душа не сміється. Завмерло, зачерствіло там. Тож важливо, аби те серце мало вільні приливи добра і любові, як у злиднях, так і в достатку, коли ні одне випробовування, ні інше не змінить його, не отруїть. Бо може тобі дивним здатися, але достаток – то теж випробовування для серця людського, як і злидні. В нестатку важливо вміти останнім поділитися, а в статках – те останнє не забрати. Людина – ненажерлива. Все їй мало і мало, тож коли стає на дорогу збагачення, легко втрачає міру, людяність, мораль, а за тим і щастя... Починає боятися всіх і всього, аби не втратити багатства, живе зі страхом в обіймах. А чого боятися має бідак?

– Хіба біди своєї...

– В тім то й річ, що боятися того страшного, з чим живеш, немає сенсу, бо звикаєш, а далі починаєш шукати, щоб тебе втішило й радіти

всьому, навіть повітрю. Отож, добро і зло переплетені міцно в цьому житті, головне, щоб не переважало те чи інше, але це найважче.

– Тобто межа поміж ними – то міра.

– Мабуть. Міра на все. Але людина повинна вміти її дотримуватись, на то їй Господь глузд дав, – постукала себе пальцем по голові Елевтерія.

– Якщо дав, – розвела руками Слава, – бо щось мало спостерігається!

Обоє розсміялися.

– Бо й у злиднях всяке буває, за кусень хліба вбивають, іншим, хто найменше здобув, заздрять. Тому все відносно і якщо маєш добру душу й відкрите серце, то чи в достатку, чи в злиднях людиною залишишся.

– Це і є головним випробовуванням життя. Не всі те знають, а чи пам'ятають. А пам'ять – річ велика, в ній початок розуміння міри закладений.

– Знаєте, я колись багато про древню Елладу читала й десь про золоту міру йшлося, чи то в Платона, чи в Арістотеля. Про її важливість у всьому. Пам'ятаю, як захоплювала мене тоді Греція. Думала, таке тут зустріну...

Елевтерія розсміялася:

– Ох, голубонько! Бач, чого захотіла?! А зустрілося лише розчарування!

– Ну, не зовсім... – скромно виправдалась Слава.

– Та облиш дипломатію. Від наших премудростей тільки пилюка на вершинах Акрополів залишилася! Якщо й ту не здуло, – сміялася Елевтерія.

– Що ж, я оговталась і звикла до цього, – зітхнула Слава.

– І це добре, коли вмієш адаптуватися в цьому світі, шаленому й далеко вже не мудрому.

– Бабусю! Бабусю! – бігла до них Нефелі. – Одіссеас знову б'ється!

Елевтерія й Слава розвернулися в бік малої, що розпашіла й червона вже стояла поряд і показувала рукою туди, де героїчний Одіссеас чубився й штовхався ще з одним героєм. До них уже прямувала матуся чи то нянька другого. Спокійна бесіда на сьогодні закінчена.

Під кінець травня у дітей закінчилась школа-садок, це був останній рік для Нефелі. З вересня вона стане справжньою школяркою, піде в перший клас, а там на черзі й Одіссеас. Нефелі хотіла до школи, але жалкувала, що не може взяти з собою своїх улюблених вихователькок. Вдома виготовляла для них пам'ятні аплікації, бо мають пам'ятати про неї завжди.

А на початку червня вся сім'я переїде у свій літній будинок на березі моря в районі Кавурі.

– Ти бувала коли-небуть на Кавурі? – спитала Славу Нефелі.

– Ні, не доводилося. Є там щось особливе?

– Аякже! – вигукнула в захваті мала. – Наш великий будинок з іще більшим басейном, де ми хлюпаємося зранку до вечора і запрошуємо наших друзів. А як набридає, йдемо до моря навпроти, воно всього в кількох метрах! І наші двоюрідні сестри та братики там поблизу живуть, отож бачимось частіше.

– А ще звідти вирушаємо на нашому вітрильнику в подорож! – підхопив Одіссеас.

– У вас є вітрильник?

– Довжелезний! – показав малий. – Звідси й аж у кінець салону! З величезними білими вітрилами. А ти попливеш з нами?

– Ну, не знаю. Якщо візьмете.

– Візьмемо, – упевнено відповіла Нефелі, – ми завжди беремо когось із собою. Місце є і допомога потрібна.

Славі, звісно, ідея подобалась, хоч новина її дещо спантеличила. Бо мала надію взяти відпустку. Вирішила розпитати про все Наталію.

Того ж вечора, коли всі зібралися на кухні за столом, дівчина почала розмову:

– Сьогодні діти повідали мені про вашу літню програму й морські подорожі, вони чекають літа з нетерпінням. І у вас, виявляється, своя яхта?

– Так, ми морські вовки! – відповіла Наталія, як завжди, з ентузіазмом. – І тебе такою зробимо! Доводилося плавати на яхті?

– Ні, жодного разу... Тільки пливла кораблем колись на Кітіру й на Елафонісос.

– Ну, то зовсім не те. Вітрильник має свою чарівність та неповторність, але розказувати – марна справа, це потрібно пережити.

Скоро матимеш таку можливість. А коли вже завели бесіду про літо, то час подумати, коли б то поїхати до нашого будинку й привести його до ладу. Цю суботу-неділю ти береш вихідні?

– Так ми домовлялися...

– Що ж, тоді на наступні попрошу тебе залишитись. Думаю, два дні тобі вистачить, аби дати там раду?

– Залежно від того, які там розміри. Триповерхову віллу мені аж ніяк не вдасться подолати за два дні.

– Не лякайся. Поверх лише один, хоча кімнат немало, зате мінімум речей. Здебільшого іграшки.

– Багато іграшок! – добавила Нефелі.

– А ще – сонця і води! – підхопила Наталія. – Бо це все, що нам необхідно літом. Подорожувати починаємо з середини липня, спочатку на яхті, а потім у серпні відвідуємо котрийсь із віддалених островів.

– А я матиму нагоду відвідати свій острів? – глянула з-під лоба на Наталію Слава.

– Звісно, – усміхнулась Наталія, – у серпні, поки ми будемо відсутні приблизно два-три тижні. Тож і ти зможеш «усамітнитись» та набратися сил до наступного року, коли ми будемо мати вже справжню школярку! Якщо, звісно, заміж не зберешся.

– Та ні, на таке не виглядає...

– Іноді хороші речі стаються зненацька, – заперечила Наталія, – якраз тоді, коли їх не чекаєш. Хоча, як на мене, то краще коли ти тут.

– І для мене! – насупилась Нефелі. – Навіщо тобі той заміж, ти ще маленька!

– Ага, – розсміялася Слава, – що маленька, то єдина правда! В школу з вересня піду, візьмеш за одну парту?

– Подумаю… Якщо лише не будеш набридати своїми повчаннями.

Тієї ночі перед тим, як заснути, Слава довго мріяла про літо. Про нові береги, куди ступить її нога. І про єдиний солодкий берег, де затримається майже місяць. А як іще вирішить приїхати Фотіні, то кращого сценарію годі шукати. В неї буде все.

Серед тижня подзвонила Фотіні, пропонувала зустріч і каву в неділю на Монастираках. Вона мала для Слави дещо. Та здогадувалась,

щоб це могло бути, але, на жаль, доведеться потерпіти до наступних вихідних. Цього разу на неї чекає будинок на Кавурі.

...Поміж роботою Славі вдалося збігати до моря. Травневе сонце припікало уже достатньо для того, щоб увігнати її у ще прохолодну воду. Скоро вона буде тут щодня. Не терпілося переїхати сюди, бо очам відкривався такий бажаний простір. Неба і моря. Вабила особлива атмосфера, коли під вечір багряний і важкий диск Сонця нависає над морем потужним ліхтарем. Розливає повсюди потоки світла, фарбує обрій, хмари і води рожевими відтінками. Занурюється помалу в темну воду, залишаючи тонку яскраву цівку понад морем. Пора ночі, пора відпочинку і сну, до нового світлового циклу...

В неділю не йшла, а летіла на зустріч з Фотіні. Місяць минув, як бачились востаннє. В сумці мала книжку поезій, – пора повертати, також була впевнена, що одержить не менш цікаву річ.

Розцілувавшись в обидві щічки, як годиться, дівчата присіли за столиком в одній з кав'ярень Аеропагіту. Очі милувала висока скеля з білосніжними стінами Акрополів. Фотіні виклала на стіл невеличкий білий пакет.

– Витягай... – звернулась до Слави.

Слава обережно зазирнула всередину, просовуючи одночасно туди руку. Спочатку вийняла невеличкий, але грубенький грецько-італійський словник, а за ним – підручник для самостійного вивчення італійської.

– Оце річ! Оце вже буде мені зайняття на все літо! – вигукувала захоплено. – Дякую! Дуже тобі дякую! Ну, і що це все коштує?

– Всі гроші. Не питай дурниць, будь ласка. А розплатишся тим, що в серпні ми будемо розмовляти мовою чарівною, як музика і мало хто буде нас розуміти... в «On the road» зокрема.

– То таки вирішила?!

– Так. З кінця червня беруся до обов'язків у знайомому вечірньому саду. Про невеличку гарсоньєру на Мавровунських схилах уже домовились. Туди й Адоніс прибуде на якийсь місяць.

– То я сьогодні маю два приємних подарунки, – зауважила Слава, – отже, маю повне право пригостити тебе кавою і до кави. В Україні беремо коньяк, але тут доречніше буде узо із закусочкою.

– У цьому не можу тобі відмовити, – погодилась Фотіні, – та дзенькну й Адонісу, хай підвалює, бо вип'ємо й почнемо до молодиків чіплятися, або ті до нас, бо вже он з усіх боків косяться.

– Хай собі! На те й очі мають, а ми маємо все те, чим ті очі можуть милуватись.

– Почув би ці слова мій друг, що б то було? – закивала головою Фотіні.

– А що, хай би чув... До того ж, про очі мова. А з твоїм другом і моїм Васильком ніхто не зрівняється, навіть мого погляду не вартує.

– Ото ще одна вірна Пенелопа! – реготала Фотіні. – Аби то так цінилося!

Слава зітхнула.

– Це вже інша тема, певно, марно на те надіятись. Та я дію згідно з тим, як почуваюсь.

– У цьому ти вже починаєш віддзеркалювати мене, а це дуже і дуже добре. Для тебе в першу чергу. Тож відсвяткуймо сьогодні те, щоб ми бачили у своїх люстрах лише прекрасне!

* * *

В будинку на Кавурі роботи було обмаль. Завдання Слави здебільшого полягало в тому, щоб тримати малечу під наглядом, нагодувати й напоїти вчасно, прогулятися до моря, якщо набридав басейн, або відвідати двоюрідних сестричок та братиків, що проживали неподалік. Та частіше за все великий гурт малюків збирався у них на подвір'ї. Цьому сприяв просторий килимок густої трави, на котру можна було падати без остраху набити ґулю, і звісно ж, теплі води басейну, хлюпання в котрих не припинялося. Ігри, вереск, щасливі й завзяті вигуки, а де-не-де – чвари та плачі закінчувались тут пізно ввечері. Дітвора мала падати з ніг сама, як снопи соломи, бо впросити їх до ліжка було марною справою. Так, ніби сон міг відібрати у них години щасливого дозволу та гранки. Діти ж бо ненаситні. Ненаситні життям і його енергією, що б'є через край.

Надвечір, коли Наталія поверталася з роботи, голова Славина була повна й набита, як материн чугунчик голубцями, а ноги

гуділи й стогнали так, що, здається, чути було той шум у повітрі поруч. Тож з радістю добиралася до своєї кімнати, аби сидячи щось випрасувати. Пральна машина гуділа тепер щодня напару зі Славиними ногами. За праскою відкривала підручник з італійської мови. Руки механічно працювали і голова теж, повторюючи й заучуючи нові слова. Ця мова виявилась легшою, доступнішою, а заодно й приємнішою за англійську. А можливо, англійська й служила опорою у вивченні італійської, бо знаходила немало спільнокореневих слів.

Європейські мови легко долаються, якщо вивчити для початку дві-три. Тут нема дивини, бо належать до єдиної мовної спільноти, хоча й розбиті на групи. Поодинокі місця займають лише грецька, албанська та вірменська.

«Ось чому мені так важко давалась грецька мова», – роздумувала Слава над відомостями щодо мов, котрі відкрила їй Фотіні.

Так, з дня на день, чи то з вечора у вечір, Слава ставала ще й «італійкою».

Бували дні, коли малечі збиралось більш ніж зазвичай, тож вгледіти одній за всіма фізично було неможливо, в цьому випадку збиралися разом з дітьми на подвір'ї і їхні няньки. Слава брала на себе куховарство. Дітлашня особливих страв не вимагала, головне – знайти те, що подобається всім. А це – макарони з фаршем, або пастиційо. Тоді смачно чмакали за столом, але й тут неможливо було їх утримати довго. Їли похапцем і набігом, аби не втратити гру. Щойно хтось першим піднімався з-за столу, за ним рухалися один за одним усі решта. Єдине, що могло втримати на місці ці пульсуючі клубки енергії, – це ніби з них змальовані, такі ж динамічні та енергійні, мультики сучасності. Де без кінця бігали, змагалися, пручалися, сварилися й мирилися, перемагали і втрачали, всякі покемони, спайдермани, бетмени і трансформери, до них під'єднувалися сучасні амазонки-попелюшки. Все це шугало й літало, кричало й обурювалось, навіть фліртувало, симпатизувало чи ненавиділо. Отож після обіду дозволено було вибрати бажану касету з мультиком, окремо для хлопчаків і дівчаток, у випадку, коли не знаходили спільної зацікавленості. І на годину-півтори всі навколо завмирали біля екрану. Дехто з малюків іноді й засинав.

Котрась із няньок мила посуд, інша – прибирала зі столу, а далі – збиралися вони, дитячі наглядачки, на веранді, пили каву й обговорювали свої проблеми. Були серед них представниці різних національностей, від Філіпін та Індії до України й Польщі, не виключно тієї ж Греції. Робота з дітьми оплачувалась добре. Слава в такі години закривалася у своїй кімнаті, схилившись над книжкою і зошитом.

Якось у червні, коли діти і Слава уже встигли покритися легкою засмагою, Димитріс оголосив їм, що на наступні вихідні вони вирушають на Егіну. Вітрильна яхта чекає з нетерпінням і у повній готовності.

– Славо, ти готова стати матросом? – спитав дівчину Димитріс.

– Завжди готова! – грайливо приклала руку до голови, – та мені там дістанеться найгірша робота.

– Нічого, хто не був матросом – той не може стати й капітаном! – сміявся Димитріс. – До того ж, будеш мати на підмозі ще двох!

– Ага, ложками махати, – погодилась.

– А ось і ні! – обурено заперечив Одіссеас. – Я з батьком стою за штурвалом! А ти навіть ще не плавала.

– А я з мамою відкриваю вітрила, – хвалилася Нефелі.

– Ну що ж, раз так, то здаюся! – підняла руки вгору. – І все що мені лишається – навчатися у вас.

У п'ятницю звечора спакували все необхідне, а в суботу зраненька, нашвидку поснідавши, вирушили до марини (стоянки яхт), на Фаліро*. Там їх чекала білосніжна красуня. Всі чекали цього, як свята, а Слава зокрема, – звідси починалося нове відкриття світу, моря і неба. Бо, як виявиться, то є зовсім різні речі – споглядання моря з берега і те ж саме споглядання моря в морі, того ж берега, скель і бухт.

Спочатку всі, хто що в силах, несли до яхти. Зупинилися перед однією у довжелезному ряду вітрильників і моторних.

Слава вичитувала назви й зупинилася очима на «Нефелодіс», перед котрою зупинився й Димитріс, поклавши на долівку трапу свій багаж.

– «Нефелодіс»... Про щось це мені говорить... – зауважила Слава, зупиняючись.

* Приморський район Афін.

– Подобається? – спитала Нефелі.

– Ага. Звучить романтично.

– Ця назва складена з імен «Нефелі» й «Одіссеас», – пояснила Наталія, підходячи ближче, – а щодо романтики, то й сам вітрильник – справжній її провідник і гідний представник. У цьому ти скоро переконаєшся.

– Прошу на борт! – урочисто звернувся до всіх Димитріс. – І прошу роззуватись.

Переклавши речі на купальну платформу, діти й Наталія перебралися на борт, а Слава з Димитрісом повернулися до автомобіля за рештою багажу. Найголовніше в такій подорожі – то питна вода і трохи продуктів для сніданку.

Задня частина вітрильника була не надто просторою, але мала достатньо місця, аби розсістися на довгих лавках по обидва боки розкладного столу. А ще два сидіння знаходились у самому хвості, справа і зліва. Біля одного з них до поручнів був прикріплений та накритий бризентовим чохлом невеличкий мотор. Використовували його для надувного човна, що був закріплений під щоглою у передній частині яхти.

Наталія проводила невеличку екскурсію-ознайомлення для Слави у внутрішній частині. Сходинками зійшли вниз і опинилися в просторому салоні з невеличкою кухнею. Умивальник, холодильник, газова плита й духова пічка, шухляди й шафи для посуду та харчів. Навпроти – двері в досить простору лазничку та вбиральня. Дві інші каюти, з великими двохспальними ліжками та шафами для одягу, були розміщені в задній частині. В одній з них, навпроти кухні, оселилася Слава, а в сусідній – Нефелі й Одіссеас. В носі яхти, – ще одна простора каюта з окремим туалетом, для Наталії та Димитріса.

Вся внутрішня частина була покрита деревом, кілька дзеркал створювали враження простору та подвійного об'єму. Великий розкладний стіл посеред м'яких, темно-синіх диванів. Штурманський столик праворуч, а над ним – навігаційні прилади.

Поки капітан налаштовував яхту до плавання, Слава розіклала речі на місця і вийшла на палубу. Коли все нарешті було готово, підняли трап, віддали швартові і на легких оборотах двигуна м'яко

почали висуватися з ряду. Наталія, а за її прикладом і Слава, пройшлися по всій довжині корпусу, закидаючи всередину прив'язані до поручнів м'які пластикові подушки. Служили вони охороною й застереженням від пошкоджень самих боків яхти, коли вона заходила в порт і швартувалася поміж інших.

Невдовзі вийшли у відкрите море і додали оборотів. Швидкість була невеликою, загалом при моторі можна було досягти до восьми вузлів. До Егіни їм знадобиться до чотирьох годин за такої швидкості. Цю відстань швидкісна моторна яхта долала за три чверті години, як не менше. Та справа в тому, що ці два типи яхт мають свою життєву філософію. У моторної – то швидкість і могутність, комфортність та заощадження часу, а разом з тим і страшенний шум від потужних моторів, що несуть її стрілою понад морем, залишаючи позаду грандіозний шквал білосніжної, збитої в піну хвилі, малюючи широкий пишний хвіст на поверхні води, як комета на небесному полотні. Зате вітрильнику притаманна м'якість та безшумність. Все, що чується, це шурхіт води, що обтікає корпус. Все, що відчувається, – подих вітру, ніжний а чи шалений. На вітрильнику слухаєш море, вловлюєш кожен порух його могутнього тіла, вбираєш, як гумка, в себе простір. Тихо навкруги і така ж тиха, принишкла поверхня морська… штиль. Та ближче до полудня, коли Сонце запалахкотить на все небо, почне палити і пекти несамовито, тоді й жвавіше дихне вітер, ніби розбуджений нестерпною спекою, сколихне море й відчайдушно пожене хвилі. То вітер поспішає на допомогу всьому живому, несучи якщо не справжню прохолоду, то хоч іллюзію свіжості. І ось тоді розправить свої величезні, білі крила понад морем гордий витончений птах! То не чайка, то «Нефелодіс». Легко й невимушено, як балерина, торкається хвиль, здається, здіймається над ними й ковзає, біжить впевнено навпроти вітру, змагається з ним, живиться ним, радіє йому. А разом з ним – команда з п'яти веселих людей.

Вітрильник – то насолода і один з найвишуканіших видів романтики. То найкращий з винаходів, за допомогою якого людина може випробувати себе. Місце для тих, кому пригода й Природа – найбільша радість і задоволення. Для тих, кому кохання – то пізнання себе, і вони кохаються. Кохаються з морем та простором, з вітрами й

штормами, з вітрилами й штурвалами. Втриматись на гребні, відчути вітер, зловити його й бути з ним заодно, усвідомити себе єдиним зі стихією, а разом з тим – не слабшим за неї. Відчуття тут тонкі й загострені, майже голі. Душа в пориві блаженства летить поміж вітрів, єднається зі стихіям,в абсолютному затяжному екстазі. Це – чаклунство, магія й містика. Хто раз дозволить собі захворіти цією вітрильною хворобою, той залишиться залежним від неї назавжди.

За якусь годину Димитріс повідомив команду, що пора розкривати вітрила. Діти чекали цієї миті з нетерпінням, а Слава з цікавістю. Ця цікавість переросла в захопленість, що заповнювала груди та здіймалась над морем разом із тріпотінням шляхетних вітрил.

– Ну, як враження? – питав її Димитріс.

– Це грандіозно! Таке відчуття, мов сама розправила крила.

– Так і є. Вітрильник дає людині відчуття польоту, не піднімаючись у небо. Для мене це навіть краще, бо маю одне й друге. Сподіваюсь, це буде важливим і для наших дітей.

– Коли ростуть із цими відчуттями, то вже не зможуть обходитись без них.

– Хочу вірити. Перший свій вітрильник я одержав у спадок від свого діда. Та з часом довелося з ним попрощатись і це уже третій, ще новенький.

– І вирішили назвати його в честь наших морських вовченят! – додала Наталія, а вовченята вдоволено закивали носиками.

Вітрила щасливо затріпотіли, прикувавши до себе погляди. Слава вмостилася зручно на одному з сидінь у хвості, а поруч неї втиснувся й Одіссеас. Звідси видно було всю передню частину вітрильника, а разом із ним – безмежність.

– Ну що, Славо, – мовила Наталія, – ми ще вигуляємо тебе наступного літа?

Слава усміхнулась і кивнула на знак згоди.

– Якщо б це не вдалося вам з якоїсь причини, то «Нефелодіс» попрацювала на вашу користь. А з такими матросами не то що у воду, уже і у вогонь не страшно!

– Бачиш, як міняється враження! Думала, марно хліб жують?

– Та вже! Вік живи – вік учись, – кричала проти вітру Слава.

– Тату, тату, відпустимо ще вітрило? – просив Одіссеас.

– З посиленням вітру відпустимо й вітрило, синку!

У морі вони були не одинокі, неодноразово їх обганяли, пролітаючи, як буревії, потужні моторки. Також вітрильники величезних розмірів.Такі використовували не одну щоглу, а дві або й три, а то й усі п'ять. Під повними, роздутими вітрилами, як лебеді-красені розсікали хвилі. Немов чаклунки, не відпускали від себе напруженого погляду. Слава прикипіла до одного з таких, що рухався з боку Егіни в іншому напрямку.

– Красень, правда? – вловила її погляд і думку Наталія. – Кажуть, що нема нічого чарівнішого за жінку, що танцює, коня, що біжить і чайного кліпера під усіма вітрилами.

– Мабуть... – тільки й видихнула Слава.

Протягом наступного місяця вони ще не раз відвідають Егіну. А в середині липня почнеться їхня романтична, всім вітрам віддана мандрівка по Іонійському морі. Почнуть її з острова Керкіра.

Слава пливла на Керкіру кораблем на день раніше. Справа в тому, що сім'я Алексіу вирішила летіти літаком, і поки з'являться всі, вона мала прибрати внутрішню частину яхти. Зважаючи суто на економічні питання Димитріс здавав вітрильник в оренду.

Щоб дістатися вітрильника, що залишили у величезній, супермодерній марині острова, Славі потрібно було проїхатись автобусом з одного його кінця в інший. Подорож була насолодою, як морем, так і суходолом. За вікном простягалися мальовничі пейзажі гір і долин, сади цитрусових та оливкових дерев. Гаї сосен, евкаліптів, платанів і кипарисів. Залитий буйною зеленню, щедро посипаний квітами, відгороджений високими скелями від моря й вітрів в одній його частині, а в іншій – заручений із довгими, світлими піщаними пляжами, що вінчалися коронами смарагдових вод, острів, – скидався на рай. Недаремно Посейдон, по вуха закоханий у німфу, що носила ім'я Керкіра, викрав її та оселив отут. Красу посеред краси. З тих пір носить її ім'я. З тих пір не вщухає на ньому веселий танок квітів та ароматів. З тих пір плекає своїми ґрунтами численні види маслин, дарує людям найрізноманітніші відтінки троянд.

Все це Слава поки що споглядала з вікна автобуса та наступними днями в неї буде достатньо можливостей доторкнутися до того руками.

Марина на Керкірі знаходилася в районі Гувія, одна з найбільших в Греції. На її території розташувалась парковка для автомобілів, супермаркет, душові кімнати і туалети, кав'ярні та готель. Все необхідне людині, у кишенях якої не вітер гуляє. Слава шукала номер ряду, де на неї чекав «Нефелодіс». Йшла по безмежному густому лісу високих щогл – шхуни, бригантини, фрегати, кечі, йоли... Скільки їх тут?!

Порівнявшись із вітрильником, вийняла телефон і набрала номер людини, котра мала відкрити їй яхту. Набігав легенький вітерець і чайки, перекликаючись поміж собою, залишали в повітрі хрипле й тонке «кря-я-я...».

Уже ввечері, лежачи під щоглою, вслухалась у хлюпання води за бортом, вдивлялась у мерехтіння зірок, насолоджувалася самотністю. Їй подобалось бути одній, сам-на-сам зі своїми думками. Тільки з тишиною і простором. Без людей. Такий стан – то втеча й воля. Їй бракувало п'янкого відчуття волі, коли можеш розчинитись у безмежжі та увібрати його в себе. Заповнити собою все, не порушуючи при цьому навколишньої гармонії. Бракувало й Василіса, дивним чином свою волю й неволю пов'язала з ним. Летіла думкою до нього, десь там він, в «On the road»... годину тому розмовляли. Фотіні також там, скоро буде й вона. А поки що – ніч і небо. Думка від Василіса мандрує до безмежжя вгорі. Все глибше й глибше. До того, хто створив це чудо.

Де він? У якому куточку чарівному? В якому сузір'ї, в котрій Галактиці? Далеко чи близько? А чи й зовсім поряд? А чи в ній самій його частинка схована? Губилася поглядом серед зірок, занурювалася в них, як тоді, в дитинстві та юності. Це ж скільки потрібно фантазії й натхнення, аби сотворити оцю безкінечність. Мільйони галактик та мільярди зірок-діамантів! Розсипати їх по небу, ніби недбало, мимоволі, і разом з тим надати неповторної форми та схеми кожному сузір'ю. Розсипати, дозволити їм жити, дарувати світло й тепло. Дозволити розвиватися, рости, багатіти, старіти й помирати. Майже як людям...

Зорі. Далекі й одинокі у своєму безтямному, таємничому сяйві. Далекі від очей, але для цих очей – не самотні. Вони – одна велика

родина, один народ, безкінечне поселення на темно-оксамитовому тлі Всесвіту. Поселення, засноване Великим Незнайомцем. Змальоване його вправною рукою, що виймала фраґмент за фраґментом кожну зорю зі своєї уяви, формувала системи й галактики. Вибирала кольори й образи, подібні та відмінні між собою, та й переносила їх на темне, порожнє полотно. Полотно талановитого художника, – цей Всесвіт. Найвищого Генія.

Он стоїть Він, перед темною пусткою, а поряд – палетки кольорів та різноманітність пензлів. Піднімає руку й бере один, вмочує його в котрусь із фарб і робить перший штрих. Знову і знову. Помалу, з нічого з'являється щось. Крилатим птахом Часу починає летіти ще несміливо темними просторами, створюючи порух. За ним – подію та місце події. Одне з іншого, попереднє в наступне. За думкою – дія. За нерухомістю – порух. За духовним – тілесне, живе. В живому – своя думка, а за нею – дія. В живому – серце, а за ним – бажання. В живому – Душа, а за нею – Вічність. З вічності – у вічність. Безперервний, безкінечний коловорот.

Цей геніальний художник, цей Абсолютний Творець у своєму творінні залишив усього себе, – свій біль і радість, любов і ненависть, гнів та невимовну ласку. Вся його сутність – в його безсмертному, постійному та змінному, зрозумілому й незбагненному Творі.

Прокинулася Слава досить рано, але не підвелася відразу. Приємно було ще трохи поніжитись у колисці, котрою робилася яхта під подихами вітру. Десь поряд чулися голоси. То, певно, хтось готується до відпливу. А сімейний екіпаж цієї яхти прибуде близько полудня. Тож є час навіть позасмагати, відкрити уроки італійської. Але перед тим слід би піти до найближчої кав'ярні, взяти велику порцію кави і чогось смачненького на сніданок.

На ніч команда «Нефелодіс» припаркує вітрильник під високою скелею, на вершині якої погордливо здіймаються вежі старого замку. Спустять на воду надувного човна та відправляться до берега, на прогулянку центром острова. Вийдуть через замкові тунелі та арки, через мости понад охоронними каналами, до великої площі. Очам відкриється море різнокольорових троянд на величезних клумбах, таке ж море дорослих і дітей, що снують туди-сюди, сидять на лавках,

п'ють каву в кав'ярнях, вечеряють у тихих атмосферних ресторанчиках. В одному з таких, у склепінчастій галереї, присядуть і вони.

На архітектуру міста великий вплив мали венеціанці, тож все тут нагадувало більше Італію, аніж Грецію. Старовинні італійські палаццо та католицькі церкви, строгі фасади будинків вісімнадцятого сторіччя. Тут кожна епоха залишила по собі слід і кожна нація, що час від часу володіла островом. Володіння переходило від одних до інших. Від венеціанців до французів, а відтак до англійців. Та й тепер Керкіра залишалась улюбленим місцем відпочинку як італійців, так і англійців. Слава все намагалася зрозуміти, якої мови чує більше – італійської а чи грецької. Сучасність тут переплелася подвійним ланцюгом із минулим, гості острова з його господарями, чужі зі своїми. Запахи парфумів – із запахами квітів та барвами вечірніх туалетів, високі підбори з хитросплетіннями легких сандаліїв. Світлі обличчя й обличчя темні, мови й діалекти, сміх і вигуки, дитячий плач і стукіт кінських копит у такт із легким поскрипуванням коліс екіпажів.

Скидалось все це на величезну стоянку перелітних птахів, що присіли в цьому місті на вечірній відпочинок перед довгою дорогою, кожен в своєму напрямку. І зранку розлетяться хто куди. А Славу «Нефелодіс» понесе до Паксів і Антипаксів, де пропливуть по довжелезному каналу поміж зелених берегів, переночують іще одну ніч, а далі вирушать на міфічну Ітаку. Оточена вона з усіх боків високими поодинокими горами- острівками, що, здається, виринули у шаховому порядку з морського дна, щоб захистити прекрасне місто від зайвого ока. Величезна бухта була вщент заповнена вітрильниками й скидалась на плавуче місто. Сонце помалу осідало за одну з вершин навпроти і омивало своїми багряними променями будинки та човни, накидало на все земне рожево-сизо-блакитну прозору вуаль. Занурювало людські очі у світ, де губилася межа реальності... Звідси за два дні вирушать на Кефалоню і Левкас із його білими пляжами та зеленими, як смарагд, водами. А на завершення – Закінф.

Після казкової мандрівки Слава ще тиждень побуде з малечею на Кавурі, підготує їх у дорогу і сама, зі щасливим стукотом у грудях, полетить до Василіса. В Мані.

Знову...

Втеча – солодка. Дорога – бентежна. Подорож – забуття. Це літо було багатим для Слави на все, але дорога в Мані залишалася завжди чимось особливим.

Василісові очі горіли. А як їм було не горіти? На високих підборах, що підкреслювали стрункість засмаглих ніг, в коротеньких шортиках Слава дріботіла до нього. В білосніжній повітряній блузці, з вигорілим на сонці волоссям, що шовковими світлими пасмами спадало на ледь оголені плечі, з білозубою посмішкою та грайливими бісиками в очах, порівнялася з ним.

– Ох-ох, ох! Я мав би боятись? – примовляв смачно оглядаючи Славу.

– Розслабся, кусатись не буду...

– А мені от здається, що я тебе таки вкушу. Або, точніше, з'їм...

– Зголоднів, вовчику-братику?

– М-м... – замуркав Василіс, – апетит нагуляв не гірше за вовка! А тут ще така лань на моїй дорозі.

– Для початку незле було б угамувати спрагу, бо в дорозі не п'ю з відомих причин, і в горлі пересохло.

– Вгамуєш, і спрагу, і голод. Нас уже чекають.

– Хто?

– Не здогадуєшся?

– Фотіні й Адоніс, – відповіла впевнено.

Василіс кивнув головою на знак згоди. За кілька хвилин вони вийшли з автомобіля і попрямували до узері.

Парочка сиділа біля самого моря і Фотіні кидала щось у воду, певно, хліб рибкам. Сиділа спиною до дороги. Вловивши погляд Адоніса, спрямований до Василіса і Слави, повернула голову теж. Закивала, сміючись, і підвелася назустріч.

– О-о, che bella! Amica mia!.. Come un angelo meravilioso!.. Come sta* ?

– Bene, bene**... Чао Андоні! – привіталася з Адонісом, намагаючись тримати тон та інтонацію, як того вчила Фотіні. Італійська мова – то ще й жести та погляди, легка грайливість і театральна емоційність.

---

*О, яка красуня! Подруга моя! Як янгол, прекрасна! Як ся маєш? – *італійськ.*

**Добре, добре. – *італійськ.*

– Бачу, ти чудово провела час, подорожуючи?! – Фотіні оглядала подругу в захваті, продовжуючи розмовляти італійською.

– Отже, буду всім рекомендувати такий спосіб відпочинку. Вітрильник! Як непокірний буревісник…

– Що тут відбувається? – спитав Василіс Адоніса. – У мене видіння? Ще ніби й не пив! Де ми підчепили цих туристочок? А чи я пропустив якісь епізоди?

– Ти ще втратиш увесь сюжет, як будеш ловити ґав, – перейшла на грецьку Фотіні, киваючи при цьому на Славу.

– Та це не просто сюжет, це цілий серіал! – сміючись, відповідав Василіс, закручуючи вус, майже як український козак.

– І цей серіал тобі не набридає, а чи мені здається? – продовжувала Фотіні.

– Гм... Залежно від епізоду.

– А, то ти хотів би одноманітного й незмінного? – втрутилася Слава. – Надто нудно вийде, так і на вимикач натиснеш!

– Ого! Я вас двох не потягну! – замахав руками Василіс. – Краще братися за узо, може, додасть мені натхнення і сил до боротьби зі злом.

– Хто це тут зло?! – грайливо обурилася Фотіні. – До тебе такий Янгол завітав! Золотоволосий, блакитноокий!

– Ага! І від своєї святості геть чорний, аж припечений! Ніби в смолі його купали та на вогні підсмажували! – реготав Василіс, а з ним і Адоніс.

– А зовсім ні! – заперечила Слава. – То очищуючи інших від їхніх гріхів, мимоволі втрачаєш білизну та… невинність...

– А-а, зараз вони скажуть, що то гріхи чоловіків, що їм доводилося брати на свої тендітні плечі, – додав Адоніс.

– О, любий! Ти просто читаєш мої думки, – звернулася до нього Фотіні, – а ще як будеш їх підтримувати, то святість тобі гарантована!

– Як легко добитись у тебе вінка, кохана!

– Я щедра, як Юпітер. Але й вимоглива, як Сатурн... Будь обережним, бо другий не вибачає помилок.

– Вічне поклоніння красі, і ніщо мені не загрожує. – Адоніс підняв склянку, – Ямас, Богине!

– Бачиш, як усе чудово вирішує правильне розуміння речей? – беручи і своє узо, звернулася Слава до Василіса.

– Ще би! Тобі – й не сподобається! Ось випий трохи і невдовзі побачиш себе на Олімпі.

– Я завжди там... останнім часом, – спокійно відповіла Слава, – і роблю велику честь, сходячи зрідка до простих смертних. А їм би це варто мати на увазі і цінувати, – зробила наголос на останньому.

– Офіціант! – крикнув Василіс до хлопця, – ще одну тарілочку восьминогів, кальмарів, порцію печених крабів та смажених креветок... будь ласка.

– Все для вас, ваша милосте, – звернувся до Слави, – і будьте певні, всі ваші божественні переваги будуть належно оцінені! Все лише починається, – хитро примружив око.

Справді, на Славу чекали три чудових тижні в гурті милих серцю людей. Нерідко зустрічалися в містечку за узо чи холодним пивом, та частіше їздили до моря, вишукуючи тихі й мальовничі бухточки, де можна було уникнути людей. Василіс не раз рибалив, витягуючи з володінь Нептуна вгодованого восьминога чи червоного омара. В таких випадках наступного дня збиралися в пабі, у садку. Пекли на грилі рибину й восьминога, нарізали свіжих овочів, дещо необхідне привозили з дому і насолоджувались холодним пивом чи узо, смакували печеню. Їм не набридало разом ні вдень, ні вночі.

А далі розбігалися до сну, бо ввечері чекала робота, що для Василіса й Фотіні була одночасно й розвагою.

Слава спостерігала за Фотіні, відкриваючи деякі зміни як в її поведінці, так і в зовнішності. Подруга світилася завжди, та тепер це сяйво було якимось добрішим, рівномірним, ніжним і спокійним. То було не просто світло на її лиці. То було щастя.

Якось спитала її про це:

– Бачу, Адоніс має на тебе особливий вплив?

– Так помітно?

– Є ж у вашого народу приказка, що «кохання й кашель не приховати»...

– Справді, я почуваюсь особливо. Вперше мені так комфортно з іншою людиною поряд, затишно. Мене сприймають такою, як я є, розуміють. Присутнє відчуття ейфорії, а разом з тим – упевнено стою на ногах...

– Рада за тебе, – відповіла Слава, – можливо, це та людина, з якою зможеш пов'язати своє життя.

– Напевно. І знаєш, не страшно бути з кимось, коли розумієш, що в тебе не заберуть волю, не захочуть змінити, не будуть вимагати неможливого. І не лишень це, бо розділиш оту волю на двох і вона дасть крила. Розділяючи у такий спосіб, не відриваєш шматок від себе, а набуваєш, стаєш багатшим.

– Невже лише в єдності поглядів і цінностей щастя?

– Чому, може бути й у відмінностях. Але це тоді, коли один доповнює другого, коли один в одного вчиться і постійно потребує. А відтак – глянути на світ очима свого партнера. Так можна побачити й відкрити для себе те, що неможливо було одному. Варіантів стільки – скільки й людей. До речі, тут згадаю про синастрію знову. Отож, із появою Адоніса я почала розбирати її глибше.

– І що?

– Результати вражаючі! Справді, нічого не відбувається випадково, все чимось зумовлено, певними силами й енергіями.

– Наприклад?

– Ну, наприклад, наші Сонця в трині*, що свідчить про гармонійну течію енергій у стихії повітря. Далі, що дуже важливо, в трині наші Місяці, а це – комфорт і легкість поряд, особливо в побуті та сумісному житті. Багато гармонії, як і стимулів до розвитку. А ще – поєднання Нептуна з Венерою, такий небесний союз і земний робить казкою.

– Що ще треба в такому випадку, – зітхнула Слава, – хіба що жити свою казку вічно, летіти з нею десь за хмари. Головне, не гепнутись потім на землю грішну.

– Слушне зауваження. Тут уже буде важливим володіння вищим пілотажем, щоб уміло й безболісно торкнутися землі. Тоді не страшно буде знову піднятись!

– Виходить, для хорошої казки й небо, і земля одинаково важливі...

– Певно так, – згодилась Фотіні, – а ще те, чого найбільше потребує сама людина. Бо ж є душі, котрим ця земля надто суха й пісна, їм потрібне піднебесся, навіть якщо з висотою і обсмалить крила.

* Кут поміж планетами в 120 градусів. Вважається гармонійним аспектом.

А іншому, як не відчувається під ногами тверда основа і фундамент, то й життя уваги не варте.

– У нас кажуть – «комусь журавель в небі, а комусь синиця в руках».

– Ось-ось. Кожному важливо те, ким і чим є сам. І та людина, котра виявиться для мене щастям, для когось іншого може стати горем.

– Цікаво, в якій мірі ми з Василісом пасуємо одне одному? Бо інколи легко й просто разом, а часом – повна чортівня! Ніби все з ніг на голову перевертається.

– Нагадаєш мені в Афінах про це. Сядемо й розберемо, може, якісь кінці знайдемо.

– Що шукаєте, дівчатка? – підійшов до них знизу Василіс.

– Та хто й що загубив, – відповіла Слава, – і де є можливість те знайти.

– Знайдіть краще пляшечку текіли і розлийте на чотирьох. Бо далі почнеться робота.

Під високою стіною бару з боку дороги було чутно стук від дверцят автомобілів. Чергове висадження нічного десанту.

Час, як потяг, – тук-тук, тук-тук, тук-тук, стукотять колеса, несучи вагони в синю даль. Та на якусь мить цей потяг зупиняється, а разом зупиняються й змучені миготінням за вікном очі подорожнього. Надовго зупиняються на чомусь одному. На будівлі вокзалу чи на окремих постатях людей. І в певний час подорожній може повірити, що ніщо не змінюється на цій станції. Вона стоїть ось, непорушно, а він біжить невпинно. Вона стоїть роками й віками, а він змінюється постійно. Вона застигла в часі, а подорожній намагається обігнати його. Та все це в дійсності зовсім не так. Змінам підвладне все без винятку. І ота станція, на якій надовше затримався погляд, зміниться в часі, а то й зникне рано чи пізно. Лише швидкість тих змін буде різнитись від швидкості руху в потязі. Звісно, подорожній має вибір, може вийти з потяга й залишитись тут назавжди. Пов'язати швидкість руху свого життя з цією будівлею, тим самим створивши для себе незмінний, на перший погляд, світ. Можливо він зруйнує цей світ, або посадить в ньому сад. Можливо нерухомість набридне і знову вирушить в дорогу. Можливо, він має вибір. Як і має вибір продовжити шлях в потязі.

Та поки він вагається з рішенням, потяг життя несе його, змінюючи вокзали, змінюючи обличчя людей у вагоні, вони заходять і виходять, дехто затримується довше, дехто менше. Дехто починає сповідь свого життя, щоб відпустити минуле разом із потягом. У синю даль. А дехто лише мовчки споглядає у вікно в очікуванні своєї зупинки. Потім радіє з того, що виходить і потопає в обіймах рідної душі. А потяг рушив знову. Знову в невідомість, далі – в безкінечність. І подорожнього обіймає сум. А де ж його зупинка? Хто зустріне його на ній? Хто обійме?

Після трьох тижнів зупинки на своєму улюбленому вокзалі Слава знову вирушала в путь. Нехай не потяг чекав на неї, а лише автобус. Але дорога чарувала. Й одночасно так сумно залишати цей вокзал…

У перші вихідні поспішала до Дарини. Добре, що на зупинках життя має кого відвідати. Добре, що у своїх подорожах зустрічає таких чудових людей. Фотіні... Елевтерія... Навіть оті юні створіння, з котрими вчиться новому. Нефелі й Одіссеас. А Василіс… яка ж то подорож без нього?! Яка зупинка?..

Збіг вересень. Нарешті у жовтні домовилися про зустріч із Фотіні. Вона повідомила Славі новину, – будуть жити з Адонісом разом. Це була хороша новина. А з весною переїдуть до Франції, в Париж. Там нове місце роботи Адоніса. Така новина не могла не засмутити Славу, бо на одну хорошу й потрібну їй людину стане менше.

Тієї неділі сіли розбирати синастрію Слави й Василіса.

Перед очима вималювалася схема карти синастрії, та така насичена й заплутана, що невідомо яким чином мала розібратися в тому Фотіні.

– Так-так-так, – вдивлялася в карту, – почнемо з головних планет – Сонця, Місяця, Венери і Марса, враховуючи надалі Сатурн і Юпітер. Бачу важливий і позитивний трин поміж вашими Місяцями.

– Як у вас із Адонісом! – вигукнула задоволено Слава.

– Так, але не знаємо точної години народження Василіса, а від неї буде залежати точний градус світила, хоча залишиться в цьому ж знаці, а це вже плюс, так чи інакше. Пам’ятаєш? Місяці в гармонії говорять про емоційну сумісність, тобто ви не змучуєте одне одного в побуті. Такий зв’язок зможе витримати в часі, хоча...

– Що?

– Є одночасно напружений аспект квадратури* від твого Сонця до його Місяця. Іноді ти збуджуєш своєю поведінкою його емоції, що виливаються бурхливо. А ти не ладна зрозуміти, що й чому так раптово піднімає їхній шквал. Тобі здається, що він перебільшує і в прояві емоцій, і в проблемі, через яку вони виникли.

– Так і є. Ти ніби читаєш мої відчуття та думки. Бо іноді справді не розумію, яка його муха кусає.

– Що ж, ідемо далі. І маємо співзвучність ідей та інтересів, підживлення одне одного енергією. Велике притяжіння, майже до залежності. Сильний вплив з боку Плутона, з обох сторін. Такий вплив дає відчуття сексуальної енергії, взаємне тяжіння. Василіса таке тяжіння внутрішньо гнітить. Він нібито боїться твоєї домінації у стосунках, бо сам хоче домінувати. Хоче керувати твоїми почуттями, а це уже починає гнітити тебе, відштовхувати.

– Справді, ніби так...

– Хоча, чуттєві сторони у вас сумісні, гармонійні через ваші Венери. Тут і одинакові естетичні смаки, наприклад.

– А отого аспекту Венери з Нептуном нема? – несміливо спитала Слава.

– Нема. Хоча цей аспект не відіграє вирішальну роль. Та ось бачу велику роль його Сатурника в твоєму десятому домі статусу, тут і питання законного шлюбу чи то зміни громадянського статусу. А Сатурн і є – закон. Отже, він формує квадратуру до твоїх кармічних вузлів у першому і сьомому домах.

– Що це значить?

– Подумаймо разом. Сатурн – то закон. Також і певні обмеження, перешкоди, стриманість, строгість, повільність, замороженість. Аспект квадрату – то певні труднощі та уроки, що спрямовані на перший дім особистості, а далі – й на сьомий дім партнерських відносин і шлюбного партнера, зокрема.

– Виходить, його Сатурн хоче чомусь навчити мене, і одночасно стримує, сповільнює питання можливості шлюбу?

*Квадратура, аспект поміж планетами в 90 градусів. Вважається напруженим.

– Очевидно, хоче навчити тебе самим партнерським стосункам. Щось маєш пізнати через ваші стосунки, можливо, саму себе... Ну, а оце стримування та гальмування не знаю як довго може тривати. Досвіду в мене мало.

– Вже й так видно, куди віз котиться.

– Висновки роби сама. Глянемо й на його Вузли, що вони там зачіпають у тебе. Ось, Раху його в твоєму дев'ятому домі, сприяє тому, що Василіс розширює твій світогляд, виводить тебе за якісь межі, виступає в ролі вчителя, тут, закордоном. Цей дім і належить закордонам та виходу за межі звичних обставин. Кету його на твоїй Венері, Меркурії та Сатурні. А Кету – це те, що тягне назад, в минуле, не дає розвиватись і несе проблеми твоїм почуттям і шлюбу, бо Венера як планета відповідальна за ці сфери. Така позиція говорить і про кармічність стосунків.

– Як це?

– Можливо, ви вже зналися в минулому житті.

Слава слухала Фотіні й перед її очима блискавично виринула та мить і ті перші хвилини, коли побачила Василіса, коли почула його голос, зазирнула в очі. Щось таке знайоме та рідне відчувалось. Щось так нестерпно тягнуло бодай доторкнутися, слухати той голос, вловлювати запах. Його запах! Тілом пронеслася холодна хвиля й загуляла вихором біля серця. «Он воно що! І як це я зразу не додумалась? Та й звідки можна було здогадатись, не маючи таких знань?! Та є відчуття! Є інтуіція!». Її душа знала, вона впізнала його. Чомусь у своїх здогадках Слава не мала найменшого сумніву. Зловила на собі погляд Фотіні.

– Оптимізму щодо шлюбу чується мало. Хоча, ще раз повторю, досвіду мого недостатньо для порад. Та й Сатурн тримає довго. Стосунки ці можуть бути довготривалими.

– Й так уже три роки, – зітхнула Слава, видуваючи з себе той вихор, що закрутився в грудях.

– Тут про більше мова. До речі, ти ідеалізуєш його.

– Видно й це?! Називається, вляпалась…

Фотіні лишень плечима стенула:

– Лише зараз про це здогадуєшся? – співчутливо глянула на Славу.

– Ні, але тепер усвідомлюю краще. Ніби прояснюється, і знаходжу пояснення своїм здогадкам та відчуттям.

– Ну, і ще варто сказати окреме слово про твій сьомий дім*, – шукала очима підтверджень на Славиному обличчі, – тут іще один цікавий букет.

– Колючок?

– Ну, квітами це не назвеш.

– Продовжуй, вже якось витримаю це терня!

– Тут співіснують такі подарунки неба й гороскопу, як Кету, Ліліт і Плутон. Де Кету, там затримка і задній хід. Де Плутон, там обов'язково відбудуться якісь глобальні зміни. Він приносить страждання й випробовування, що або знищують нас, або ж трансформують, народжуючи нове й чисте на попелищі. Ніколи після такої трансформації не будемо такими, як раніше. Де Ліліт – там страх. Підсвідомий страх і комплекси, ворожість, ревнощі, заздрощі, пристрасті. Це слабинка людини, незрозуміла їй сфера. Де знаходиться Ліліт, туди й проблему принесе.

– А я все гадаю, чому в мене ніби вроджений страх перед шлюбом!

– Ліліт, чорна сторона місяця, як її ще називають. Або ж перша дружина Адама.

– Що? – розсміялася Слава, дивуючись.

– А ти що, в невіданні? Тоді просвітимо. Отож, Ліліт – перша дружина Адама, котру Бог за єврейськими переказами створив також із глини. За першої ж зустрічі поміж Ліліт і Адамом виникла суперечка, бо вона вважала себе рівною йому і не хотіла поступатися ні в чому. Маю сказати, що, мабуть, мала достатньо розуму, як не більше, а який чоловік таке витримає? Та ще подейкують міфи, ніби Адам і в ліжку не дуже їй догодив, отож, вона розгнівалась і, збунтувавшись, забралася геть. Тоді Богу не залишалось нічого, як зліпити Єву для Адама, цього разу з його ребра, аби не дуже вихвалялася своєю рівністю і мала місце коло запічка. Але й тут дала знати про себе Ліліт, перетворившись на змія й спокусивши Єву

*Дім партнерства та шлюбу в астрології.

скоштувати заборонене яблуко. Тобто заборонені знання, які мала сама. Відтак ані єврейському Богові, ані Адамові не було вже більше спокою від жінки. Найгірша війна, – оголошена жінкою.

Слава сміялась.

– Тепер мені ясно, чому чоловіки вічно в чомусь жінок звинувачують! Шерше ля фам!

– Отака наша доленька, – сміялася й Фотіні.

– Оце думаю над твоїми словами й сама собі дивуюсь. Як то, попри всі свої страхи шлюбу, шукаю того з Василісом. Якась нав'язлива ідея...

– Наполегливість Овна. А ще Сатурн, а за ним – Плутон. З тим важко боротись. Мусиш згоріти до тла, а вже потім, якщо залишиться одна єдина маленька іскорка життя, – народишся з попелу.

– Як птиця Фенікс.

– Авжеж.

– Наполегливістю лише з одного боку й сексуальним тяжінням, навіть з обох – сімейного затишку не збудуєш, – продовжувала Слава.

– Звісно, не збудуєш. Сім'я – це випробування на міцність у часі. Це буденність, різнорідні проблеми та їх спільне вирішення. Це звички іншого й повага до них. Це ті позиції Місяця, про котрі говорили, коли вони гармонійні поміж собою, то й легше витримати такі проблемки співіснування. Але й без сексуального відтінку у стосунках забуть про сімейне щастя. Бо це єдине особисте щастя, тілесне, котре розділяємо на двох. За наявності кохання, до цього тілесного щастя доєднується й душевне, тоді це найвища насолода. А коли це відсутнє, а потреба рано чи пізно виникає, далі – загострюється, то починається пошук за подружнім порогом. Ось тобі й зради, незадоволення, чвари, тихі сльози, відчуженість і кінець сімейному вогню.

– Приходимо до того, що в сімейному житті, та й для повноцінних стосунків, важливо все. І поведінка в побуті, і повага, взаєморозуміння й пристрасть.

– Так, всього потроху. Бо інакше хтось буде терпіти, хтось закривати очі на те чи інше, хтось страждати, хтось виправдовувати чимось своє нещастя.

– І продовжувати жити заради якоїсь вигоди, заради традиції, бо так треба. А чи заради спільних дітей.

– На жаль, такого доволі. А я так не можу.

– І я, – погодилася Слава, – не можу й не хочу. Краще одна або з тим, біля кого серце завмирає, біля кого хочеться заснути.

– А ще краще – прокинутись, – зауважила Фотіні.

– Скоро ти й почнеш прокидатися біля свого коханого, кожного нового дня.

– І я чекаю на це з великим нетерпінням.

– Попередиш мене про важливі події, аби знайти час для подарунків, бо в мене він обмежений, як знаєш.

– Ну, з цим ми не будемо поспішати, – запевнила Славу Фотіні.

Цієї ж осені поширилася поміж емігрантів чутка про легалізацію. А оскільки диму без вогню не буває, то на початку листопада закон вступив у дію. Славина радість підіймала її над землею! Нарешті вона зможе поїхати в Україну і без проблем повернутися. Нарешті перестане боятися своєї тіні та обминати десятими дорогами кожного поліціянта. Тепер вона буде йти повз них рівно і з посмішкою.

Того ж дня, коли увійшов в дію закон, їй подзвонив Василіс, повідомив цю новину.

...Словом «ПРОЩАЙ», як кров'ю, скріплено –
це почуття, що усамітнено.
Стражданням, мукою пронизано,
і на життя – життям не визнано.
То ж я піду, щоб загубитися,
з дзвінкого джерела води напитися.
Вимолювати – то не мати гідности,
Я ж віднайду Тебе не раз
у лабіринтах ВІЧНОСТИ…

ЧАСТИНА ДРУГА

Минуло сім років. Уже два останніх Слава працювала погодинно, розлучившись із родиною Алексіу. Не виникло якогось конфлікту а чи проблеми, просто прийшов час щось змінити. Закінчити одне і розпочати інше.

Розлучення це було не з легких, нікому воно не подобалось, але всі розуміли, що рано чи пізно це мало би відбутися.

Останнього вечора сіли вечеряти у великій їдальні. Робили це зрідка, лише в особливих випадках. Пробували про щось говорити, та клубок душив горло Слави, а в Наталії крізь посмішку котилися сльози.

Просили не забувати, хоч зрідка та давати знати про себе.

Уже в дверях, дивлячись на всіх чотирьох, що стояли за порогом, Слава мала єдине бажання, – якнайскоріше щезнути. Ці тягучі хвилини прощання, як тортури. Враз, коли схопилася за ручку сумки, Нефелі кинулася до неї. Слава нагнулася, механічно розкриваючи обійми. Мала потягнулася до її голови, потягнула Славу до себе й поцілувала. У чоло. Той погляд і цілунок назавжди залишаться в її пам'яті.

А в автобусі, їдучи до Дарини, плакала безупинно, беззвучно. Подумала, що давно вже не плакала, давно їй не було за чимось чи кимось так жаль. Та сльози бігли самі, то був навіть не плач, а такий

собі викид емоцій, що не знаходили іншого шляху, як через очі. Не могла їх стримати, і не хотіла. На неї крадькома поглядали люди, та хіба то мало якесь значення? Вона була одна, в своєму світі, прощалася з іще одним відрізком свого життя.

Рішення піти, народившись одного разу, почало все рости та збільшуватись у часі. Дедалі більше турбувало, непокоїло, мучило. Намагалась розібратись у собі, що це й від чого? Відповідь знаходила лишень одну – вона хоче змін, новизни, хай навіть невідомости. Як тоді, коли щойно приїхала сюди. Тільки тепер вона готова до цієї невідомости, добре стоїть на ногах, краще знає себе. Тепер вона зміцніла, оговталася в новому, що вже стало знайомим і звичним. Та й не може вона, не виносить більше оцю незмінність! Однаковість. Непорушність. Кожен день схожий на інший. Події, слова, рухи. Не має руху. Аж болить, аж викручує щось усередині.

Цей застій був у всьому. В роботі, в буднях, в поїздках до Василіса, в його проблемах, – а назбиралося вже чимало. В одноманітних вихідних.

Чого ж хотілося насправді, то це змін у стосунках із Василісом, бо вони, здається, перетворились на застояне озеро. Боялась, що озеро може стати болотом, що затягне, засмокче. Якщо вже не засмоктало, а вона й не помітила. Як би не було, не мала сили щось змінити у цих стосунках, тож довелося міняти в робочих, а разом з тим – у своїх афінських буднях.

Їй йшов тридцять шостий. Мати бідкалася вдома, чого це вона все по світу бродить. Ні сім'ї, ні кутка свого. Роки все з журавлями у вирій відлітають, з ластівками прилітають, а Слава все одна. Дитину треба.

Та Слава не задумувалась над такими питаннями, а може, й вирішила, а чи змирилася, що то не її. Зробивши при цьому ще один аборт.

Цього разу Василіс заперечував свою причетність. Навіть так. Бо він знає, що робить. А ось чим вона в Афінах займається? І як тільки сміє таке йому заявляти?! Стояла тоді з телефоном в руках, відкривши рота й хапаючи повітря, як риба, бо як може говорити й думати таке про неї? Той, на кого звернені всі її погляди, всі думи

й мрії. Той, хто володіє її розумом і тілом. Від хвилювання й образи одного ранку почало кровити й продовжувалось кілька днів. На вечір ще й підскочила чомусь температура, Слава падала з ніг від утоми. Нарешті Наталія відвезла її до свого лікаря. Гарантії той не давав, але й на чистку не заохочував. Прийняла рішення сама.

Довго не могла відійти, ніби захолола всередині, та минув час і знову вибачила Василіса, звинувачуючи лишень себе. Та коли після того вперше доторкнувся до неї, не відчула нічого. Чомусь стало страшно, тіло мов зіщулилось. Він то зрозумів. І далі попливли за течією, знайомою та звичною. Дедалі більше, як друзі за щастям і нещастям, не розуміючи й не запитуючи себе чому й навіщо. Просто так.

Їхні стосунки певною мірою задовільняли обох, і кожен мав на те свою причину.

Всі ці роки регулярно їздила в Україну. Дозволила собі й деякі подорожі Європою.

З Дариною та її донечкою відвідали Прагу, побували в Мадриді, по дорозі на Малагу, там проживала й працювала їхня спільна подруга дитинства. Тих подруг немало було розкидано по світу.

Якось на Різдво зібралася в Париж, до Фотіні й Адоніса. Все вмовляла Василіса, та той ніби приріс до місця. То на економічні проблеми посилався, то на стару матір, котра й справді з року в рік все більше втрачала життєві сили.

Поїхала одна. Василіс ще довго після того тримав на неї образу, але навчилася не звертати уваги. В пам'яті ж мимовільно спливало інше: минуло роки три, як перед ще одним таким Різдвом Василіс поводився дивно.То щось недоговорював, коли сказала, що, як зазвичай, приїде на свята, то погляд відводив, коли відчувши дивину в його поведінці, спитала, чи сам кудись не їде. Наприклад, в Німеччину до сина... Відмовчувався, але Слава вміла наполягати, а Василіс не вмів, або й не хотів їй збрехати. Отож, він чекає на свята Моніку. Отакої! Хоч Слава і звикла до всякого, та в очах потемніло. Але, як завжди, оговталась, відійшла, та не забула. Моніка з якоїсь причини не приїхала. А Слава зрозуміла, що у своєму житті повинна робити лише те, що вигідно їй.

Тож у Париж поїхала одна, залишаючи Василіса святкувати самого. Фотіні ж вітала її за таке рішення.

О, що то за казка, святковий Париж!

Чарівний удень, магічний увечері. Святково прибрана центральна міська площа Place de la Concorde*. Луксорський обеліск, залитий вечірнім освітленням, а навпроти нього – колони церкви Сен-Мадлен, що чимось нагадують будівлі древньої Еллади. В Новорічну ніч потоки народу заповнили Єлісейські поля від площі Згоди й до Тріумфальної Арки. Вся розкішна вулиця міста горить і палає арками вогнів, вирує й розливається щасливими посмішками, жартами, вигуками. Вибухи шампанського змішуються з вибухами салютів, гарячими поцілунками та щирими побажаннями щасливого Нового року. В ці хвилини Славу таки вкололо. Хотіла мати його поряд...

П'ять незабутніх днів провела як суцільне свято. Для неї Фотіні була Селеною, отим Янголом, поряд із яким – безпечно й добре, а ще вільно, розкуто й весело. Якому можна розповісти все, не боячись осуду.

Того ж року, навесні, Слава втратила того Янгола.

Було то на Великодні свята, у Василіса. Славі приснився дивний сон. Фотіні сиділа в білій сукні, але не у себе вдома, а в якійсь урочистій залі. Дивилася тужно на Славу своїми мигдальними з зеленуватим відблиском очима, посміхнулася ніжно й мовила: «Й ти прийшла?.. А я й не покликала, вибачиш?», ще пильніше заглянула у вічі, ніби благала вибачення.

Прокинулась із неприємним тягарем на серці. Відганяла чорні думки. «Подумаєш, наречена... Скільки разів себе у весільній сукні бачила, і що?» Пояснювала це своїм підсвідомим страхом шлюбу. А тепер ще й знає про ту темну Ліліт у домі партнерства. Все пояснюється. Може, й у випадку з Фотіні щось подібне. Байдужа вона до питань шлюбу.

А за тиждень їй подзвонила близька подруга Фотіні й повідомила страшну звістку. Фотіні й Адоніс поверталися з вікенду трасою на Париж. Слава закам'яніла. Поклала телефон. Враз її почало трясти і

* Площа Згоди.

якось м'яко, ніби з них повитягували кістки, підкосилися ноги. Так і сиділа на долівці невідомо скільки, здригаючись усім тілом. Потім інша якась сила підвела з місця й почала ганяти туди-сюди. Захотілося випити, багато, безмірно. Випила й зайшлася плачем.

На поховання не пішла, вона ж на весілля збиралася. Не могла бачити свою подругу якось інакше. Хай залишиться в пам'яті лише той сон і жива Фотіні. А як стихне біль, тоді піде на цвинтар.

І за кілька років – пішла. Сиділа біля білого мармуру, гладила холодну гладку поверхню. «Невже це все, Фотінко? Невже це все і ти отут?». Чула її веселий сміх, бачила перед собою її прекрасні очі, згадувала їхні розмови... Новий рік в Парижі... Де це все? В іншому житті? Бо в цьому вже нема.

Там, біля могили Фотіні, їй прийшла зненацька, ніби з нізквідки, думка – «Я хочу знати, чому... Чому ти пішла так рано?... Десь я повинна знайти відповідь!.. Вона мусить бути!.. Астрологія. Так-так, там і звідти». Ця думка з'явилася легким, теплим відчуттям, як щось живе й пульсуюче, десь на рівні серця. Саме не розуму, а серця. А потім вже з грудей перенеслося в голову й вилилося там словами: «Я хочу розмовляти з зірками! І я буду…»

Прийшла ця думка до Слави не з абсолютної порожнечі, отак собі, раптово й зненацька. Підсвідомо вона йшла до цього все життя. Починаючи з того дитячо-юнацького віку, коли очима застигала на темному полотні зоряного неба. Коли кожна життєва незгода виносила на поверхню свідомості запитання, – «А чому? А навіщо? А за що?» Коли пізніше бігла до телевізора, залишаючи будь-яку роботу, щоразу, коли там велися бесіди на астрологічні теми, а чи транслювалися астрологічні програми. Та й навіть тоді, коли прийшло бажання вивчити італійську мову. А потім ще й іспанську. Знання та володіння мовами розширювали її світ. Але мову мали не лише люди, а кожна річ у Природі. Треба лише вміти почути ту мову. Не вухами, – серцем.

Почути, як вітер у діброві ніжно заграє з вербами й тополями, а десь, мабуть, засперечалися, бо он як подув сердито, гнучи їх до долу. А он дощик, що вилився з хмаринки спекотного дня на похилені голови квіточок і розвеселив їх. Вдячно підняли свої

барвисті оченята до неба і вже сміються! Від задоволення й радості сиплють ароматами в простір, то їхній гомін. Далі двійко ластівочок на линві про щось домовляються, певно, котрій в який бік летіти за поживою діточкам. На даху хати голуб до голубки воркоче, так ніжно та щемно про кохання своє, й лише вона одна єдина красуня перед ним.

Це бажання до постійного розширення і пізнання, до розуміння людей та світу, відчуття Природи й любов до неї привели Славу до віри предків. Привели через Дарину. Та натрапила якось в книжковому магазині на Омонії на відділ літератури з язичництва та ведизму. З тих пір Дарина сама захопилася не на жарт і дала поштовх Славі. А Слава взялася до пошуку в інших джерелах та іншими мовами. Так захопилася історією релігій. Далі міфологією. Вся та інформація різними струмками й річечками вела до одного величного джерела – арійства.

У своїх пошуках Слава надибала й Заратустру з його вченням астрології. Свого часу ця наука, будучи одним цілим з астрономією, мала статус релігії Персидської імперії протягом тисячі років. Релігія ця базувалася на знаннях. А коріння тих знань сягало далеко й глибоко.

Астрологія ніколи не була магією, але справляла враження містичної науки для тих, хто не мав здатності зрозуміти, як діє ця система символів, що описує реальність.

Згідно з міфом, Заратуштра народився з небесного молока, котре зійшло з небес в сплахна непорочної Діви.

А Бог Місра, Сонячний Бог у сирійців, за символ мав простягнуті долоні двох рук, одна навпроти другої. Вічне вітання людей, котрі прийшли з миром один до одного. У слов'ян цей символ належав Богу Ладу. Народився бог Місра двадцять п'ятого грудня.

Нічого немає первинного, виявляється, й ніщо не нове. Одне вийшло з іншого, або зросло нове на попелі старого, лише з іншими іменами, зі спрощеннями й доповненнями. Все сплетено в один безкінечний ланцюг. Цей ланцюг Дарина і Слава розплітали для себе, і перед їхніми очима змальовувались картина за картиною походження націй, народностей, мов та релігій.

Так було й з астрологією. Астрологічний ланцюг поєднував у своїх кільцях всі процеси Всесвіту, суспільства та людського життя зокрема. І все те досить складне та багатогранне, нічого спільного з поверхневими шаблонними прогнозами у пресі чи телебаченні щодо Овна, Тільця чи Стрільця.

Все це разом, хоч і різними шляхами, привело Славу до зірок. До бажання пізнавати цю науку, розвивати сплетіння ланцюга й викладати в рівну цівку одне кільце за другим. Хто шукає – той таки знаходить.

Залишалося знайти ще одну відповідь на запитання, – а з чого почати?

Професійної астрологічної школи в Афінах не було. Та й навіть якби була така, то на неї потрібен час і гроші. А таких привілеїв, особливо як час, Слава не мала. Перебувала зранку до вечора в постійному русі, з одного кінця міста в інший, пересідаючи з автобуса в потяг і навпаки. Тиждень збігав, як день. Залишала для себе лишень суботу й неділю. Вважала це за розкіш.

Продовжувала працювати з дітьми. В одному з районів мала трійню солодких дівчаток. Взяла їх на руки з трьохмісячного віку й разом із матір'ю, з дня на день, вирощували квіти з пуп'янків. Кожна ця квітка мала свою особливу красу і свій неповторний аромат.

В іншому районі в післяобідні години на неї чекало два хлопчики.

Коли починала свою погодинну роботу, та ще й з таким насиченим графіком, Дарина лишень дивувалася, примовляючи:

– Як то все маєш витримати? Особливо початок…

– Для мене фізичні навантаження – то ніщо!

– Добре, добре, як скажеш. Та коли почне боліти все тіло й ночами спати не зможеш, згадаєш мої слова.

А вже наприкінці першого робочого тижня Слава зрозуміла ті слова краще.

Проживала вона з Інною, їхньою спільною з Дариною подругою, з котрою познайомились уже тут, в книжному магазині на Омонії. Їх об'єднав спільний світогляд і спільне захоплення, тож після короткого часу спілкування здружилися, мов знаються давно. І коли Слава вийшла на погодинну роботу, вирішили винаймати житло разом, зважаючи на економічні питання.

Лежала в темряві і вслухалася в біль у руках, мов товкла каміння цілий день, аж кістки викручувало. Гуділи ноги. Спина заніміла, хоч як не крутилась і не корчилась, не допомагало. Зненацька зайшлася щирим сміхом, згадуючи слова подруги, аж ось до неї легенько постукала Інна.

– Ти чого смієшся? – спитала, просуваючи голову в двері.

– Та так, згадую Даринині слова і починає доходити.

– А-а-а… Терпіння! І все минеться...

Минулося. Уже другий рік у біганині і вже ніде не крутить, ніде не болить.

Її вільний час – субота й неділя. Та ніякі школи астрології в ці дні не працюють. Залишається вивчати самостійно.

В один з вихідних сказала Дарині, що має бажання ще до однієї науки, та де знайти літературу?

– Все просто, – заспокоїла її подруга.

– Як то?

–А так. Навіщо в Тетяни комп'ютер у кімнаті стоїть? Лише кажи, що писати.

– Певно, самоучитель з астрології.

* * *

Зі списком у сумці, в одну суботу зрання Слава прямувала на Омонію. Серце билося так, ніби розпочинала щось дуже важливе. Так, ніби все її життя буде залежати від літератури, яку скоро придбає.

В книжковому магазині було спокійно і тихо. Грала легка музика й пахло свіжими виданнями.

Дівчина зупинилася біля каси й дістала папірець із списком.

– Здравствуйтє, – звернулася російською до миловидної дівчини за прилавком, – хочу замовити літературу.

– Да, я вас слушаю, – мило усміхнулася дівчина.

– Це література й підручники з астрології, – уточнила Слава й зачитала кілька назв та авторів.

– Вронський зустрічається частіше, – відповіла продавчиня, – а ось щодо інших – не знаю, можливо, не все знайдеться.

– Не біда. Що знайдете. Коли мені чекати на замовлення?

– Ми повідомимо вас, залиште свій номер телефону та ім'я. Замовлення надходять протягом місяця.

– Дякую.

Слава залишила свої дані.

Далі рушила углиб магазину пошукати щось цікаве. Знайшла кілька нових книг і, розрахувавшись на касі, вийшла з магазину. «Як добре, що я навідалася сюди сьогодні», – подумала, бо якраз через місяць вона звільниться. Всі її роботодавці роз'їдуться на відпочинок, даючи їй цілий місяць вільного часу. Вирішила, що не поїде в Україну. Поїде до Василіса і там займеться вивченням астрології наповну.

За роботою дні збігали швидко. Тільки з вечора п'ятниці, стоячи під струменями води, відчула, яка це насолода – два дні нікуди не летіти стрімголов. Мати їх лише для себе, розслабитись на канапі з книжкою в руках або зібратися з подругами на пляжі, десь на Гліфаді. В суботу швидше за все буде перше, а в неділю – друге, оскільки по суботах всі подруги працюють. Прямувати одній на пляж не так уже й заманливо, бо якось пробувала. Хоч як не занурювалась, окрім води, в книжку, та небажаних «відвідувачів», що присідали поряд, було немало. Починали з того, що цікавились, якою мовою вона читає і яку літературу, далі не пропонували, а пригощали холодним пивом чи іншим напоєм. Вибір кавалерів мала широкий та просторий, і тягнувся він з півночі на південь, починаючи з Польщі й закінчуючи Касабланкою. Дивно, але не траплялись українці. Тож усвідомивши, що на афінських пляжах спокою не знайде, вирішила шукати його у себе в кімнаті з кондиціонером на повну силу і з книжкою. Набагато корисніше за порожні балачки із залицяльниками.

Приблизно за місяць, у суботу зранку їй подзвонили. Відповісти не встигла, та й номер виявився незнайомий. Передзвонила.

– «Арбат» слушаєт, – почула у слухавці.

– Доброго дня! Ви дзвонили мені кілька хвилин тому...

– Ви Слава?

– Так.

– Надійшло ваше замовлення, можете забрати в будь-який час.

– Чудово! Я буду сьогодні! – відповіла радісно, закрила телефон і пішла в душ. Після – поїде на Омонію.

А за півтори години, повернувшись із центру з трьома книжками в сумці, знову залетіла в душ. Щедро поливала себе холодною водою, змиваючи з тіла спеку, піт та пилюку. На вулиці пекло й дуло одночасно. Та вітер той не ніс на своїх крилах свіжості, а лише додавав жару, яким палало місто, його вулиці й тротуари, стіни будинків та припарковані всюди автомобілі. Здається, той подих вітру виривався з грудей розпеченої Сахари, а може, й самої планети Венери.

Свіжа від холодних струменів води, Слава відчула, як у її обм'якле тіло повертаються сили й бажання. Тепер іще варто вкинути щось у шлунок і відкрити свій перший підручник з астрології. Кондиціонер у кімнаті працював на всіх оборотах...

В неділю на пляж не пішла, не голодна вона моря. На неї чекала наука. Чарівний, до того ж довгоочікуваний для неї світ. І води світу того, глибокі й таємничі – єдине, у що хочеться пірнути з головою. І плавати, плавати, плавати! До найдальших куточків, до найтемніших печер. Їй не страшно, зовсім не страшно. Вона довіряє цьому безмежному океанові. Любить його, немов то частинка її самої.

Гортаючи й розглядаючи кожну з придбаних книжок, вона в одній з них натрапила на легендарного грецького вченого Птолемея, котрий окрім багатьох наук розвивав та примножував астрологічне вчення, залишаючи нащадкам свої висновки з розвитку небесної механіки і повне зібрання астрологічних знань у праці «Альмагест», зокрема – у трактаті «Тетрабіблос». Жив він у єгипетській Александрії й працював у її відомій бібліотеці, спаленій потім не раз християнами і євреями.

Ясною картиною перед очима постав небесний, планетарний мікросвіт, що рухався у величезному яйці Всесвіту та відображав його закони. За ним – земний, людський, що пропускаючи крізь себе енергії космосу, виливав їх назовні. А там і маленька людина, яка борсалася в цьому океані, творячи під впливом усього свій внутрішній всесвіт. Той всесвіт, врешті, також вихлюпувався з неї в довкілля. Бо зовні лишень те, що всередині. А внизу лишень те, що зверху*.

До пізньої години сиділа в неділю над підручником, взявши до рук ручку й поклавши перед собою чистий аркуш паперу. Ще одну

* Закон відображення Гермеса Трисмегиста.

важливу покупку їй потрібно зробити негайно, – комп'ютер. Астрологія без астрологічної карти не вивчається. Почне з себе та добре знайомих людей.

Цей тиждень був останнім робочим, далі її чекає відпустка. Василісу сказала, що з'явиться в понеділок або в неділю на вечір.

– А що заважає приїхати в суботу? – спитав дратівливо.

Ніколи відкрито не показував своїх ревнощів, але завжди бажав, щоб кожна її вільна хвилина належала йому. Можливо, то й не були ревнощі, а всього-на-всього чоловіче почуття власності.

– Хочу впорядкувати свої речі, а потім – прання, прасування і всяке таке, та й треба вибрати кілька гороскопів для дослідження.

– Чого-чого? – перепитав Василіс, не зрозумівши.

– Астрологічних карт з комп'ютерної програми, яку купила разом з підручником минулого тижня, – Слава не встигла повідомити Василіса про своє нове захоплення та давнє бажання, бо давно зрозуміла, що її бажання й захоплення мало його цікавили.

– Оце та-а-ак! Ще одна Літса Патера об'явилась, – іронізував, розтягуючи слова Василіс, посилаючись на відому особу в астрологічному світі Греції.

– Ні, ні, Васильку, не хвилюйся, на її місце я не претендую, – жартома продовжувала, – почну лише вивчати себе й тебе для початку.

– Маліста*, і ця наука має принести тобі просвітлення? – іронізував далі Василіс.

– Ну, щодо просвітлення, як ти кажеш, я вже давно на тій дорозі, а астрологія – то ще один із тих світлих шляхів. До того ж, освічений не лише Сонцем і Місяцем, а й мільйонами зірок Всесвіту!

– Ну-ну, щасливої дороги.

– А ти зі мною не хочеш? – грайливо питала.

– Не облишиш дурниці? Мені й тут добре. Бувай. Чекаю! – й закрив телефон.

В суботу після обіду з допомогою Тетяни запустили програму з диску на комп'ютер. Коли все було готове, Слава набрала дату, годину та місце свого народження. Перед очима з'явилося вже

* Ясно – грецьк.

знайоме магічне коло, поділене на дванадцять частин знаками Зодіаку, а далі на ще дванадцять частин домів. Планети розкидані по цьому колу та з'єднані поміж собою лініями аспектів.

Взявши чисті аркуші паперу, Слава перенесла на них ту картину, що бачила на екрані. Повільно й обережно.

Здавалась їй та карта чимось на зразок китайської мови. Розмовляють нею люди, але незрозумілі та складні ті звуки для вуха, як ієрогліфи для ока. Та все складне лише напочатку. Й ліс, коли бачиш його здалеку, здається непролазним, безкінечним та страшним. А почнеш помалу рухатися всередину, вперто продираючись крізь чагарники, і дивись, мало-помалу вже у гущі. Крок за кроком, – та й з іншого краю вийшов, може, трохи подертий і пошарпаний, та обов'язково задоволений. Бо подолав такі густі, непролазні хащі. А якщо заздалегідь подумаєш і про небезпеки лісу, то й озброїшся відповідно.

Слава для астрології мала свою зброю – нестримне бажання й, здається, безкінечне терпіння.

Слідом за своєю вибрала й космограму Василіса, Дарини та Фотіні. Поки-що вистачить, з цим би розібратись. Дивилася на конфігурації кожної карти-схеми й думала: «За цими лініями й крапками, позначками та номерами ховаємось ми. Наші здібності, таланти й недоліки. Наш характер і темперамент, сила та здоров'я, шлюб, кар'єра, друзі, діти. Вся життєва дорога. А отже, – доля людська».

Виходить, людина народжується з певними задатками і попередньо визначеною долею. І досягти чогось чи прийти до чогось можна лише в межах отієї долі своєї. Змінити та проявити себе, знову ж таки, можливо в рамках тієї долі. Ключем до неї – є гороскоп. Але в народі кажуть: «Свою долю й конем не об'їдеш». Все, що повинно статися – станеться.

«Тоді ж який сенс астрології, якщо все заздалегідь визначено?!» Оце й повинна відкрити для себе Слава, крок за кроком, подих за подихом.

До Василіса виїхала в неділю вечірнім рейсом. Читала і в дорозі, крадькома поглядаючи на свій гороскоп. Ось знайомий сьомий дім з великими астрологічними «колючками», а за ним і восьмий не порожній, тут Місяць з Ураном в об'єднанні і Юпітер. В цьому домі

Славині емоції та інтуїція, провідник яких – Місяць, всі її переживання, та й сама її жіноча сутність. До нього потрібна особлива увага. Восьмий дім був заповненим і у Фотіні. А де її Венера? В Тільці. Це, виявляється, дуже хороша позиція. А де Марс? В Близнюках. А Василіс – Близнюк. За Марсом у карті жінки визначається тип чоловіка, якого вона буде шукати. І у Слави цей тип має завжди бути енергійним, рухливим, перемінним, але й інтелектуальним, цікавим. Для неї буде важливим спілкування зі своїм партнером. Також досить цікавим є третій дім, де зібралося кілька особистих планет. Це дім інформації та знань. Ось чому їй вічно не вистачає інформації, завжди щось читає, над чимось думає, вивчає. Шквал думок безупинно носиться в її мозку. І ось, здається, вперше в житті вона знайшла цьому шквалу потрібне русло.

Далі – Меркурій, Сатурн і Юпітер, їхнє значення та роль у знаках, їхня дія в домах, сукупність аспектів як показник обміну й поєднання енергій поміж ними.

І весь цей орнамент треба об'єднати в одну вишиванку, щоб вийшла сорочка або рушник, враховуючи все до дрібниці. О-о-о! Чи зможе вона коли-небудь синтезувати стільки інформації?! Та це не ліс-лісок, це справжні, непролазні амазонські джунглі!

До Гісьйо заїхали пізно, на годиннику минула одинадцята вечора. Василіс у пабі, клієнтів можливо й нема цієї години, як і в інший час, бо останнім часом їх ставало все менше. Тож якраз той один чи два, що можуть з'явитися, будуть важливими. Краще йому не снувати туди-сюди, а Слава візьме таксі.

Дорога, що вела з міста до пабу, була порожньою, вже не так ходять люди, як раніше, – то поїсти, то випити, то просто прошвендятися. Часи міняються й накладають відбиток на все, зятягуючи ремінь на ще один отвір щільніше.

Таксі біжить швидко і Славі це до вподоби. Вона завжди спішить до Василіса.

Тільки в автобусі трохи забула про свою нетерплячку, бо занурювалась у читання і роздуми над гороскопом. Та якоїсь мить заболіли очі й довелося перевести погляд за вікно. Голова ж продовжувала мусолити вервицю думок, серед яких з'явилась нова намистинка,

– усвідомлення того, що в неї народилося ще одне захоплення в житті. До цього був лише Василіс.

Ось і вогні пабу та величезна світла вивіска з малюнком споруди і дорогою поряд. «Знову я на дорозі... на вічній дорозі», – подумала. Безперервний рух до чогось далекого навіть у снах супроводжує її. І відчуває, що не так оте «щось» важливе для неї, як сама дорога. Таксі пригальмувало, звертаючи на узбіччя. Дівчина розплатилася, дякуючи, й відчинила дверцята.

Василіс зустрічав на порозі.

– Здоровенька була! Цього разу ще й надовго...

– І вам того ж! – відповіла дзвінко. – Не боїшся, що набридну?

– Якби боявся, то виходив би аж на вулицю! Та й раніше треба було боятися, тепер уже звик... до своєї долі... – жартував Василіс.

– Добре, добре, говори собі, – мовила Слава, роздивляючись, куди б приткнути свій багаж, – замість, щоб дякувати долі, ти нарікаєш на неї.

– Це за яке таке щастя? – ніби дивувався.

Слава твердо, ребром долоні вказала на свої груди.

– Краще скажи, куди сумку маю запхнути.

– Віднесемо в машину, – Василіс засунув руку в кишеню, шукаючи ключі. – І без поцілунку, щастя?

– А губки де? – глянула на нього з докором. – А чи й за них маю боротися?

– Маєш, – відповів упевнено і штовхнув двері.

Повернувшись із вулиці, налила собі кави, розмішала добре цукор і вийшла з-за стійки. Сіла навпроти Василіса.

– Сигаретку? – спитав.

– Як будете ласкаві.

– Я скручу...

– Що це за увага та почесті звалилися на мене?

– Гм... та ось намагаюсь створити атмосферу позитиву, аби вистачило на місяць.

– А-а, тепер зрозуміло, – кивнула головою, – позитиву нам потрібно, бо на коротких забігах у нас сил вистачає, а ось на довгих... Я й не була ніколи здалою на ті довгі забіги.

– Це вже давно зрозуміло, – Василіс простягнув Славі цигарку.

– Можна подумати, ти чимось відрізняєшся?

– Не чимось, а багато чим...

– Пісня наша чудова, та заспіваймо другої.

Слава потягнулася до запальнички, та Василіс уже підносив вогонь.

Кивнула на знак вдячності.

– Розказуй, що нового? – випустила дим.

– Нового? Всі болячки старі й дедалі їх більшає. Щовечора відкриваю, заварюю каву, далі два-три віскі в цілковитій самотності… і зачиняю... Рахунки ростуть, платити треба, а чим?

– А вихідні як?

– Так-сяк, а то й ніяк. Та хіба з тих крихт щось викроїш? Витрат уже давно більше, аніж прибутків. Не пам'ятаю, коли востаннє дозволяв собі узо в місті.

– Ну, цього тобі не конче, спирту й тут вистачає.

– Знаєш ти, що мені конче! – обурився Василіс.

– Вже й слова сказати не можна! Ось тобі й позитив.

– Добре, добре, розслабся. Не для того ми зійшлися.

Цього вечора посиділи до півночі, так нікого й не дочекавшись.

– Збирайся, закриваємо, – сухо кинув їй Василіс, – бачу, кращі речі нас вдома чекають, аніж тут.

Вдень Слава взялася до роботи: провітрювати, чистити, мити. Останнім часом Василіс захаращив дім непотрібними, як на неї, речами. Та викидати не мала права. Її ж апартаменти нагорі залишалися недоторканими, цим і втішалася. Гори одягу назбиралися до прання, на вулиці та подвір'ї щось зробити варто, бо Василіс залишав речі будь-де і будь-як. Слава ж для всього хотіла свого місця.

Василіс не був таким раніше, неорганізованим, байдужим, недбалим. Тепер, здавалось, захолов, задубів до всього навколо. Все частіше мовчав і заглиблювався в якісь лише йому відомі світи. Говорити починав, щойно вип'є, а випивати також почав більше. Колись не вживав алкоголю навіть за обідом, лише на свята і в пабі. Тепер вино текло з обіду, нібито для смаку, один-два бокали. Поступово доза росла. Славу те бентежило, та коли натякала, обривав

роздратовано: «Знаю, що роблю...» Зітхала лише важко й замовкала. Розуміла, чим то спровоковано, а допомогти не могла. Та й Василіс не залишав такої можливості.

– Бачу, це надовго, – зауважив, маючи на увазі її порання в хаті.

– Як завжди. Ти ж знаєш, я люблю чистоту.

– А їсти що будемо?

– А що господар запропонує та приготує. Це твоє захоплення й талант.

– Ще б пак! Тобі нічого й змагатися зі мною.

– А я й не збираюся, – погодилася Слава. – Заодно вчуся.

– Щось вчу, вчу, – і успіху ніякого, – дошкуляв їй Василіс.

– Ну не скажи. В Афінах всі мене вихваляють!

– Хіба в Афінах уміють їсти? – зневажливо мовив.

– А що вміють і з чим уміють…

Слава мала на увазі якість продуктів, на чому завжди акцентував Василіс. У місті таки все без смаку і запаху, не те що сільське, природнє.

– Тому ти й тут, раз по раз, – зиркнув на неї хитро.

– Не лише тому. Але ти хочеш бачити один бік у всьому, й те, що я шукаю лишень якоїсь вигоди. Це не нове.

– Починається...

– Не я починаю...

– Так, я пішов по овочі й зелень, а ти почистиш картоплю і більше допомоги від тебе не потребується.

Василіс вийняв із шухляди два пакети й попрямував до свого овочевого саду. Останніми роками все збільшував посадки овочів, – помідорів, перцю, різних бобових, огірків, кабачків, баклажанів. Навіть почав продавати дещо і у цій справі з'явилося більше клієнтів, аніж у пабі останнім часом. Продукцію мав якісну. Цьому сприяли хороші ґрунти, що не оброблялися роками, а може, й ніколи. Для зрошення мав свою криницю, а для живлення брав перегній у місцевих фермерів. Так, досить успішний підприємець у минулому, Василіс збирався стати землеробом. Він і справді думав про це, бо з пабом не знаходив рішення.

Обід, як завжди, вдався смачним, а на завтра Василіс замовив Славі мусакас*. В цьому їй не було рівних і він віддавав їй належне.

– Такий мусакас я колись в молодості випадково з'їв на Плаці, що в районі Монастирак. Відтоді ніхто й ніколи не міг досягти того смаку і пропорції у всьому, окрім тебе.

Слава цвіла від похвали і недаремно. Василіс легше ганьбив та критикував що б то не було у ній чи в інших, то ж коли дійшов до схвалення чогось, це «щось» мало справді вартувати. Ця його звичка критикувати всіх і все, ще й не найкращими словами, демонстрація неповаги й зверхності до багатьох, і до своїх окремих клієнтів, призвела до того, що їх поменшало. Все це стосувалося місцевих, бо афіняни й іноземці з'являлися рідко і здебільшого літом. Тепер місцеве літо на туристів збідніло. І це був лише початок.

Не те щоб у своїх судженнях Василіс був несправедливим чи надто суворим, частіше за все його зауваження чи невдоволення були правдивими. Та кому до вподоби правда? За неї й платив.

Про це починались розмови, щойно випивав. Розуміла, але не у всьому погоджувалась. Бо навіщо так відверто й свідомо шкодити собі та своєму бізнесу?

Люди як люди, всякого в них є, – доброго й злого. Василіс і сам не святий. У кожному живе якийсь недолік. Та чи варто постійно на цьому акцентувати? Особливо коли це нічого не міняє і про це не питають... Тільки ворогів наживаєш, а сенс? Дружба – одне, а клієнтура – інше. Так думала Слава й намагалася донести свої думки до Василіса, але марно. Він стояв на тому, що усіх, хто за випивкою починає нахабніти, він терпіти не буде, особливо коли ще й ставляться зверхньо до самого господаря. Хоча в дечому й погоджувався, зокрема, що робота є робота – не більше, і деколи діє непрофесійно, але змінити себе не міг. Від того страждав не менше. Намагався відібрати найкращий контингент для пабу, невеликий, але надійний і… довідбирався.

Ввечері з'явилося кілька клієнтів, тож паб закрили з приємнішим настроєм. Цьогорічне літо вже не було таким, як багато

* Запіканка з баклажанів, фаршу, картоплі з соусом бешамель.

минулих – веселих, гучних, емоційних, бурхливих, багатих на враження, на сміх, на сльози, на друзів і ворогів. Слава згадувала Фотіні, не раз говорили з Василісом про неї довгими й порожніми вечорами, бо тримали спогади у милому й дорогому для них світі.

Все миготіло кадрами фільму перед очима, лише не всі фраґменти того фільму озвучували. Про Моніку Слава мовчала, про все погане й неприємне мовчала. Мовчав і Василіс. Та чи забулося? Чи перегорнулося й закрилося, як прочитана книга?

Першого дня після приїзду Слава не знайшла зранку матері Василіса. Певно, вона десь бродила, чи з городиною поралася, або біля курей возилася. Поміж роботою пішла глянути до курників, але не знайшла її там. Спитала у Василіса вже за обідом, чи покличуть матір, а чи віднесе їй, як звично, тарілку. Він лише гірко похитав головою:

– Ох, і тут не все гаразд...

– Що сталося? – збентежено спитала.

– Аби знову не довелось шукати, – продовжував Василіс.

– Кого шукати? – не вгавала Слава, хоч уже й здогадувалась.

– Маму, кого ж... Минулого тижня цілий день в хаті не було, кинувся шукати під вечір і знайшов у дальньому кутку саду. Сиділа собі під мигдальним деревом і порпалась у траві, вишукуючи мигдалини, аби з'їсти.

– Щось не те з нею?

– Та ясно, що «не те». Сказала мені, що не могла дороги до подвір'я знайти, хоча зазвичай могла тут ходити із закритими очима. Останнім часом забуває й поїсти, мушу нагадувати й контролювати. То бубонить щось під ніс, то мовчить, ніби мене не бачить. Що далі буде?..

Слава зітхнула. Недаремно ж кажуть, що біда одна не ходить.

– Така вона, старість, підступна. Довго трималася старенька, й жива, й рухлива, і з глуздом здоровим. А це на тобі. За нею і нагляд тепер потрібен.

– Потрібен. І що найперше встигати маю? Добре, що вночі нікуди не виходить.

– Замикай на всяк випадок.

– Хіба що. Та бачу, що й сили її впали, далеко вже не зайде.

– Хоч це добре, – знову, зітхаючи, мовила Слава, а сама подумала: «Що ж це Василісу все одразу і з різних боків посипалось, – із пабом негаразди, і з мамою теж. Звідси й похмурість та мовчазність, звідси й алкоголь».

Наступними днями, коли після доброї дози вина за обідом Василіс засинав, Слава сідала на веранді за великим столом з книжкою, ручкою і папером. Виставляла перед собою астрологічні карти й бралася до аналізу та вивчення. Крок за кроком, як вчив підручник, відкривала таємниці свого гороскопу, а паралельно й Василіса. Все записувала й нотувала, так могла ясніше побачити картину, доходячи якогось висновку з того чи іншого елемента, а далі й зі всього гороскопу.

Одного такого дня рипнули двері й на подвір'я вийшла старенька. Слава не рухалась, чекала, коли вона побачить її. Стара й справді розвернулася в її бік, задивилася мовчки.

– Здоровенькі були! – привіталася Слава, підводячись із крісла.

Стара продовжувала мовчати. Тоді Слава повільно й несміливо почала рухатись у її бік.

– Хто ти? – різко й вороже спитала.

– Слава я, з Афін.... – пробувала нагадати.

– А мені звідки тебе знати? – пробубоніла. – А чи ти злодійка яка? А чи ворожка? В мене пальто з вішака пропало!

Слава дивилась на стару й несмілива усмішка злітала з її губ. Вона неспроможна впізнати Славу, неспроможна сприймати й реальність. Оце справді, подарунок Василісу…

Повернулася тихо до книжок. А старенька, буркочучи щось під ніс, подалася до хатини.

Сиділа деякий час непорушно в роздумах. Згадувала всі ті роки, що прожила тут із цією жінкою пліч-о-пліч, їхні перші розмови грецькою, беззубу й щиру посмішку тієї, її нечасті, ненав'язливі поради й натяки на онучат, її живі, сповнені іскринок очі. Ті очі вже порожні...

Ввечері розказала про свою зустріч Василісу, той лише сумно похитав головою, відводячи погляд. Здалося Славі, що очі його наповнилися вологою.

Майже щодня Василіс прокидався біля шостої години пополудню, виглядав у вікно й посміхався до Слави, запитуючи:

– Каву будеш, професоре?

Щоразу величав її по-різному, – то відьмочкою, то «астро» без «логос». Виходив потім із кавою на веранду і підсідав поряд. До її захоплення ставився дещо з іронією, але й слухав, коли починала свої оповідки. А розповідала Слава про різне, – про саме виникнення астрології, про Заратустру, про значення й вагу цієї науки в давнину, навіть про аріїв та їхній прихід на еллінські землі з Півночі, десь зо дві-три тисячі років тому.

– З території сучасної України вони сюди примандрували, – підморгувала Василісу.

– Що я ще почую?! – сміявся Василіс, ніби все то Славині вигадки.

Знову поверталася до зірок. Пояснювала значення позиції Марсу і Венери в Раці, Сонця та Меркурія в Близнюках.

Розказувала про Ліліт у Рибі, котра легко заводить у світ ілюзій, провокує втечу в той оманливий рай за допомогою наркотиків чи алкоголю. Сонце в аспектах з Нептуном і Ліліт можуть привести до небезпеки залежності. Тригон цих планет дає силу фантазії і натхнення творити, можливість працювати з рідинами чи алкоголем. Та й атмосфера пабу, така особлива і таємнича, належить сфері їхнього впливу. Сам Василіс гармонійно її доповнює. Продовжувала розповідь про його незалежний і волелюбний внутрішній світ Водолійського Місяця, про дружність, багатогранність та невгамовність, вибір свого оточення тільки на основі спільних ідей та холодна байдужість до тих, хто не поділяє поглядів.

Все це Василіс вислуховував не без цікавості, але як мова заходила про алкоголь, нервово підводився і казав, що з нього досить дурниць. Зрештою, чекає щось важливіше. Важливішим був обхід городу, тож брав пакети й прямував по урожай, а кожного наступного дня – до підливу. При цьому озирався, чи не прямує за ним Слава. Відчувала, що хоче її присутності. Тож закривала все, прикладала папери горнятками, аби не покрав зненацька вітер-забігайло, і бігла весело слідом.

На городі все буйно зеленіло. Тут посеред пекучого й нещадного літа жив і співав свіжістю своєрідний оазис. Літо залишало зеленими лишень дерева маслин і цитрусові, евкаліпти та окремі хвойні.

Червоніли помідори, круглими гладкими боками просячись до рук і до рота. Чорніли баклажани, виблискуючи темно-синім сяйвом у променях західного сонця, жовтіли й зеленіли лискучі запашні перці. А пахощі! Втягувала на повні груди, розводячи руки, так, ніби хотіла обійняти всю цю буйність і свіжість. Обійняти, заховати глибоко в пазусі, щоб мати завжди при собі там, де так бракуватиме цих місць, запахів, смаків.

Під кінець серпня Слава уже достатньо розібралась у своєму гороскопі та в космограмі Василіса. З дня на день відкривала з подивом уже добре знайомий характер Василіса і показники подій його життя. Дивування було від того, наскільки ґрунтовно й глибоко космограма це розкривала. Ще більше міг розповісти гороскоп. Про все те, що подобалося в собі і про те, чого терпіти не могла. Та не могла того уникнути чи пояснити. Зірки – пояснювали.

Дивлячись на себе крізь призму астрологічних пояснень, краще починала розуміти свій характер і поведінку, свої реакції, а також – чому відбулися певні події. А чи могли не відбутися? Цього ще не могла збагнути, хоча внутрішній голос, отой, що народжується там, десь глибоко в грудях, підказував – все сталося, бо мало статися. Нічого не відбувається й ніхто не приходить у життя випадково. Все – для чогось. І це «щось» – то пізнання і саморозвиток, розуміння довколишнього світу. Тож усі події й люди є необхідним досвідом. У кожного він свій, бо й потреби різні. У кожного своє життя, свій особистий урок. Для цього уроку потрібні вчителі. Потрібні й відповідні предмети.

Слава ще не раз переконається у цій здогадці, йдучи зоряними дорогами. Пізнаючи після кількох людських мов іще одну – неподільну й нетлінну. Вічну, як сама вічність. Безмежну, як простір. Глибоку й чарівну, як Всесвіт. Правдиву й істинну мову зірок.

Останні вечори в пабі були порожніми й меланхолійніми, минали в розмовах, де Слава більше слухала. Минали в казковому

саду, в чеканні хоча б легкого вітру під несамовитий і дзвінкий, майже безперервний тріск цикад.

Славині роботодавці поверталися в Афіни на початку вересня, тож і вона вирушила до столиці, закривши ще один, уже вересневий тиждень своєї відпустки.

З настанням зими вечори в «On the road» все частіше будуть минати біля вогню в каміні, що спорудив тут минулими роками Василіс. Відблиск полум'я у чарці віскі чи бокалі вина заповнював голі ночі гомоном минулого. Інколи могли провести вечір біля домашнього каміну, не відкриваючи паб.

Василіс став ще похмурішим. Як те зимове небо, що затягувалось темними, свинцево-сірими хмарами. Не міг не перейматися, не міг не хвилюватися, не злитись. Мовчазно й самотньо. Хоча Слава частіше зустрічала в його очах розчарування, змученість і навіть байдужість, ніж злість. В словах – гіркоту. Про що тільки не розказував їй тими довгими вечорами. Про свою молодість і про пригоди з туристками, про перше, хоча дещо пізнє, кохання. Про відкриття пабу.

Паб і кохання прийшли до нього майже одночасно, все було чудовим тоді, щасливим, безжурним! Голос його веселішав, очі засвічувалися й іскрилися, грали, як тоді, коли вперше їх побачила. Просила розповісти більше про ту жінку, знала її обличчя з фотокарток у пабі. Ловила себе на ревнивій та пекучій думці, що жінка та й Василіс так схожі між собою… Як близнюки. Очі, брови, носи, усмішки! А які щасливі ті усмішки...

Завжди інтуітивно відчувала, що Василіс кохав ту жінку. Чому ж втратив? Розказував і це, нічого не приховував. У такі хвилини минала ревність, бо брала на себе роль слухача. Співчувала. Дивно, але їй було лише гірко. Гірко за нього і його втрату. Але чому не боровся, чому відпустив? А якщо то була його доля?! Навіть ця думка не пекла, не боліла, бо хотіла бачити його щасливим. Його усмішка вартувала більше, аніж особистий біль. Та минулого не повернеш. А доля... У кожного своя.

Про що б не говорили самотніми вечорами, поверталися до пабу та його проблем. За місце Василіс платив оренду, а як так піде далі то скоро не буде чим платити. Уже за кілька місяців заборгував.

Василіс звик жити добре, на широку, як кажуть, ногу. Не вмів і не хотів відмовляти собі в чомусь. Слава зрозуміла це добре ще на перших порах їхнього знайомства. Все це помалу відходило в минуле. А що далі, Василіс не знав, він залишився один, відокремлений. Від усього й усіх. Десь за своєю волею, а десь ні.

Якось по Різдвяних святах, Слава вирішила вкотре заговорити про шлюб, у такий спосіб вона зможе допомогти йому економічно, продовжуючи працювати деякий час в Афінах. А там видно буде.

У Василіса було вже чимало боргів, про дещо знала, про інше здогадувалась, а про щось, можливо, й уявлення не мала. Якщо про особисте Василіс розказував легко, то про економічні проблеми надто не розходився. Тут говорив лишень про те, що вважав за потрібне й ніколи, або майже ніколи, не радився з нею. Та навіть якби й ділився чимось, то до порад навряд чи прислухався б. Він жив лишень своєю головою і своїми розрахунками, тож правильним завжди є те, що вирішив він...

На Славину не зовсім сміливу пропозицію лишень покрутив головою:

– І чим ти можеш допомогти мені? Знала б скільки треба...

– Знала б, якби сказав. Та про це ти мовчиш.

Звісно, її засмучувало й ображало те, що знову шукає відмовки, не лише в шлюбі, але й у допомозі. Власне, як завжди, чому дивуватись?

Та все дивувалась. Бо якось на Великдень, ще перед оцією великою кризою в роботі пабу, сказав їй, коли сиділи в одному з затишних ресторанчиків біля моря, що готовий подарувати їй… дівчинку! Слава ж бо завжди хотіла донечку. Правда про шлюб тоді не обмовився, а вона не наполягала ні на одному, ні на іншому. Тепер же не змогла збагнути, чому? Бо так зраділа тоді, так збентежилась: Василіс нарешті готовий мати з нею дитину! Не зловила шанс, не використала. А він минув, як усе минає. Загубилося...

Можливо, Василіс відчув тоді її холоднечу й невизначеність. Тож більше ані слова, ані дії. Забулося...

– Пам’ятаєш, – гірко посміхнулася Слава, – ти говорив мені якось про дівчинку?

– Ох, що згадала, – насупився, – і що тепер? Ти де була, де витала? Тепер не до цього, скоро самому не буде що їсти.

– Що ти говориш таке, Васильку? Ти ж не старий іще! В тебе стільки землі, маслин, овочів! А ще можна й птиці чи тваринок яких. Біля землі не голодують. І я допоможу… Знаєш що роботи не боюся.

– А-а-а! Тобі одне в голові! – різко відмахнувся Василіс.

– Так, одне, бо хочу бути з тобою. Хочу допомогти тобі врешті-решт! Чому стільки років їжджу сюди? Тільки заради ліжка, до якого все зводиш?

– А що, може, не подобається уже?

– Що за питання? Невже думаєш, що так важко вирішити цю проблему деінде? Навіть у цій країні я лише тому, що тут живеш і дихаєш ти!

Василіс мовчав, а Слава продовжувала.

– Чому коли починаю розмову про шлюб, у тебе погіршується настрій і починаються різні відмовки? Відразу знаходиться низка проблем, що цьому перешкоджають. Відразу все, що ніби було чудовим до цього, набуває інших кольорів. І це все – наші стосунки. І так завжди! Якщо колись поміж нами бувало всякого, то сьогодні все ж добре! Ти хотів, щоб ми, окрім коханців, були й друзями, однодумцями, і ось – так воно є. А чи це моя ілюзія? Ще одна із багатьох... Але ж я ніколи не відчувала тебе так близько до себе, як тепер. Що ще може втримати нас від такої формальності, як шлюб?!

– Минуле, – відрізав Василіс.

Славі на мить забило дух. «Ось воно що!.. Минуле... та навіщо? Що за дурня?.. І як тоді зрозуміти оті пропозиції щодо спільної дитини? Уже після всіх непорозумінь і випробовувань?! Хіба тоді не було минулого?..»

– Минуле… – мовила вже спокійно. – Але ж ми не в ньому. Ми не зупинилися й тупцюємо без мети. Ми йдемо вперед, як саме життя. Міняємося, міняються наші стосунки. І міняються якісно. Чи хочеш сказати, що все зараз, як і було в перші роки?

– Не так. Та я не можу не пам’ятати.

– І що дає тобі така пам’ять? Думаєш, я забула? Та пам’ять минулого потрібна лише як досвід. Щоб вчитися і щось змінювати.

Що ми й робимо. Не можу отруїти минулим своє сьогодення! Хочу цінувати те, що маю тепер!

Василіс уперто мовчав, а перед очима Слави, поза її волею, промайнули чвари минулих років. Вирвались нахабно з глибин пам'яті, хоч як міцно тримала зачининеми двері. Завжди жила щасливими спогадами їхнього спільного життя, а вони мимоволі перемішувалися з темними й болючими, що сиділи глибоко в нетрях свідомості й тепер виривалися на волю. Чужі й небажані, грюкали в двері – пустіть і нас! Ми теж – спогади, і ми живі! Куди подінешся від нас?!

Скільки всього було там... Скільки слів, як терня колючих. Скільки поглядів, як вогонь пекучих. Скільки образ, скільки болю.

Згадалось усе. Пробігло швидкісною плівкою перед очима. В тому кіно завжди винуватою залишалась вона. Завжди грала не ту роль, говорила не ті слова. Робила все не так. Та чи була жертвою в тому фільмі, а чи катом? Сама вибрала собі роль, а чи нав'язав хтось невидимий, інший. Змусив згорати і спалювати, спустошувати і всихатись, мучити і мучитись, шукати винних і почуватись винною. Ставати звіром і викликати звіра в ньому. У своєму, найулюбленішому герої.

В тому фільмі вона зруйнувала йому життя. Хоч збагнути не могла, як то? Нічого ж не просила, ні до чого не зобов'язувала. Просто була... Невже то і є її найбільшою провиною? Невже її життя не зруйновано? Та як може бути зруйновано, коли квіти все проростають?.. Коли все ще тут вона. Коли він ще тут. На руїнах...

Стояли вони на руїнах. Стояли вже тихо, примирено. Та все ж уперто не зрікаючись своїх бажаннь. Слава – шлюбу, як гарантії свого майбутнього. Василіс – його відсутності, як уникнення якоїсь, лише йому відомої, біди. І уже стільки років єдності, і уже стільки років суперечностей.

Ще одна розмова, або, швидше, натяк на можливість шлюбу, закінчився невдачею. Як виявляється, у всьому винне тепер минуле. А теперішнього Василіс ніде не бачить. Теперішнє нічого не варто. Нічого не варта Слава, нічого не варті їхні стосунки. Нічого не варте її бажання допомогти і бути поряд. Та, певно, Василіса влаштовує така її присутність і не більше.

Це боліло сильніше, аніж їхні бурхливі сварки та суперечки. Більше, аніж розрізана рука, розбита голова чи здійнята його рукою сокира над нею.

* * *

Зима виплакувалась останніми дощами, виливала свою журу за тим, що час її збігає, а місяців за дев'ять знову повернеться до свого престолу і, певно, дуже солодкий той престол, що всі до нього так тягнуться. Навіть Природа. Порпи все, лише Природа дотримується певних правил і законів, неписаних, зате таких чітких, справедливих і беззаперечних. Закінчується час володіння Зими, може пошаленіти, але місце обов'язково звільнить. Бо приходить час правління Весни, що свіжа й зарум'янена, ніжна і духмяна, щедро скине свою квітчасту корону з пишних кіс і покотить нею по землі. Багряній земле, радій земле, цвіти земле! Кохайся й милуйся, наповнюй свої нутрощі новим життям. Шаленій, буйній, памороч голову всім і всьому! Співай щебетом птахів, дзвени бджолиним роєм над квітками, кріпися пташиними гніздами, посміхайся й цілуйся вустами закоханих дітей твоїх! Бо далі царівна Літо підхопить та закріпить твої починання, підживить їх, силою наллє. А Осінь-царівна збере плоди, замилується ними, насититься і в комори закладе, віддасть Зимі на поживу. А вона, здається найдовшою й найсуворішою царівною, безплідною, безчуттєвою, вимогливою й непривітною, нещадною і навіть злою. Але царівна ця, Зима, дана на випробовування, на терпіння. Дана на спокій, на задум, на відпочинок і свято. Дана на поповнення сил до нового циклу, до нового ривка у довгому змаганні, що зветься життям. То хіба Зима – не життя? То не менш важливий період. Період підготовки до нього. Період Духу, що з Весною почне наливатися кров'ю і наповнюватися тілом.

Слава чалапала по калюжах у нових гумових чоботях, без них в Афінах під час дощів – аж ніяк. Дороги – то потоки рік, а тротуари – озера й озерця, або суцільні плеса. Довге, балонове, утеплене пальто захищало від води й дошкульного північного вітру. Той усе намагався вирвати парасольку з рук. У цей період життя Слава мало помічала щось у природі, місто й робота відірвали її від своєї

стихії. Тільки по тих нечастих суботах, коли їздила в Гісьйо, напивалася й надихалася того, що було серцю миле й душі необхідне: природа у всіх її проявах.

Так і весну відчує зненацька, відкривши двері на балкон зранку, зрозуміє зміну. Подув південний. Одягтися треба інакше, і знову – бігом.

Сьогодні вечір п'ятниці, можна не поспішати й спокійно собі чалапати по калюжах. Завтра її день. Наближаючись до будинку, звела очі вгору, у вікнах – темрява. Інна або ще не прийшла, або вже пішла. У неї палкий роман уже кілька місяців і головний герой цього роману – Христос. Щаслива, так і світиться. Виливається те почуття назовні, не ходить, а літає. Не розмовляє, а медом лиє. Зі Славою таке було давно...

В хаті, певно, нічого з'їсти, а від голоду аж пече в животі. Сувлаки щовечора набридло їсти, але за два метри від їхнього під'їзду знаходиться міні-маркет, тож бодай хлібом, сиром і яйцями вона сьогодні повечеряє. Зап'є молоком і може спокійно засинати.

Згорнула парасольку перед входом і штовхнула двері. Дзенькнув ніжним щебетом дзвоник, що сповіщав власника про відвідувача, хоча в цьому й не було особливої потреби, бо приміщення було досить тісним і малим, а прилавок знаходився рівно навпроти дверей. У цьому приміщенні вже товпилося кілька клієнтів. На щастя Слави, коли підійшла її черга, на прилавку залишилась ще одна, остання буханка хліба.

– Що слухаємо? – спитав з-за прилавка Ваггеліс, власник мінімаркету, побачивши навушники у Славиних вухах.

Вийняла один із вуха і простягла йому.

– Ого! Велична Джаніс! – посміхнувся задоволено. – Слухають рок і українки?

– А ми що, не люди? – відповіла запитанням Слава й додала: – Заберу в тебе оту буханку, що стоїть в кутку сиротою і пару яєць попрошу...

– За пару – гарантую, про більше не знаю... – жартував Ваггеліс.

– Наразі я віддаю перевагу курячим, щоб було ясніше, – глянула на нього з-під лоба Слава.

– Сподіваюсь, бити мене не будеш? – продовжував Ваггеліс, загортаючи хліб і яйця.

– Ніколи не піднімаю на людину руки, є інші засоби й методи покарання, – моргнула до нього.

– І які ж це? – підняв здивовано брови.

– Ну хоча б економічний бойкот... у твоєму випадку...

– О-о-о... ти не будеш така жорстока! – жартома благав Ваггеліс.

– Я не жорстока, тільки жорстка, а це велика різниця.

– З тобою погоджуся в чому завгодно, – простягнув їй пакунок з покупками.

Слава забрала пакет з його рук і попрямувала до виходу. Розминаючись із людьми, що заходили, випадково наткнулась на чиюсь спину, одночасно намагаючись розібратися з навушниками, що зачепилися за чиюсь куртку... Бац!.. Пакет випав з рук тієї миті, коли наштовхнулась на спину якогось чоловіка. Це ж треба! Спішить через голод і людей смішить.

Нагнулася за пакетом і одночасно з нею нахилився й молодий чоловік, на чию спину вона наткнулася.

– Вибачте, – мовив, ніяково усміхаючись.

– Це ви мені вибачте, – відповіла Слава й заглянула всередину пакунка. Паперовий пакет, в який були загорнуті яйця, промок. Що ж, яєчня приготувалась трохи раніше і без вогню. Слава лише зітхнула, покрутивши головою.

– Я зіпсував вам вечерю? – з провиною в голосі спитав молодик.

– Нічого, сподіваюсь, це не останні яйця у Ваггеліса, – дещо роздратовано відповіла Слава. Голос і погляд цього молодого чоловіка чомусь збентежили її, тільки ще не розібралася, наскільки приємно.

У приміщенні розсміялися.

– Про це дозвольте мені потурбуватись, – відповів молодик і гукнув до Ваггеліса: – На мій рахунок ще одну порцію яєчні, будь ласка!

– Ой Арі, бідна твоя голова, голодна й розлючена жінка на твоїй дорозі – недобра прикмета! – піджартовував у своєму стилі Ваггеліс.

– Та я ніби й не боягуз, – відповів хлопець і передав Славі новий пакет. Вона подякувала й, не маючи бажання підтримувати більше жарти Ваггеліса, вхопилася за дверну ручку.

Підійшла до під'їзду і почала порпатися в сумці, шукаючи ключі.

– Вибачте за жарти, не мав чогось поганого на увазі, – почула голос поруч і чомусь спалахнула. Підвела голову. Перед нею стояв той самий чорнявий молодик з тонкими рисами обличчя і темними, гарячими, густими, як шоколад, очима. Славиним тілом пробігло легке тремтіння. Що за мана?!

– А ви тут проживаєте? – не дочекавшись відповіді, запитав.

– Та-а-ак, – протягнула Слава.

– І я також. Не шукайте, в мене ключі під рукою. Будь ласка, – показав на двері і, побрязкуючи ключами, підійшов до входу.

Увійшли до під'їзду.

– Вам на який поверх? – спитав, натискаючи кнопку ліфта.

– Другий, – відповіла.

– Виявляється, ми сусіди, тільки я поверхом вище...

Зайшли обоє до ліфту.

– Мене звати Арісом, – простягнув руку.

– Слава.

– Дивне ім'я...

– Я українка.

– Невже? – щиро здивувався. – А за мовою й не скажеш!

Слава стенула плечима й розвернулася до дверей, що відкрилися перед нею.

– Дякую! – тільки й встигла додати, вказуючи на пакет.

Молодий чоловік галантно приклав руку до грудей, ледь нахиляючи голову. Ліфт, закриваючись, продовжив свою дорогу.

Слава горіла вогнем, палало лице, руки, все тіло. Кладучи обережно під двері пакет, розстебнула різко пальто, бо ще трохи – й задихнеться. Знайшла нарешті ключі й заклала в замок, а поверхом вище почувся стукіт дверей. «Певно, увійшов до квартири, – подумала. – А мені що до того?!».

Зачинила за собою двері й, скидаючи пальто, пішла на кухню.

В суботу зранку, повертаючись із супермаркету, піймала себе на думці, що хоче побачити вчорашнього молодика. В уяві все метушилися, то виникаючи, то зникаючи, вологі, гарячі й спокусливі очі. Механічно глянула на ріг вулиці, де була розташована невеличка

кав'ярня-узері, на вихідні там збиралося завжди чимало люду, чоловіки – випити, погомоніти, подивитися громадою футбол. В цю годину кілька чоловіків сиділо за столиком, але Аріса серед них не було... А хто сказав, що має бути? Такі заклади, певно, не відвідує, бо тут усе старші та одружені, а він років на десять за Славу молодший.

Розіклала покупки й вирішила подзвонити Інні.

– Слухаю, – почула знайомий голос.

– Доброго ранку, – привіталась. – Не розбудила?

– Та ні, це вже зробили до тебе...

– Варто відключати на ніч телефон.

– Не телефон мене розбудив, – хитро відповіла Інна.

– А-а-а, тоді це було приємніше, гадаю. Я ось що спитати хочу… Ти сьогодні вдома будеш чи як? Обід на скількох готувати?

– Думай лише про себе, подруженько. Ми за межами Афін.

– І де, якщо не таємниця?

– Калавріта.

– Що ж, тоді приємно провести час!

– Дякую! Завтра ввечері поговоримо. Бай!

– І ти бувай! Привіт Христосу!

Що ж, сьогодні вона одна, і це незле, самотність її ніколи не лякала. А ввечері побіжить на чайок до Дарини. Добре, що та близько.

Уже два тижні Слава користувалась новеньким ноутбуком. Придбала його дешевше, під час зимових знижок. Тож тепер накинулась на інформацію, як голодний на харч, а та хлинула на неї потужним потоком і затягувала у вир, з котрого важко було вибратись. Відшукувала різні статті й літературу з астрології та заносила до своєї «бібліотеки», з якої почне черпати, коли розбереться досконало з підручником.

Занурилась у книжку й розгорнула перед собою кілька гороскопів відомих осіб. Має зрозуміти, наскільки життя й діяльність кожного відповідали тому потенціалу та інформації, що ніс у собі гороскоп. Не без подиву і тріумфу для себе знаходила стільки спорідненостей, що якби не бачила цього сама, то важко було б повірити.

Дивувалась тому, як усе продумано й узгоджено у Всесвіті, де кожна мить зафіксована у часі і просторі. Кожна мить інакша,

неповторна. І народжуючись у цю певну мить, кожен несе в собі її зображення. Унікальне, ніколи й нікому уже не належне.

Протягом життя людина вивчає свій організм, характер та поведінку. Знає, як допомогти собі у випадку проблем. Всяко піклується про себе на фізичному рівні. Та мало хто цікавиться своїм внутрішнім змістом, «з чого я зроблений, що і хто живе всередині мене». А внутрішні відчуття, спричинені певними енергіями, виливаються у зовнішній світ. Так людина творить свою реальність. При вивченні гороскопу набувається вміння керувати цими енергіями. Інакше вони будуть керувати самі.

Ця унікальна наука показувала світ і Всесвіт як єдиний організм, що діє та розвивається згідно з певними законами. Людина перебуває під впливом цих законів. Однак має можливість творити свій мікросвіт відповідно до можливостей, світогляду, переконань, моралі. Відповідно до потенціалу, дарованого їй Небом. Земний світ завжди буде відображенням світу небесного. Ось тільки тони й кольори будуть такими, якими їх здатна сприйняти людина.

Всесвіт не потребує рабів. Тому людині дана можливість мислити, спостерігати, робити висновки, творити. Можливість самовдосконалюватись, через перешкоди та випробовування, через біль та втрати. Людині дано інтелект і дух. Але вибір, якою дорогою йти і куди, залишається завжди за нею.

І скільки людей – стільки й доріг. Десь ці дороги просторіші, десь вужчі, десь коротші, а десь – довші, десь одна-єдина пряма, а десь розмаїття розгалужень. Гороскоп – то ще й план певних пропозицій, хоча ніхто не примушує робити те чи інше. Може лише показати, підказати, підштовхнути. Інколи й луснути добряче. Бо он дорога твоя в вибоїнах, але ж маєш сили її ремонтувати. Та ліньки, бо на це потрібно зусилля… Що ж, нехай. Та коли у свій час не зрозумів легенького стусана долі, розіб'єш уже голову на цій самій дорозі.

А ондечки хтось живе в халупі, а в самого достатньо сил, аби збудувати світлицю, та волі до того немає. Тож рано чи пізно на голову починає капати зі стелі після чергової зливи. І він злиться вже на цілий світ. Всі винні, що він живе так зле! Але ж зі стелі закапало, аби його розбудити... Агов! Роби щось! Годі спати! Ти можеш!

Тільки підведися, почни щось робити і невдовзі побачиш світлицю! Ну, а не підведешся, – впаде рано чи пізно стеля на голову і в цьому не буде винен хтось інший.

Тож до будь-якого плану та схеми для здійснення в реальності потрібне бажання. Бажання діяти чи не діяти, бажання жити чи існувати, бажання збудувати світлицю Душі своєї, а чи жити в темній, брудній халупі. Що вибереш, те й матимеш, лише не варто жалітися за свій вибір на цілий світ.

Слава за себе була спокійна, вона не мала звички жалітись ні на що й ні на кого. Все, що відбувалося в її житті, – лише з її доброї волі. Навіть коли щось було не так, – все одно на користь. Бо, пройшовши все, вона прийшла до астрології. А вже через астрологію та її вчення шукала дорогу до себе. Свою дорогу. Єдину.

Що вже енергій доводилося пропрацьовувати на цій дорозі! І ще немало попереду… Її доля – її ж недоля. Зокрема, це і сьомий дім партнерства з його пекельним букетом. Чи зможе Слава за свого життя пропрацювати «негативні» енергії цього дому і знайти затишок та щастя в стосунках? Хтозна.

Вона навчилася сприймати речі такими, як вони є. Але завжди буде там, де хоче. З тим, кого вибрало серце. І врешті, якщо буде потрібно, – ладна бути сама з собою.

Далі поринала з головою в історію розвитку астрології. Перед очима вимальовувались картини древніх світів Шумерії, Вавилону, Індії, Персії та Еллади. Бачила, як іще тоді, на початку людських доріг, розквітала ця наука дивною квіткою на безмежних просторах небесних лугів і мимоволі притягувала до себе погляд людини. Зваблюючи тонкими пахощами, вела за собою до встелених різноманітним цвітом левад. З того цвіту виплітала людина вінки й через оті сплетіння вивчала себе. Через поєднання кольорів та форм краще бачила багатогранність світу і водночас його єдиність та гармонію. Краще розуміла закони розвитку суспільства. Все ближче підходила до порогу розуміння своєї особистої свободи. А за тим високим, не усім доступним порогом, розпочиналася світлиця Творця.

Отож, наукою наук астрологія звалася недаремно.

На вулиці почулися чиїсь голоси і грюкнули вхідні двері, здається, їхнього будинку. Славу якась сила зірвала зі стільця й підвела до

скляних дверей балкону. Серце загупало шалено, аж задвигтіли груди. Поглядом ковзнула вздовж вулиці. Аріс розмовляв з кимось на протилежному боці дороги і один з тих голосів, що на нього так зреагувало її тіло, належав йому. Не відривала очей, їй страшенно подобалась його постать – висока, струнка, витончена, як у танцюриста. Задивилась. Зненацька він підвів голову, так, ніби хтось невидимою ниточкою підіймав її прямісінько в бік Слави, що стояла непорушно за вікном. Їхні очі зустрілися. Аріс легко кивнув головою на знак привітання і посміхнувся. Слава відповіла. Лице запалало вогнем! Це ж треба?! Вона могла зніяковіти чи застидатись іще в юності, та червоніти – то не в її природі. Що за зміни відбуваються незрозумілі?..

Очі їхні розійшлися і ще якусь мить Слава затрималась біля вікна, ніби оглядаючи вулицю. Відійшла нарешті, затягуючи занавіску й продовжуючи горіти вогнем. Сіла знову до книжки й комп'ютера та закріпити свою увагу на чомусь не вдавалося. В голові варилася каша, густа й гаряча, намагалася вилити ту кашу, але на її місце миттєво заступав повний туманностей Всесвіт. Безмежний, таємничий, де-не-де з чорними дірами, що затягували все глибше, спустошуючи одночасно тіло і мозок. Хотілося бігти кудись, вирватися з того неймовірного тяжіння, звільнитися від свинцевої ваги, що заливала все нутро. Натомість зробитися легкою й недоторканою, непідвладною нічому й нікому. Ані чорним дірам Всесвіту, ані чорним очам Аріса.

«Треба щось з'їсти», – вирвалась думка з хаосу й погнала Славу на кухню.

Шалені афінські ритми допомогли Славі звільнитися й віддалитися від отієї зустрічі з молодим Арісом. Деякі вихідні проводила в Гісьйо, а в інші Аріс не попадався на очі.

Якось, уже з настанням весни, одного суботнього надвечір'я вони з Інною, «напахнючені й накаблучені» виходили з під'їзду. Цього вечора Юля святкувала свій День народження, тож дівчата мали застілля. Звісно, не завжди чекали великих свят, щоб зібратися разом за одним столом, робили це почергово бодай раз на місяць. У таких випадках їх збиралося п'ять-шість найближчих подруг. Святкування в ресторані – то інша справа, бо й народу більше. Там не так затишно, зате досить весело.

Христосів автомобіль чекав їх трохи нижче. Хоч ресторан, де Юля збирала гостей, був і недалеко, та не годиться, аби свої стрункі ноги на високих підборах дівчата по асфальту оббивали, та ще й аби ті ноги оглядали ненажерливі очі чоловіків. Не один міг запросто зупинитись із пропозицією підвезти. Цього Христос не міг дозволити. На свято був запрошений і він, як постійний та незмінний кавалер Інни ось уже півроку.

Зійшовши сходами на тротуар, дівчата наштовхнулися прямісінько на Аріса.

– Доброго вечора, – привітався з чарівною посмішкою Аріс, поїдаючи Славу поглядом.

– Доброго. Як справи?

– Добре. Тобто як завжди, – відповів. – А ви куди такі гарні? Якесь особливе свято?

– День народження подруги.

– Так, може, я підвезу? – запропонував.

– Дякуємо, та нас чекають, – відповіла Слава й додала: – А це моя подруга Інна.

– Дуже приємно, Аріс, – простягнув руку Інні.

– Навзаєм, – відповіла Інна.

– Що ж, тоді приємного вам свята, – побажав.

Дівчата подякували й пішли. Аріс прискіпливо дивився їм услід.

Інна помітила зміну на обличчі Слави та її збентеження.

– Що це таке цікавеньке щойно відбулося? Про такі знайомства – й мовчиш, подруженько? Негоже!

– Та які там знайомства… – виправдовувалась Слава. – Десь місяць тому, або й більше, випадково зустрілися в магазині Ваггеліса. Виявилось, що сусіди. Оце і все. А ти не помічала його тут раніше?

– Щось не пригадую... Та й нема мене тут здебільшого, аби спостерігати за сусідами. А те, що цей красень – сусід, дуже добре! На тебе як голодний вовк поглядає.

– Не перебільшуй.

– Які ще перебільшення! – обурилась Інна. – Чи ти хочеш сказати, що в мене нема здатності прочитати такі пишномовні погляди?! І моя порада, – бери це добро, поки в руки йде, бо вдруге може й не попастися. Такий гарячий жеребець!

– Ну що ти мелеш? Я до того не голодна, це перше. А друге, – в мене є Василіс.

– Угу, аякже. Ось про це друге буде окрема розмова. Та не зараз.

Дівчата підійшли до авто, а Христос уже виходив їм назустріч із відкритими обіймами.

Відкриваючи дверцята автівки, Слава мимоволі кинула поглядом угору по їхньому будинку. Здалося їй, що з вікна третього поверху хтось дивився в їхній бік. Очима встигла зловити лише тінь від постаті, що повернулась у приміщення, а чи сховалась.

Цілий вечір Аріс не вилазив зі Славиної голови, а далі почав залазити і в інші частини тіла. Алкоголь збуджував, загострював відчуття, що різали тонким лезом та штрикали гострими стрілами. Одна з них міцно застрягла в грудях. Чого б то? Знають там, та не знають тут.

Є в житті речі, до яких ми готуємось довго, старанно і вперто. Намагаємось, організовуємось, боремось. Враховуємо й розраховуємо, наступаємо й відступаємо. Нарешті, одержуємо цю бажану річ чи людину, а чи досягаємо мети. Та раптом, розуміємо, що це нам або вже непотрібно, або не вартувало всіх зусиль і старань. Буває й навпаки, тоді щастю немає меж. Буває по-всякому. Та буває і так, що «дещо», людина це чи подія, з'являється зненацька, непрошено й навіть небажано. Та хто питає? І так зненацька, як з'являється, так раптово й змінює життя. В цього «дещо» можуть бути різні обличчя. Одне – приємне, бажане, важливе й необхіде. Іноді – рятівне, як соломинка. А інше – зайве, руйнівне, з неприємним або й небезпечним вишкіром. Одне постане світлим Янголом, що вириває з прірви останньої миті. Друге – Чорним Демоном, що в ту прірву нахабно штовхає.

Перед Славою колись з'явилась людина отак зненацька – це був Василіс. Незалежно від того, що і як відбулося в їхньому житті надалі.

Поява Аріса також мала щось означати. Випадкових збігів не буває. Багато чоловіків зустрічалося за ці роки, багато захоплених поглядів, багато солодких слів. Та ніхто й ніколи не запалював у ній вогню, не здіймав бурі. Всі вітри і всі полум'я, всі думки та бажання завжди належали єдиному, незрівнянному. Увага інших приємно лоскотала самолюбство, та не більше. Більше було там. Що ж сталося? За одну лише мить. Причина, яка причина?!..

Буває в закоханості причина?..

Ти закохалась, голубонько. А причина така проста, первинна, шалена, некерована, пекельна й солодка – інстинкт. Нічого окрім нього. Окрім нестерпної, дикої пристрасті. Ця пристрасть заволоділа тілом. Саме тіло першим зрозуміло й відгукнулося на цю дику мову, а та потихеньку, підступно добиралась і до мозку. Та Слава була вже не юнка, тож якщо тіло сказилося й хотіло вирватися з-під будь-якого контролю, та ще й намовляло підступно мозок, змальовуючи в його лабіринтах картини диявольських насолод та штовхаючи у вогонь, то на біг своїх думок і бажань по отих звивинах сіро-білої речовини Слава накине віжки.

«Ще й алкоголь робить свою справу, – думала. – Завтра все буде інакше. Як там казала Скарлет? Завтра – новий день!».

Новий день починався з головного болю.

На кухні чулися голоси, то Інна щебетала до Христоса. Після довгої гулянки й добрячої випивки вирішили не мандрувати до його дому, ночували тут. Слава потягнулася рукою до телефона на маленькому столику поряд, – було чверть на першу. «Ото я дала маху!». Побачила, що дзвонив Василіс об одинадцятій. Добре, що налаштувала на беззвучний режим, бо розбудив би. Страшенно хотілося пити і верзлося щось таке уві сні, де вона черпала з криниці холодну джерельну воду, таку бажану й свіжу, підносила кварту до губ, а вода виливалась через дно, знову черпала і знову – невдача! Відчаю не було меж, як і спразі, що, здається, висушувала всі нутрощі. Але ж вода так близько! Ось тут, під рукою! На цій ноті безвиході й прокинулась. До спраги додався головний біль. Підвелася і, не приводячи себе до ладу, подалася на кухню. Христос – своя людина, не здивується.

– Доброго ранку пташенята, – привіталася сухим голосом і вхопилася за ручку холодильника.

– Доброго, а ми тебе розбудили своїм щебетом? – спитав Христос.

Слава лише махнула рукою, даючи зрозуміти, що нічого страшного. Вийняла з холодильника пляшку з водою, а Інна вже подавала склянку. Випила залпом одну й налила другу. Здавалось, кожна

клітина відчула життєдайну вологу, Слава жадібно всотувала її в себе й розправляла плечі, як зів'яла рослина стебельце.

– Тепер можна й міцну каву, – задоволено мовила зміцнілим голосом.

Інна мовчки взялася за Славину філіжанку.

– Ти сідай, – сказала Славі, – я сьогодні на обслузі.

– Авжеж, покажи що ти за ґаздиня, – жартувала Слава. – У вас голова не болить?

– Ні, – відповіла Інна.

Та й Христос покрутив головою.

– Щось ти намішала, та ще й в неправильному порядку, – зауважила Інна. – Хто б мав на таке вважати, як не ти, спеціаліст!

– Та не мішала я, то певно від цигарок. Давно не курила, а це як прорвало.

– З чимось ти боролась вчора, сидячи самотньо в кутку з цигаркою. А спокуса велика, не заперечую, – хитро дивилась на неї Інна.

Христос глянув на обох з цікавістю:

– Щось тебе турбує, Славо?

– Та ні, нічого особливого, то Іннині фантазії.

– Ну-ну, – покосилася на неї Інна й піднесла каву, – депон закінчився, як хочеш, збігаю до Ваггеліса. У нього має бути.

– Не треба. Може, мине з кавою. А ні, то пізніше сама піду.

На вулиці стояв яскравий і теплий день, що свіжим вітерцем, і вже не холодним, залітав крізь відчинені двері у приміщення та роздував повітряні, білосніжні занавіски, немов вітрила корабля.

– Щось тут зимно, – зауважила Слава. – А там – день гарний. Я, мабуть, піду погріюся. Підвелася, не чекаючи відповіді і попрямувала до балкону. Невдовзі вийшли й Інна з Христосом, запалюючи по цигарці.

– Будеш? – простягнув Христос Славі пачку «Мальборо».

– Жартуєш? Далеко від мене, – скривилася ніби від отрути. – Не знаю, чому мене вчора прорвало.

Останніми роками вона зрідка дозволяла собі цигарки, виключно в Гісьйо, Василісів ароматний і легкий тютюн.

На балконі присіли всі в рядок на лавці, віддаючи тіла теплим обіймам сонячного проміння. Вели легку бесіду про всяке й про вчорашній вечір зокрема.

Враз на розі біля узері з'явилась тонка й висока постать Аріса, Славу ніби струмом пройняло. Він привітався з гуртом чоловіків, що зібралися біля входу, й присів за одним зі столиків на тротуарі. Слава відвела погляд, ніби їй байдуже, та лице знову продажно горіло. Ще за кілька хвилин Інна штовхнула її в бік:

– Глянь, твій з'явився. Вітається.

Слава глянула знову в бік узері і зустрілась очима з його дошкульним поглядом. Кивнув іще раз. Відповіла.

– А це хто? – спитав Христос. – Я чогось не знаю?

– Ще й ми добре не знаємо, – відповіла Інна, – але з того, що знаємо, – це вчорашні цигарки Слави та сьогоднішній головний біль.

– У моєї подруги фантазія кипить, – з награною байдужістю прокоментувала Слава.

– Ну, диму без вогню не буває, – погодився швидше з Інною Христос, – і як бачу, типок сюди очима так і липне. Або ти чогось не бачиш, або вдаєш сліпу, – дошкуляв Славі, хитро посміхаючись.

– От пристали, приставучі! – підвелася Слава з лавки, – пора мені привести себе до належного вигляду, бо я все ще в піжамі та з туманом у голові ваші небелиці слухаю.

– А оце слушна думка, – погодилась Інна, – а будеш готова, то збігаєш до Вагелліса по таблетки і приправи, сьогодні я куховарю.

– Хтось ніби хотів зробити мені послугу? – зауважила вже у дверях Слава.

– Найкращою послугою для тебе буде вийти на вулицю самій і пройтися поближче до того молодика. І давай скоріше! – відповідала настановами Інна.

– Йому узо з закускою піднесли, – коментував події внизу Христос, – так що маєш у запасі гарантованих півгодини.

– Як добре, що маю друзів, котрі про мене так дбають, – уже з кухні кричала Слава, прямуючи до ванної.

Після свіжого, майже холодного, душу в голові трохи прочистилось. Підсушила волосся й повернулась у свою кімнату заправити

постіль та відкрити нарешті двері на балкон. Пора приймати в гості сонячне світло й тепло. Включила магнітофон і відкрила шафу, хороший настрій повертався. Нарешті весна! І хочеться чогось такого, особливого… Щоб піднесло на крилах у височінь і понесло, понесло!

«Скорпіонс» з магнітофону ніби доповнював думки:

«*...I go back to the places we' ve been...*

*I feels like you are still theare... All those lonely nights, lonely nights... I live all those moments again, wishing you were here...**». Перед очима виринули улюблені місця, сад у пабі, маслинові гаї Василісового маєтку. Взяла телефон і стишила музику.

Після довгих гудків почула голос Василіса. Поговоривши, знову вийшла з кімнати.

– Поки ти збирешся, сонце зайде, – кинула, ніби з докором Інна, миючи на кухні посуд від сніданку.

– А куди поспішаємо? – дивуючись, перепитала Слава.

– Мій коханий чоловік їсти хоче, ото й берусь до каструль. А від тебе «кнору» чекаю.

– Можна подумати, ти без нього не обійдешся...

– Може й обійдуся, але здалася б і морквина, зелень, майонез, в холодильнику порожньо, вчора всім було не до того.

– Напевно й хлібину взяти треба, – додала Слава і повернулась у кімнату по гаманець.

– Гроші бери мої, – поклала десятку на стіл Інна.

– Облиш, – кинула їй Слава і відчинила вхідні двері.

Побігла легко сходинками вниз. У ній гарцювали дикі коні і їм аж ніяк не хотілося ліфта. Яка це чудова пора – весна! Щось починає бриніти в тобі з її настанням, грати, цвісти. Звідкись беруться сили й енергія, радість та пристрасть до життя.

Збігла на перший поверх, зупинилася перед вхідними дверми і глянула на ключі, – котрий з них від цих дверей. Та хтось підійшов з вулиці і першим устромив ключ. Підняла голову й гаряча хвиля залила тіло. За дверима стояв Аріс. Штовхнув двері.

– Доброго дня.

---

*Я повертаюсь до наших місць… Я відчуваю, що ти досі там… Всі ті самотні ночі… Я переживаю всі ті миті знову, бажаючи мати тебе поруч… – *англ.*

– Доброго, – відповіла Слава, ховаючи за посмішкою своє збентеження.

– Куди так стрімко? – питав і одночасно міряв очима свіже, сильне, добре збудоване жіноче тіло, що не мало нічого зайвого. Облягаючі штани й така ж спортивна майка підкреслювали кожен м'яз. Округлість бедер, соковитість грудей, плаский, як у античних фігур, живіт і лагідний вигин талії.

– До Ваггеліса, деяких дрібниць не вистачає до обіду...

– Маєте гостей? – в голосі почулася ледь вловима нотка тривоги.

– Так, друг Інни, – відповіла Слава.

У прискіпливому погляді спалахнула тепліша іскорка.

– Як минуло вчорашнє свято? – випитував далі.

– Чудово. З друзями завжди добре. Правда, в голові трохи шумно сьогодні, та без наслідків не буває.

– Можу запропонувати хороші ліки – прогулянку до моря та міцну каву в одній із прибережних кав'ярень.

«Не забарилось...».

– Дякую, може, якось іншим разом. Я не зовсім у формі сьогодні, – підбирала слова, аби відмовою геть не відігнати хлопця.

– Як хочеш, мені завжди буде приємно.

На мить замовкли. Очі, гарячі й спокусливі, заливали Славу спекою та одночасно вкривали льодом. Від цієї зміни температур напружилася кожна жилка й настовбурчилось волосся на руках, мов збуджена вітром трава. Холод і вогонь гуляли тілом, примушуючи його тремтіти. Ще трохи, і це тремтіння стане видимим.

– Серед тижня в мене обмаль часу, точніш немає зовсім, а ось на вихідні можна й до моря, – порушила мовчанку, аби якось вирватися з полону чорних цяток, що обвивали все тугіше її тіло такими ж чорними шнурами.

– З радістю, – відповів Аріс.

У його голосі, як і у всій постаті, відчувалась зваженість та поважність. У погляді читались порив і стриманість, захват, але й обережність.

Якби Слава була ще недостатньо досвіченою, як і належало бути в її роки, то така поведінка могла б їй видатися недостатнім

проявом зацікавленості. Навіть така собі байдужість, «хочеш, то добре, а ні – то ні...» Та окрім досвіду вона слухала інтуїцію, а та говорила, ні, просто кричала, – це цікавість! Особлива, вибіркова цікавість. Така цікавість з боку чоловіка їй давно не зустрічалась. Іще від знайомства з Василісом.

– Можу залишити свій номер, – вийняв мобілку з кишені.

– Я не маю де записати, – а запам'ятати не вдасться. За десять хвилин подзвони в двері, зліва від ліфту, якщо хочеш.

– Подзвоню, – спокійно і впевнено відповів.

– Бувай, – Слава взялася за клямку дверей, а хлопець подався сходами вгору.

Вона не йшла, а пурхала. Що за чудо – весна...

Повертаючись від Ваггеліса, вирішила також піднятися сходами, їй би тепер і на восьмий пішки чи на десятий, аби захекатись і вибитися з сил. Невже мало виснажливого тижня?.. І звідки цей ентузіазм?

«Ентузіазм» сидів на сходинках між другим і третім поверхом і крутив ключі у руках, насвистуючи щось собі під ніс.

– О-о! – ніби здивувалася Слава. – Ти ще не дійшов додому?

– Та ось, змучився й вирішив перепочити, а разом і почекати тебе... – відповів жартома.

– Ну, тоді я швидко. Хвилинку...

Слава увійшла в квартиру, залишила пакет із покупками на кухні й забігла в свою кімнату по мобілку, стрімко повернулася знову до виходу.

– А куди це ти знов? – дивуючись, перепитала Інна. Слава лише кинула на неї поглядом.

Записавши номер Аріса і скинувши йому виклик, повернулась до своїх.

– Процес, бачу, пішов, – здогадалася Інна, – рибка клюнула і скоро буде уха!

– Ух-ха-ха! – передражнювала подругу Слава. – Хто тобі сказав, що я буду заходити так глибоко?

– А навіщо тоді телефони? – схожим тоном перепитувала Інна.

– А так, для розваги.

– А все з розваги і починається.

– Що тут може розпочатися? Він же малий.

– То нічого, все решта в нього вже виросло, гадаю! – реготала Інна.

– Одне тобі в голові, подруженько...

– Та мені одне, а тобі, бачу вже, – два! – веселилась Інна.

– Бачу в тебе настрій чудовий, то й несе відповідні думки, – зауважила Слава.

– А чом би й ні? Моя подруга такого красеня привернула! Мій на дивані ноги задер, все чудово!

Один із красенів з'явився у дверях:

– Про що сміх і розваги без мене? – дивився то на одну, то на другу, стурбований, що пропускає щось важливе.

Якщо хтось думає, що чоловіки не охочі до пліток, то дуже помиляється. Слава про це довідалась уже давно, ще в студентські роки, коли збиралося їх кілька, близьких подруг, і починали обговорювати новини, а хтось із їхніх приятелів проникав тихенько до кімнати, нібито щось спитати... Далі, схопивши вухом щось цікавеньке, присідав тихо в кутику і, – ні слуху ні духу. Одні вуха! Коли якоїсь миті таки звертали увагу на «шпійона», – стрімко вилітав з кімнати, щоб не дістати по вухах.

Далі, в «On the road», переконалася, що не лише юні, але й будь-якого віку чоловіки не так ласі слухати, як обговорювати. Не лише чоловічі теми, такі як футбол, політика чи авто-мототеми, а все на світі. І жінок – найперше. Останнє смакували з особливою насолодою. Гурмани в їжі, гурмани й у плітках. Цілу школу пройшла тими вечорами в пабі. Та що школу, – академію! Бо за випивкою, як відомо, язики розв'язуються. Мисливці хваляться здобиччю, коханці – перемогами.

Василіс у таких випадках тільки слухав, підливаючи в склянки.

– А як не розкажемо? – питанням відповіла Слава.

– Ну-у, ви ж не будете такими жорстокими, – підлащувався Христос, – свою я приголублю, а тобі цукерок куплю! – моргнув Славі, обіймаючи при цьому Інну. – І все ви солоденько мені розкажете.

– Ох і дешево купляють нас чоловіки! – поцілувала в щічку свого коханого Інна.

А тим часом розповзлися по квартирі спокусливими язиками смачненькі запахи з кухні.

Ще один тиждень збігав стрімко й гучно, як гірська річка. Виснажливо, та не без позитивної енергії. З дітлахами не могло бути інакше.

З яким би поганим настроєм Слава не переступила поріг цього дому, залишала його завжди сповнена радістю, хоч і вичавлена, як лимон.

Щодня в поведінці трійнят з'являлося щось нове. Новий звук, нове слово, нова емоційна реакція, прояв характеру. Формування характерів було помітним із перших місяців їхнього життя.

Одна – кокетка, примхлива й вередлива, а що вже красуня… з пелюшок. Друга – тиха, мирна, серйозна, зате як вирішить посміхнутися, то так сором'язливо й ніжно, що з нею посміхався цілий світ. Третя – забіяка, вперта та настирлива, однак веселої вдачі. Та веселість була змальована на її личку, закладена в рухах.

Зрання, прокинувшись, здіймалися на ніжки в ліжечках, чіпляючись за поруччя й вели якісь свої перемовини. Коли їхня мати чи Слава, або й обидві, відкривали двері в кімнату, отут... починалось. Починалося щось неперевершене за своєю емоційністю. В широко відкритих оченятах – захоплення й щастя, роти пороззявлювані, як пташині дзьобики, із котрих вилітають дивні звуки. Та, котра забіяка, так підскакує, вигинаючи дупцю і термосячи поручнями, що тільки дивуєшся звідки стільки сили. Кокетка верещить тонко й дзвінко всіма можливими тонами, заливаючись сміхом і розпорошуючи його по всьому приміщенню, як зима сніг над землею. Заповнює кожен куточок, кожну щілину, заліплює рот, очі, вуха! Тихоня падає назад у ліжечко, повертається лицем до стіни, чекаючи з надією, коли ж її знайдуть.

І так щоранку. Окрім днів, коли хворіли одна за одною. Тоді починався справжній Армагеддон. Та й це минало з неймовірними швидкостями, повертаючи знову до приємних і щасливих сюжетів. І такі сюжети з самого ранку створювали атмосферу позитиву на весь довгий та одночасно стрімкий день.

Діти – квіти. І малі з кожним днем справді розквітали все яскравіше й буйніше. Задля того цвіту доводилося викладатись наповну, але ж хіба інакше зацвітуть?

Дитина, як і цвіт, прагне догляду, рук, любові. Прагне світла, тягнеться до нього, щоб пізніше засвітитися самій.

В тій круговерті, нестримній і, здавалось, безперервній, Слава не мала ані часу, ані сил думати про суботу й Аріса.

Та в п'ятницю ввечері, після теплої купелі, сиділи з Інною на лавці свого видовженого балкону, аж тут Інна тонко натякнула:

– Завтра маєш бути неповторною.

– Я неповторна завжди. Але до чого такий акцент на завтрашньому дні?

– Не придурюйся. Акцент – поверхом вище, – вказала пальцем вгору Інна.

– А ти чого не рухаєшся сьогодні? – запитанням відповіла Слава, переводячи увагу на подругу.

– На завтра робота трапилась, до того ж здосвіта.

Інна за кілька хвилин пішла до сну, а Слава відкрила підручник з астрології. Поки сон не прийде, можна щось і зачерпнути з бездонної криниці небесної науки…

Ранок зустрічав яскравим сонячним світлом, щедро впустила його в кімнату. Натиснула кнопку магнітофона, увімкнула вічний рок і пішла заварювати каву. Разом з кавою зробила ритуальний дзвінок до Василіса. А далі, погойдуючись під бурхливі струни гітар і потужні звуки ударних, почала мити посуд. Звуки AC/DC та їхнього шаленого «Thunderstrak» наповнювали енергією.

Глянула на телефон, а там – два пропущених виклики. Серце змінило ритм і забилося збентежено та перелякано, як птаха в клітці, побачивши перед собою кота. Але чому ж вона так боїться? Чому збентежилась? Що такого в цьому хлопцеві, що збуджує її, як повний місяць?!

«Що робити?.. Передзвонити чи почекати?.. Найперше – варто заспокоїтись, бо це нікуди не годиться!».

Стишила музику і вирішила прибрати в хаті, бо неспокій не дасть всидіти на одному місці, а чи спрямувати думки в корисне русло... А в яке саме? Спробуй зосередься…

Через свист і шум порохотяга почула все ж дзвінок. То був він.

– Доброго ранку, – почула м'який бас.

– Доброго, – перевела дух.

– А чого захекана?

– Намагаюсь привести до пуття житло, бо на своє все часу не вистачає...

– Чую, ти зранку батареї під AC/DC заряджаєш?

– Долинуло й до тебе?

– Ще б! Навіть сам підзарядився! Скільки часу забере твоє прибирання?

– Можливо, ще з добру годину.

– Що скажеш про ще один спосіб підзарядки, але вже біля моря?

– Скажу «так».

– Котра година тебе влаштовує?

– Скажімо, п'ята.

– Скинеш дзвінок?

– Так.

– Тоді до зустрічі!

– Бувай.

«Отак все просто й на одному диханнні... а чому б і ні?! І що такого я роблю?!»

Всередині Слави, окрім збудження, жило й певне роздратування. А дратувало її те, що після стількох років взаємин із Василісом у неї з'явилося бажання піти кудись із іншим чоловіком. Це було навіть не бажання, а інстиктивний, неконтрольований поштовх, хоч і не геть бездумний. Цей поштовх вона не хотіла стримувати чи надто аналізувати.

То чого ж тоді боїться? Зрадити Василісу? Хоча він давно вже думає, що вона зрадила. А чи боїться зрадити самій собі, своєму збудованому світові та щастю?..

Завершивши прибирання, прийняла душ, привела до пуття волосся і взялася до макіяжу. Все в міру, головне – ледь підкреслити очі й зробити трохи виразнішими губи. Шкіра не потребує особливої уваги. Зазвичай у слов'янок шкіра обличчя чиста і з хорошим відтінком, тож не потребує зайвих кремів та пудри. Далі чекало найгірше, – одяг. Із шафи почали вилітати одне за одним – штани, блузки, спідниці. Музика продовжувала заповнювати голову й тіло барвистими

та колючими сплетіннями. І ще чимось новим заповнилось те тіло, точніше давнім, але дещо призабутим. Таким потрібним кожній жінці хвилюванням та ентузіазмом першого побачення…

П'ять хвилин на шосту. Подзвонила Арісу, подолавши нарешті всі пристрасті й хвилювання. То було непросто, але при зусиллях і бажанні все можливо. Зрештою, хто править нею – емоція чи розум, серце чи голова?

Хто вона – молоденька, недосвічена дівчина, а чи зріла жінка? Якщо друге, тоді має бути відповідна поведінка. А вічна дилема – серце чи розум – найкраще буде працювати, якщо їх поєднати. Зв'язати докупи те, чим горить серце і те, що говорить розум. Зробити з цих голосів гармонійний дует. Бо справжні знання завжди у серці, почуття – в душі, а розум – їх слуга.

Слуга ж має бути контрольованим, бо так у ґаздівстві серця й душі може початися безлад. Розум-слуга має навчитися відбирати ті знання з серця, ту глибинну пам'ять і досвід з душі, що дадуть силу йти життям.

Спершу Слава намагалася за допомогою медитації досягати такої гармонії звучання голосів, з котрих побудована людина. Потім це відбувалося легше, лише задумавшись над тим. Так і тепер. Гайками розуму закручувала скажену плоть. Вибирала тонким інструментом із серця те, що дає силу. Силу давав спокій. Її давала й мудрість, що приходила тоді, коли досягалася стадія спокою. А за ним – смирення.

Вдих-видих. Розправлені плечі, впевнена в собі, недоступна.

Легко?

Та ні, геть не легко.

Бо в еротичних справах нічого не легко. В отому серці, душі і розумі починається такий хаос, якому важко дати раду. Оркестр втрачає зібраність, інструменти розладнані, маестро хапається за серце...

Сидячи в авто поряд з Арісом, із задоволенням віддавала собі належне, – оркестр тримається купи. Контроль над собою вдався. А це означало і контроль над ним та його поглядом. Коли маєш можливість витримати той погляд і не згоріти. Чудова це річ, мати управу на іншого та саму себе. Відлуння влади, – звабливої і до запаморочення солодкої страви! Ось чому стільки залежних від неї бродить

по світу, варто лише одного разу спробувати, як уже щоденно буде хотітися того смаку. Дивно, що одноманітність раціону в такому випадку не змучує, не набридає. Бо хочеться ще один ковток, ще один укол, ще одне запаморочення всесильністю! Байдуже, що цей ковток може бути останнім, смертельним. Важливе лише відчуття смаку й задоволення, котрі несе влада. І отак поволі стаєш залежним від тієї страви, і вже не ти володарюєш, а над тобою. Не ти поїдаєш оте відчуття, а воно поїдає тебе, заповнює, витісняє з тебе – тебе самого. І де вже твоя всесильність? У чому й перед ким? Залежний від влади над чимось чи кимось, втрачаєш найголовніше – владу над собою. І вже не сильний, а вразливий, вже не вільний, – залежний. Бо вільна людина лише тоді, коли може спробувати будь-що й відмовитись, може взяти і з такою ж легкістю віддати, може відпустити, а не закувати. Бо сила не у володінні, а у повному звільненні від володіння. Сила у волі, коли найкраще володієш своїми помислами, бажаннями та вчинками. Тому по-справжньому вільних так мало. Одні раби, раби, раби...

Славі не потрібна була абсолютна влада над Арісом. Хотіла лише позбутися його влади, а чи лише впливу. І якщо вже володіти чимось, то своїми пристрастями.

Їхали довго, не стільки тої відстані, як руху на дорогах. Гарний, теплий день магнітом витягував усіх із помешкань і висипав на дороги. Великих парків, а чи місць для прогулянок у найдревнішій зі столиць світу, на жаль, мало. Район навколо Акрополів та територія відомої Плаки і Монастирак здебільшого мали популярність зимою, а ще великий парк у центрі, який чомусь не дуже приваблював. Тож із настанням весни і літа всі прогулянки, обіди та випивки переносились на узбережжя, від Бурназі до Вулягмені. До моря люди тягнулися з усіх афінських районів: Перістері й Егалео, Галатсі і Кіпселі, Зографу й Панкраті, Холарго і Халандрі, Філотеї й Психіко, навіть з Кіфісьї та Екалі. Два останні райони – найпівнічніші та найпрестижніші в столиці. Мало хто подорожував громадським транспортом, бо це якось не гонорово для афінян, – товктися, як сардельки, в автобусах, вагонах трамваїв чи метро. Обливатися там потом, незважаючи на потужні кондиціонери і дихати одне одному у вухо. Така доля може спіткати окремих пенсіонерів, певну верству населення та емігрантів. Усі решта, – у свої персональні коробочки.

З дорогих районів сунули джипи і кабріо, від порше до нечастого, але все ж Феррарі, з бідніших – всього потроху, різного. Тож на вулицях – постійний шум та затори. Більше стоїш, аніж їдеш. Отож, відстань в годину-півтори долається за дві-три години. Та то не біда, коли у своїй особистій коробочці, з музикою та кондиціонером.

Славі така прогулянка була геть не в насолоду, бо такого їй вистачає цілий тиждень. Лише дорога в Гісьйо була мила, бо простора й відкрита, та й вела до такого ж простору, спокою і волі, де нема людей, нема гуркоту, газів, втомливої безглуздої показухи.

В Арісовому старенькому «Ауді» пахло чимось солодким. Звуки року супроводжували їхню мандрівку і лише це робило її приємнішою.

– Певно, невдалу годину та напрямок ми вибрали для мандрівки, – мовив Аріс.

– Думаю, що будь-яка післяобідня година в суботу чи неділю буде одинаково невдалою в напрямку моря.

– Найкраще забратися зовсім з Афін на вихідні.

«Мені кажеш...», – подумала.

– Ти це часто робиш? – спитала.

– Досить часто. Я ж не афінянин. Мої батьки проживають у Воло, чула про таке містечко?

– Чула, це десь північніше.

– Так. Маємо там і гори високі, і море чисте, і зелень буйну.

– А чому покинув Воло?

– Мій дядько має свою автомайстерню в Афінах. Роботи багато, а я механік. Вважаю, що хороший, – посміхнувся, – тож вирішив попрацювати трохи задля практики та досвіду. А там і свою майстерню відкрию, у рідному мальовничому містечку.

– Як довго ти в Афінах?

– Уже другий рік, а ти?

– Вперше ступила на грецьку землю одинадцять років тому. Як час летить...

– Ти дуже добре розмовляєш грецькою, майже без акценту. Як це тобі вдалося?

– Працюю з дітьми, вчуся разом з ними. До того ж, мови – то моє захоплення, інші вивчаю самотужки.

– Ого, то ти поліглот? Я навіть англійську не подужав у школі, так, декілька фраз.

– Зі школи і я небагато винесла. Бажання прийшло пізніше. А коли з'являється бажання, – все дається легше.

– Оце правда. У мене бажання крутити, розкручувати, складати, зліплювати до купи. Ще з дитинства. Механізми й шрубки в голові, а до книжок – байдужість. Це і не дало вищу освіту здобути.

– Не завжди вона всьому голова, – зауважила Слава, – у тебе розум і руки люблять певну роботу, поступово вправляєшся в ній і робишся майстром своєї справи, можливо й незамінним. А силував би себе до якоїсь науки, то після довгих років з того щось би й вийшло, та чи була б любов до того і натхнення?

– Добре міркуєш. Не всі це розуміють.

– То їхня біда. Ось я закінчила вуз, і що з того? Життя інакше вирішило. Спочатку позбавило мене можливості працювати за фахом, а потім он куди занесло, звісно, не без особистої волі. Мабуть, одне пов'язане з іншим.

– Маєш дітей? Там, в Україні?

– Ні...

– А рідні твої де?

– В маленькому селищі під Карпатами. Моря, щоправда, не маємо, але зелені й свіжості доволі.

– Як там справи тепер?

– Живемо якось.

– А за совєтів краще було?

– Знаєш скільки раз я чула це запитання в своєму житті? – посміхнулася Слава.

Аріс зніяковіло глянув на неї, стенувши плечима:

– Ось іще один цікавий, пробачиш?

Його погляд знову було ледь стурбував Славу, але вона миттєво оговталась.

Поряд з Арісом – легко й спокійно. Впіймала себе на цій думці, бо незважаючи на самоопанування, до якого напочатку довелося докласти зусиль, тепер усе пливло саме собою. Врівноважено й рівномірно. Таким видається і сам Аріс, таке повітря навколо нього і їй добре в цьому просторі. З цікавістю глянула на нього ще раз.

Нарешті припаркували авто на платній стоянці, бо вільного місця на вулицях годі було шукати. Машини просовувались у найвужчі вільні щілини. Направились до кав'ярні. Простора веранда, на якій знайшовся вільний столик, виходила на море. Аріс продовжував пожирати Славу очима, але той погляд ніс їй уже насолоду, а не збентеження і почав давати силу, а не страх. Задоволення, а не поверхневу, незрозумілу збудженість. Сміливіше глянула в його чорні, бездонні, очі. Її голубі – посміхалися.

– Що за очі у тебе! Я можу загубитися в них, як подорожній у морі, – мовив Аріс, і це видалось надто поетичним як для простого механіка. – У вас, звідти, в багатьох такі очі... Але твої – особливі.

– Робиш мені особливу честь, – лукаво посміхаючись, відповіла Слава, – те ж саме можу сказати про твої, хоча вони темні, аж чорні, тому притягують, мов безодня. Щось заховано в них... Такі очі називають циганськими.

Аріс розсміявся щиро.

– Циганські, кажеш? Моя мати іспанська циганка і є!

– Ов-ва! То, може, твоя прабабуся була легендарною Кармен?

– Ну, якщо в неї були діти, то невиключено. Щось знаєш про те?

– Про дітей Кармен? На жаль, таких відомостей немає. Та дозволь мені думати так.

– Будь ласка. І щоб бачити твої блакитні, я можу дозволити багато.

– Лише багато?

– Як справжня жінка, хочеш всього?

– А ти хотів би бачити мене несправжньою?

– Хочу бачити тебе такою, як ти є.

– Тоді доведеться дозволити мені все.

– Як скажеш, – спокійно й на одному подихові відповідав Аріс.

Їм принесли холодне фрапе і воду. Слава відпила добру половину зі склянки.

– Дивно ти говориш. Навіть у твоїй манері триматись і розмовляти є щось містичне, навіть поетичне. Не скажеш, що професія в тебе, скажімо так, не духовна.

– Я ще й співаю, граю на гітарі, деколи й пишу щось своє.

– Ого! То ти повен сюрпризів! Музика та гітара – це так по-циганськи! Ніч, вогонь і пісня про чорні очі.

– Це, мабуть, також від Кармен, – підморгнув їй Аріс.

Обоє розсміялися, як добрі старі друзі. Ще з добру годину сиділи за кавою. Далі прогулялися пішки вздовж моря, спостерігаючи пишний захід денного світила й розмовляючи про все на світі. Слава таки розказувала, як то було «там і тоді», і якими очима побачила все «тут і потім», як дивиться і розуміє тепер. Людина росте, розвивається, мужніє, твердіє, здобуває досвід, вчиться зважувати і порівнювати, оцінювати й переоцінювати. По-одному розумієш життя в двадцять, по-іншому – в тридцять, ще по-іншому – в сорок. Вивчаєш життя, а разом з ним і себе. Гірше, коли цього не відбувається. Топтання на місці веде в нікуди, веде до застою у свідомості, в розвитку. Життя, як і вода, тече, пізнає новизну, формується й самоочищується. Так має бути з людиною. Бо що відбувається зі стоячою водою, те відбувається й із зупиненим людським життям.

Аріс уважно слухав, час від часу лише ставлячи питання. Він був цікавий, як дитина, а ще – чистий, відвертий, щирий. Не боявся видатися необізнаним у чомусь. Поряд з нею відкривав для себе щось нове. А їй було приємно ділитися з ним.

Дійшли й до особистого.

– Дивуюсь, – мовив Аріс, – як така жінка – й незаміжня? Невже не трапився той, хто зміг би вкрасти твоє серце?

Розказувати про те, де її серце, не мала бажання, та й не вважала за потрібне. Поки що. А далі час покаже.

– Скажімо, що я вередлива і мене не кожен витримає, – відповіла сміючись, – не така вже я сумирна й приємна, як виглядаю сьогодні.

– Не думаю, що справа лише в цьому. Кожна жінка, як кішка: коли за шерстю гладиш, то й ластиться, а як проти, – кігті напоготові.

– А в тебе, бачу, є досвід, – підморгнула йому Слава, – і багатьох кішок ти погладив?

Аріс досить щиро відповів:

– Та ні, я нелегко йду на контакт. З тобою – сам собі дивуюсь. Тебе не боюсь.

– То ти боягуз?! – жартома питала.

– Ні, я просто обережний. І для мене не є важливою кількість.

– Як твоїм ровесникам.

– Кожен з нас своєрідний.

– Не сумніваюсь. Але звідки така обізнаність про жінок?

– Спостережливість. Плюс дві сестри, мати, оповідки друзів та знайомих різного віку й характеру.

– Молодець! Якщо вмієш вчитися з досвіду інших… Я, на жаль, вчуся лише зі свого. Це іноді досить болісно, повір.

– Хтось зробив тобі боляче... Біль ще з тобою. Ось чому ти одна, – Аріс співчутливо та ніжно дивився на Славу.

– А ти психолог? Ось іще один талант відкрили в тобі, окрім механіки і музики, – сміялася Слава.

– Не думаю, що потрібен особливий талант, аби здогадатися про стан серця вродливої жінки, котра попри все це – одна.

«Знав би ти... Та не час…».

Повернення назад було легшим і швидшим, напевно, втрапили у підходящу годину. Пізніше, коли всі почнуть повертатися, ситуація на дорогах повториться.

Слава подякувала за прогулянку, Аріс пообіцяв ще не одну. На цьому, потиснувши одне одному руки, розійшлися на площадці свого будинку.

Серед тижня подзвонив Василіс і натякнув, що пора б їй приїхати. Вона й сама про це думала. Там, на селі, зможе увійти в тісніший контакт із весною. І щось варто придумати, аби сказати Арісу, бо він безсумнівно запропонує зустріч у суботу або в неділю. Брехня їй не подобалась, а час для правди не визрів. Та й загалом, що то в них таке? Ніби нічого особливого. А чи то так їй вигідно думати? Як би не було, Слава не могла уявити собі в цьому початку якихось стосунків.

Аріс подзвонив якось надвечір, сказав, що побачив світло у вікні й вирішив побажати їй доброї ночі та разом і голос її почути. Питав чи змучена, з особливим теплом у голосі. Хто турбувався про неї останнім часом? Також повідомив, що, на жаль, не зможуть зустрітися цими вихідними. У п’ятницю мусить поїхати у Воло.

Слава полегшено зітхнула, – вдасться уникнути болючих моментів правди. Все показує на те, що такими вони будуть.

Аріс не заслуговує на брехню. Але, що він собі думає стосовно неї? Чому це має бути щось серйозне і важливе? Либонь, чудово розуміє їхню різницю у віці і ще, не виключно, багато інших різниць. Та й, мабуть, байдуже йому, хто, що та де в неї є! Такими думками Слава знову частково заспокоїла себе, хоча, десь глибоко, набридливий і верткий черв'ячок збурював думку, – все це не зовсім так. Бо звідки ж той теплий голос, наповнений турботою, – «Я захотів почути твій голос...». «Дурня! Що мені в голову лізе?! Подалі від таких думок, подалі!».

Ближче до суботи вона все більше думала про поїздку у село.

В Гісьйо сонце майже пекло.

– У вас справжнє літо! – зауважила Слава, чмокнувши Василіса. – А в Афінах нічого не помічаю. То холодно, то спекотно – тільки й жалієшся то на одне, то на друге.

– Ми в раю! Вже вкотре кажу, – задоволено мовив Василіс, – до цього раю ще би грошей.

– Ось і я не можу без цього раю…

– А я думав, без мене.

– Ну, раю без янголів не буває, отож – ти мій Янгол!

Василіс тільки скрушно похитав головою, певно, піддаючи сумніву Славині слова. Та це не нове. Він чомусь завжди сумнівався в щирості та правдивості її почуттів. А може, то був не просто сумнів, але й страх. Небажання визнати ті почуття, бо це могло привести його до погодження на шлюб. А так, створюючи для себе та для неї ауру недовіри й сумніву, можна посилатись на непотрібність і недоречність такої процедури, звалюючи все на минуле.

Правда та, що Василіс завжди сумнівався в почуттях інших людей до себе. Якщо й зароджувалась у ньому якась іскорка кохання, то це напочатку будь-яких стосунків. Потім чомусь усе затихало, повертало в інше русло і поволі щезало зовсім. Так було й зі Славою. Миттєве захоплення й закоханість, майже ніжність почуттів, а ще те відчуття опори і сили, що він міг їй дати. Бути в очах цієї молодої іноземки чимось визначним було дуже приємно. Також, у фізичному плані не потребував іншої. Та все почалося з... голови. Для Василіса не менш важливим контактом, окрім сексу, був контакт інтелектуальний. Не те, що Слава була бідною в цьому сенсі, але якась засерйозна, як для нього, закована

в невідомі пута, які ніяк не міг розірвати. Особливо на початку їхніх відносин. Тож там, де все так ніжно, хоч і раптово народилось і не обіцяло ніяких перешкод, незабаром почало холонути. Хоча так ніколи й не померло, ніби якась сила час від часу повертала їхні стосунки до життя. Повертала навіть на іншому, якіснішому рівні, та незважаючи на це, тримала постійну перешкоду для повного єднання.

Насправді він хотів єднання. Такого, де була б увага і підтримка, допомога і розуміння, турбота та ніжність, лише лагідність і покірність Слави у відповідь на всі його реакції й поведінку. Від Слави того дочекатись було марно. Тоді. Але тоді все почалося, тоді все й згинуло. Якби тоді зуміла змінитися, то може б уже давно були в одному човні. Може б допустив її до свого серця. Довірився повністю, чого найбільше боявся. Бракувало того з дитинства, як і ніжності та турботи материнської.

Слава ж свавільна, непокірна, різка. Часто суха та пекуча, як пісок в липневий день на Мавровунському пляжі. Легкий вітер подує – і вже повно того піску всюди! Каже, що кохає його. А він недостатньо те відчуває. А чи вона не так кохає? Не так, як йому потрібно, віддає те почуття? І ось, відгородивши себе від цього кохання колись давно, Василіс не міг тепер повалити ту високу стіну, що вимурував тоді, або й вимурували обоє. Не міг довіритись. Уже не вмів. Він звик жити один, покладаючись лише на себе. Так надійніше. Так менше розчарувань. Від них болить. Біль, завданий одного разу, вже ніколи не покидав його. Недовіра, відчута одного разу – не відступала ніколи. Біль від кохання, зрада у дружбі. Не раз і не два розповідав Славі про все це останніми роками. Кращими їхніми роками.

Чи зміг би він жити без неї? Зміг би, все він міг би. Та не хотів. Вона була потрібна йому, необхідна. Дратувала, коли знаходилась поруч довго і неймовірно її бракувало, коли довго не з'являлася. Скільки б часу її не було і де б не носило, він чекав її на своєму порозі.

Він ніколи й нікого так не чекав.

Якщо не відьма ця блакитноока жінка з Карпат, то хто?

Глянув ніжно, мов приречений, на неї і спитав:

– Узо будемо в місті чи вдома? Я ще й покупки не зробив.

– Тоді давай спочатку в супермаркет, а потім і вирішимо. День гарний, але я так хочу спокою…

– Еге-ж, а я знав! І восьминога витяг із морозилки, – моргнув Василіс.

Вийшли з супермаркету, закинули покупки в багажник джипа, якого Василіс придбав пару років тому, не нового, але в хорошому стані і, що головне, – досить потрібного для польових доріг і робіт. Витримував цей темно-синій «Daihatsu Rocky» будь-які навантаження й бездоріжжя, можливо, трохи важкий на поворотах і не надто швидкий, але від нього таких якостей і не вимагалось.

Спереду було два сидіння, як і годиться, а задні Василіс вийняв повністю, зробивши у такий спосіб щось на зразок внутрішнього прицепу. Там возив різні причандалля: бензопилу, ручні пилки, сокирку, машинне масло, бензин в бачках, ящики, в яких деренчало на дні всяке залізяччя, туди ж вкладали пакунки з покупками. У разі потреби вантажив задню частину ящиками чи мішками з маслинами. «Роккі» служила вірно у всьому. Салон від того мав не найкращий вигляд, і якщо хтось вичищав та вимивав його, то це була Слава. І відкривши цього разу дверцята, подумала, що варто помити цю машину завтра.

– Ну що, – звернувся до неї Василіс, влаштовуючись за кермом, – гайда до нашого дому?

– До дому, – погодилася Слава.

«Ось так завжди. Кине отакої, а ти роби з тим, що хочеш...». Та оте «наш» все-таки відклалося в голові. Можливо, ще не все втрачено.

Василіс зайнявся восьминогом. Спочатку вивісить його на вулиці, вкриваючи сіткою від мух, бджіл та ос, аби стік водою і підсох. Далі розведе вогонь. А Слава, розіклавши покупки, подалася нагору. Коли зійшла вниз, Василіс уже розливав узо, даючи їй завдання готувати закуску. А в полумиску, з якого вийняв восьминога, залишився великий кальмар. Це буде ще одним завданням Слави, – приготувати його в томатному соусі і з рисом, такий собі плов. Для цього найперше обсмажить цибулину з кружальцями порізаного кальмара, вкине туди дрібно порізані помідори, лавровий лист, паличку кориці, потім перелле все в керамічну посудину, додасть води й рису. Поставить у духову пічку. Рагу вийде – пальчики оближеш.

Милі ці вихідні, коли куховарить отак з Василісом. Сідають потому за столом на веранді і розмовляють, розмовляють...

Телефон Слава завбачливо відключила, налаштувавши на беззвучний. І добре зробила, бо ввечері побачила два дзвінки від Аріса.

* * *

Літо з дня на день все відвертіше давало знати про себе. Випалювало вогнем і видувало сухим вітром. Одного такого сухого вечора подзвонила Дарина. Пропонувала Славі й Інні вибратися разом до моря, на вихідні.

– Я з радістю, – відповіла Слава, – а ось щодо Інни не знаю. Як з'явиться, то спитаю. Хоча, швидше за все вони з Христосом чкурнуть кудись подалі від Афін.

– Могла б і з нами разок поталяпатись.

– Могла б, але коли можна знайти щось краще за переповнені пляжі та забруднені води Гліфади чи Алімо, то чом би й ні?

– Не всі це можуть, на жаль, – зітхнула Дарина, – тож дайте знати до суботи, в разі чого.

– Обов язково!

Арісу Слава так і не дзвонила. Вирішила написати, бо дзвінок після двох днів мовчання виглядав би дещо запізнілим. Відповів їй також посланням. А наступного вечора, після дзвінка Дарини, зустрілася з ним у під'їзді.

– Привіт, красуне, як справи?

– Привіт. Як провів час вдома?

– Там завжди добре.

– Не маю найменшого сумніву, – погодилася Слава, – зокрема, грецька провінція – то насолода.

– Тобі знайома грецька провінція? – здивувався.

– А ти як гадав? Я провела тут стільки років і не скуштувала найкращого?

– Де, якщо не таємниця?

– Дозволь мені їх мати, – жартома відповіла.

– А мені нічого іншого й не залишається, – зітхнув.

Піднімаючись разом сходами, зупинились біля дверей Славиної квартири.

– Чим зайнята цими вихідними? – спитав обережно.

– Думаємо з подругою до моря гайнути. Час одержати порцію сонячного проміння.

– З ним потрібна обережність.

– Не страшне мені сонце, а й корисне.

– Чим? І чому особливо тобі?

– Я – Овен за Сонцем. Такому Сонцю справжнє небесне світило, –як джерело, з котрого черпається сила й енергія.

– Он воно що. І ось чому ти тут, в країні Сонця! – сміявся Аріс. – А звідки знаєш, що корисно Овну?

– Астрологія – то моє хоббі, а може, й більше. Коли любиш щось, то це щось для тебе стає – всім.

– Цікаво. Що ж тоді корисно моєму Сонцю?

– Хто ти за знаком Зодіаку?

– Діва.

– Ну, в такому випадку для тебе важлива чистота, порядок, а ще – порпання в різних дрібницях, від речей до думок чи досліджень... Звідси, певно, й черпаєш енергію. Звісно, все це поверхнево, але можеш дати мені свої дані, до години народження включно, і я копну глибше.

– Спитаю в мами і скажу. А щодо чистоти та дрібниць – тут влучно, – погодився Аріс.

– І куди ви їдете до моря?

– А куди ближче, ми ж автобусом. А це не так швидко й комфортно, аби пхатися десь далеко.

– А якщо я запропоную вам свої послуги і авто?

– Це буде дуже мило, – зраділа Слава, – але в моєї подруги чоловік і донечка.

– Гадаю, місця всім вистачить. А чи це ще не всі?

– Всі. Гурт якщо й збільшиться, то вже безпосередньо на пляжі.

– То що, приймаєш пропозицію? – заглядав прискіпливо в Славині очі.

– Приймаю і дякую.

– Передзвониш?

– Звісно, – кивнула головою Слава і заклала ключ у замок.

Аріс попрямував вище.

«Що ж, маємо й транспорт до моря. У що я лізу? В нетрі…».

Того ж вечора Слава дзвонила Дарині повідомити, що громадський транспорт їм не знадобиться. «Хто і що?» – випитувала Дарина. «Побачиш», – коротко відповіла Слава.

Ближче до вихідних поїздка визначилась на неділю.

Повідомила програму дій Арісу. Він не запропонував їй розваг суботнього вечора. Здивувалась, але й полегшено зітхнула.

В неділю прокинулась близько десятої ранку й перш за все набрала Дарину:

– Доброго ранку!

– Доброго! Прокинулась нарешті? – питала бадьорим голосом Дарина, з якого можна було зрозуміти, що для неї день розпочався значно раніше.

– А чому «нарешті»? – позіхнула Слава. – Ще й десятої нема. А ти з якого дива така енергійна зранку?

– Я ж не ти, в мене два хвости. Торби з харчами їм готую, аби мене на пляжі не з'їли.

– Мені щось взяти?

– Не турбуйся, в мене все розраховано і всі враховані. Твого кавалера не здивує, що ми розкладемося, як шатро, на пляжі?

– Не знаю. А якщо й здивується, то що з того? Шатро – то і його стихія.

– Тобто?

– Розкажу потім, іду до кавоварки, бо в роті сухо.

– То ти в ліжку ще?

– А ти думала! Але швидше, ніж за годину, буду.

– Чекаємо.

– Бувай.

Слава закрила телефон і підвелася. Посьорбуючи нарешті гарячу каву, подзвонила Арісу. Як і домовлялися, після десятої.

Голос його мав те забарвлення, що й Славин в розмові з Дариною. Вибачилась, бо, може, розбудила. Та запевнив, що будильник примусив його розплющити очі хвилин п'ятнадцять тому, але не спонукав вилізти з ліжка. Вчорашній вечір провів у товаристві друзів. «Он воно що...».

Запропонувала йому каву та сніданок. Ще за чверть години Аріс сидів за столом у Слави на кухні.

Прямували на своє випробуване місце, неподалік Алімо. Аріс запропонував було Суніо, але то надто далеко. Навіщо марнувати гарний день? Розклали парасольки, розстелили рушники, пороздягалися й почали кремові процедури. Слава ковзнула поглядом по засмаглому торсу Аріса. Підтягнутий живіт, тонка талія, стрункі ноги, широкі плечі, міцні біцепси рук. Шкіра ніжна й майже блискуча, шовкова і без надлишкової рослинності, як у більшості південних чоловіків. «Ну чим не чистокровний арабський скакун! Як все ж таки влучно помітила Інна…».

– Крем? – простягнула йому руку з тюбиком.

– Дякую. Не маю потреби, до то ж минулі вихідні я провів під сонцем.

– А воно й помітно, – зауважила.

– За літо я роблюся геть темним, майже чорним. Зрештою, я смаглявий від народження.

– Щодо чорного – перебільшуєш. Ти шоколадний.

Аріс байдуже повів бровами, але очі спалахнули.

– Я у воду, – відповів, переводячи тему, – поки море тихе. Ти підеш? – глянув на Славу.

– Після розігріву, коли мене добре припече сонце, – відповіла й присіла на рушник.

Аріс пішов до води і граційно пірнув у море.

– Оце хвацько, – мовила Дарина, киваючи головою в бік Аріса, – все вірно Інна змалювала...

– Ви вже встигли йому кісточки перемити? Не гаєте часу, молодці!

– Таке вони обминуть. Ага! – втрутився Володимир. – Чи то ви всі, бо й ти не виняток. Уже б готова його з'їсти. От баборня!

– А то звідки такі висновки? З шоколаду? До речі, то річ корисна! – сміялася Слава.

– Ой! Можна подумати, вам щось інше в голові! – стала на захист жінок Дарина. – Тільки й думаєте однією головою, бо на дві одночасно енергії не вистачає. Як є прилив до одної, то друга порожня.

– А приливи ті часто, – підхопила Слава, заливаючись сміхом, – отож, будьмо здорові!

– Мам, починається? – ніби з докором, але з усмішкою в кутиках очей глянула на Дарину Тетяна. Вона виточувалася помалу в жінку, тож від неї уже не ховались.

– Захищай свого татуся, як завжди. Побачу, хто вас годувати буде.

– Пішли, доню, до води, – зітхнув Володимир, підводячись – бо з твоєю мамою та її подругами не договоришся.

Пролежавши ще з добрих півгодини під пекучим сонцем, вкрившись рясним потом і стікаючи потоками, Слава нарешті вирішила піти до води. Дарина з Володимиром уже давно борсалися там, а Тетяна й Аріс спостерігали за ними з берега.

«Цьому хлопцеві більше пасувала би Таня...» – подумала, дивлячись на них. Тетяна витягнулась високою й стрункою, як берізка, якраз до пари Арісу. З милим кирпатим носиком, чарівною посмішкою, глибокими зеленими очима й світлим кучерявим волоссям. Звідки ті кучері? Ані в Дарини їх нема, ані у Володі. Може, котроїсь бабусі.

– Бачу твоїй матусі непереливки, – звернулася до Тані, – розплачується за свої слова.

– Хай іншим разом думає, – сміялась Тетяна.

Володимир щоразу дужче занурював жінчину голову у воду, не даючи відхекатись, але Дарина не здавалась. Молотила ногами по воді, а разом з тим і по Володі, як ціпом по квасолі. Нарешті вибились із сил і обнялися на знак примирення, воркочучи, як голубки.

– Бачиш? – підморгнула Слава Тетяні. – Знала твоя мама, що робить, вчися!

Сама повільно почала заходити у воду. Попливла й віддалилася від берега. Лежала на воді, не рухаючи ні ногою, ні рукою. Очима губилась у небесній синяві. Море колисало. Тримало на своїх дужих плечах, мов пір'їну. Довіряла йому, а воно було вдячне за довіру. Почувалась дитиною у материнській колисці, де затишно і безпечно. Все є, і нічого більше не треба...

– Насолоджуєшся? – почула глибокий і теплий голос Аріса. Підняла голову, одночасно розвертаючись на живіт.

– Так. І забуваюсь на деякий час.

– Я, певно, порушив твій спокій?

– Не біда, я вже довго в такому стані.

– Ти ще й добрий плавець, виявляється. А не біля моря зросла...

– У нас річок і річечок багато, ставків та озер. Там і плескалася з дитинства.

– У тебе стиль спортивний.

– А-а, то відголосок тренувань у студентські роки. Та на тренуваннях я й зупинилась.

– А чому так?

– Хто знає. Певно, не судилося стати великим спортсменом.

– А ким судилося?

Слава розсміялася, випльовуючи воду:

– А ти думаєш, я читаю долі?

– Ти ж захоплюєшся астрологією, хіба там не йдеться про долю?

– Бачу ти інформований... Я на своїй дорозі, будь певний.

– І яка вона, та дорога?

– А-а-а! У тебе повно цікавості, як у дитини. Про свою долю достатньо знати лише мені.

– Думаєш, я дитя?

– За віком – то вже ні, але ж цікавий...

– Всі ми цікаві. Особливо коли відкриваємо для себе щось нове.

– І що нового ти відкриваєш наразі?

– Тебе.

– Тоді доведеться тебе виправдати, – мружачи очі, відповіла Слава, – я справді – велике цабе!

– Мені подобається твій гумор.

– А хто тобі сказав, що я жартую? – пхикнула Слава.

– Я бачу тебе наскрізь, – упевнено сказав Аріс.

– Навіть так? Я астролог, а ти – медіум. Гарне товариство. Це у тебе від матері дар яснобачення?

– Можливо, – осяяв білозубою посмішкою Аріс, – і від прапрабабусі Кармен.

– Тоді я буду з тобою обережна, – підморгнула йому Слава і додала:

– Може, пливемо до берега? Бо починаю мерзнути.

– До речі, я потурбував тебе не просто так. Твої друзі зголодніли й чекають тебе на трапезу.

– Не тебе, а нас. А чи ти не голодний?

– Останній раз їв на пляжі в дитинстві.

– Що ж, то повернешся трохи в дитинство, бо в нас нема таких обмежень.

Слава знову лягла на спину і загребла ногами, збиваючи морську хвилю в білосніжну піну. Аріс прямував за нею.

– Моє військо – голодне, – оголосила Дарина, коли Слава з Арісом повернулися на пляж, – тож легенько перекусимо. Думаю, ви не проти?

– Ми тільки «за»! – підняла руку Слава. – А як щодо холодного пивка, кока-коли чи ще чогось?

– Не відмовимось, – підтримав Володя.

Слава озирнулася навкруги, шукаючи очима котрогось із багатьох продавців, що снували пляжем, продаючи холодні напої на всі смаки. Один такий вигулькнув на обрії.

Дарина з Тетяною почали розв'язувати пакети з харчами, розстеливши попередньо невеличку біленьку скатертину. На неї почала почергово викладатися всяка всячина. Перше й класичне, – гірка варених яєць, за ними – порізана ковбаска з понтійського магазину, сирок для тостів, обсмажені грінки хліба, обсмажена в яйці цвітна капуста, свіжі помідори й огірки, навіть українське сало. Воно не зникало з раціону і за кордоном. Водилася й шинка, але то від понтійців, і за якістю далека від домашньої. Фруктовий стіл був представлений яблуками і двома сортами винограду.

– Ну як? – глянула на Аріса Слава, киваючи головою в бік накритої «поляни», – враження справляє?

– Ще би! Ми звикли щонайбільше сендвічем обійтися або таверною, вже після моря.

– Таверна – це буденно. Сендвіч по-американськи – примітивно, а оце, – вказала на харчі, що звабливо пахли на скатертині, – по-українськи ситно і романтично! В Україні до цього може додатися ще й уха, зварена в казанку на вогнищі, розпаленому на березі якоїсь річечки чи озера, та шашлики.

– Ну і течуть при всіх цих закусках, – додала Дарина, – ріки горілки, поряд зі справжніми ріками.

– А далі починають співати! – підхопив Володимир. – І нерідко – кулаками махати.

– Одним словом, весело, – сміючись, завершила Слава. – Дозвілля наше – неповторне!

Неподалік з'явився темношкірий продавець напоїв. Слава кивнула йому рукою.

– Хто й що буде? – спитала, шукаючи гаманця в сумці.

– Дозволь мені розплатитися, – звернувся до неї Аріс.

– Забудь, – впевнено відповіла Слава, не залишаючи своїм тоном такої можливості, – твій транспорт, коли на те пішло, а наша гостина.

Сиділи на пляжі довго, не відважуючись залишити першими Сонце, аж доки воно нарешті саме не покинуло їх, повільно занурюючись у темно-сині води.

Неймовірний шлюб Вогню і Води. Вічне вогненно-вологе танго. Дві стихії, далекі й несумісні. Видовище їхнього єднання приковує погляд. Танець заворожує, захоплює, чарує. І ось – останній акорд, останнє па, останній помах-подих променем. Все завершується, щоб розпочатися знову. Вони ніколи не набриднуть одне одному. Вони ніколи не зрадять. Не загубляться. Бо таке кармічне призначення танцю. Танцю, самого Життя.

Літо, літо, літечко. І що особливого?.. Спека, задуха, сморід над Афінами. Небо сизо-сіре, ніби багнюкою вимащене, а чи порохом укрите. Гази, гази, гази. Деколи й Сонця не видно за такою густою поволокою. А вітер повіє, – і той, ніби з пекла. Єдиний порятунок – якесь закрите приміщення з кондиціонером або пляж. Та бувають дні, коли у воді треба сидіти безвилазно, бо й під парасолькою за п ять-десять хвилин почнеш задихатися спекою. Вона тисне, мов пресом, з усіх боків, на тіло, на легені, на голову. Все, що допомагає – це постійне заливання шлунка водою. Пити, постійно пити! Недаремно ж від вогню водою рятуються.

Слава ніяк не могла звикнути до такого літа в столиці. В Гісьйо все було інакше, спека не така жахлива, бо й повітря чистіше.

Потім літо минало як не на Кавурі з хлюпаннями в басейні чи морі, то на островах, обвіяних усіма вітрами. І найкраще – на вітрильнику, що розтинав море, ловив вітри, легко заколисував у бухтах. Таке літо – справжня насолода.

Дивна річ, але щойно людина пізнає щось ліпше, то до гіршого потім важче звикає. Або й не звикає ніколи…

А чи то людина й для доброго створена, – в добрі жити й добро творити?

Але що то таке – добре життя?.. Мірило в кожного своє. У когось добре життя тоді, коли все дається легко й швидко, або коли є можливість жити за рахунок інших. Використовувати тих «інших», їхні можливості та ресурси, перетворюючись помалу на трутня, здатного лише споживати, а не давати чи, тим більше, творити. У когось іншого добре життя – це сумлінна праця, коли віддаєш усе найкраще дітям своїм, не залишаючи нічого для себе. Ще у когось добре життя – коли можеш зробити багато, винятково для себе. Інші ж не мають навіть власного бачення того, в чому те добре життя. Так і живуть, нидіючи, в добрі не живучи й добро не творячи. Хоча, добро твориться з тієї миті, коли в людському серці ще жевріє його вогонь, тож у найменшому своєму прояві здатне те серце зігріти, дати силу, дати собі і комусь радість та опору. Прояв того добра може бути в одному слові, а іноді – в одному лише погляді.

Слава, як і інші люди, до доброго звикла швидко. Визначилась із тим у матеріальному його прояві. З матерією ж бо якось усе ясно, то з душею спробуй розберися. Виросла в суспільстві, що не було блискучим, пахучим та натертим штучними ароматами, зате пахло м’ятою та любистком, а ще – свіжим молоком. У світі тому не було нервів і тривог, не було й важкої боротьби за виживання. Те суспільство змогло дати їй освіту і мирне дитинство. Інша річ, що коли прийшов час довідатися про ціну того миру і про дорогу того суспільства до часів її дитинства, дорогу, що була вкрита червоним, але не з пелюсток трояндового цвіту. Хоча, якщо подумати, то багато троянд було зрізано й під ноги кинуто на тій дорозі. Отож, коли прийшов час довідатись, тоді й довелося зрозуміти відчуття, яке англійці називають шоком. Не спантеличення, здивування чи розчарування поодинці, а все разом.

Її відчуття можна було описати лише цим іноземним, коротким, як постріл, словом – шок. Та все минає, і шок минув, залишаючи тупий біль розчарування, а життя продовжувалось... І ось, уже звикнувши до цього нового життя, в чомусь доброго, а в чомусь – ні, Слава не почувалась комфортно, коли наприклад, поверталася в Україну і не знаходила там відповідного середовища та умов. Різниця була разюча і напочатку доводила до відчаю, а якщо й не так драматично, то просто дратувала. Але це, звісно, в побуті, бо в лугах українських з вербами понад річкою рай був беззаперечним і, дай Боже, вічним. Тут вона визначилась. Тож прийшов час визначитись і в побуті. Для цього було вирішено добудувати й дещо розширити материнський будинок.

З цим було просто. Непросто було з суспільством, бо там, здається, все завмерло. Зрештою, всі, як і вона, перекинулись на особисті рівні і творили якісь свої, особисті світи. До решти – збайдужіли.

Хоча спостерігала, що й у новому її світі легше дбали про особисте, аніж про спільне. Це породжувало багато різних проблем...

Все глибше розуміла плюси й мінуси суспільства, того й цього, минулого й теперішнього. Тепер знала, чому ніколи раніше не могла дати відповідь на запитання, коли і де краще жилося. Бо підсвідомо розуміла тоді, що ні одна система, ні інша не є абсолютно справедливою для людини. Не є, бо не може бути. Причина?

Причина не одна, їх багато. Після розмов з Фотіні, після подорожей в історію, після астрологічних пошуків та особистих спостережень напрошувався один висновок, – на цій планеті завжди буде так. Завжди буде тонка межа поміж добром і злом, любов'ю й ненавистю. Всюди, в кожній людській спільноті, окрема то країна, народ, нація чи цілий материк. Завжди будуть присутні нерівність, підлість, зрада, брехня, лицемірство, нажива, наруга, насилля. Різниця буде лише в масштабах. Без цього живуть не в цьому вимірі, не на цій планеті, не під цим небом. Бо найголовніша причина всіх нещасть захована в самій людині.

Райський куточок, прекрасна колиска життя, що гойдається загублена на краю однієї з Галактик безмежного Всесвіту, призначена приймати в свої обійми ті душі, які ще не вивчили себе, ще не пізнали у всіх можливих проявавх добро і зло. Тому й не зробили остаточного вибору.

Ці душі – незрілі.

Бо що може бути безглуздішим за постійні війни, що не припиняються віками, незважаючи на певний інтелектуальний і технологічний ріст. Нема іншого, важливішого росту.

Що може бути ганебнішим за насилля людини над людиною чи над твариною. Сильнішого над слабшим.

Що може бути дикішим за винищення довкола себе середовища, в якому живеться, бо це схоже на перекриття самому собі кисню, а отже – на самовбивство.

Що може бути тупішим за відверту брехню, лицемірство й підлість людську, коли вся ницість вчинків лягає ганьбою й тягарем на плечі того, хто її плодить, і змушений буде волочити від втілення до втілення, поки не схаменеться.

Що може бути смішнішим і наївнішим за споживацькі ненаситні апетити, що, зрештою, не мають ніякої цінності, бо одного чудового дня чи ночі забираєшся з цього світу, залишаючи все, так і не втямивши, навіщо приходив сюди.

Нещасне це людство земне, та не менше, аніж дитина, що опановує велосипед.

Попри всю людську незрілість і недосконалість єдине, чого потребує людина – це свободи для саморозвитку. Можливостей вдосконалення, умов для цілковитої реалізації себе. Лише вільна людина здатна розвиватися... Лише вільна людина здатна помилятись, бо вона вчиться на помилках. То ж має на них право. Невільник животіє й виконує функції, нав'язані згори. Невільник не може виконати своє призначення. Невільне суспільство квітне зовні, а зсередини гниє й розкладається, й рано чи пізно нищить навіть найменші свої квіти.

В тій системі, де виросла Слава, про волю й не йшлося, її прояв чи прагнення до неї були не гідністю, а ганьбою та злочином. У цій системі, де жила тепер, все виглядало вільнішим і розкутішим... Та й це не було свободою у тому значенні, як її розуміла Слава.

Там – панував страх і покора, ідеологічна диктатура з нав'язуванням певних цінностей. Така собі псевдомораль, де показовим було одне, а за кулісами – інше. Тут – панував достаток та постійна,

виснажлива за ним гонитва. Панували гроші, і за їх допомогою вирішувалось усе решта. Чим більше грошей, тим більше свобод. Мали владу й засоби масової інформації, той розсадник брехливих цінностей, немов розмальована але порожня скринька з глибоким дном. Тож одне – багно, інше – трясовина. А людині потрібен твердий ґрунт під ногами. І не нав'язування будь-чого, не гонитва за чимось примарним, а надання можливостей для розуміння. Перше – свого призначення, друге, – свободи як системи внутрішньої, що у зовнішньому світі дозволить відчути межі дозволеного. Це можливо тоді, коли людина спирається на мораль і духовні засади. Росте і розвивається з ними.

Та системі такого розкладу не потрібно. Ніякій. Ні тут, ні там. Ні тоді, ні тепер. Рятуються лише одиниці. Ті, що поза суспільствами і поза системами.

Тож якось перемоловши все це в голові, Слава дещо заспокоїлась і вирішила творити виключно свій світ та себе в ньому. У духовному сенсі їй допомагала астрологія, у матеріальному – її заробіток, що мав покращити побутові умови її нечастого, але милого українського життя.

Материнський будинок привела до ладу, причепурила подвір'я, обнесла новою огорожею. З весни і до осені цвіли з-під материнської руки на клумбах чорнобривці, айстри і майорці, півонії, мальви й ружа, гладіолуси і лілеї, всього досхочу. А попід огорожею – бузок та розмай-цвіт. Восени – хризантеми різних сортів та кольорів. Аж їхати назад не хотілося. Та голос кохання не давав спокою, він кликав і кликав, а то й кричав відчайдушно. Слава слухалась...

Неодноразово запрошувала Василіса відвідати Україну, побачити її дім та родину, але так само, як і шлюб, це завжди відкладалось на наступний раз із різних причин.

Запросила й цього літа, але відповідь одержала різку й навіть роздратовану: «Тільки це мені й лишається... подорожі!». Та Слава не вгавала, вона й за дорогу заплатить, як треба, бо розуміє його становище... «Якби розуміла, то не пропонувала б... Змінимо тему…», тон Василіса переходив у такий, що не дозволяв будь-якого продовження.

Літо було в розпалі, і Василіс нагадав, як зазвичай, що вона засиділася в Афінах. А й справді. Незле було б і надовше, та для цього треба дочекатися серпня. А він, ще добрий місяць марафону, – і стане на порозі.

Цього року Слава ще не визначилась остаточно, поїхати літом в Україну, а чи відкласти поїздку до Різдвяних свят. Вже давненько не смакувала материної куті та інших смаколиків з печі. Переробляючи все у будинку, цю унікальну річ не зачепили. Неможливо було вкрасти у себе і дому таку важливу його частину, що, окрім тепла, дарувала страви неповторних смаків. Бо як можна обійтися без печеного хліба, риби з грибами в глиняному горщику на Різдво, без рум'яної Паски на Великдень, без духмяного холодцю? Як би майстерно не куховарив на плиті, таких смаків не досягнути! Смаки з печі – неповторні. І, певно, таки перенесе поїздку додому на Різдво, бо так звабливо закрутило в носі при згадці про страви, що слинка потекла. Літню ж відпустку проведе у Василіса, у своїй, грецькій хаті.

Знову не знала, що б то сказати Арісу, куди вона щезне на вихідні. Зустрічались тепер постійно раз на тиждень, у котрийсь із вихідних. Окрім цього, у їхніх стосунках не з'явилося чогось нового, все виглядало як дружба, навіть як щось братерське. А може, він таки бачить її як сестру, старшу й досвідченішу. Це не буде дивним. Але чому тоді так часто бачить в його очах захоплення? Невже лише тому, що вона гарна жінка? Та й немало довкола гарніших, і до того ж, молодших. І слова іноді проскакують дивні поміж ними... Збив її з пантелику цей парубок.

Що ж, звітуватись перед ним вона не зобов'язана. Колись усе стане на свої місця.

Все хотіла глянути його гороскоп, та вирішила без години цього не робити. Якогось дня нагадала йому цю тему. Виявляється, забув. Тож подзвонив матері тієї ж миті. Так нарешті знайшлася година його народження і у Слави розв'язалися руки.

Повернувшись додому раніше одного вечора, відкрила програму. Перед нею, немов одкровення, вигулькнув гороскоп Аріса. Належав він яскраво вираженій Діві.

Побачила його артистичне обдарування, відчуття краси, щирість і доброту. Консерватизм, обережність, серйозність і стриманість. Певну холодність, але й уважність, ввічливість та аристократизм. П'ятий дім кохання і творчості приймав до себе астрологічні «колючки».

Через аналіз гороскопу Аріс ставав зрозумілішим, а разом з тим – і його поведінка, ставлення до кохання. Ставлення виважене і серйозне, основане не на інстинкті, а на розумі, бо у п'ятому домі панує Діва. Він буде надійним і вірним у коханні, але цього ж вимагатиме від свого партнера. Також не виняток, що закохатися може в особу старшу за нього. Отаке.

Слава замислилась над п'ятим домом, до роздумів штовхало не лише об'єднання двох важливих планет, але й Раху – показник кармічності з Ліліт. Недобрий знак – таке об'єднання, бо може нести людині певні страхи та обмеження в досягненні її мети, що пов'язана з творчістю, дітьми і коханням. Також його сьомий дім шлюбу й партнерства належав Скорпіону. Вимагав трансформації з попередніми випробовуваннями. Там знаходився Уран, що звільняв від потреби шлюбу. Марс його, як і Василіса «плавав» у водному, чутливому та вразливому Раці. І цей туди ж, – у свій насторожений, вразливий та образливий світ.

Інформація гороскопу привела Славу до висновку, що Арісу її відвертість щодо зв'язку з іншим чоловіком, коли вона на те відважиться, зовсім не сподобається. Навіть винятково за знаком, – Діва надто «чиста» й цнотлива, щоб ділитися з кимось. Та й почуття його не прості і не винятково дружні, як могла собі дозволити думати. В них щось глибше. І оте «глибоке» будується на надійному і твердому фундаменті, розрахованому на витривалість та довговічність.

Неприємним холодком повіяло по плечах, повернуло до грудей, заклубилося там і вирвалось на поверхню повним тривоги зітханням. Недаремно ж тоді на сходинках їй видалося, що цікавість Аріса до неї не проста, не поверхнева, не плинна.

Дещо схвильована й занурена в думки, відклала гороскоп. Як бути надалі – не знала, але й травмувати його не хотіла. Хай буде так, як має бути, бо так і станеться. Та гратися вона не буде, не має права гратися з чужим серцем. Знала ж, як болить... Знала, як пече

несамовито. Як терпне, коли далеко від місця та людини, котрі дорогі йому. Як стискається в маленький болючий кавалочок, перетворюючись на важку свинцеву кулю, коли зневажають його. Як застигає шматочком льоду у серпневу спекотну ніч. Знала, як тріпоче крильми, коли летить до любові...

Дивно, але так тріпотіло воно тоді, коли щойно познайомилася з Арісом. Ще тріпоче, тільки вона навчилась заспокоювати його.

Про що знає те серце, про що здогадується, що розуміє? Щось глибоке й таємне. Видить воно. Видить те, чого не здатен бачити розум, або що бачить пізніше, а то й надто пізно. Але ж сказано: розум – слуга. Він не здатен випередити серце. Він не здатен зрозуміти душу...

Славина душа і душа Аріса знали про те, про що обидвоє навіть здогадуватись не могли. Слава, звісно, побачить те пізніше через їхню синастрію, а поки що вона не надала значення градусам Арісових Кармічних вузлів. Вони випадали точнісінько на її Раху і Кету. А до того всього приєднувалась Ліліт...

До Василіса виїхала в суботу вдосвіта. Не повідомила Аріса ні про що, вирішивши, що у такий спосіб зможе тримати певну відстань. А як надумає подзвонити, то й придумає, що сказати. Щось таке, що має бути ані правдою, ані брехнею.

Вже не дивувало, чому Аріс до цих пір не зробив якихось кроків щодо інтиму. Він не поспішає, бо знає, що це відбудеться. І відбудеться вже як підтвердження почуттів, як завершення одного етапу їхніх стосунків і початок іншого, ґрунтовнішого й глибшого. Усвідомлення цього чомусь породжувало паніку.

В суботу ніхто не потривожив її, окрім Василіса. А в неділю прийшло повідомлення від Аріса: «Нудьгую... Все в тебе добре, маленька?». Відповідь вирішила залишити на понеділок.

Серед тижня, повертаючись з роботи під вечір, побачила Аріса на дверях міні-маркету, про щось розмовляв із власником, покурюючи. Кивнула їм головою і попрямувала до дверей будинку. Аріс не забарився.

– Де пропадала на вихідні? – спитав якомога байдужіше.

– Була важлива поїздка.

– По роботі?

– Не зовсім, але поговоримо про це іншим разом. Ти як відпочив?

– Як звично. Але з тобою завжди приємніше. Можна мати надію на кілька годин у наступні вихідні? – в голосі чулася невпевненість.

– Можна. Зверштою, і для мене час із тобою – то подарунок.

– Можу подарувати тобі не лише години, – сказав обережно.

Якийсь дідько потягнув за язик:

– Ти готовий подарувати мені дні і роки?

– Все своє життя та себе.

– Мені замало тіла. Потрібна душа, – знову бовкнула, не роздумуючи.

– Бери, – просто і щиро відповів.

Добре, що вони порівнялися з дверима Славиної квартири, і це дало можливість припинити цю дивну розмову, від якої Славине серце знову загупало, як навіжене.

– Що ж, я подумаю над твоєю щедрістю, – відповіла і заклала ключ у замок.

Аріс провів її очима мовчки і попрямував нагору.

Зустрілися суботнього вечора і в неділю. Слава чекала, що після такої розмови відбудеться щось важливіше, але ніяких енергій від Аріса щодо цього «важливішого» не надійшло. Це не лише дивувало, але й насторожувало Славу. Незважаючи на те, що мала певний астрологічний портрет, не могла повірити, що в цю епоху ще не виродились чоловіки, які не думають, як би то будь-якою ціною затягнути жінку в ліжко. Поза тим, наскільки глибокі чи поверхневі почуття мають до цієї жінки. А чи тут справа не лише в астрології та характері, а в чомусь іншому, чого вона не змогла зрозуміти?

Якось увечері серед тижня до них завітала Дарина. Інна була вільною пообіді, то навіть приготувала вечерю. Витягли з холодильника недопиту пляшку вина, залишену там з якогось суботнього вечора і почали пригощання, а з ним і доречну та обов'язкову при цьому жіночу розмову.

Інна розповідала про те, що милий її наполягає, аби жити їм разом. Їй того хочеться, але й «колеться». Боїться, що таке проживання може перетворитися в безкінечне без шлюбу. Он у Слави що

вийшло. Або взагалі не зійдуться характерами, хоча вихідні проводять приємно і сумісні відпустки також.

– А ти спробуй, – порадила Дарина, – не спробуєш, як знати будеш? А страх – то поганий порадник.

– Я ось не боялась, і що? – мовила Слава. – Все відбулося, як мало відбутись і далі триває. Щоб я не робила, все йде так, як задумано вище.

– Та що ти для цього зробила, щоб ішло так чи інакше? – не погодилася з нею Інна. – Давно варто було облишити той велосипед і шукати своєї долі деінде.

– А якщо та доля якраз така, і не інакша? – заперечила Слава.

– Ну, це тобі видніше. Ти у нас із зорями спілкуєшся, нічого вони тобі не порадили?

– Так, вони радять, показують і підказують, а ми – вирішуємо.

– Отож, – зітхнула Інна, – і вирішуємо знову так, як їм хочеться.

– А ти, до речі, з Арісом що навирішувала?

– Нічого. Чекаю, поки вирішить він.

– Та невже? – з недовірою глянула на неї Дарина. – До цих пір і без натяку?

– Хоч вір, хоч не вір. Хоча, натяки нібито і є, та все то на словах, десь у повітрі залишається.

– Дивно, – зауважила Інна, – може, в нього проблеми?

– Та ні, – заперечила Слава, – чуття моє підказує, що все нормально, тут щось інше. Тільки що? Гороскоп, звісно, дає певні відповіді, та все ж.

– То зроби щось сама і не чекай неба! – стенула плечима Інна. – Мене ніколи вдома нема на вихідні, організуй романтичну вечерю, при свічках і решті необхідних аксесуарів. Вчити тебе треба?

– Та ніби щось знаю, – зітхнула Слава й гірко посміхнулась.

– Тут справа в іншому, – розгадала подругу Дарина. – Василіс...

– Ну, тоді чекай ще трохи, коли на тебе вже ніхто не гляне, – продовжила Інна.

– Та й дитину треба, – обережно додала Дарина.

– Не всім дано однаковою мірою, – заперечила Слава.

У двері подзвонили, дівчата перезирнулися.

– Чекаєш когось? – спитала Слава у Інни.

– Та ні, – відповіла Інна й підвелася з-за столу. Натиснула кнопку домофону, одночасно питаючи, хто ж там до них рветься. У відповідь почули голос Юлі. Виглядало на те, що вечір не завершиться швидко, але й до півночі було ще далеко.

Юля проходила неподалік, повертаючись із роботи й вирішила забігти на пару слів до Слави, а натрапила на всю чесну компанію.

– І це без мене? – докірливо крутила головою.

– Всі випадково зійшлися, – заспокоїла її Слава, – а все випадкове – й солодше, навіть вино у пляшці для тебе залишилось!

– Виходить, ми таки чекали тебе, якщо недопили, – моргнула до Юлі Інна і поставила перед нею бокал.

– Ох, якби тільки не до роботи завтра, – зітхнула Юля, – набридло все. Біганина зранку до вечора, а так уже хочеться нічого не робити, нікуди не спішити, невже старію? Добре, що серпень на підході, але й тоді спокою не буде. Поїду додому, а там завжди щось на мої руки й голову знайдеться.

– Ага, куди не подайся, все щось на руки чекає. Мабуть, так нам написано, там, угорі, - погодилась Дарина.

– Добре там, де нас нема. Таке знаєте? – мовила Слава.

– Людина невгамовна, має право ліпшого шукати, як риба глибшого, – продовжила Інна.

– Та й риба неоднакова, – зауважила Дарина. – Одній глибина, іншій – мілина. Котрійсь намулу, а котрійсть – джерельної та прозорої води хочеться. Таке й з людьми.

– Різниця в тому, – підхопила Юля, – що риба все це знаходить, шукаючи, а людям те меншою мірою вдається.

– А чи то природа людська така, – бути вічно незадоволеними? – спитала Слава. – Або й гірше. Часто самі не знаємо чого хочемо.

– А як довідаємось, то вже запізно! – засміялась Дарина. – Потяг – тю-тю!

– Та й життя людське – не риб'яче, дорогі мої, – зауважила Юля. – Деколи нас не питають чого та як хочемо, попри всі наші попередні визначення. Нас питали, як по світу пустили? А чи й тут самі вибрали? Звісно, могли на місці сидіти й животіти, в той час як інші все під себе загребли. Що одне, що друге... Ось і вибрали собі під силу те, що меншим злом видавалося.

– Вибір такий справді не всім під силу, – продовжила Інна, – дехто, незважаючи на добрі заробітки, довго не витримує. Одна моя знайома скільки не силувала себе, тільки гірше почувалась від того і таки повернулася в Україну. Каже, там їй краще у своїй бідній хаті, з городами й худобами, аніж з хіміями і чужими заморочками тут.

– Це одиниці, – мовила Дарина.

– Можливо, але коли силуємо себе до чогось, – боком виходить. Скільки жінок наших здоров'я втратило, а то й глузд?!

– Немало, – погодилася Слава. – Виходить кожному своє. А коли нам з вами ще нічого не шкодить, то вибір наш правильний.

– Як би не було, я тут цілий рік із думкою живу, коли ж додому поїду, – продовжувала Юля, – а туди приїду, – розлетиться все з кишень миттю! Ніби й не збирала того так важко цілий рік. Яке там все дороге, страхіття! Від житла в містах до одягу! Дешевше мені доньку звідси одягати. Не розумію, що там відбувається. Змучилась я, дівчатка, а відступати нема куди, дитині своїй хочеться чогось ліпшого дати.

– Воно то так, – погодилась Дарина, – але одним це легко приходить, навіть там, щоб дати дітям необхідне, а інколи й зайве, а тобі тут плечі в милі.

– Легко тим, хто краде. І тут, і там.

– І то правда, – зітхнула Дарина, – не наше то. Я навіть не вмію й не хочу так вміти.

– Що говорили раніше? Кожному своє й кожен за свої вчинки відповідати буде, рано чи пізно, – зауважила Слава.

– Багатьом до того байдуже, – відповіла їй Інна й забрала порожню пляшку зі столу. – Ти їж, їж, сили набирайся, – звернулася до Юлі.

Далі повели розмову про свої будні, про поновлення документів, про питання постійного проживання та прийняття громадянства. Погоджувались одна з одною, що і це не для всіх, бо не всім під силу спалити за собою мости, відмовитись від своєї землі, родинних і дружніх зв'язків, починати все по-новому. Це має бути в характері.

– В декого це зумовлено самим народженням, – зауважила Слава.

– Як це? – перепитала Юля.

– А так. Є певні показники того, що людину буде тягнути в чужі краї, що подорожі – то потреба, як повітря. Та й прижитися такому на чужині легко.

– Завжди в таких ситуаціях найгірше, коли не маєш можливості ступити на землю, де народився, прогулятися рідними стежками чи вуличками. Тими, по котрих у дитинстві бігалось... – зітхнула Юля.

Дівчата замовкли, кожна думаючи про своє. Та в кожної оте «своє» цівкою спогадів і думок линуло до землі, де народилися і залишили щось дороге. Навіть якщо це були не дорогі серцю люди, діти чи друзі, не землі і будинки, не стежки, гаї й долини. Не міські дворики й простори проспектів та романтика парків, а просто ніжний, тремтливий, сповнений щему та тривоги спогад дитинства і юності.

Дарина, ніби озвучуючи ці думки, порушила мовчанку.

– Що може бути дорожче й миліше за батьківську хату і солодше за спогад про дитинство? Які безтурботні й милі роки…

– Ну чому ж так песимістично, подруго? – усміхнулася до неї Слава. – Кожен вік має свої смаки.

– Може й так, та в дитинстві і юності ті смаки найсолодші, бо все відкриваєш для себе вперше.

– Різні бувають, не лишень солодкі... – зауважила Інна.

– Справді, – погодилась Дарина, – але найцінніші вони, певно, тому, що все пробуємо вперше.

– І деколи ці «смаки» залишають слід на все життя.

– Ось іще одна їхня важливість, – підтвердила Слава.

Продовжили про втрачені перспективи й можливості у своїй країні, про загублені роки закордоном, хоча не всі з цим погоджувались. Про розкриття своїх талантів і зв'язок цього з фінансовими можливостями кожного, бо Юля наполягала, що на порожній шлунок не до вікртиття в собі талантів, а Слава наводила приклад Дарини, котра пише чудові вірші, миючи чужі ванни. Інна таки наполягала, що без фінансів свого таланту не «проштовхнеш», а Слава вірила, – коли є в людини внутрішній вогонь, то все їй рано чи пізно вдасться, й обов'язково знайдеться шлях для своєї реалізації. Сходилися тільки в одному, незважаючи на всі інші розбіжності, що матеріальний бік

будь-якої справи важливий, бо відкриває дорогу. Але це природньо в матеріальному світі. Головне – не порушувати рівноваги.

Дарина роздумувала вголос про те, що все ж доведеться їй колись в Україну повертатись, бо старості тут не хоче, але в що повертатись і з чим? Донька росте, навчання потребує. Тетяні ж нема вороття, бо для життя там вона вже чужа.

– То вже й ми чужі, що про Тетяну говорити? – зауважила Юля. –Не знаю як то буде, але зовсім не бачу себе тут через кілька років.

– Якось буде, ніхто ще не вгадав розвитку подій свого життя. Деколи такі в ньому повороти, що голову крутить, – вела далі Слава.

– Ну а по зірках своїх нічого вирахувати не можеш? – розчаровано питала її Юля.

– Можу, але зірки нічого на мою голову не посиплять, як сама не потрушу.

– То навіщо тоді їх вивчати? – не розуміла Юля.

– А вивчати варто, аби знати де і що трусити. Чи до яблуні братися, чи до грушки, а чи до сливки.

– А точніше можна, розумнице? – наполягала Юля.

– Можна. Астрологія – то не ворожба й не інструмент для формування чогось. Це лише система символів, за допомогою яких можна зчитувати інформацію минулого, теперішнього і майбутнього. Але зчитувати те, що є. Бо неможливо дізнатися про те, чого не існує, не існувало й не буде існувати. У кожного свій мішечок за плечима, вміст його та вага різні. Добре знати, що тягнути звідти.

Також, все у світі пов'язано енергіями. Як поміж людьми на Землі, так і з боку космосу. Люди формують суспільство, а суспільство – людей, та все це під впливом Неба.

– Як то? – не вгавала Юля. – Ми ж бо, люди, колотимо світом і ніхто інший.

– А з якої причини колотимо, знаємо? – спитала Слава.

– Ну то просвіти мене, темну!

– Спробую... Є так званий розподіл розвитку світу на ери чи епохи. Кожна епоха триває 2160 років, тепер ми на порозі ери Водолія. А минулих дві тисячі років належали Рибам. Про це багато пишеться...

Слава замовкла.

– Може, чайок поставлю? – спитала у всіх Інна.

– Давай, – погодилась Дарина.

– То що там, з тими епохами? – наполягала Юля. – Я не маю часу на читання, розказуй.

– Тоді почну з Риби та її володаря Нептуна. Їхня сфера – це світ фантазій, ілюзій, марева. Світ, оповитий густими туманами. Легко спотворюється тут реальність і легко мандрується у світ уявний, омріяний, а разом з тим і брехливий. Не цураються тут алкоголю чи наркотиків. Не відмовляють і натхненню в будь-якій творчій діяльності.

Рибам і Нептуну належить Океан, безмежний та глибокий. І ось світ на дві тисячі років занурюється в цей безмежний, бездонний і таємничий Океан. Промені Сонця, як коріння дерев у землю, пробиваються крізь перші поверхневі шари цього водного царства, намагаючись висвітити навколишнє середовище. Та, з глибиною, вони губляться і розчиняються в густій темряві. Хто з жителів цього царства хоч раз наблизився до променів і відчув на собі їхні обійми, відчув справжнє тепло, зрозумів істину і вартість світла, той завжди думкою й тілом буде тягнутися до нього. Але навіть у тих верхніх шарах океану проміння не завжди в силі висвітлити річ, подію чи істоту такою, якою вона є насправді. Водний цар добре править у своїх володіннях, міцно тримає все в обіймах, не дозволяючи розгадати його таємниці, або ж висвітити кутки його фантастичної, містичної світлиці. Про нижні шари й говорити марно, там цілковита, абсолютна темрява. Там змішалося все. Там все прийняло ті форми і кольори, що допомагають вижити. Ті форми іноді страхітливі, але не завжди реально небезпечні, в більшості випадків то лише камуфляж, ілюзія, обман. Але й цього достатньо, щоб тримати відстань і відлякувати ворогів. Деякі ж істоти навпаки, – створюють враження безневинних, привабливо-чарівних за формою чи забарвленням, та все це лише для того, аби поближче заманити довірливу та необізнану жертву. У цих водах важко розібрати, хто є хто і що є що. Багато з цих істот, потрапляючи на поверхню океану або на землю, під промінням Сонця втрачають будь-які небезпечні властивості. Втрачають привабливість, перетворюючись на жалюгідні й нікчемні створіння. Їхня сутність стає

явною. Їхні властивості під променями Сонця – ніщо. Вся їхня сила лише там, у темних глибинах Океану. Щось таке приблизно й відбувається з людством, залитим Нептунівськими водами й оповитим його туманами в епоху Риб. Позитив, присутній завжди і у всьому, це високе натхнення, ідеалізм, відданість вірі, духовність. Та чи віднайдеться в тому мареві справжня віра? Справжня ситна здобич, а чи лише наживка, через яку сам перетворишся на здобич.

В епоху Риб світ досягнув багато в музиці, поезії, прозі, в художніх мистецтвах, в науках. А скільки напрямів релігії розвинулось, зокрема, з найсильнішої та найпотужнішої – християнства. Те ж християнство набуло кілька форм та різновидів.

Що взяти, на чому зупинити свій погляд, як розрізнити правдиве від брехливого, реальне від ілюзорного – завжди вирішувала людина. На тих засадах, відповідно, й будувала своє життя. Хтось прочищував тумани, відшукував істину, а комусь любо жилося в рожевих нептунівських окулярах.

– Ця епоха вже позаду, – мовила Дарина, – й починається розподіл Водолія. Все має стати на свої місця.

– І так, і ні, – продовжила Слава. – Справа в тому, що перехід від однієї епохи до іншої не відбувається миттєво. Розподіл їх на початку і в кінці не є чітким та різким, як лінія горизонту. Плавно, поступово відходить одна епоха й так само плавно та повільно наступає інша. Вони змішуються у своїх якостях, як два різні кольори.

А тепер гляньмо, що робиться з людством загалом. Оті кращі якості Риб – мистецтво, ідейність, релігійність, а чи, точніше, пошук Бога, жертовність, духовність перетворюється в абсолютне псевдо. Отаке собі псевдомистецтво з його юродивим, порожнім, страхітливим шоу-бізнесом. Псевдоідеї, що носять у собі й народжують потворну єдину цінність – матеріальне збагачення, до того ж одних за рахунок інших. Псевдорелігії, що плекають рабів і зомбі. А ота показова жертовність, як пилюка в очі сліпих. Духовність… Ця забута, розчавлена невігласами людськими, сфера. Вони, а чи, точніше, ми, перетворили її на банальність, на посміховище, на щось відстале й не варте уваги. То хто ми, як не сліпці?! Нещасні юродиві, що перетворили своє життя на пекло, зробили його цілковитим відображенням

своєї мізерної сутності. Й надалі не розуміємо цього, все ще оповиті темним, зловіщим Океаном.

І найголовніше, чого не навчилися в епоху Риб, – любити. Бо найважливіша якість Нептуна – Любов. Висока, небесна, та, що вміє давати, не чекаючи чогось навзаєм. Так любить нас мати. Так любить Творець.

Слава замовкла на мить і продовжила:

– Ми боїмося Сонячного світла й на все дивимось крізь захисні окуляри. Не наважуємося зняти їх, бо світло принесе біль і розчарування, певну некомфортність. А ми вперто не хочемо болю. Біль очищує. Ми ж не хочемо очищення, звикнувши жити у своєму комфортному болоті. В наповненому сіном стійлі для худоби. Ми живемо в апогеї негативу епохи Риб, негативу, який виплекали самі. Це агонія епохи, що відходить у минуле, чіпляючись відчайдушно за теперішнє, як останки снігу за землю під наступом весни. І помалу з цього хаосу, мороку й туману, з цього страхітливого, брехливого видовища, показухи та гри, у що ми перетворили своє життя, почне виходити людинолюбець Водолій. Його одвічна ціль – це знання, рівність і гуманність. Його символ – Людина що тримає в руках дві посудини з мертвою і живою водою. Знову вода і спомин океану, бо вода – це чутливість, містика. У воді закладена вся інформація віків, всі знання людини. В ній відображено все добро і зло. І ось Людина ллє воду, фільтруючи й відбираючи з неї потрібне для себе. Але вже чітко розуміючи, де правда, а де брехня. Де добро, а де зло. Людина вже не в океані, вона вийшла на поверхню, під яскраві промені сонця, знайшла ґрунт під ногами й почала розподіл. І тут, як завжди, дається Воля Вибору, на який бік стати, добра чи зла. Та вже при чіткому розумінні речей. Тепер не через оману вибираєш те чи інше, а обдумано й свідомо. Бо не сліпа віра виходить у цю епоху на перше місце – віра в догму, ідею, теорію, як у Рибах, а знання. Людина опирається на знання і шукає їх, розподіляє інформацію чітко та ясно. Має можливість іншими очима глянути на різні релігії та ідеології, традиції і вчення. Через пошук та оновлення старого, але вірного, має можливість іти до істини. В цьому сила та позитив Водолія.

Негатив – то завелике прагнення до волі будь-якою ціною, незалежність від будь-чого. Такі мотиви й настрої можуть перерости в

бунтарство та анархію, розруху всього старого через надмірну радикальність, вічне невдоволення, несприйняття законів. Тож невідомо, чи досягне людина в нову епоху розквіту розуму і поваги до кожного окремого індивідуму, а чи відкриє ворота хаосу. Сухий інтелект, навіть високорозвинутий, без духовності і моралі, – інструмент небезпечний. Людина мала би об'єднати в собі усі якості, якими нагородив її Творець, і використати розум на користь добра. А беручи з епохи Риб любов, зробити розподіл Водолія. Бо любов завжди на боці добра.

– З того, що чую, то нічого радісного, як на мене. Знову розподіл світу на якісь табори. Правда, брехня, добро і зло, – зітхнула Юля.

– Світ завжди був поділений на табори, – зауважила Інна, – та тут це хоч має можливість бути чіткішим і зрозумілішим.

– Початок завжди важкий, – продовжила Слава, – далі йдуть певні етапи розвитку, де за неясним і темним таки приходить ранок. Світла більшає і з пуп'янків помалу розквітають буйні квіти, а за квітами – плоди. Зрештою, все як у природі. Найпрекрасніше, що залишила ця епоха Риб, як на мене, – це розквіт класичної музики, неповторної і багатої. Нічого подібного в інші часи вже не напишеться. А на переході епох з'являється рок. Бурхливий, непокірний, вільний, як Водолій, але й багатющий за своїм музичним колоритом, як Риба. Це ж чудові, неповторні плоди двох епох.

– Нам, вірогідго, нових плодів уже не бачити, – зітхнула Інна, – бо ми ще й не на стадії зав'язі...

– У такий час народилися. Ці часи, як і всі, мають багато протилежностей. Нам вибирати.

– Ой, дівчатка, з вами так добре, але година за дванадцяту перевалила, а завтра мені о сьомій підніматися у світ добра і зла, – позіхнула Дарина.

– Ти не одна, – підтримала Інна, – тож гайда до подушева, у світ Морфея.

– А там так до-обре, – потягнулася Юля, – і солодко.

– Тож солодких нам і кольорових снів дівчатка! – побажала Слава.

Вже на дверях Юля звернулася до всіх:

– У неділю запрошую на чай з налисниками. Купила минулого тижня на базарі перестиглих абрикос і таке варення вийшло, мрія! Майже як українське.

Дівчата розійшлися по домівках. Інна усамітнилась із телефоном, щоб прошепотіти солодкі слова на ніч Христосу. На Славу чекали тарілки.

Під час наступної зустрічі з Арісом налаштувала себе на розмову про відпустку. Але він опередив її, повідомляючи, що наступного тижня їде на місяць у Воло. Отже, вона ще раз із полегшенням зітхнула і свою відпустку «приписала» Україні, а не гарячому півдню Греції. Зрештою, що краще в таких випадках: брехня чи правда?

Час для повної відвертості не настав, Аріс не відкрив свої карти, тож і Слава не вважала за необхідне. Хай ще трохи цієї п'янкої і романтичної пригоди, а як прийде час, правда випурхне з її вуст вільним птахом. Хай зміцніють поки її крила. Хай ще трохи поживе у своєму вигаданому світі. Та й що тут вигадане, а що дійсне? Хто з них, а чи й обоє, оповиті ілюзією, занурені в Нептунівські оманливі світи… Кликала на поміч Сатурна, намагалась почути його голос, що мав прочистити будь-який туман.

Почути той голос варто було не лише щодо роману з Арісом, а й щодо вічних, стабільно-вимучених стосунків з Василісом. У цьому зв'язку значну роль відігравав сам Сатурн, напруженим аспектом квадратури пов'язуючи її Вузли. Та ніхто окрім неї не вирішить, розірвати ці сплетіння, а чи витримувати й далі холодно-байдужий, міцний аркан Сатурна Василіса на власній волі.

Ще трохи – і Славі тридцять сім років. У цей період людського життя натальні Кармічні Вузли роблять повний другий оберт стосовно своєї позиції. Дозріває людська свідомість. Дається чіткіше бачення своїх цілей та методів, за допомогою яких можна їх досягти. Приймаються важливі життєві рішення, змінюється курс подальшої дороги. Особливо в тих випадках, коли не було зроблено цього раніше.

Місячні Вузли – це певні пункти-точки на небі в місцях перетину сонячної та місячної орбіт, вони безпосередньо пов'язані із затемненнями Сонця та Місяця. Вони є показником фатальності гороскопу людини, зокрема, якщо народження відбулося близько часу затемнення. Тоді роль відіграватиме Фатум, а не людська воля. Ця воля буде обмеженою.

Кармічні Вузли – це також ланцюг втілень протягом всього існування душі. У плинному житті – це показник того, куди має

прямувати людина, в якому напрямі розвивати себе та на яке підґрунтя опиратися. Підґрунтям є Кету, а напрямок і ціль – Раху. Та опиратися варто не на будь-що, а на позитивні показники Кету. Брати лише корисне з минулого і відштовхуватись від того, не обтяжуючи себе зайвим та непригідним, а отже – шкідливим. Тягнути на плечах все зайве, – це прирікати себе на труднощі та невдачі. Тож загалом Вузли є ще й певною програмою життя. При повернені їх в натальну позицію відбувається щось на зразок перевірки чи контролю того, наскільки вправно виконується людиною ця програма. Залежно від цього в певний період можуть відбуватися або великі кризи, або великі успіхи, а чи й початок чогось нового.

В ведичній астрології Раху і Кету називають головою і хвостом Дракона. Свій хвіст дракон тримає в зубах, створюючи у такий спосіб коло. Час від часу ковтає хвіст глибше, залишаючи для людини все вужчий простір для можливостей. Сам дракон виступає уособленням зла, якого людина має позбутися, вдосконалюючи себе від втілення до втілення. І найвища її ціль – розірвати кільце, вийти з-під впливу дракона, беручи повний контроль свого життя на себе. Але насправді символізм Уробороса це вічність й безперервність процесів, справедливість та розплата за вчинки й зустрічається у всіх народів, починаючи з Межиріччя й Єгипту, йдучи до Китаю, Індії, Еллади, до слов ян й скандинавів. На всіх материках і континентах людина застрягла у кільці своїх бажань, спокус, почуттів. Розірвати кільце вдавалося одиницям.

Вузли можуть бути пов’язані з планетами гороскопу, тоді це буде підказкою для визначення напряму, беручи значення планети за орієнтир. Коли ж один із Вузлів пов’язаний з Ліліт, то це ще один показник неволі, залежності, навіть певного рабства, як і при затемненнях. У Аріса Ліліт була пов’язана з Раху, припадало це об’єднання на п’ятий дім кохання, дозвілля, дітей і творчості. Ліліт, несучи в собі негативну інформацію кармічного минулого, змусить сплачувати борги, пов’язані з коханням. Важко буде знайти щастя та взаємність, важко й відкритися самому та зробити крок назустріч шаленій пристрасті. Ліліт – то головний гріх людини в минулому і головна її слабинка в теперішньому. Звільнитися від її влади можливо лише за великої праці над собою, спокуті гріхів стражданнями.

Пізніше, близько сорока років, підійде ще один важливий цикл, – Урану. Виникне бажання оновити своє життя, звільнитися від всього, що обтяжує, пустити у своє життя щось незвичайне й захопливе, або ж просто збунтуватися проти всіх і всього.

Це небезпечний період, інколи з раптовими й неочікуваними змінами. Тож немало подій чекають на Славу. Або підведуть вони її ближче до мети, або зведуть нанівець її саму, всі заповітні мрії, бажання, сподівання.

Вкотре збирала сумки до свого грецького дому. Знову вибрала кілька гороскопів, серед них – свою з Арісом синастрію та синастрію Фотіні й Адоніса. Також на її ім'я надійшло чергове замовлення до магазину, – книга кармічної, ведичної астрології. Щось нове має відкрити для себе. І це буде ґрунтовніша інформація про Кармічні Вузли.

В автобусі не читала. Виїхали пообіді й хотілося, як завжди в подорожі, дивитися за вікно. Вдивлятися в кожний гірський рельєф, фіксувати в пам'яті кожну чимось особливу будівлю чи поселення, кожен вигин дороги, кожен кілометр шляху. Шляху до оазису. Хотілося цього більше ніж будь-коли, з особливою спрагою. Важка, гнітюча туга жила в грудях.

Поволі темніло. Вийняла з сумки невеличкий плеєр. Занурилась у світ рок-н-ролу. Аліс Купер кричав їй у вухо: «*...You are a poison...**», натиснула кнопку знову, повертаючись до початку, а там ще... Вона знала, хто її отрута, що вже справді тече в жилах. Отрута солодка, п'янка і гірка водночас. Здається, як не прийме дозу, то не зможе дихати, не зможе жити. Зів'яне, як квітка без води, загубиться, як листок, відірваний від гілки і піднятий вітром. Втратить сенс існування. «Досить! Досить отрути! В якому диспансері позбутися її впливу?! Варто уже послухати щось інше!», – крикнула спересердя до Слави її думка.

Інше було від «Аеросміт», «Дрім он»:

«...Так, я знаю, нікому не відомо,
де все починається і де все закінчується...
Співай зі мною, співай!

*Ти є отрута... – *англ.*

Щоб усе залишилось у віках...
Мрій, мрій, мрій! І мрія збудеться!..».

Що ж, як скажете, Юпітером щедро обдаровані, зі світом Нептуна обізнані, його трунком напоєні та Плутону віддані діти, що славите Урана та Венеру! Слава буде мріяти!

Та ця віра у мрію була припорошена не радістю й оптимізмом, як би це мало бути, а болючою тривогою вичікування чогось невідомого. Хорошого невідомого, приємного, світлого. Але звідки б воно мало прийти, звідки взятись, коли нема навіть натяку на те?! Навіть історія з Арісом ніби така особлива й бентежна, не несла радості, а лише довгий ланцюг запитань. Чому? Навіщо?

Ця тривога й туга за кілька днів перебування у Василіса і в «On the road» посилилась меланхолією, якою були сповнені порожні й мовчазні вечори в пабі. Навіть музиці Василіс не давав польоту, не дозволяв лунати їй гучно, як раніше. Обривав і Славу, коли вона не витримувала гнітючої мовчанки й починала балачку про що-небудь. А як і слухав, то ніби не чув, ніби всі слова проходили повз нього й розчинялись у просторі. Ніби не тут він, не біля неї, не в цьому чарівному саду, що створив своїми руками і фантазією. Де ж він? Куди подорожує й чого шукає? Мовчазний у пабі, спокійний зовні, але внутрішньо напружений Василіс лише вдома, пообідавши, за бокалом вина дозволяв собі розмову. Часто – монологом. Говорив без кінця, про все, аж доки нарешті долав його сон. Слава лише слухала.

Вона тепер виконувала роль слухача. Того, хто приймає сповідь. Наболілу, сповнену відчаю, безвиході, навіть страху: а що далі? Та що б то не було, того не видно, а те що є – важке й гнітюче, пече у грудях, тисне на голову. Вихлюпуючи перед Славою цей жар, цю спеку грудну й важкі брили думок, Василіс частково звільнявся, а далі засинав.

Звільнення було ненадовго, лише до наступного дня.

Нова роль, що відвів їй не питаючись, не турбувала Славу, хоч і гнітила. Розуміла, що її мовчазна присутність – це єдина допомога, якої він зараз потребує. Мовчазна увага, очі і вуха, звернені до нього. Ця депресія, спровокована й викликана дійсністю, можливо, колись мине, і Слава хоча б таким чином допоможе. Але головний фронт

належить йому, перемога залежить лише від нього, незалежно від обставин. Чекати покращення – марна надія. Краще уже позаду, краще відійшло в минуле. Те краще, яким собі його уявляв Василіс. Час для чогось іншого, можливо, складнішого й важчого. Це «інше» буде знову мати дві сторони – ліпшу й гіршу. Йому вибирати.

Все це відчував або ж ясно розумів Василіс, тому перетворився на тонку й темну мару. Вічно тонкий, тепер ніби зсохся.

Тягнувся до вина, заливав нутрощі, туманив голову, а далі – занурювався в сон. Утікав від реальності. Від реальності, яку не мав сили витримати, сприйняти чи побороти. Все, з чим залишалось боротись, – власне «я». А це – найважча війна.

Отак, помалу, з дня на день, з вечора на вечір, Василіс занурювався в дванадцятий астрологічний дім. Дім усамітнення, добровільного чи вимушеного, тяжких випробовувань, утечі від реальності. Втечі у світ надуманий, омріяний, ілюзорний. Відбувалась ця втеча за допомогою алкоголю. Не дивно, цим домом править Нептун.

Така втеча може знищити людину. А може звільнити від переймання матеріальними турботами. Може й навчити свої потреби співвідносити зі своїми можливостями.

Дванадцятий дім – бездонний та загадковий. Кордони його простягаються від вершин раю й до низин пекла. Хто зміг підкорити ті вершини? Хто зміг торкнутися дна пекельної тьми? Хто виміряв і чим найвище блаженство? Хто скуштував найпекельнішу, найжахливішу муку? Не тіла, – душі. Бо через цей дім шукаємо раю на землі. Шукаємо задоволення, любові, щастя та спокою, миру. Шукаємо Бога. Чогось світлішого та вищого за наше сіре буття, за одноманітне життя, переповнене турботами та потребами. В ньому вчимося шукати щастя якраз не у світі речей і матерії, бо то безглузде витрачання сил і часу. То солодка ілюзія матеріального світу, що в ньому заховано щастя.

Щастя... всередині людини. Тут і вже. Лише відшукати його, перевернути себе, вивернути. Дослідити прискіпливо кожен міліметр своєї сутності, кожен темний і забутий клаптик залити світлом. Зрозуміти себе. Наповнити смислом.

Тут і людські страхи. Зазвичай людина боїться того, про що абсолютно нічого не знає. Тут віра у краще, бо вона веде до спасіння.

Тут породжується інертність, самозакоханість, комплекси. Постає стіна поміж людиною й світом. У душі сіються зерна недовіри, підозри і таємничості.

Тут людина усамітнюється.

Слава не мала години народження Василіса, щоб знати його гороскоп, тому й не могла знати, які енергії пов'язані з цим домом. Але те, що відбувалося з ним тепер, вело до думки й аналізу символіки дванадцятого дому. Зрештою, в його космограмі Сонце мало аспекти з Нептуном та Ліліт, яка перебувала у Рибах. Це найпідступніша її позиція.

Василіс замикався у своєму світі. Жив, мріяв і страждав у ньому. Слава була лишень об'єктом, на який виливав свої страждання. Не чув слова заперечення. Була поруч, та ніколи – з ним. Відчувала тепер ще більшу відстань поміж ними, а разом з тим і свою необхідність йому. Дивна суперечність.

Сама мандрувала до моря й сиділа годинами на пляжі. Сама поралась на подвір'ї. То прибирала, то поливала квіти під вечір. Сама прямувала до ліжка й сама наводила лад у пабі. Сама сиділа за столиком у верхньому саду. Інколи здавалось, що Василіс не хоче її поряд, навіть мовчазної й тихої. Діяла інтуїтивно й обережно, не пропонуючи вже ніякої допомоги.

В післяобідню пору, як завжди, сиділа за книжками. Вивчала синастрію Фотіні й Адоніса, ще раз заглядала в гороскоп подруги. Заглядала в той дивний, важкий восьмий дім, про який Фотіні так і не розповіла достеменно. Чи знала вона про небезпеку? Мабуть, та не шукала її часу. Знала, що у неї там Овнівський Марс, швидкий і гарячий, з напруженим аспектом до Урану. Знала, що варто бути обережною. Та хіба можливо постійно берегтися, і при тому жити повноцінно? Повноцінне життя для Фотіні – то був рух, стрімкість, бурхливість, насиченість.

У період її загибелі транзитний Марс утворював конфігурацію напруги до натальних Марса і Урана, при таких позиціях небезпека нещасного випадку очевидна. Чи бачила ту картину Фотіні, а чи й

не дивилась у гороскоп, заповнена щастям і життям. Про це Слава не буде знати ніколи, та відповідь має.

Вона іще раз зафіксувала на папері всі головні аспекти своєї синастрії з Василісом. І взялася до розгляду сумісності з Арісом.

Коли в Афінах переносила на папір схему синастрії, вже тоді її приємно здивувало, що всі Арісові планети зібралися в її сьомому й восьмому домах. В домах шлюбу і сексу. Про секс ще не було мови, та це могло означати, що він бачить її як потенційну й природню партію для себе. Така картина пояснювала сильний потяг і симпатію, що зародилася з першої миті їхнього знайомства, а також спокій, що відчувала поряд із ним. Юпітер Аріса в її сьомому домі говорив про те, що їхня зустріч і союз мають всі можливості бути успішними.

Виходячи лише з позицій планет, можна було говорити про вдалу сумісність. Вкотре Слава переконувалась, що нічого не відбувається просто так. Цей хлопець більше, ніж будь-хто, підходить їй для життя та шлюбу. Та чи зможе вона зробити крок?

Ще раз пробіглася очима по карті й зупинилась на своєму першому домі. Там її Раху знаходилось в об'єднанні з Кету Аріса. В сьомому домі відбувалося схоже, тільки навпаки. Ще повністю не розуміючи значення цих об'єднань, серце забилося частіше. Це має бути щось особливе.

Вузли – це минуле й майбутнє. Це показники Карми. Вони утворювали єдиність... Згадала міф: колись дуже давно чоловік і жінка були єдиним цілим. Та якось утнула щось та людська істота й розгнівила Бога. Вирішив він покарати її, розділивши на дві частинки, щоб забрати її цілісність, мир, щастя. А потім розкидав ці частинки в різні кінці світу, щоб не змогли легко знайти одна одну. Дав їм долю – шукати гармонію.

Невже вони є половинками одного цілого, що колись загубилися в часі та просторі, в довжелезному ланцюгу втілень? Все своє життя Слава мріяла знайти «свою» людину, добивалася безуспішно цього з Василісом. І ось тут, коли її мрія стукає в двері, їй… страшно. Вона боїться відчинити.

Синастрія вимальовувала картину спільного минулого, що пов'язувало обох. І душі їхні пам'ятали про це. При зустрічі вони

потягнулися одна до одної, як давні добрі знайомі. В цьому житті їм давалась нагода навчитися чогось одне в одного, пережити й довершити той досвід, про який мають «згадку» з минулого. Та чи може тривати це все життя?..

Кету Слави знаходилось на всіх особистих планетах Аріса*. Це не давало гарантій на вічність. Досвід переживеться і стосунки обірвуться.

Як бути? Відповідь із тих глибин, на які покладася Слава, не приходила. Вона чекала, але тиша й мовчання зростали. Серце не мало що сказати їй, не мала про що розповісти й душа. Вони достеменно знали те, що знала й сама – вона ніколи не покине Василіса. Ніхто і ніщо не може стати причиною. Їхній кінець вирішить хтось із них лише тоді, коли остаточно поховає почуття. Це здавалось нереальним...

Всі ці відомості й розгадки вели до ще більшого неспокою, аніж попередня цілковита Невідомість. Їй, Невідомості, можеш дозволити мрію, надію, ілюзію. Їй можеш дозволити багато. Ясність ставить перед вибором. Змушує усвідомити щось важливе. Прийняти рішення, на яке не було відваги. Але так робиш крок уперед. Так продовжуєш важке сходження.

На вулиці темніло. З останніх сил напружуючи зір, Слава хапалась за букви. Нарешті підвела голову й, роззираючись довкола, подумала про годину і про те, як чудово, тихо й мило в обіймах гір. Навіть цикади припинили на мить своє безупинне тріщання. Надокучливу сороку чимось злякаєш і відженеш, собаку заспокоїш, кинувши щось погризти, а оті створіння неможливо зупинити нічим. Їх може зупинити лише сама Природа у відповідний для того час.

Глянула на годинник у телефоні. Минула дев'ята. «Ого, злетів час, а Василіса не чути... Певно, варто будити, бо сам не зрушиться».

Підвелася й попрямувала до дверей, відчинила тихо. Василіс посопував на канапі.

– Васильку, – покликала тихо, – може, прокинешся? Дев'ята уже...

Тиша. Навіть не поворухнувся, занурений у глибокий сон. Глибину сну посилювали вагомі порції узо й вина.

---

*Кету – віднімає, відбирає. Не дає сили розвиватися.

Залишила його в спокої ще на півгодини і увімкнула телевізор. Додала звуку, але Василіс лишень розвернувся на другий бік.

Біля десятої все ж вирішила будити наполегливіше.

– Може, пора вставати, Васильку? – покликала обережно. – Десята на носі...

– Дай мені спокій... – пробубонів крізь сон.

– Не відкриємо сьогодні? – наполягала.

– А якого дідька? – уже голосніше й дещо роздратовано озвався Василіс.

Відчула гіркоту в його словах і вирішила не продовжувати.

– Поклади каву, – попросив уже спокійніше й потягнувся до пачки «Bison», на який поміняв «Old Holborn».

Слава приготувала подвійну порцію, розраховуючи й на себе. Незважаючи на те, що сьогодні залишаться вдома, вечір буде довгим.

Василіс, окрім алкоголю, почав рятуватися домом. І тут він не тримав Славу на відстані. Такі вечори були необхідні йому, а для неї – приємні, бо почувалась потрібною. Одного вечора розповів їй про Бабіса, котрий уже довгий час десь пропадав, переховуючись від поліції. Скільки ниточці не витись, а кінець буде. Дівчата, що втікали від нього, – то прямісінько в поліцію. Звісно, місцеві деякий час покривали його як могли, та дійшло до столиці. Все змінюється рано чи пізно.

Розповів і про позику в банку, яку наразі не може сплачувати, а відсотки ростуть. З банку дзвонять і пишуть. За ті гроші він викупив землю у родича для своїх аграрних задумів, та сенсу з того поки ніякого. Весь час мовчав про це, але тепер не в силі.

– Куди подітися від цього всього?

Слава зітхнула:

– Не знаю, що й порадити. Але «дітися» ти намагаєшся занурюючись в алкоголь, а це не допоможе.

– Знову ти про своє! Якби ж то лишень ця біда!

– Тепер це не здається тобі бідою. Але я надивилась на те, що робить алкоголь з людьми...

– Я не алкоголік, затямила?! Просто люблю випити, а тепер і потребую. Це допомагає мені, не розумієш?

– Розумію, але болить мені за тебе і за все, що з тобою пов'язане, бо усім цим живу вже добру частину свого життя. Не можу бути байдужою...

– Вірю. Але й допомогти нічим не можеш.

– Ти не даєш мені такої можливості, – замовкла на хвильку й продовжила: – Мені не лише болить, я не в силі бачити тебе таким. Багато разів ішла від тебе з різних причин, та все то було ніщо у порівнянні з цією причиною. Якщо я не змогла раніше «відірватись», то тепер постала серйозна й вагома загроза. Я розчаровуюсь. А розчарування несе кінець всьому. Ти також розчарований, лише з інших причин. Що це робить з тобою? Нищить.

Василіс мовчав, підсилив звук телевізора. А невдовзі хлюпнув собі віскі. Після першої склянки знову повернувся до розмови. Пояснював Славі, що йому потрібен час, аби вийти з цього стану, а їй потрібне терпіння.

«Де брати те терпіння?! А чи його де продають?!».

– Що роблю стільки років, як думаєш? Вони минають і не вертаються. Нема тих сил, що були раніше. Ані фізичних, ані душевних... Ти хоч колись поцікавився, як я живу в Афінах? І чи життя це? Сили покидають, молодість минає, заради чого вся ця метушня? Приїхати до тебе раз на місяць... Були розмови про дітей, але де ті діти? Була надія, що колись буду з тобою в іншій ролі, та й вона, ця надія, з моїх рук вислизає, хоч як не намагаюсь її втримати. Все це спустошує... Хочу спокою і свого гнізда, навіть якщо й проблеми! А де і коли обходилось без них?... Усе чогось вичікую. Не можу більше. Мені іноді стає страшно, бо навідує думка, що ми загубимось, віддалимось, відімремо одне для одного, навіть не вирішуючи цього. Назавжди...

Слава замовкла. Вона не думала над цим раніше, та слова прийшли ніби самі собою й вилилися назовні.

Василіс уважно дивився на неї.

– Ти хоч чуєш, що говориш?

Справді, після всього, що пережилилось, після десятків розлучень, оце «загубимось» і «назавжди» чулося у Славиних вустах найбільшою нісенітницею. Навіть Василіс не міг повірити в таке. Та холодну реальність небезпеки Слава відчула нутром, тому й замовкла. Сама злякалася своїх слів.

Сиділи допізна. Слава пішла до себе нагору, коли Василіс заснув знову на канапі.

Цієї ночі до неї навідався уже добре знайомий сон, що не покидав її кілька останніх років. В тому сні вона прямувала на подвір'я своєї бабусі, котра жила в селі біля підніжжя Карпат. На тому подвір'ї, свіжому й зеленому, м'якому від густої соковитої трави й огорнутому звідусіль фруктовими деревами, проводила Слава, ніби в колисці, не одне своє дитяче літо. Літа мирні та затишні, турботою і теплом оповиті, безжурністю наповнені. Дощовими водами її волосся змито, м'якими бабусиними руками. Як мило й солодко на тому подвір'ї, як спокійно. Там пахне кулешем із грубки, там борщ смачнючий, як ніде і ніколи. Там повітря просочене ароматами сушениць із яблук, грушечок, слив, що їх розстелили на ліску. Там буйний горіх під самим порогом дарував прохолоду й духмяність. Там сад позаду хати заповнений кущами кошлатого аґрусу, червоної порічки, чорної смородини, малини солодкої, винограду. Там черешні й вишні, марелі й абрикоси, алича та груші соковиті, яблука різних сортів. Дідусь мав хист та добрі, щедрі руки. А навкруги – трава, висока, буйна й запашна, зелена-зелена! Бреде по ній боса, від насолоди п'яніючи, прямує до городу, а звідти споглядає на перші сині хребти гір. Не раз по них дерлися з дідусем, через височенні трави, зустрічаючи колючі кущі ожини й шипшини, дене-де й смачнющі лісові горішки. Вибиралися до вершини, а заодно й до густого темного лісу. Там розпочинали пошук грибів. Коли змучувались, присідали на зелену від моху колоду, колись повалену вітром, і смакували сині сливки з хлібом. А пізніше з повними кошиками поверталися назад. А як стрімко на цих зелених, килимом квітів укритих, кручах гірської спини! Нагору йти чомусь легше... Потім бабуся чистила гриби та розстеляла їх для сушіння. Помалу на подвір'ї і в хатині ароматів більшало, вони змішувались і взаємодоповнювались. Дихав би, не надихався...

Там, поза садом, на городі, спостерігала веснами за дідусем, котрий помалу ступав чорною ріллею, маючи перекинутий через плече ремінь полотняної торби, куди ритмічно засовував руку. Виймав і поважними рухами розсівав зерна. Скидався на мага, що здійснює

якийсь таємний ритуал, або на диригента, що керує оркестром. Він був і одним, і другим водночас. Творив своє завтра, що вирине невдовзі з чорної масної землі і щедро, радісно зазеленіє. Пізніше зашумить під набігами вітру буйними, соковитими стеблами, заграє оту мелодію, в яку стільки помірної, впевненої сили дідусь вкладає. Далі вкриється позолотою й засяє у променях серпневого сонця… І тоді дід одержить плоди того, над чим ворожить тепер. Одержить запашний хліб, у який на цьому клаптику вкладає музику своєї душі.

Дід знав, які зерна сіяти в землю. Відбирав їх із любов'ю й терпінням.

Добре зерно, придатний ґрунт і одна мить, – годує цілий рік.

Ту хатинку, те подвір'я й садок бабуся залишила Славі заповітом. Та не довелося бути господаркою того маленького раю, життя вирішило інакше. І ось тепер, у своїх снах Слава приходила туди. Приходила до цього обійстя в пошуках. Вона шукала Василіса. Так. Він чомусь тут господарював. І вона йшла сюди, бо знала, що знайде його тут неодмінно. Знаходила. Але точнісінько тієї миті радість знахідки перемішувалася з тривогою... Бо їй треба йти! Знову йти! Кудись іти. Не затримуватись у цьому місці ні на мить. Почуття різні, тремтливі й солодкі, пекучі й болючі, перепліталися в міцну косу та стискали груди. І ось вона вже на порозі, йде геть, а Василісу хоч би що. Він навіть не робить спроби її затримати. Прийшла, – то й добре, йдеш – то йди. «Чому, чому він байдужий?!» Із цією думкою Слава прокидалася.

Завжди шукала пояснення цьому сну, бо недаремно ж він супроводжує її життя. Про щось сказати хоче, на щось вказує, та сліпа вона й мови того сну все ще ніяк не зрозуміє.

Під кінець серпня з'явилася на порозі пабу четвірка їхніх німецьких друзів, які знову свою відпустку перенесли з початку червня на кінець літа. До них долучилася ще одна сімейна пара з трьома діточками. Так вечори в пабі наповнилися сміхом та дитячим щебетом. Пізніше діти засинали на м'яких лавках, а батьки продовжували свій вечір до пізньої ночі. Часом хтось із батьків ішов із дітьми до ліжка, бо все ж сон на лавці не такий зручний. А потім приходив новий день, довгий та спекотний, наповнений розвагами та купанням.

Німці від'їхали й повернулася ностальгія осінніми тихими вечорами. Пора було й Славі повертатися до праці. Цього разу

Василіс не приховував своєї жури. Він залишався один. Самотнім, відокремленим, на відстані від усіх і всього був завжди, та зараз це його бентежило. Матері Василіса Слава так і не бачила цього літа. Вона майже не виходила з хати. Він носив їй сніданки й обіди, а на всі запитання Слави відповідав глухим і коротким «Облиш...».

З неспокоєм і тягарем у грудях поверталася до столиці. Від'їжджати важко було завжди, та з кожним разом та внутрішня глиба збільшувалася й помалу підступала до горла. Здавлювала все щільніше, заважала дихати. Не в силах її позбутися. Щось знає, про щось відає її Душа...

Зустріч із життєрадісною та впевненою Інною в їхньому спільному домі (як то важливо, з ким живеш і спілкуєшся!) відсунула ту глибу подалі від горла, але не звалила з серця. Інна мала гарні новини. Найперше – Христосу сподобалась Україна, Буковина й Чернівці, де вони провели тиждень. Потім позасмагали пару тижнів на золотих пляжах Сіфну й Серіфу. А друге, – Христос запропонував Інні стати його дружиною. Весілля планують наступного літа, і до того часу вирішили проживати разом. Останнє Славу засмутило, бо мусить думати про житло, одна не потягне цю квартиру і втрачає хоч і нечасте, але приємне товариство подруги.

Вирішили наступними вихідними зібратися на чаювання. Юля й Дарина також повернулися з України.

Одного вечора, повертаючись із роботи, зустрілася з Арісом. Ця зустріч збентежила й засмутила, бо Слава вже прийняла рішення.

– Тобі дуже личить засмага, – зауважив Аріс, – було спекотно в Україні?

– Так, – відповіла коротко і перевела розмову. Домовились зустрітися в суботу ввечері за легким коктейлем.

Грала приємна музика, шурхіт хвиль доповнював ноти романтичним акомпанементом. Слава замовила горілку-тонік з лимоном, не відважуючись на коктейль. Смачніших коктейлів, до яких прикладав руки та фантазію Василіс, годі було шукати де-інде.

– Ну, розказуй, що з'явилося нового в твоєму житті за минулий, найкращий місяць року? – спитала Слава, роблячи ковток прохолодного напою.

– Справді, найкращий місяць, – погодився Аріс, – а щодо нового, то в мене новизна ще з весни цього року.

Зробила вигляд, що не чує, або ж не розуміє, про що йдеться.

– Нове має здатність з'являтися завжди і всюди, а часто – зненацька... Особливо в житті молодого й привабливого чоловіка.

– Що б то таке мало бути?

– Хоча б якийсь флірт, якесь жваве дівча.

– В моєму серці немає місця для когось іншого.

Слава промовчала, дивлячись на білосніжне шумовиння хвиль, що котилися до берега.

– В неї бездонні блакитні очі, в яких хочу плавати, сонячні золоті коси, до котрих так тягнуться мої руки, але боюся обпектися... – продовжив Аріс. Низьким, оксамитовим басом дійшов до тієї ноти й забарвлення голосу, коли, здається, він може торкнутися плоті.

Слава відпила ще один добрий ковток, намагаючись привести до тями своє тіло. Оговталась і впевнено глянула в очі Арісові, вирішивши не продовжувати гру. Та перш ніж встигла відкрити рота, він завершив свою попередню фразу:

– Це ти.

– Маю зізнатись, що це не новина, – відповіла, – та все ж хотіла почути для певності.

– Настав час, – відповів Аріс, пильно дивлячись у вічі.

Відвела погляд, бо здалося, що може розм'якнути під гарячою лавою, що лилася з його очей. Той потік відбирав у неї силу.

– Маю нагадати, що я далеко не дівча. Перед тобою зріла жінка.

– Для мене ти дівча і жінка, моє й моя. А щодо зрілості, то знаєш, як говорять у таких випадках.

– Про добре вистояне вино?

– Так.Таке вино треба смакувати, починаючи з аромату й завершуючи останньою прозорою краплею.

Слава підвела брови.

– Ти, як завжди, поетичний. Але добре вино й добре в голову б'є.

– Погоджуюсь. Мене уже вдарило, а я ще й не пив.

«Оце сміливість і відвертість після літа... Мабуть, виходимо на фінішну пряму...».

Цього вечора, повертаючись додому, він уперше цілував її. То був не цілунок, а солодкий трунок. Задоволення, що народжувалось усередині, було не стільки тілесним, як душевним, чи то навіть розумовим. Усвідомлення своєї перемоги, своєї переваги над чоловіком солодше за поцілунки. Бо вона потрібна йому не просто як жінка, потрібна йому як все. Потрібна так, як ніколи не була потрібна Василісу. Аріс ще не сказав усіх слів, та все було ясно без них. У ній знову говорив той таємний мудрий голос. То невимовна насолода – відчувати й усвідомлювати свою значимість, жіночу й індивідуальну. Ось що шукала вона з Арісом.

Визнання.

Визнання себе як жінки. Необхідної і єдиної. Такої, котрій чоловік все принесе до ніг і найперше, – себе самого. Віддасть їй свої почуття, буде готовий стати з нею одним єдиним, залишаючи простір для обох. У цьому просторі будуть вчитися одне в одного, щось давати і щось брати.

Звісно, щодо простору, то Слава певності не мала, але таким було її бажання. Цих мрій, надій, сподівань і бажань ніколи не змогла втілити у стосунках з Василісом. Шукала наполегливо і вперто. Не слухала той голос із глибин, що надривно кричав про марні пошуки.

Довелося знайти з іншим.

Там, з Василісом, вона жертвувала собою і несла все до підніжжя його «вівтаря».

Тут, з Арісом, їй принесуть. Та не готова вона відповісти взаємністю. А без того ніщо не має сенсу…

Було гірко від усвідомлення того. Стало враз ясно, що за довгі роки, з Василісом, таке було лише раз і миттєво. Так миттєво і щезло. Відтоді вона бореться, та марно.

Отут все завершується, навіть не розпочавшись. Прояснюється, ведучи до сивого ранку. Ще трохи – й сонячне проміння розжене туман. Стане ясним те, що до цих пір вона заперечувала. Так, буде боляче. За себе, за Аріса й за Василіса, але відлік пішов.

Час почне рухати її до Раху в першому домі і примусить відпустити енергії Кету. Це почалося ще з тієї миті, коли прийшла до астрології. Прийшла до того, що було важливим лише для неї і відвернуло увагу та весь сенс існування від Василіса.

Вона все впевненіше прямувала дорогою до себе, звільняючись від залежності.

Сьогодні Слава ночує вдома не одна, Христос у відрядженні й Інна у своєму ліжечку. Вдасться уникнути контакту й зробити все так, як задумала. Звісно, в Аріса квартира вільна, та вона виправдається тим, що їй потрібно своє середовище.

Задумала вона наступними вихідними зробити для Аріса гостину і поговорити про те, що постійно відкладає на далеке «колись». Час нарешті настав.

У суботу за кавою сіла складати список необхідних продуктів, усе має підготувати якнайкраще, незважаючи на те, що це буде перша й остання їхня вечеря.

Інна вирішила допомогти з супермаркетом, ну, а далі хай чаклує на кухні сама. Лише з її рук має скуштувати приречений. Про свій задум розповісти Арісу про себе Слава перед Інною не обмовилась. Після обіду, та пішла з дому, змовницьки підморгнувши подрузі й побажавши удачі.

Вечеря була готова на дев'яту. Слава, на диво спокійна, чекала.

Кинула поглядом на білосніжний стіл, на червоні серветки і такого ж кольору на довгих ніжках бокали. Колись разом вибирали їх з Інною. Підійшла до дзеркала й глянула на себе ще раз. Все добре...

У двері подзвонили. З відкритою усмішкою прочинила їх перед Арісом. Стояв перед нею із великим букетом червоних троянд і пляшкою вина.

– Проходь. Чудові квіти, дякую.

– Я тільки сьогодні подумав, що не подарував тобі до цих пір жодної квіточки...

– Таким пишним букетом ти спокутав свою «страшну провину».

Вийняла з кухонної шафи вазу, з шухляди, штопор для вина.

Аріс відкупорив вино й розлив у бокали, Слава тим часом заправила салат, вийняла з холодильника невеличкі канапки на український лад, тонко нарізаний сир, маслини й запросила до столу.

Канапки сподобались Арісу, а Слава вихваляла вино, спорожнивши миттєво перший бокал. Хвилювання все таки повернулось. Налила знову, сподіваючись, що вино додасть їй відваги й допоможе

підвести розмову в потрібне русло. Підвелася й включила легку музику, запропонувавши печеню. Так помалу взялися до головної страви. Слава все цідила вино, а Аріс хвалив її майстерність і знання грецької кухні.

– Стільки років не минуло даремно, чогось таки я навчилась на чужині. Та гадаю, що з твоєю матір'ю мені не зрівнятися.

– З материнських рук все особливе, то правда. Так само особливе все те, до чого доторкаються руки коханої.

Погляд прискіпливий і глибокий свердлив Славу. Здається, той погляд стустошував її, роздягав не тіло, а душу, намагався відшукати там щось собі потрібне. Вона й не збирається критися від нього сьогодні. Відпила ще один ковток і випалила:

– Ти дуже подобаєшся мені. І маєш на мене дивний вплив...

– Можу сказати те саме.

Погляд Аріса все глибшав і разом з тим у тій чорній, загадковій глибині його очей розпалювався шалений вогонь. Перші іскри вже сипалися й досягали Славиного тіла.

«Цікаво, які очі в диявола?.. Певно, такі...». Але оскільки в чортівню вона все ж не вірила, то довелося подивуватися ще раз Господній майстерності. Тому, скільки енергії може вкласти лише в одні людські очі.

– Маю додати, – знову відпила, – що мені приємна твоя присутність і дружба. Ти допоміг зрозуміти мені щось дуже важливе...

– Не сумніваюся, – відповів, не розуміючи, куди веде.

– Ти говорив мені якось, що дивує, як така жінка – і одна... Отож, я ніколи не була одна, – відрубала останнє.

Аріс все ще дивився на неї спокійно й ніби завмерши, але погляд потьмянів.

– Що маєш на увазі? В тебе є чоловік в Україні?

– Ні. Маю друга. Тут.

– Де тут? – з іронією перепитав Аріс.

– Не в Афінах.

– Он воно як... – вже геть сухо й тихо пролунали його слова.

Далі Слава почала розповідь. Аріс не відводив від неї погляду. Намагалась не заглядати в ту безодню...

– Вибачай, що розказую все це тобі тепер. Та я не була впевнена в твоїх намірах, думала, це просто дружба. А може, хотіла так думати, – виправдовувалась.

– Не хвилюйся, – відповів Аріс, – і я мав би подумати про це раніше. Можливо, це я поставив тебе у незручне становище, не прояснюючи своїх намірів.

– Зрозумій правильно, – вела далі Слава, – ти молодий і це спантеличило мене. Та мені була приємна твоя увага, навіть необхідна...

– Моя помилка, що не взяв до уваги вік, – гостро відповів Аріс.

– Хотіла б зберегти цю дружбу назавжди...

Аріс мовчав. Враз підвівся.

– Вино робить свою справу, та й вечеря. А я працював зранку, розумієш... Пора на відпочинок.

– Звісно, – відповіла й підвелася слідом.

Уже на порозі ще раз скупо подякував і попрямував нагору. Слава повернулася до столу, налила знову вина, відкоркувавши ще одну пляшку й присіла на канапі.

Не було бажання прибирати зі столу, не було бажання навіть поворухнутися. Чому б не розчинитися в музиці? Щезнути зі світу, в якому стільки розчарувань, болю, проблем. Де маєш вічно чомусь вчитися, щось зважувати і на щось зважати, бажати! Їсти, пити, любити... Бажати належати комусь і бажати, щоб належали тобі. Вічно за щось чи когось боротись. Увесь час хотіти! Задовольняти якісь потреби... «Не хочу більше потреб. Набридли потреби. Все набридло. Все нісенітниця, й оце життя в такому вибагливому тілі. З таким вічношукаючим, вічноневдоволеним, з постійними сумнівами, людським розумом. Як це нестерпно завдавати комусь болю... Навіщо?».

Отак би стати нотами. Існувати лише в музиці. В цьому голосі Божому. І там позбутися потреб, бажань, розчарувань.

Бо все зводиться до тіла, з тієї миті, наколи душа вирішила поселитися в ньому, щоб пережити свій досвід... Досвід чого? Втрат, насолод, сили, слабкості, зради, брехні, влади, відданості, любові?!

Кожен, чогось свого. Та все заради неї, Любові! Бо це все, чого потребує людська душа, йдучи по тернистих життєвих дорогах.

Година минала, а Слава не рухалась. Стишила музику й прилягла на канапі. Сон не прийшов швидко, але з музикою вдалося заглушити болючий біг думок. Чудово провалюватись у стан, коли можна не думати. Особливо коли ці думки – докори твого сумління.

Прокинулась досить рано. Розбудило сонячне світло, що заливало кімнату. Почувалася змученою, але доведеться підвестися, бо нестерпно хочеться пити. Починаються оті безкінечні потребо-бажання. Що ж, час повертатись у грішний світ із його нещадністю, а заодно прибрати зі столу, все перемити і забути. Та хіба це можливо?

Вчора під дією алкоголю та почуттів так легко було відмовитись від усього і всіх. В Нептуна обійми солодкі, відносять далеко, звільняють від усього, навіть від тіла. Цілковита ейфорія! Ясно, чому так важко вирватися з його пут, навіть потреба така зникає. Жити за його межами – то мати відвагу, силу.

Відкрила холодильник і взяла пляшку з водою, наповнила склянку. Не встигла допити, як почула свій телефон. Невже Аріс? Але то була Інна, їй кортіло знати про вчорашній вечір. Все, що вдалося вивідати у Слави, це було «поговоримо ввечері» і загальна відповідь на все – «нічого».

Половину дня просиділа над книжками. Дивилась на свою синастрію з Арісом, ніби прощаючись із непережитими мріями про щось надзвичайне. Про союз, що міг зробити її щасливою. Союз цей залишиться отут, на папері. Знала чому. Незважаючи на те, що в неї складний сьомий дім шлюбу, керований він Сонцем, що своєю чергою в другому домі. А це говорить про партнера багатого як інтелектуально, так і матеріально. Про партнера, до котрого вона зможе тягнутися, як до світла, і який буде зігрівати. Не могла сказати, що Аріс був нерозумним чи бідним. Але все ж… не те світло, за яким вона буде йти, не той, ким зможе пишатися.

«А чи був таким Василіс? – спитала себе зненацька. – Був. У певний період її життя, на початку всього…».

День збігав і голод дав знати про себе. Після обіду недоспана ніч також вирішила взяти своє і повела Славу до ліжка.

Прокинулась від звуку дверей, що закривались, – то повернулась Інна. Залишила сумку на кухні й пішла прямісінько до Славиної кімнати.

– Бачу, ти, голубонько, спиш? Вночі що робила? – з грайливою усмішкою дивилася з дверей.

– Вночі спала зле, – пробурмотіла Слава, – та не з тієї причини, що ти думаєш... Стояти там будеш?

– Та ось думаю, на кухні за чаєм побесідуємо, а чи тут?

– Став чай, виходжу. Є ще тістечка в холодильнику вчорашні, – кричала вслід, – до солодкого не дійшло.

За кілька хвилин подруги розмовляли на кухні. Слава завершила свою розповідь про вчорашні події, наминаючи тістечка й облизуючи пальці. Зазвичай у неї від нервових переживань відбирає апетит, а це чомусь навпаки, – відкрилось провалля.

– Ну й дурна, – зробила свій висновок Інна. Йому треба було те знати?

– Не можу бути послужником брехні. Якби все це було поверхнево... Та не той випадок. Мусила розставити все на свої місця...

– Ну й розставила, а далі що? Ти знову там де й була.

– Отже, так треба.

– Але ж болить...

– Не без цього.

– Тоді заради чого? – не вгавала Інна.

– Заради правди. Завжди безболісна і солодка лише брехня... Все дається, щоб зміцніти.

– Що не вбиває, те робить сильнішими? – гірко посміхнулась Інна.– І правда болить, і від брехні зле. Думаєш, не розумію тебе?

Інна сіла біля Слави й обійняла ніжно за плечі.

– Та можливо, цей хлопчина зробив би тебе щасливою...

– Чомусь я страхаюсь такого союзу. Життя мене навчило покладатись на свій внутрішній голос.

– Знову твоя Ліліт у сьомому обізвалась?

– Не знаю... Просто знаю, що це не моє. До певної межі він був потрібен мені, але не далі...

– Що ж тоді твоє без меж? Василіс?

Слава стенула плечима:

– Мабуть, і не він. Здається, я близька до того, щоб сказати це впевненіше. Та все ще дозріваю, як хліб у діжці.

– Він стільки років у діжці, що вже й закис! Вже пектися нема чому. Схаменися.

– Це тобі так здається, – посміхнулася Слава, – то я його місила до цих пір, а в пічку недавно засадила.

Обидві розсміялися.

– Доля наша, доленька, – хитала головою Інна, – різна в кожного, складна по-своєму й по-своєму легка.

– Правду кажуть, що нам дається лише те, що ми в силі стерпіти, – погодилася Слава, – згідно з моєю астрологією, кожен з нас тут своє відбуває. Головне – вміти цінувати те, що нам дається. Що б то не було...

– Як добре, що ти в мене є, – тепло глягула на подругу Інна.

– Як добре, що ми є у нас! – відповіла Слава.

Вони ще довго сиділи на кухні, вирішуючи, коли знову закликати дівчат на вечірку.

Тиждень знову накрив, як хвилею цунамі. Заповнив насиченим ритмом. Відчайдушно й упевнено борсалась у тій клекотні, що неслася з шаленою швидкістю. Незважаючи на ці темпи, часу все одно не вистачало ні на що. І найперше, – не вистачало його для себе. Іноді здавалось, що все це без сенсу. Хоча, так не може бути. Все лише заради того берега, який уперто не приймає. Чим відчайдушніше гребе, тим далі відкидає хвиля. Все відносить і відносить...

А чи то не хвиля винувата, а вона сама. І все що робить хвиля, – лише показує напрямок.

Лише б осідлати її. Тоді вже сама скерує, куди треба. Тільки довіри трохи й терпіння, та сили втриматись на гребні.

Берег її ще не визрів на горизонті. А те, що побачила, – то одинока скеля, що виринула з глибин минулого, аби могла на хвильку перепочити, перевести подих, зміцніти, озирнутись навколо й зазирнути в себе. Знову кинутись у бурхливе море в пошуках опори...

Аріс не дзвонив цілий тиждень, навіть не зустрівся їй «випадково» біля під'їзду, не подав ознак життя і на вихідні. Попри все, знала, що це не кінець їхньому спілкуванню. Невизначеність і незавершеність ситуації літала навколо невидимим духом.

У суботу чаювали з подругами, накрутивши гору налисників. Слава дала завдання подругам напитувати їй житло, бо час летить швидко.

Наступного тижня з'явилося несміливе повідомлення від Аріса. Довго думала, перш ніж відповісти, бо не мала певності, що їм потрібна ця «остання сцена». У повідомленні Аріс пропонував каву в неділю зранку. Відповіла невизначено, мовляв, ближче до вихідних вирішить. Така відповідь виявилась доречною, бо Інна з Христосом запропонували їй вихід до бару суботнього вечора. Христос виставляв могорич своїм друзям на честь заручин. Інна запевняла подругу, а чи попереджала, що буде немало вільних чоловіків, уже не вперше намагаючись скерувати Славу в потрібному напрямі.

Вечірка була призначена в одному з численних закладів в окрузі Газі. То було своєрідне розважально-відпочивальне містечко з кав'ярнями, затишними ресторанчиками й традиційними тавернами, барами на всі музичні та естетичні смаки. Збиралося тут люду тьма-тьмуща, різного віку й конфесій.

Два продовгуваті столики на високих ніжках із такими ж чапленогими стільцями були відведені для компанії Христоса. Легкий блюз у повітрі й мерехтливі вогники гірляндами уздовж бару, срібний блиск від різноформних бокалів під коктейлі, текіла «Куерво» на полиці поміж різноманітних алкогольних родичів з різних кінців світу, метушливий бармен з кінським хвостом та охайною борідкою, у шкіряних штанях, що обтягували його тонку постать. Оцей останній штрих і кольнув у грудях Слави. Невже в кожному барі, в кожному більш-менш характерному бармені Слава буде бачити Василіса й «On the road»? Та ні, ніхто й ніщо не зрівняється з ними.

Година була ще рання, тож вони стали першими відвідувачами. Невдовзі з'явилася ще одна пара друзів Христоса, а після них інші зійшлися якось усі разом. Всі віталися з Інною й знайомилися зі Славою, та жодного обличчя, жодного імені вона не збиралася затримувати в голові. Хоча, одне таки затрималося, бо належало воно приємному чоловікові з добродушним лицем і щирою, світлою усмішкою. Його звали Василісом.

Час спливав, Слава випила свою першу горілку-мартіні з лимоном і замовила другу. Нудилася. Всі ці анекдоти і жарти, всі ці небелиці на хмільну голову вона стільки разів пережила в пабі, що тепер це втратило будь-яку привабливість. А відверті погляди

самовдоволених жеребців, що супроводжували щоразу її тіло, коли виходила до вбиральні, точнісінько, як породисту кобилку, пригідну до злучки, – дратували і навіть викликали відразу. В Арісових очах ніколи не помічала чогось подібного...

«Хай собі... На те вони й самці... Що з них візьмеш?..» – зітхнула й вирішила запалити уже давно забуту цигарку. Бодай цівка диму складе їй товариство.

Інна весело щебетала з кимось поряд. «...Нічого, все рано чи пізно можна виправити... – долетіли до вух Іннині слова, – ...та краще про це тобі розповість Слава, вона у нас астролог». Вимовляючи останні слова, Інна повернулась у бік Слави.

– Невідкладно потребуємо твоєї допомоги, подруго!

– І в чому ж? – ліниво перепитала Слава.

– Ось у Василіса вічні проблеми з жінками, – кивнула у бік приємного чоловіка, що стояв поруч.

– Маю сказати, що я лише астролог, а не маг, аби за виглядом людини зрозуміти її проблему, – байдуже відповіла. Чомусь зовсім не мала бажання вести розмови на таку тему, як астрологія, розуміючи погляди багатьох щодо цієї науки. Навіть злилася на подругу, котра нав'язує їй розмову. Або чергового кавалера.

Василіс виявився з цікавих, бо підсунувся ближче й спитав:

– А що потрібно астрологу, щоб побачити людські проблеми?

– Ну, найперше, окрім самої людини, – дату її народження, годину та місце, – відповіла, випустивши дим.

Довго не думаючи, Василіс назвав свої дані. Записала без слів інформацію на телефон і відповіла:

– Потрібна ще й година і, звісно, що без астрологічної карти я не зможу про щось говорити.

– Годину мушу вияснити, бо якось не було потребити цікавитись раніше такими дрібницями.

– З дрібниць складається життя. А у випадку народження така дрібниця як година й хвилина визначає людську долю, – сухо вимовляла слова й чомусь уникала дивитись на свого співрозмовника.

– А як можна побачити цю карту? – з дитячою цікавістю питав Василіс, не помічаючи Славиної байдужості, а то й небажання вести бесіду.

– Для цього в наш час є комп'ютер, – іронічно вела далі, – і відповідна програма.

– А яка ж тоді твоя функція? – почулися нотки недовіри в голосі.

– Моя функція – зрозуміти те, що написано в гороскопі, – уже відверто роздратовано відповіла Слава, – зрештою, той хто дивиться лише під ноги, не здатен зрозуміти те, що в нього над головою.

Своїм тоном показувала, що не має найменшого бажання продовжувати розмову. Але Василіс не вгавав:

– А я й справді під ноги дивлюся!

– Не сумніваюся...

– Справа в тому, що я геолог, – не звертаючи уваги на Славину іронію, продовжував Василіс.

– Он як, – швидко кинула поглядом, ніби оцінюючи його здатність до геології, – отже, багато цікавого бачиш під ногами.

Вже добріше зазвучав її голос, бо й справді не розуміла, чому вихлюпувала неприязнь на цього досить приємного чоловіка.

– Так, у землі сховано багато чудових речей. Гадаю, не менше їх і на небі.

– Авжеж.

– Подобаються тобі гори?

– Не знаю, якось не замислювалась. Подобається все, що має в собі таємницю.

– Тоді сподобаються, – чомусь із радісним ентузіазмом продовжував, – і, виходить, наші захоплення в чомусь схожі. Земні таємниці при розгадці відповідають на багато запитань, пояснюючи процеси, що відбувалися на земній кулі впродовж мільйонів років. Показують, в яких умовах утворилися ті чи інші породи.

Він все ж втягував Славу в розмову, бо крізь призму геології вона знову проникала в астрологію.

– А чи відомо тобі, що кожен мінерал, навіть метал, має свій енергетичний потенціал, що пов'язується з планетами й знаками Зодіаку? – спитала.

– Так, звісно. Мінералами дуже цікавляться езотеристи, співвідносячи їх з цими… як то вони називають? ....акрами... сакрами?

– Чакрами...

– Точно.

– Кожна з семи чакр пов'язана з окремою планетою, а та, відповідно, з енергією певного мінералу. Для Овна, наприклад, це діамант або гірський кришталь. Особливо корисно використовувати їх за втоми чи виснаження.

– Знаю місця, де гірського кришталю повнісінько, як грибів у лісі. Ти маєш якісь мінерали?

– Ні, – стенула плечима.

– А який відповідає тобі?

– Діамант. Маєш діаманти?

– Ні. Але маю велику колекцію мінералів.

– То ти ще й колекціонер?

– Можна сказати й так.

Почав розповідати про властивості гірського кришталю та яким чином його легко можна знайти в горах. Здається, геологія була його життям, бо міг говорити про неї до безкінечності, як і Слава про астрологію за нагоди. Ось так, випадково, з'явилося щось приємне й корисне в сьогоднішньому вечорі. Але, як відомо, випадковостей не буває.

– То коли я зможу почути щось про себе? – спитав Василіс. – І про головну проблему мого життя?

За його інтонацією, важко було зрозуміти, наскільки він справді бачить це як проблему, а чи в ньому просто перемагає цікавість. Одне було зрозуміло, – людина ця сповнена позитивної енергії. І зовсім уже не дратує її.

– Найперше, що потрібно, – залишити свій номер телефону.

– Звісно! – Василіс вийняв телефон з кишені й продиктував номер.

– Коли відповідь буде готова, дам знати. Проте вільного часу в мене мало, тому на швидкий результат не сподівайся.

– Я не поспішаю. Просто цікаво.

– Не менш цікаво й мені.

Невдовзі Слава підвелася і попрямувала до вбиральні. Коли повернулася, побачила Василіса уже в іншому місці. Що ж, для неї легше. Пити більше не хотілося і цей довгоногий стілець із великою

насолодою обміняла б на своє ліжко. Та доведеться чекати завершення вечора.

– Що вибираєш для «сфінакі»? – звернулась до неї Інна.

– Текілу. Може, прокинусь.

– Стільки чоловіків навколо, не один уже розпитував про тебе, а ти нудьгуєш. Грішиш, подруго, – шепотіла Інна, – і професора чому відпустила від себе?

– Кого? – здивовано глянула не неї Слава.

– Професора й викладача університету. А ти думала, він простий шукач діамантів?

– Ну, все що пов'язано з діамантами, уже не просто. А решту побачу в гороскопі.

– Рекомендую придивитися до нього в житті, а не на папері. Чула від Христоса лише хороші слова, – наполягала Інна.

– На все свій час, – байдуже відповіла Слава.

Інна лише докірливо закивала головою й покликала офіціанта, щоб замовити випивку.

До четвертої години ночі, коли нарешті покинули бар, Слава залишалася в шляхетній самотності, не відступаючи далеко від Інни. Кілька разів у поле зору потрапляв Василіс, та погляди їхні не зустрілися.

В неділю прокинулась пізно, було вже пів на першу. Звечора відіслала Арісу повідомлення, де йшлося, що на каву зможуть поїхати пообіді. Він погодився. А тепер розуміла, що варто було відмовитись. Недоспана ніч – то не лише важка голова, але й поганий настрій.

На кухні та в кімнаті Інни панувала абсолютна тиша, – все ще сплять, пташенята. Потихеньку пішла заварювати каву. Якщо настрій таки не повернеться, то напише Арісу вибачення і нікуди не піде.

За кілька годин Слава таки очухалась, допомагаючи собі ще однією порцією міцної кави та холодним душем. Тож на зустріч вирішила піти. Сідала в машину Аріса уже свіжіша, оповита ніжним ароматом весни від «Pleasures» Eeste-Lauder. Цей аромат пасував їй, до того ж подобався йому. Чомусь зовсім не хотілось боротися зі своєю жіночою сутністю.

Вирішили не їхати сьогодні далеко, Слава хотіла потрапити до ліжка раніше.

– Як провела вчорашній вечір?

– Добре. А ти, бачу, в курсі?

– Бачив вас учора з Інною на виході... Та й світла цілий вечір не було...

– Ти слідкуєш за мною?

– Ні, лише спостерігаю.

Аріс поводився так, ніби нічого не сталося, або ж це вже його не бентежить. Він був готовий іти далі. Потягуючи холодний шоколад, ділилася з ним своїми останніми новинами, серед яких була й та, що після Різдвяних свят вона переїде. Аріс розпитував про район, де б вона мала намір шукати квартиру, навіть запропонував свою допомогу. Ввічливо відмовила. Вирішила палити мости.

Довга мовчанка Аріса швидше за все була зумовлена його роздумами та рішенням, яке він мав прийняти щодо подальших стосунків зі Славою. Бо з понеділка полетіли на її мобілку безкінечні повідомлення. З монітору сипало бажанням, пристрастю і коханням. Все це, звісно, стимулювало її жіночу гордість, і вона не ходила, – літала. Перебувала десь за межами реальності. Виконувала свої обов'язки механічно, не занурюючись глибоко ні в слова, ні в дії. Навіть матері трійнят то здалося дивним і вона спитала її, чи бува не закохана. Слава усміхнулась у відповідь: «Тут часу на сон не вистачає, яке там кохання...».

З Арісом домовились зустрітися суботнього вечора. Рушили без зайвих слів, в «нікуди». Напрямок цього «нікуди» лежав до побережжя і закінчився у дворику невеличкого, охайного готелю.

Все, що відбулося в номері, було повністю протилежне тій енергії та насназі, що вкладалася у пристрасні письмові послання. Холод, стриманість, беземоційність. Складалося враження, що Аріс боїться чогось, а може, когось. Тільки невідомо, себе чи її. Чи, може, це в нього вперше? Неймовірно. Хоча, життя якраз повне несподіванок.

Зробила все сама.

Забралися з готелю швидко. Нічого не виглядало на зустріч безтямно закоханих, а швидше на зустріч двох людей, що мали сплатити один одному якийсь давній борг.

Повечеряли в одному тихому ресторанчику. Слава намагалася не виказати свого розчарування, але від пропозиції заїхати в один з барів Ґазі відмовилась.

Цілу ніч гадала, що це було і навіщо. Відповідей приходило багато, та ні в одній із них не була певна. Прокинулася знову після полудня, змучена. Подумала, що останнім часом вона не відпочиває навіть на вихідних.

Інна випитувала ввечері, що та як, але Слава обійшлася коротким «нормально».

– З вигляду не скажеш. Бодай би тінь якогось щастя...

– Про яке щастя мова? Облишмо.

Інні залишалось делікатно замовкнути.

Те, що відбувалося надалі, ще більше спантеличило Славу. То була чергова мовчанка від Аріса. Мовчала і вона, роздумувала. Не знаючи його, могла би припустити, що взяв собі належне, та й по всьому. А спалах віртуальної жаги мав свою мету. Та ні в його поведінці раніше, ні в гороскопі Слава не знайшла чогось негідного. А стримане і холодне, – то інша річ. Знову залишалось чекати, доки все виясниться. Часом думала написати, а чи зателефонувати самій, та коли приходила така певність, не складалося за часом. Коли ж приходив час, зникало бажання. Не піднімалась рука.

Аж у п'ятницю ввечері чудо все ж відбулося, – прийшло повідомлення. Питав, як справи і повідомляв, що цілий тиждень мав багато роботи, а на вихідні мандрує у Воло. Відповіла побажанням приємно провести вихідні. А сама подумала, що все виглядає на втечу. І жодного слова, жодної фрази, схожої на ті, що писалися до їхньої готельної зустрічі. Та це вже не бентежило Славу, бо, здається, якимось вітром доносило до неї флюїди Арісової аури. Відчувала те, що не писалося словами. Те, що хотів приховати від неї за своєю байдужістю і холодністю, за щільною, крижаною оболонкою. То був вогонь. Живий вогонь, теплий, світлий, рухливий. Вогонь, що здатен зігріти її. Та чи хоче вона того тепла?..

Наступний тиждень гра в мовчанку тривала. А далі Слава вирішила діяти і прояснити для себе усі свої здогадки. Це було не так просто. На повідомлення Аріс відповідав із запізненням, або ж не

відповідав взагалі. А ще за тиждень написав таке, що примусило її затамувати подих, кинуло в жар, а потім у холод. Спершу навіть не було ясно, від чого така реакція – від люті чи образи. «Залиш мене в спокої». Отакої. Коли нарешті оговталась, хапаючи повітря ротом і вдивляючись у написане ще раз і ще (бо, може, то їй привиділось, або ж має якийсь прихований сенс), слова гострі, як лезо, ковзнули по губах: «Це так голубчику не буде. Я тебе бачу наскрізь, хоч ти лусни! І ось коли луснеш, сам і приповзеш... Чуєш?! Залиш мене в спокої... Цього спокою сам і злякаєшся».

Більше Слава його не турбувала. І «спокій» тривав близько місяця, доки нареші не побачила його струнку постать на тому самому місці, що й колись давно-недавно. На дверях мінімаркету. Він втупився в неї очима. Не стала вдавати, ніби не бачить, а навпаки, – кивнула головою на знак привітання і навіть невимушено усміхнулася. Все ж старі знайомі.

Доки відкрила вхідні двері, Аріс став перед нею, як укопаний.

– Як справи? – спитав, не вітаючись.

– Добре...

– Що нового?

– Все старе...

– Квартиру вже знайшла?

– Щось відбувається...

Стрімко піднімалася сходинками, не чекаючи ліфта, Аріс ішов слідом. Порівнявшись із дверима, повернула голову в його бік. Їхні очі зустрілися. Арісові зіниці горіли. Так, як горіли завжди, коли дивився на неї. Тепер у тому вогні було стільки жалю й туги, скільки буває в очах маленького цуценяти, котрого відібрали від матері. Та Слава не здригнулася.

– Гарного тобі вечора! – побажала беземоційно. Закрила двері просто перед його лицем, бо не рушив із місця. Глибоко зітхнула, вивільняючи напругу з грудей і самовдоволено посміхнулася. «Починає лускати».

З цього вечора і кожного наступного Аріс вірним вартовим чекав її появи на порозі мінімаркету. Правда, не завжди супроводжував до дверей квартири. Ці небагатомовні й дивні здибанки тривали достатньо довгий час. Слава мала великі запаси терпіння...

Якось увечері, коли її ноги дріботіли сходинками, а язик механічно відповідав на одні й ті ж запитання Аріса, вдарилася, як перелякана пташина у вікно, давно призабута пропозиція: «Десь каву вип'ємо?.. Чи як?...». Це була остання крапля. Вона уважно глянула на нього:

– А не здається тобі, що мене турбують без причини уже кілька днів поспіль? Звісно, нічого не стається від того моєму «спокою» чи моєму терпінню, але, бачу, що декому подобається шукати того «спокою», відбираючи його в інших.

– Винен... знаю... і прошу в тебе вибачення... Про це хочу поговорити...

– Має він бажання. Чудесно! А мене питаєш, чи маю його я? А чи, може, мої бажання закінчились разом із твоїм останнім повідомленням?!

По цих словах Слава зайшла в квартиру, гримнувши дверима. Їй було жаль Аріса. Але вибухнути мала право. Вона не зробила чогось такого, щоб із нею так себе поводили. Зрештою, це було дозволено лише одному.

Нею і долею.

Останнім часом Слава залишалась вечорами одна й у будні. Інна потроху перебиралась до Христоса, тож удома з'являлася зрідка. Сьогоднішній вечір також одна, і ця самотність ставила перед викликом: потягнутися рукою до мобілки і загладити свою провину перед Арісом. Вона не ображається на нього, а розуміє його. Бо ще до того, як попросив залишити його в спокої, знала добре, що так має бути. Сиділа в кріслі, застигла в роздумах, невідому кількість часу, все глипала на мобілку, що лежала на столику. Нарешті простягла руку і взяла пульт від телевізора...

* * *

Знову збиралася до Гісьйо. На тижні, можливо, знайде сили ще раз поговорити з Арісом. А він ніби зрозумів її відсутність, бо телефонував кілька разів. І в суботу, і в неділю. Серед тижня чекав її, але вже відверто на сходинках біля дверей квартири. Найперше – спитав як провела вихідні. Запросила в квартиру.

– Будеш чай, каву? Алкоголю не водиться...

– Ні, дякую... Ти була в нього? Чому мовчиш?

– Я що, на допиті? Та й яке це має значення?! Я розказала тобі все як є. До речі, якщо з цієї причини хотів завершити будь-яке спілкування зі мною, можна було зробити це інакше...

– Я був злий. Було боляче... Хотів завдати болю й тобі. А також – сховатися від тебе, забути...

– Я скоро переїду. Ми не будемо бачитись, – тихо відповіла.

– А для чого все це?

– Що ти маєш на увазі?

– Чому маємо не бачитись і втратити одне одного?

Набрала повні груди повітря, там чомусь знову зробилося тісно, видихнула і знову втягнула.

– Найперше, між нами велика різниця у віці. Друге, – наразі я не можу вчинити інакше.

– Чому? Не розумію, чому?! А різниця у віці – то просто відмовки, щоб знайти якусь причину! Він багатий? – спитав, як вистрілив.

– Так! Він безмежно багатий, а в мене відповідна мета. Все просто, – розвела руками. – Зрозумій, – вела далі уже миліше, – не все може бути так, як того хочемо, а часто і не тієї миті, коли хочемо. Дозволь собі пережити щось приємне зі мною, а решту – облиш. Життя коротке. А прийде час, – знайдеш милу дівчинку, яка зможе дати тобі сім'ю і дітей, ласку та любов, не маючи за плечима нічого й нікого важливішого. Бо єдиним і важливим будеш ти. Ваше спільне життя.

– Якщо ти не хочеш дітей, я можу обійтися без дітей, – уперто продовжував Аріс, ніби не чуючи її, – а бути з тобою? Як ти не розумієш, що я не можу ділити тебе! Це не для мене... Тебе торкається інший!

Слава мовчала.

Продовжив Аріс:

– Чіпляєшся за різницю у віці, а з *ним* яка різниця? Про це ти думала? І що? Це щось змінило, до чогось призвело? Що дають тобі ці стосунки вже стільки років? Ти все ще тут, а мала би бути там! Мала би мати дім, сім'ю, затишок. Яке щастя з ним? Яка утіха? Плотська? То ви – лише плотська утіха одне для одного?! І це все?!

Слова Аріса били боляче, але в них була частина правди.

– Не все. Ти не розумієш усього!

– Помиляєшся. Все я чудово розумію, бо перебуваю в тому становищі перед тобою, в якому ти – перед ним.

За цими словами Аріс підвівся й пішов до дверей. Перед тим як відчинити, додав:

– Як подумаєш над чимось глибше, телефон мій маєш.

І зачинив за собою двері.

Надалі вони майже не бачились і вперто мовчали. Зустрілися випадково на вулиці, аж перед святами, сухо привітались і розійшлися.

* * *

Василіс тероризував Славу щодо її задуму їхати на свята в Україну, бо залишає його в найважчі хвилини. Мати його злягла.

Перемогу над нею, як завжди, здобуло її ж сумління і серце. Не поїхала в Україну. Поїхала до того, що завжди розділяло на двоє. На Різдво відкрили паб, цього разу без святкових прикрас. А на Новий рік і всі десять днів після нього Василіс навіть не думав вийти за межі свого подвір'я. Виїхав лише два рази до міста по хліб. У погожі дні навіть збирали маслини, та без великої охоти. Слава запитувала себе, як то має бути далі. Бо виглядало, що й збір урожаю закине, щойно вона поїде.

В Афіни поверталася чорна, як ніч. Темні, тривожні, дивні відчуття почали жити в ній постійно, знайшовши біля серця затишну оселю. Лише коли поринала в астрологію, забувалась і звільнялась. Астрологія та забуття в ній все більше здавалися Славі єдиним сенсом життя та порятунком.

Повернулася у своє нове житло, невеличку однокімнатну квартирку з мініатюрною кухнею і такою ж вбиралнею, об'єднаною з лазничкою. Цього було достатньо, бо в будні тут лише ночує. У вихідні сідає перед комп'ютером і книжками, а для таких дій багато місця не треба. Переїхала сюди перед святами, речей мала небагато. Допомагали їй з переїздом Дарина з Володимиром і Христос із Інною. Район був той самий, уже свій і знайомий, та й до подруг недалеко.

За її переїздом спостерігав через вікно узері Аріс, але не підійшов і на мить. На свята, щоправда, обмінялися повідомленнями, а першого числа навіть дзвонив. Не відповіла. Життя тривало у своєму давно визначеному й звичному ритмі.

Ще не закінчився перший місяць року, як Славі знову випадало їхати до Василіса. Подзвонив серед тижня і без привітання глухим голосом сказав кілька фраз.

– Відійшла...

– Хто відійшов? – не второпала Слава, бігаючи з телефоном біля вуха за однією з трійнят по хаті.

– ...Стара...

Василіс рідко називав стареньку матір'ю.

– Коли? – застигла Слава.

– Сьогодні зранку... Не можу говорити більше... – й закрив телефон.

Голос його звучав надірвано. Здавалось, що ледве стримує, або й не стримує сльози. Дивні ці чоловіки. Ціле життя стосунки з матір'ю були напружені, хоч і не ворожі. Все нарікав, що ніколи не розуміла його і не підтримувала. Але чим і як могла допомогти йому стара мати? Народила його вже досить пізно, певно за сорок, тож той часовий проміжок відчувався у їхніх стосунках завжди. І ось, коли відійшла, коли звільнила його від турбот і своєї присутності, заболіло, вдарило зненацька й безжалісно. Певно, і сам здивувався тому.

Після роботи передзвонила Василісу й домовились, що приїде на вихідні, тепер її присутність уже нічого не змінить.

Зустрічав її темний з лиця, якийсь ніби втрачений і розгублений. Не пам'ятала, щоб коли-небудь бачила його таким. Паб, звісно, не відкрили, але й не спали допізна, все розмовляли й розмовляли. Василіс пив і пив. Говорив, що звільнився, що, власне, скинув тягар з плечей, але полегшення не відчутно і зрадливі сльози котилися по запалих щоках, змочуючи густу, з першою сріблястою поволокою, бороду.

Гора, викладена з каміння відповідальності та обов'язку, постійної прив'язаності до місця, до рідного дому, бо в ньому була мати – людина, яка без нього не змогла б обійтися, як гадав собі, без його підтримки та постійної опіки, – враз звалилася з плечей.

Це раптове звільнення було чимось незвичним. Він не знав, як із ним повестися. Будь-яке звільнення мало би нести полегшення й радість, а Василіс відчував лише тупий біль.

Біль за чимось глибоко своїм, що відірвалося від нього, що більше не потребувало його.

Чи любив він свою матір? Не зміг би відповісти, бо почуття, що жили в ньому, були вище всякої відповіді. Мати просто *була* стільки років… і враз її не стало.

Слава так і заснула на канапі, згодом поряд примостився й Василіс.

Зранку її розбудив дзвінок. Взяла телефон і не відкриваючи очей відповіла: «Слухаю». «З Днем народження, дочко!» – вітала її мати щасливим і радісним голосом... «Що за мана? Яке сьогодні число? Друге лютого... Який ще День народження?!» – пролітали думки блискавично, як швидкісні ракети. І там, де вже хотіла відкрити було рот, щоб сказати матері, що та помиляється і щось плутає, як у телефоні почулись короткі гудки і вона.... відкрила очі. Телефона в руках не було, та й лежала вона повернута лицем не до кімнати і столика, з якого взяла мобілку, а до спинки канапи. Виявляється, вона щойно прокинулась. То був сон. Щось не подобалось їй у цьому сні, бо надто вже реальним здалося. Холодком пробіглося по плечах. «День народження», до чого б то? Серце билося неспокійно. Дурня. Голос материнський був радісним і цього достатньо.

Розвернулася, потягуючись. Василіс сидів у кріслі перед телевізором.

– Прокинулась, соню?

– Угу, – муркнула. – Котра година?

– Сьома...

– Що-о?... Ще так ра-ано... – розчаровано потягнулася. Але спати вже не буде, це ясно.

– Кава є? – спитала.

– Зроблю, – відповів Василіс і підвівся.

Ще одна нова і дивна риса з'явилася в поведінці Василіса. Якщо раніше йому докучало і навіть дратувало те, що вона спить довго, а він змушений робити каву, то з минулих свят сам ту каву без слів приносив їй у ліжко.

– Може, поріжемо сьогодні індичок, що залишилися? – спитав невдовзі.

– Чому ж ні. До сьомої вечора часу доволі.

О сьомій вона мала виїхати рейсовим автобусом до столиці.

– Може, не поїдеш сьогодні? – спитав несміливо.

– Васильку, я нікого не попередила. Та й що це змінить?

– Для тебе, може, й нічого, – відповів похмуро. – І ще не пізно попередити...

– Краще приїду знову в наступні вихідні, з п'ятниці.

– Ти зараз мені потрібна, – наполягав Василіс. Було в його словах стільки глухого благання, стільки дитячої безпомічності, що Славі здалося на мить, ніби перед нею інший чоловік. Знайомий Василіс ніколи й ні про що не благав.

Зітхнула, але вперто відповіла.

– Не можу. Приїду в кінці тижня.

У ній зненацька озвався здоровий егоїзм, бо завжди має робити щось для нього, навіть поступатися своєю роботою, що годує її. А Василіс ніколи й ні в чому не йшов назустріч, ні в проханнях, ні в бажаннях. Навіть в Україну поїхати – то для нього непотрібна і зайва пригода. Не буде більше поступатися.

Засмажила двійко яєць на сніданок, приготувала легкий салат і ще одну каву. Василіс нагострив ножі, нагріли велику каструлю води й подалися на вулицю виловити трьох, останніх для цього року, індичок.

Не встигла Слава закінчити «розправу» над тушками, як Василіс налив першу порцію вина. Підходила дванадцята. На обід було вирішено стушити м'яса з овочами, але Василіс не думав братись до кухні, чекав на Славу. Вона вирішила не докоряти йому нічим сьогодні, все помалу зробить сама.

Після другої склянки вина Василіс запропонував відвезти половину тушки сусідам, що жили на сусідній горі й минулого тижня пригощали його свіжиною від забитого кабанчика. Слава подумала, що міг би зробити це і без неї на тижні, але, знову ж таки, не час перечити. Йому й так важко.

Розклала м'ясо по кульках, утрамбувала в морозильну камеру, зготувала й сусідське і сіла позаду Василіса на спортивний «Enduro».

Сусідська пара, за віком обоє дещо старші Василіса й бездітні, жили своїм ритмом та турботами, як і багато інших у цій місцевості. Це були ритми провінції, де все встигається і нічого не спішно. Не без того, що вина налилося й тут. Василіс п'янів усе більше й виливав свої останні переживання та болі на сусідів. Мало йому Слави, виявляється. Господиня поклала й невибагливу закуску на стіл, трохи сиру й оливки. Йшло до обіду, а вину й бесіді кінця не було видно. На столі з'явилася свіжа яловичина й салат, смажені яйця й картопля. Василіс харчам великої уваги не надавав, а вино продовжувало текти рікою. Година перевалила за п'яту, безжалісно рухаючи день до вечора. Терпіння Славине закінчувалось, обід сьогодні вже не буде готовий, день змарнувався і їй скоро пора в дорогу. Хотілося побути лише з Василісом сьогодні. Ось як він потребує її. Із сусідами забув про все на світі, і про неї зокрема. Як завжди.

Вже не раз натякала, що пора їм забиратися, та Василіс або мовчки кивав головою, або байдуже повторював «зараз, зараз» і відмахувався від неї, як від набридливої мухи. Нарешті Слава підвелася.

– О сьомій у мене автобус, – звернулася нібито до господарів.

Першою по її словах підвелася господиня й почала збирати тарілки зі столу, а за ними й черговий недопитий бутель домашнього вина.

– От не дають нам спокою жінки, сусіде, – ледве плів язиком господар хати.

– Уф, – зітхнув Василіс, – що маємо робити?.. Та й засиділись ми, як-не-як.

Поволі почали висуватися з хати, Василісом погойдувало вже добряче.

– Може, залишиш мотоцикла? – спитала завбачливо ґаздиня, – завтра забереш, а сьогодні йдіть навпростець.

– Не хвилюйся, – заспокоїв її Василіс, – не вперше. Ціле життя алкоголь і швидкість зі мною.

Слава було намірилася піти пішки, та він кивнув майже сердито головою, вказуючи, щоб сідала ззаду. Що ж, справді – не вперше. Чого їй боятися?

Доїхали без пригод на подвір'я. В хаті ще раз глянула на годинник, було пів на шосту. Все що встигає – це відварити м'ясо,

а завтра сам решту приготує. Подалася на кухню, маючи надію, що Василіс приляже на канапі бодай на годину. Це допоможе йому прочухатись і трохи відійти, бо знову треба буде сідати за кермо. Її сподівання виявилися марними. Василіс взявся роздмухувати пригаслий вогонь у каміні, а заодно підливати вина в порожній келих, що, здається, мав на столику вічну варту.

– Я розведу вогонь, – втрутилася Слава, – краще приляж, відпочинь...

– Не хочу спати, – буркнув.

Тоді надумалась заварити каву, може, у такий спосіб відверне його від вина.

– Роблю каву, будеш?

Байдуже стенув плечима, дивлячись затуманеним поглядом поперед себе.

– Роби...

Та до кави так і не доторкнувся. Слава крутилася на кухні, багаття палахкотіло все гучніше, заповнюючи кімнату теплом. Василіс все випорожнював бокал за бокалом, ніби його прорвало сьогодні. Майже куняв над каміном, вогонь із вином допомагали одне одному повалити його додолу.

Вперше за цілий день вирішила сказати слово докору:

– Не пий стільки... Мені ж їхати скоро...

– А ти не їдь. Чуєш? Не їдь!.. Залишся... Прошу...

Те останнє «прошу» було настільки відчайдушним, настільки безнадійним і невпевненим, ніби заздалегідь знало про свою поразку. Знову відчула серце в грудях, як зранку. Цілий день, але й вчора та позавчора, уже насправді втратила розуміння коли то прийшло до неї вперше, – глиба в грудях. Вона звиклася з цим відчуттям і навчилася не давати йому значення.

Сильні й гучні удари серця намагалися пробити оту кам'яну товщу й сказати Славі про щось. Та про що?

Глуха до Василіса, глуха до свого серця й до себе самої, Слава з упертою затятістю твердила своєї:

– Не можу. Та й домовлялися ми ще з Афін, що приїзд мій буде на суботу й неділю.

Сталося й так, що мати трійнят мала призначений візит до лікаря. Слава мала залишитись із дітьми одна, а на час, коли треба буде годувати, мала підійти бабуся. Це було вирішено ще з минулого тижня.

– Ти – тверда жінка, – важко вимовляв слова Василіс, – страшенно тверда. Я це знав завжди, бо ти завжди була такою, навіть тоді, коли у всьому корилася мені. Ти робила це тільки тому, що так хотіла сама.

Слава не відповіла, повернулася на кухню й вимкнула вогонь. Далі піднялася нагору одягатись, вже коли що, – піде пішки. Почула, як Василіс пішов у ванну й невдовзі відкрив воду. Певно, вирішив допомогти собі, приймаючи душ. Та вода не надто допомогла йому. Все що було потрібно йому зараз, – це впасти і спати. Залишалося ще доброї півгодини до автобуса, й Слава сиділа, готова до виходу, на канапі, як на розпеченій пательні.

Підвелася. Василіс не рухався з місця й не думав одягатись, на ньому все ще був банний халат.

– Я піду помалу, – сказала тихо, – сподіваюсь, встигну.

Він почав підводитись.

– Нічого... Я поїду...

– Не одягнешся?

– А навіщо? Я туди й назад.

Вже давно стемніло. До місця, де Славу мав підібрати автобус, було близько десяти хвилин їзди. Дорога ця лежала в протилежному напрямку від пабу й вела до місцевого цвинтаря, що при в'їзді в містечко. Ніколи не асфальтована, розбита дощами й сільськогосподарським транспортом, повна крутих поворотів, без жодного житлового будинку обабіч. Проминувши невеличку рівнину, де завершувалися земельні володіння Василіса, почали підніматися вгору схилом. Далі дорога буде тягнутися лише вгору і аж десь біля цвинтаря почнеться спуск.

Перший крутий поворот, по один бік якого висока скеля, а по другий – глибокий яр. Скільки разів прогулювалась тут самотньо, оповита незрозумілими тривогами й тугою, ніби боялася втратити все, що бачать очі, все, на що ступає нога і найперше – оцю дорогу. Дорогу до будиночка он там, на горі.

Вони виїхали нагору і мали би повертати, але машина не трималася дороги. Вмить Слава зрозуміла, що Василіс не вивертає достатньо кермо, бо авто суне прямісінько на край. Та це була лише мить, остання мить. Ліве колесо з боку водія зависло на секунду над краєм урвища, а наступної секунди, хилячись різко вбік, авто почало падати вниз. Слава з жахом спостерігала цю виставу, не бажаючи сприймати її як дійсність. Далі, окрім жаху, першого й блискавичного, завітали обурення й злість. Як це?! Чому це?! Щось кричало всередині з несамовитою люттю і відчаєм. Машина вдарилась у тверду поверхню, все нестерпно заскрипіло, затріщало й задзенькало. Потім – знову політ, і наступний удар прийшовся на верх автомобіля, їх перекинуло. Почало рипіти й тріскотіти до неймовірності. Здавалось, існує тільки цей звук, що наповнює все навколо холодними й безжиттєвими нотами.

Такий кінець?

Не відчувала тіла, ніби його не було. Вся її сутність скупчилась у свідомості. Все розуміє чітко. Й розуміє, що зверху давить безжалісно, сплющує машину вага. Зненацька – холод моторошний і якась всепоглинаюча порожнеча, ніби проникли всередину й огорнули, заполонили свідомість. Ще одна думка зі швидкістю світла пронеслася в голові: «...так помирають...», і, за нею, – «...буде боляче...?». Здається, більше цікавості було в тому запитанні, аніж страху. Майнуло тінню відчуття огиди.

І там, де мало відбутися оте кінцеве, авто знову різко перекинулось, знову – невагомість, за нею – твердий удар об поверхню, ледь похитало й... тиша.

Далі почало розвиднюватись в очах, Слава покрутила головою вліво-вправо й зрозуміла, що вони стоять на колесах. Підвела голову вгору й побачила зоряне небо. Воно, теж нерухоме, зависло над головою. Все скінчилося. А дах знесло, вікон нема також. Глянула поряд, – відсутній і Василіс. Спокій і миттєва радість від того, що все позаду, перетворилися на панічний страх. Зрозуміла, що все ще сидить у кріслі, цупко тримаючись за ручку дверцят. Підвелася на ноги й відчула, як із голови щось потекло, гаряче й липке. Потекло щедро. Знову захолола: а що, коли в неї відкрита й розчикрижена голова?

Несміливо потяглася рукою до голови й почала її обмацувати. Нібито все нормально, тільки мокре волосся спереду від крові, але дірки немає. Отже, дурниця... Василіс? Де Василіс?!

Нестямно широко розплющивши очі, почала озиратися навколо. Оглядала схили, по яких котилися, дивилася далі по долині помежи маслин, та ніде не виднілося нічого світлого. Банний халат Василіса був світло-жовтого кольору. Куди ж він щез?!

Враз різко повернула голову й очі втупились у задню частину автомобіля, де возились ящики та різне залізяччя, бензопила, пилки й сокирки. Там, за сидінням водія, лежав Василіс. Не рухався. Нарешті відчула холод, але вже у всьому тілі. Крига з голови посунула вниз, заповнюючи тіло й зупинилась у ногах. «Тільки не це!» – то був не крик, а надірваний, беззвучний зойк у голові. Різко перелізла назад, кличучи його. Тихо.

Знала, що не можна торкатися до тіла в таких випадках, але вона мусила знати, що він живий. Доторкнулася до плеча й почала трясти, повторюючи його ім'я, як божевільна. Не впізнавала ні свого голосу, ані себе. Застогнав. Це вже краще.

– Підводься, підводься, – повторювала механічно й почала сама допомагати йому. Василіс хапався за її руки, як за рятівне коло, й помалу зводився на ноги. Став, продовжуючи хитатись, і потягнувся руками до голови. Слава й сама почала оглядати його голову, обережно нахиливши до себе, а далі і все тіло. Ледь подряпана рука й кров на халаті. Почали сходити на землю.

«Все добре, – подумала, – ступає відносно твердо, якщо не брати до уваги дію алкоголю». Відлягло від серця й відпустила Василіса зі своїх рук. Хотілося рухатись. Пішла вздовж долини, рівної, гладкої, вкритої густою травою. Далі почала ходити колами, без кінця намотуючи їх, як зачарована, без будь-яких думок. Ніби птах у небі. Враз лягла, майже впала на траву. Розкинула руки, як у дитинстві на снігу, очі нерухомо застигли на нічному небі, посипаному дрібними зорями, як цукром.

Лежала нерухомо, довго, вростаючи очима в небо, а тілом у землю. Блаженство – така нерухомість. Відчуття запахів, землі і трави, непорушність неба над головою. Оце і все, бо що більше за це?

Усмішка з'явилася на губах, а за нею думка – «Дякую тобі, небо...».

– Вставай, вставай... – почула тремтячий голос Василіса. Повернула голову в його бік. Він стояв, спершись на капот автомобіля. Підвелася й підійшла ближче, – тремтів, як осиковий лист. Не дивно, бо в одному халаті на голе тіло, а надворі – лютий.

– Рухайся, не стій на місці, десь болить?

– Отут, в боці, – показав рукою на ребра.

– Я піду покличу допомогу, до сусідів... Ти чекай.

Пішла вздовж лугу, знаючи, що нижче вийде на дорогу. Намагалася йти швидко, Василіс мерзне. І лише тепер почала розуміти й відчувати, що їй ниє в боці. Біль прийшов зненацька й зігнув удвоє. Так зігнута й прямувала до сусідів.

Дзвінка біля дверей не знайшла й довелося гупати в двері. Калатала, як могла, лівою рукою, не розгинаючись. Правий бік болів нестерпно при кожному кроці і русі. Її, певно, не чули. Почала кричати. Нарешті засвітилося в передпокої і господар здивованим та збентеженим голосом спитав: «Хто це?».

Без зайвих слів сусіди одяглися, завели невеличкого білого «Фіата» й подалися за Василісом. Було вирішено їхати в медичний пункт міста, але перед тим Василісу варто було одягтися, тож повернулися до будинку. Не мав великого бажання зв'язуватися з медпрацівниками, бо це вело до втручання поліції, а за тим і до алкотесту. Та всі наполягали на необхідності медичного обстеження.

В Гісьйо не було ані лікарні, ані відповідної апаратури для обстеження. За будь-якою потребою треба було їхати до Спарти. Все що зробили на медпункті, – дезинфікували дрібні порізи, зашили більші й викликали швидку. Обом постраждалим підключили крапельниці, а Василісу ще й кисень. Цілу дорогу він лежав як непритомний, і Слава кидала в його бік неспокійні погляди, не розуміючи, чи то він у трансі від алкоголю, а чи якась інша причина.

У Спарті зробили знімки всіх органів і частин тіла, повипитували де і що болить, та й відправили обох у різні палати. Невдовзі повідомили, що у Слави немає ніяких пошкоджень, а у Василіса зламана рука в плечі і чотири ребра з правого боку.

Ніч Слава не спала і не розуміла, до чого їй та крапельниця, коли пошкоджень немає і єдиний ефект від неї – постійні походи в туалет. А підвестися і влягтися було нелегко. Мусила також навідуватися до Василіса. Він встати не міг.

Ще звечора подзвонила на роботу й повідомила, що наступних кілька днів її можуть не чекати. Поміж тим, увечері їх відвідав поліціянт, приємний та ввічливий хлопчина, котрого Василіс зустрів вороже. Але він терпеляче поставив пару запитань і залишив їх у спокої. Решту знайде й так у медичній експертизі пізніше.

На ранок сусіди були біля них. Обхід лікарів відбувся близько дев'ятої, Славу відпускали, а Василісу треба було залишитись на кілька днів. Зрештою, всі аналізи не були ще готові. Вирішили, що Слава повернеться в Гісьйо, привезе піжами й дещо з одягу. Також доручив їй піти на місце пригоди й позбирати всі розгублені речі. Виїхали з лікарні ще до обіду.

Не без зусилля піднялася дорогою по схилу, й стиснувши зуби від болю, відчинила вхідні двері. Зайшла в будинок. Дивні почуття огорнули, ніби бачить усе вперше, після довгої відсутності. Он склянка Василіса на столику, недопите вино в ньому й відбиток його губів. Відварене м'ясо індички на плиті, смачно пахне, але їсти не хочеться. Якесь провалля у часі, коли одночасно відчуваєш його шалену швидкість, але і розтягнутість. Немов від учора до сьогодні минула вічність і одна мить. Мить у вічності... Ти не мав би тут бути. Та ось ти знову тут і все є таким, як залишив. Все на своїх місцях, незмінне й непорушне. Змінилося лише щось у тобі.

Вирішила прийняти душ, переодягтися й піти позбирати речі та Василісові документи. Мобілка, на щастя, у нього, бо вчора ввечері залишив її в хаті. Славину сумочку разом з мобілкою знайшли вже по дорозі до медпункту.

Над горами зависла дивна тиша, яку не порушував навіть вітер. Одинокий сокіл кружляв не надто високо в небі, оглядаючи свої володіння. Слава прямувала дорогою вниз, зігнута вдвоє, так відчувалося менше болю від кроків. Сонце визирнуло з-під великої кошлатої й білосніжної хмари, ніби хотіло висвітити своєю усмішкою, ніжною й лагідною в цю пору, її дорогу до місця пригоди й зробити цю дорогу приємнішою. Хоч як то не дивно, але Славу

тягнуло до того місця. Серце забилося частіше, коли побачила безверхе, ніби виголена голова штрафника, авто. На очах виступили сльози й, не прислуховуючись до болю, прискорила ходу. Ніби не до залізяччя прямує, а до живої істоти, котра все відчуває і розуміє, чекає, самотня й забута, коли про неї нарешті згадають. Підійшла ближче й торкнулася рукою гладкої поверхні, почала розмовляти, як із живою. Це залізяччя врятувало їй життя.

Поволі почала оглядати все довкола й визбирувати різні інструменти. Ніяких паперів не було видно, можливо, вони залишились у «бардачку». Відкрила, але й там порожньо. Продовжувала пошуки, зносячи все в одне місце. Вирішила робити ще одну «ходку». Присіла нарешті під однією з маслин, з насолодою торкаючись щокою стовбура, чомусь була впевнена, що одержує енергію цього живучого й життєдайного, міцного й цілющого дерева, що ділиться з нею своєю силою без найменшого жалю. Задзвонив телефон, то був Василіс, повідомляв, що йому дзвонили з поліції і всі папери у них. Вже встигли зраненька побувати на місці пригоди і все обшукати. Після розмови з Василісом вирішила набрати Інну, але вона не відповідала, тоді подзвонила до Дарини й коротко розповіла про свої новини.

Помалу небо насупилося, велика дощова хмара закрила сонце й почала кидатися першими великими й важкими краплями дощу. Слава поверталася вже вдруге від автомашини й думала, хоч би не змокнути. Але хмара гралася в піжмурки, бо, жбуривши пригорщу крапель, затихла, затягуючи небо щільніше. Невдовзі на ньому не залишилось жодної світлої місцини. Склала на веранді визбиране причандалля й сіла в крісло. Чекала дощу, – хоч він їй складе товариство. Чомусь у ці хвилини не хотілося бути самій. Але й дощ не поспішав до Слави. Підвелася й зайшла до хати, та спокою не знайшла і там. Щось здавлювало груди, точніше, випирало з грудей, несучи неспокій і бажання руху. Простору і руху!

Знову вийшла на подвір'я і вирушила у свої звичні мандри лугами. Йшла дорогою вниз і в пам'яті перебирала кожну вчорашну мить. Від колеса, що ковзнуло над урвищем, до запаху трави, від скреготу й холоду – до стрімких думок у голові, від втрати відчуття тіла до посмішки, що дарувала зорям. Знала чому. Сьогодні знала краще, аніж вчора.

Отак, лежачи на землі в густих зелених травах, гублячись поглядом у безмежжі небес, з білосніжними, мандруючими хмарками посеред білого дня, а чи з міріадами зірок, посеред ночі, не просто губишся в тих небесах. Ти ділишся з ними всім, що маєш. А вони слухають, читають мовчки думки, відганяють негативні емоції, відповідають на незрозумілі запитання, дають силу й натхнення. Поволі біль стихає, образи минають, змученість знімає рукою. Розчарування перетворюється на смирення і нову надію, слабість на силу, сум на спокій, і народжується посмішка. Ця посмішка – як знак вдячності... Бо небеса лікують. Це ж треба було піввіку прожити, щоб зрозуміти, чому задивляється ввись.

Шукає там ліків.

Сьогоднішнє небо було похмуре, повне важких навислих хмар. Якесь вороже й непривітне. Та не могла, не хотіла йти до будинку, там ще гірше.

Їй потрібен рух і простір. І вона рухалась. Ходила туди-сюди по дорозі, сходила з неї й брела високими травами поміж маслин.

Неспокій. Неспокій і тривога.

Хочеться говорити… та ні, кричати! Чому сховалось від неї небо?! Чому сьогодні?! Чому спрямувало на неї з-за хмар тисячу очей?! Очей чужих і невідомих… Вони спостерігають за кожним її кроком, вивчають її і випробовують, спустошують, спокушають, пронизують наскрізь до найпотаємніших глибин. Вона як на долоні. Ті очі знають все про неї. Знають про неї завжди! Щосекунду... Моторошно...

Від чого так моторошно?

Ні-ні, зло вже пішло, воно вже на відстані, вчора не змогло вирвати її у життя і сьогодні злиться.

Зло – злиться! Так йому й треба.

Бач надумало змагатися з її Небом, а воно вирішило інакше. І ось я тут! І посміхаюся тобі, зло, у вічі! Не дивися звідти, ти вже ніколи не торкнешся мене, бо я знаю, що в мене нема тіла. Є лише Душа! І знаю, кому належить вона.

«Йди геть!» – це Слава майже кричала, тонко відчуваючи чиюсь присутність. «Що це зі мною?». Якийсь містичний стан, коли напружена кожна клітина, страх і морок пронизують до кісток, але відвага та дивна сила всередині не покидають.

Та й від чого той страх? Вчора не було страшно. Чого боїться сьогодні смерті?

Згадала, що в дитинстві був період, коли надто вже цікавили питання життя і смерті, тривожили й лякали. Лежала в темній кімнаті, згорнувшись калачиком під ковдрою, й було так нестерпно прикро від думки про смерть. Як це так, коли тебе нема? Чому так? Хіба це можливо? Бо ось ти дихаєш, відчуваєш запахи і смаки, радієш кольорам, думаєш, бажаєш, мрієш. І враз все щезає! Навіщо ж тоді з'являлось? Який сенс у такій появі? Може щезнути тіло, але не думка! Вона ж більша, важливіша за тіло! І ще є щось у ній, окрім думки. Те «щось» вперто нашіптує про вічність.

Та страхи ті були в дитинстві. Невже й тепер боїться смерті? Ні. Після того, що пережилося вчора, смерть не страшна. Уже. З нею все ясно. Неясно з життям. З ним потрібно все виясняти, про нього треба думати, його треба боятись. Своїх думок і вчинків у ньому. Бо страх смерті – то безглуздя. Як можна боятися того, що заздалегідь невідоме і навіть може виявитися добром. Десь читала про це, здається, у Платона, котрий однією фразою сказав усе. Дав відповідь на всі дитячі страхи.

Тож чого все таки боїмося? Чому так чіпляємось за це життя, знаючи, що єдина неминуча річ у ньому – це смерть як завершення. Або перерва.

Все інше може відбутися, а може й ні. За все інше потрібно боротися, до всього іншого варто йти, до всього іншого треба тягнутися. Бо нічого, окрім смерті, не приходить без зусиль, нічого не приходить без бою і болю. Якщо не страх смерті заволодів нею, то що?!

Певно, страшна лише ота мить. Мить переходу. Мить переправи. Іноді ця мить може бути, як викуп від страждань, болю та розчарувань. Викуп від важкої хвороби чи тягаря років. А часом ця мить гірка, невимовно болюча, та гіркота ця зумовлена не смертю, – життям. Коли в ньому чогось не завершив, чогось не залишив. Не виконав того, для чого прийшов у життя. Ось за цим тоді, у хвилини переходу, болісно, жалісно й гірко.

Слава залишилась. Має доробити недороблене, довершити ще майже не почате. І вона знає, що це.

І Небо знало все наперед. Попередило голосом матері у сні.

Проте вона не вбереглася, не розгадала знаків. А може, й не повинна була розгадати.

Поміж тим, сумління мучило. Василіс просив, майже благав. Втратив контроль над усім, і над собою найперше. А вона? Не послухала. Не подумала. Поставила обох перед небезпекою смерті. Де її глузд? Де її відчуття?

Докори сумління і виправдання змішалися в єдину суміш. Обнялися в одному танку й кружляли в її голові, як тіло вчора на лузі. Ще одна здогадка вплелася в цей танок, і це була думка про її восьмий дім. Там у неї достатньо планет, і там Юпітер. Чи то йому має бути вдячна?

Спливла перед очима Фотіні, жива і щаслива. Знову глянула на небо, – «Десь ти там, а мені ще бути тут...».

Помітила, що надворі темніє, уже не лише від важких хмар. То насувалася ніч. І ніч зажене її до хати, хоче вона того чи ні. Тож назбирала в'язку сухого ріщя, аби розвести вогонь, нанесла на веранду сухих ковбків із маслини і декілька свіжих. Має вистачити на ніч. На довгу ніч.

Щойно затріщало полум'я, пожираючи сухі тонкі гілочки й чіпляючись язиками за товстіше гілля й дрова, Слава зрозуміла, що не одна.

Згодом подзвонила Інна й сказала, що завтра виїжджають з Христосом до Спарти, хай чекає їх там.

Ніч не спала, все підкладала й підкладала дров у вогонь. Перед самим світанком ледь задрімала, та не минуло й півгодини, як розбудив будильник. Рівно о шостій будуть чекати сусіди. Поїдуть у Спарту у справах і заодно візьмуть її.

Василіс чекав Славу вже сидячи на стільці, та все ще з крапельницями. Скоро знову завітають лікарі, то може й повідомлять про решту аналізів і найперше, – чи не пошкоджено ребрами легенів. Хотів якнайшвидше до своєї хати, бо там відчував захищеність і спокій. Допомогла йому переодягтися й принесла кави та шоколаду з лікарняного кіоску. Здавався їй безпомічним і розгубленим. Запропонувала було свою присутність та допомогу, бодай на кілька днів. Відмовив.

Новини від лікарів були втішні, нічого серйознішого за поломані ребра та кістку в передпліччі не спостерігалося. Це заспокоювало Василіса і дратувало водночас, бо через лікарню доведеться відповідати за алкоголь.

Ближче до полудня Славі передзвонила Інна. Вийшла їх зустрічати й побачила Дарину, яка мала вільний день. Також було вирішено, що перші дні вона перебуватиме в Дарини. Хоч як не доводила їм, що з нею все добре, обговоренню таке рішення не підлягало. Всі троє зміряли її одинаково впертим поглядом.

Відвідали Василіса й вирушили до Афін. Слава розповідала дорогою деталі минулих подій, вранішній сон і свою безвідповідальність, де крізь призму впертості й егоїзму не віддала належне ситуації, зокрема стану, в якому перебував Василіс. І це не дає їй спокою...

Дарина, котра поділяла її метафізичне бачення світу, заспокоювала. Все відбулося тому, що мало відбутися.

«Дякуйте Богу, що живі, – впевнено відказала Інна, – і, сподіваюсь, ви аж тепер з'єднаєтесь так, як то має бути...».

Слава не відповіла. Мовчало її серце. Мовчало і за неї, і за Василіса.

Решту дня провела в ліжку. Надвечір завітала Юля, а Дарина встигла навіть накуховарити. Їй у цьому допомагала Інна, котра вирішила залишитись решту дня з подругами. Ввечері її забере Христос.

Було приємно й затишно в колі друзів. Думкою все ж верталася до Василіса, самотнього й безпомічного. Не покидало й глибоке відчуття зв'язку між матеріальним і нематеріальним, між сном і дійсністю, між астрологічними показниками й реальністю. Вже не вперше бачить дивні сни. Здебільшого попереджають про щось неприємне.

У ній говорили енергії восьмого дому. Через нього пізнавала глибини своїх страхів. Через нього позбувалася зайвого, згорала і народжувалась. Через нього творила себе, щоразу по-новому. Через нього йшла астрологічними дорогами і виходила за межі...

Заснула з роздумами, під бубоніння подружок на кухні.

Зранку, йдучи до праці, Дарина наказала їй не покидати ліжка та хати. Їжа на плиті готова, розігріє, коли голод потурбує, а як дочекається Тетяни, то це зробить вона.

Згодом Слава знову поринула в сон. Розбудив її дзвінок Василіса.

В боці боліло ще гірше й сильніше, ніби біль в стані спокою набирав сили. Як має виходити з цим на роботу? З малюками треба рухатись без кінця, та щей рук хочуть. Знову огорнув жаль до себе, задумалась над роками, що збігли, минули, не зрозуміла й коли. Що зробила за ці роки? Чого досягла? Що зрозуміла і що мала би зрозуміти? Для чого жила і живе? Віддавала всі ці роки, та чи одержувала щось навзаєм? Була щаслива, а чи уявила, змалювала собі щастя сама і твердо вирішила, що воно у неї є? А що це, насправді, – щастя? Скільки разів протягом життя буде запитувати себе і скільки разів відповіді будуть різними?.. А чи одинаковими?..

Слава порпалась у собі. Розмовляла з думками, як зі сторонніми істотами. Одних відгняла, інших радісно зустрічала. З одними сварилась, з іншими – погоджувалась. Сперечалась, гнівалась, заперечувала. Ліпила з них те, що потрібно їй. Витягувала найцінніше, бо з того зробить себе. Стане тим. Стане щасливою або нещасною.

Душа людини – бездонна. У ній захована інформація віків, усіх тих матеріальних втілень, які пройшла. У ній є все: добре й зле, низьке й високе, руйнівне й творче, світле й темне. Що вичерпне з цієї криниці, буде залежати від рівня свідомості. Рівень цей плекається розумом. Знаннями, що бере з серця, життя, книжок, а далі все це перемелюється в мовчазних розмовах наодинці з собою. Коли розмовляють розум і душа. Досвід нинішній і досвід загальний. Так відбувається процес пізнання себе. Процес безкінечний, вічний і прекрасний, що є одночасно – творенням. Творенням себе.

Задля цього приходить людська Душа у світ матерії. Плекає себе і зрощує, формує. Відкриває свої таланти, усвідомлює недоліки. Пізнає темну безодню в собі і світлий промінь Вічності. Чи може бути більше щастя, ніж це?

Знову задзенькав телефон, – незнайомий номер. «Що це? - спитала себе дивуючись, – «...Ага!» – спалахнула блискавкою здогадка, і натиснула «відповісти».

– Доброго дня! – приємний і теплий голос.

– Доброго...

– Пам’ятаєш мене? Ми зустрічалися на вечірці наших друзів і я залишав тобі свої дані.

– Так, так... звісно, я впізнала тебе.

– І, певно, забула про мене?

– Чому?

– Не питаєш про годину.

– А... та ось чекаю, коли згадаєш. Кожен сам цікавитисься своєю долею.

– Розумію, – сримано відповів Василіс, – маєш якісь проблеми?

Це запитання здивувало.

– Звідки такий висновок? – усміхнулася й зрозуміла, що голос її не такий, як зазвичай. Хоча, по телефону вони розмовляють вперше.

– Так здалося, вибач.

– Нічого. У мене й справді не кращий період.

– Можу чимось допомогти?

Було стільки щирості в словах, що Слава не сумнівалась, що й допоміг би. Та чим?

– Дякую. Все вже минуло. То котра ж година твоєї щасливої появи на світ? – спитала вже жвавіше.

– Думаєш, та година щаслива?

– Чому ні? Та найперше, – маєш знати про це сам.

– Як?

– Просто. Життям своїм задоволений чи ні?

– Задоволений. Ось тільки особисте…

– То окрема розмова. У тебе в наталі ретроградна Венера і до того ж у важкій для себе позиції, а це не найкраще щодо сфери почуттів і жінок.

– І є на то рада?

– Рада є на все. Але про це поговоримо, коли гляну твій гороскоп. То ж котра та година?

Василіс назвав годину й домовились, що коли Слава буде готова дати йому пояснення й потрібну інформацію, вона перетелефонує.

Пам'ятала, що в космограмі геолога на неї справив враження сильний Сатурн у Водолії, що пов'язаний з науками, й безпосередньо з геологією. Потім, яскравий Марс у Леві, об'єднаний з Раху, що обов'язково блискуче проявить себе та свою діяльність протягом життя. Аспект цього Марса з Сонцем говорив про великі запаси

енергії, що дає людині змогу за бажання перевертати гори. Потрібен постійний вихід для цієї енергії і не лише в ментальному, а й у фізичному плані. Людині потрібен рух.

Місяць у Діві нагороджував чистотою й охайністю, звертав увагу на харчування та гігієну. Змушував людину шукати відповідних якостей у своєму оточенні. Така позиція Місяця сприятлива й для наукових досліджень, бо налаштовує ставитися до всього прискіпливо, критично й обережно. Перевіряти та надавати ваги кожній дрібниці.

Звісно, й ретроградна Венера в Скорпіоні* не могла не привернути до себе уваги.

Переночувала ще одну ніч у Дарини, а вже наступного дня повернулась до своєї квартирки. Втім, їй подзвонили з обох сторін роботодавці, даючи звільнення до наступного тижня. День заповнювала астрологією, вивчаючи гороскоп геолога, а вечорами її відвідували Юля або Дарина. Щодня дзвонила Василісу, наприкінці тижня він був уже вдома. Коли спитала його, як обслуговує себе і що їсть, почула у відповідь докори. Виявилось, що не так легко в побуті одному, з поламаними ребрами і болями в руці, як гадалось. Вона мала би бути там, біля нього. Мала би взяти відпустку, бодай на місяць. А те, що це неможливо, або просто призведе до того, що втратить роботу, а потім буде довго шукати іншої, нікого не обходить. Знову від неї вимагається жертва, ніби вона у вічному обов'язку перед ним. І звісно ж, без будь-якої віддачі навзаєм.

Укотре стало гірко, а потім вітер протесту загуляв у грудях. Але ні, не тепер. Вона розуміє його. Все що залишається, це до кінця розібратися з собою. Де ж вона у цьому всьому? Вже роки...

В неділю дівчата зібралися у неї вдома, нанесли продуктів, взялися разом до кухні й до безкінечних балачок. Інна була задоволена своїм спільним проживанням з майбутнім чоловіком, весілля було вирішено відгуляти на початку червня, в Афінах. Юля не могла натішитись успіхами своєї доньки в університеті. Обоє сходились на думці, що згодом і Слава повідомить їм щось приємне, маючи на увазі пропозицію, що мала би надійти від Василіса щодо їхнього

* Ретроградний рух – рух у напрямку, протилежному до напрямку прямого руху. У випадку Венери такий рух призводить до проблем у стосунках і коханні. У Скорпіоні, Венера перебуває у важкій для себе позиції.

одруження. Слава дипломатично мовчала, а Дарина, вловлюючи, як завжди, її думки, кидала суворі погляди на подруг, – може, здогадаються замовкнути й не ворушити болючу тему.

З понеділка вийшла на роботу. Від найменшого необережного поруху віддавало болем у боці. Права рука, якою трималася з цупкістю бульдога за дверну ручку, затерпала після незначних рухів. Дивно, яким чином витримала рука таке навантаження. Тоді навіть не відчувала тіла, втратила будь-який контроль над ним. Виходить, включились рефлекси.

Щодня розмовляла з Василісом. Жалівся, що мучиться, але не цікавився її муками, згідно його теорії – «жінкам нічого не стається...» Слава ж думала, що так обоє дожились до того, що мучаться не лише через фізичний біль. Чомусь здалося, що той біль віддзеркалює їхні стосунки.

В один з вихідних закінчила розглядати гороскоп геолога й вирішила подзвонити, щоб позбутися обов'язку. Інна, поміж іншим запевняла, що Василіс шукає в такий спосіб зближення з нею, а астрологія йому ні до чого. Навіть у Христоса випитував про неї.

Слава того не помітила. Якби була така особлива цікавість, вона відчула б. Інна лише зітхала й говорила, що Слава своїми руками вже вкотре відштовхує від себе щастя. Слава лише посміхалася й відповідала, що її щастя – завжди з нею.

Про зустріч із геологом домовились на суботній вечір, в одній затишній кав'ярні.

Відкриваючи дверцята в машину, побачила, що на сидінні її чекає червона троянда. «Невже?», – майнула думка, але ні в очах Василіса, ані в словах та поведінці упродовж вечора підтверджень тому не знайшла. Квітка – то швидше за все прояв уваги до неї як до жінки. Не більше.

Замовили по легкому коктейлю й Слава почала свою розповідь. У цій розповіді Василіс не без здивування для себе занурювався у знайоме йому життя. В його погляді неодноразово вловлювала, окрім цікавості, недовіру і навіть сарказм. Певно, думає, що всю інформацію їй принесла сорока на хвості в особі Інни, котра дізналася багато чого від Христоса. Але були в її оповідці такі дрібниці, про які міг знати лише він.

Поза цим, сприймати на віру якусь містику йому, вченому і прагматику, було нелегко. Час від часу, все ж ставив запитання. Слава відчула його недовіру, але бесіду продовжувала, хоча й без великого ентузіазму. Нарешті, дійшли до найважливішої теми.

– Ти не там шукаєш...

Це було про жінок.

– Що маєш на увазі? – перепитав, не розуміючи.

– Не там, мається на увазі, і не ту, та й не за тими критеріями потрібно обирати, якими зазвичай користуєшся.

– І за якими ж критеріями я їх вибираю? – дивувався.

– Найперше, ти кидаєшся на те, що блищить. Та блиск той – поверхневий. Хоча для тебе важливий. Тож, кидаючись на блиск, як виснажений до криниці, захлинаєшся своєю пристрастю. Спочатку то лише фізичний аспект, але далі шукаєш ментального. І ось тут розумієш, що тобі не вгамувати жаги, бо в тій криниці замало води для твоїх потреб. Починається невдоволення й розчарування, але ти вперто не залишаєш мілкої криниці, бо надто постійний у своїх звичках і зв'язках. До того ж, маєш виражене почуття обов'язку перед іншими. Та ось, рано чи пізно, твоє невдоволення починає розуміти інша сторона, і тут починаються проблеми.

– Все це ти побачила в гороскопі? – вже без сарказму питав Василіс.

– Звісно. Мені не наснилось, – уже вона відповідала з іронією, – і пташка на хвостику не принесла. І ще, – є вірогідність розлучення в твоєму житті, якщо був шлюб.

– Так і є. Шлюб був, нетривалий та важкий.

– Діти є?

– А що, їх не видно? – недовіра знову ковзнула по обличчю, як ящірка по каменю.

– В гороскопі можуть бути лише показники чогось, а не картинки, щоб я могла бачити певні зображення з подій твого життя, – спокійно вела далі. Вона повинна розуміти людські сумніви, особливо коли ці сумніви стосуються чогось незрозумілого для людини.

– Отож, про показники. Щодо дітей, вони трохи сумнівні. Можливе складне взаєморозуміння з дітьми й загалом непрості стосунки. Тут, по п'ятому дому дітей та кохання, йде сплата Кармічного боргу.

– Як це розуміти? Якого боргу?

– Ну, як утворилися борги я знати достеменно не можу. Але астрологія має певні механізми, які показують, що такі борги утворилися в минулих втіленнях, через відповідну поведінку чи ставлення до чогось. У твоєму випадку – до дітей і кохання, або до творчості загалом. Можливо, ти повівся негідно в такій сфері, допустився певних помилок. Був, наприклад, жорстоким до дітей, а чи залишив дитину. В коханні мав схильність до невірності й перелюбства, або кривдив своїх коханих, а може, взагалі був жінкою легкої поведінки.

– Що-о?! – криво посміхнувся Василіс. – Я – жінка?!

– Якщо взяти до уваги, що в кожного з нас тисячі втілень і щоразу – в новій ролі для здобуття нового досвіду, то все можливе. Що тебе дивує?

– Для мене все це надто метафізично.

– Розумію. Ти ж учений. І до чого неможливо доторкнутись руками, того для тебе не існує. Я інакше бачу світ. Для мене астрологія – не метафізика. Планетарні енергії живуть всередині нас, впливають на нас. Магнітні бурі на Сонці, що доведено наукою, приливи і відливи моря, та й загалом реакція рідин на фази Місяця. А людина – то сімдесят відсотків рідини. Невже її тіло, її емоційний і фізичний стан не відгукнуться на такі енергії? Ми й реалізуємо те чи інше у своєму житті, під впливом цих невидимих енергій, що перетворюються через нашу дію в певне матеріальне явище.

– Ні, я не хочу зовсім заперечувати чогось, бо коли не знаю чи не розумію деяких речей, то не маю права висловлювати судження, а чи заперечення. Незнання, саме по собі, не дає права на судження. Просто такі бесіди я веду вперше, – посміхнувся.

– Все в житті колись відбувається вперше.

– І що там стосовно боргу, я не зрозумів до кінця...

– Отож, все що ми накоїли – зле чи добре в минулих втіленнях, – відгукнеться в нашому сьогоднішньому житті. Бо ми, точніше, наша Душа, – то є певна енергія, що існує вічно. Йде шляхом еволюції або інволюції протягом усього свого існування. На цій довгій дорозі пізнає себе різними шляхами, деградує або розвивається, але обов'язково відповідає за вчинене. Тож проблема минулого

повертається до нас у сьогоднішньому. Ми повинні віддати борги, рано чи пізно.

– Як? – майже пошепки питав Василіс, уважно слідкуючи за кожним її словом.

– Найперше, – через страждання, випробовування, через біль. Проходячи через все це, маємо прийти до вирішення проблеми, до очищення, іншого бачення...

– Це вдається всім?

– Ні, не завжди. Тоді в наступному житті будемо покликані знов вирішувати невирішене і, можливо, ще й нові проблеми.

– Це коли говоримо про великих грішників.

– О! Бачу, ти починаєш розуміти, – посміхнулася Слава, – тому чим більший грішник, тим більше йому потрібно буде відпрацьовувати. Краще не запускати проблеми.

– Це як у житті.

– Саме так. Тільки в матеріальному житті, коли накладаємо одну проблему на іншу, зрощуємо гору й тягнемо її на плечах протягом кількох десятиліть, поки живемо. І це надто важко. А уявімо собі такий тягар для душі, коли вона мандрує від втілення до втілення.

– Бідні наші душі...

Слава стенула плечима.

– А моя душа не розплатилася за гріхи кохання... – мовив, роздумуючи. У мене є син від того шлюбу, але стосунки з ним напружені... – замовк, не знаючи, чи варто продовжувати.

– Говори, я слухаю, – зрозуміла його вагання Слава, – мені цікаво не лише астрологічно, але й по людськи.

Василіс почав свою розповідь. У ній було багато різного й дивного. Багато такого, чого Слава ані пережила, ані бачила, ані чула раніше. Було й немало схожого. Здавалося, що все те не мало підстав відбуватися в житті цього чоловіка, та й загалом у будь-чиєму житті. Але, все для чогось дається. Страждання, безглуздя, абсурдність, марнотність, втрати, повтори, розходження й сходження, пристасть і відраза, любов і ненависть. Все дається людині, щоб засвоїти свій, особистий урок.

Дивилася уважно на нього і перед очима вже миготіли картинки його подружнього життя, а далі вони чергувалися з картинками

її особистих стосунків. Тих, не кращих моментів. Їхній досвід був різним, але однаково болючим.

Миготіли фраґменти життя, а за ними – думки. Якими все ж таки непосильно складними, а часто – трагічними бувають людські стосунки. І все те чимось зумовлено, про що не здогадуємось і чому не надаємо ваги.

– Ну, що скажеш? – завершив Василіс.

– Без коментарів, – зітхнула, – ще раз переконуюсь, що кожен із нас переживає свій досвід і уникнути його неможливо. Також краще розумію вплив Скорпіонської, ретроградної Венери. Вона керує дванадцятим домом проблем, негараздів, труднощів і дотична до п'ятого дому дітей.

– Повертався не раз, тільки через сина, намагався втримати сім'ю, маючи надію, що все з часом зміниться. Але нічого не міняється. Та й не жили ми останніми роками як подружжя. Зникло таке бажання.

– Не дивно, – погодилася Слава, – тож, виходить, інколи краще не втримувати ситуації чи людей. Відсікати різко й безжалісно, навіть якщо той поріз страшенно заболить. Врешті, все в таких ситуаціях болить.

Відповідала не лише Василісу. Чужі приклади, – то є приклади собі, а порада комусь є порадою для себе.

– Мені не стільки боліло за ті стосунки, як за дитину, бо розійшлися ми вперше ще до весілля. Якби не вагітність...

– Класика. Одруження за поважною причиною.

Сама була жінкою, та завжди виглядало принизливим вимагати шлюбу від чоловіка через вагітність. У таких випадках відповідальність лежить на обох. Але у разі, якщо чоловік не здатен, мусить вирішувати жінка. Або бере все на свої плечі, або здає позиції. Вона здала позиції, бо не була сильною. А чи й не була стандартною жінкою, бо й не дотримувалась ніколи стандартів.

– То що, я приречений? – розчаровано питав Василіс.

– На що? – не збагнула відразу Слава, виринаючи з гірких думок.

– На самотність.

– А-а... ну чому, не все так трагічно. Твоя Венера в хорошому аспекті з Марсом і Сатурном, що дає можливість для гармонійних і

стабільних стосунків. Та лише тоді, коли Венера завершить ретроградну фазу й продовжить далі свій шлях прямолінійно.

– Можна дізнатись, коли це буде?

– Так. Я вже навіть вирахувала. Невдовзі після твоїх сорока років почнеться її пряма фаза.

– Дивно. Мені скоро сорок п'ять, а нічого такого не помітно...

– Ну, найперше, нічого не відбувається за помахом чарівної палички. Навіть струм у своїй подорожі від вмикача до лампочки потребує деякого часу, хоч і зовсім непомітного. Те ж саме відбувається з космічними енергіями. Тож на все свій час. Ну, і особиста активність важлива.

– Залишається чекати, – жартував Василіс.

– І діяти, – додала Слава.

Василіс виглядав життєрадісним, щирим, оптимістичним. Це завдяки своєму палкому, лев'ячому Марсу.

«Цікавий тип, – подумала, – до того ж, Скорпіон за Сонцем. Наймагічніший, найзагадковіший, найвитриваліший та найпотужніший знак зодіаку. Недаремно. Ним правлять Марс і Плутон».

– У тебе є терпіння, – впевнено мовила.

– Гори! – підтвердив Василіс, – але ти так упевнено говориш про це, ніби знаєш про мене все.

– Так. Знаю. Все необхідне, – знову впевнено відповіла, навмисно інтригуючи його, – а чи того, що кажу, недостатньо?

– Ну, сказано немало, та справжню мою сутність не знає ніхто. Навіть моя мати.

– Можеш думати що завгодно, мені байдуже. Достатньо знати, що таке Скорпіон, загадковий та непередбачений. Вольовий, а деколи й руйнівний, високоморальний та зразковий у всьому, майже як Янгол Добра. Або ж страшний та підступний, непереможний і сповнений гріховних пристрастей, як сам Янгол Зла. Все залежить від духовного рівня кожного яскраво вираженого Скорпіона. Тому це або найсвятіший праведник, або найниціший грішник.

Василіс уважно дивився на неї.

– І який я – з того всього?

– Ти відчув повною мірою силу Скорпіона, навіть виявив його в широкому діапазоні, як я зрозуміла. Та перемогла в тобі світла й благородна сторона. Ти – порядна людина.

– Знову стверджуєш, але якщо це не так?

– Стверджую на основі інформації твого гороскопу, на основі того, що почула від тебе і не без свого чуття, що ніколи не зраджувало.

– Але ж ти зовсім не знаєш мене, – наполягав Василіс.

– Того що знаю, – достатньо. Та й хтозна, можливо, згодом пізнаю тебе краще. І зрештою, ти заперечуєш і ставиш під сумнів мої висновки?

– Ні. Зовсім не заперечую, – погодився, прискіпливо дивлячись на Славу.

– Тоді мені залишається побажати тобі удачі в пошуках другої половини, під егідою уже прямолінійної Венери і, можливо, сплачених кармічних боргів...

– Увесь час хочу тебе спитати, – дивним тоном продовжив, – ми вже десь бачились?

– Не знаю. Не пам'ятаю твого обличчя, бо тільки обличчя запам'ятовую у людей.

– У мене таке враження, ніби вже десь бачив тебе...

– Хто знає, може, то якесь дежа-вю з минулого твого життя, – посміхнулась.

– Можливо...

А йому перед очима стояла ота картина з жінкою посеред гір, у Мані. Скільки років минуло? Десять? Чи навіть більше… А він все ще пам ятає той образ.

Василіс розрахувався й вони вийшли з кав'ярні. На вулиці накрапав легкий дощ. Уже в автомобілі запропонував їй поїздку в гори, у товаристві Інни та Христоса, в якийсь із вихідних. Слава погодилась. Навіть спитав, скільки будуть коштувати її послуги, що здивувало Славу, але, посміхаючись відповіла, що розрахується поїздкою в гори, а ще, – коли повідомить її про появу в його житті гармонійних і надійних стосунків. На цьому й розійшлися.

Кілька разів дзвонив Аріс. Не дивувало, та відповідати не хотіла. Зайві розмови не потрібні, бо ні до чого не приведуть. Але це не спиняло його, почав писати повідомлення майже щодня. Не благав про

щось, не кидав під ноги свою гідність, просто щоразу, в декількох фразах, показував почуття, якими живе, спомини, що не відпускає від себе, хворобу, з якою бореться. Слава добре знала її симптоми.

Та вона нічим не зможе допомогти. Тут кожен сам собі помічник.

Після двох тижнів безперервних повідомлень все ж вирішила відповісти так, щоб не залишити найменшої надії. З теплотою і щирістю дякувала за ті чудові дні, що провели разом, дякувала за те, що був у її житті, за те, що допоміг відчути й зрозуміти щось дуже важливе. Вона ніколи не забуде його. І все що бажає, – удачі. А ще – знайти справжнє і взаємне щастя.

«Моє щастя пішло за тобою...» – це було останнє повідомлення від Аріса, що залишило гіркий осад на серці.

* * *

У свою чергову поїздку до Василіса вийшла з автобуса біля цвинтаря й вирушила пішки. Василіс залишився без транспорту, відрізаний від міста. Добре, що сусіди бодай привозили хліб та необхідні продукти.

День надворі стояв теплий і сонячний, свіжий та запашний, від ходи розпашіла сама й зняла куртку. Насолоджувалась кожним кроком, кожним подихом, кожною квіткою, на якій зупинялися очі. Ніколи не могла наповнитись по вінця цим чудом, що Природою зветься, коли сам-на-сам з її тишею, з її голосами. Це особливо важливо, коли живеш у шалених ритмах мегаполісу, оточений цементом і склом, шумом і суєтою, всім надокучливим і потворним, у що людина перетворює своє життя. І вона бере участь в тому, що засуджує, чому сама дивується. Немає сили та волі відкинути все. Ось у кого воля, то це у Василіса. Ніколи, попри все, не перестане захоплюватись ним. Бо залишив усе, щоб бути там, де його душа. Залишив усіх, щоб бути з собою.

Свавільний, непокірний, твердий як кремінь у всьому. Дивовижно чутливий, анархічний та бунтівний, одночасно – гуманний і товариський Василіс, манив її Водолія за гороскопом, як магнітом. У тому Водолії у нього душа, його Місяць. І в тому Водолії її «я», то що ж неймовірного в такому потязі?

Вітер набігав зненацька, ніс прохолоду, куйовдив волосся й завертав свій політ туди, куди прямувала: за вітром, до вітру, – сама

повітряна. Таким був і буде завжди їхній союз – вільним. То бурхливим і руйнівним, як ураган, то легким і грайливим, як бриз понад морем. Союз вітрів. Союз польоту, якому не буде завершення. Бо не має вітер кінця.

І ясно це тобі, Славо. Ясніше за день. Але від усвідомлення того вже не сумно.

Незабаром порівнялась із місцем, де вони злетіли в урвище. Ще досі було видно сліди від важкого автомобіля, що пресував своїм тілом бур'яни й невеличкі кущі, траву, оголював місцями ґрунт. Не прискорила ходу, а чомусь навпаки, – сповільнила. Так, повільно, ніби на якійсь розважливій прогулянці, дійшла до дороги, що вела вгору до подвір'я. Собака весело загавкав, упізнаючи її.

Порівнялась із дверима й побачила, що вони ледь відчинені. Штовхнула всередину. Василіс сидів у цілковитій тиші в своєму кріслі, з вічним бокалом вина поряд. Завжди тонкий і худий, тепер аж зсохся, ніби мумія, з чорними колами під очима, з носом загостреним і хижим на запалому, виснаженому лиці. Погляд – каламутний, повний сліз і болю.

«Господи! Як він тут страждає на самотині!»

Непевним голосом видавила з себе вітання.

– З прибуттям, – тихо й знесилено відповів, – я тебе чекав... дуже.

Голос його затремтів, вологи в очах побільшало і він вимушено закліпав повіками.

– Вибач, вибач за все, що заподіяв тобі, – вів далі, не рухаючись із крісла, ніби зрісся з ним.

– Не варто, чуєш. Не варто. Навіщо так мучиш себе?

Підійшла ближче й обійняла його голову, прихилила до себе.

Подався легко, охоче й без опору. Давно вже не дозволяв їй таких проявів ніжності стосовно себе.

– Ти нічого не зробив сам... усе ми разом... А хто більше, чи хто менше, тепер копання в цьому вже нічого не дасть. Нас обох могло не бути, але ж ми ще є. І для чогось є. На цьому треба зупинитися і від цього починати. Те, що відбулося, не зміниш, не повернеш.

Відвела його голову від своїх грудей і поцілувала в чоло.

– Ти що-небудь їв?

– Нічого не має сенсу... – закрутив головою.

– Це складний період. Наслідки подій… Але все ж минуще, – заспокоювала його Слава. – Твій настрій від безпомічності, до якої ти не звик, від безсилля. Та це не буде вічним.

Присіла поряд, тримаючи його руку у своїх долонях і так мовчки сиділи деякий час. Потім вирішила приготувати сніданок. Василіс здосвіта витягнув м'ясо з морозилки, і воно майже розмерзлося, занурене у воду. Виявляється, що майже не готував увесь цей час і харчувався абичим, здебільшого хлібом з олією, маслинами й помідорами та всякими консерваціями, що йому навезли сусіди й кілька друзів, що виявились таки справжніми друзями, як показала біда. Чим могли – допомагали, та сидіти з ним і доглядати не міг ніхто. Не без того, що знову дорікнув, – це повинна була б робити вона. Приготувати їжу – одна нелегка справа, інша – все перемити після того. Лягати й вставати – випробовування, бо кожен рух – мука. Бідкання Василіса були, звісно, не без причини, та Слава мовчала.

Суботнього вечора знову не спали допізна. Повідомив їй стару новину: в нього вимагають грошей за оренду, сума росте. Виплачувати, як завжди, нічим, особливо тепер. Господар ділянки живе неподалік, тож бачить, що діється, та й про аварію знає. Природньо, що буде вимагати якогось прояснення ситуації. А яке може бути прояснення в суцільній пітьмі? На пабі доведеться поставити хрест.

Дивилась на Василіса великими очима, ніби не вірячи тому, що чує. Бо як це так, що не буде більше чарівного саду, наповненого мелодіями рок-н-ролу? Не буде вишуканого приміщення з блискучими покришками й чудернацькими номерами від американських автомобілів минулої, легендарної епохи? Не буде статуеток індіанців майже в повен зріст на варті? Не буде десятків усміхнених облич зі світлин на стінах? Не буде сотні живих таких облич перед нею? Не буде захоплюючого гулу мотоциклів на вулиці під стінами пабу?!...

Василіс зрозумів її погляд.

– Думаєш, мені то легко? Думаєш, не болить? Ніби відрубую частину себе. Та іншого виходу немаю... Хтось збитошний вигадав цей світ, в якому так легко за мить можеш втратити все, що любиш, все, чому віддаєш себе до краплі! Безжалісний і байдужий

грається з нами, бо забавка ми. Забавка й більш нічого...Он мати моя, – все своє довге життя знала тільки важку працю. Порепаними й скоцюрбленими на старість пальцями порпалась у маслинах... І це все?

– Вона народила тебе...

– А мене спитав хтось, чи потребую такого задоволення?

– Чи не від тебе чула не раз, що життям своїм ти задоволений і взяв від нього багато? Можливо, все лише чергується, і не більше?

– Далі що? Що далі?

– Не знаю. Щоб то не було, певною мірою залежатиме й від тебе. Отож, не у всьому той «байдужий» винен. Коли сам робиш помилку, то й сам сплачуєш. Легше все звалити на когось...

– В чому ж сенс тоді?

– Ти також залишив сина. То в мене – нікого й нічого...

– То не я залишив, а мати його. Моє лише сім'я. І невже ти хочеш сказати, що сенс усього – примітивне розмноження?! Не сміши мене.

– Ну чому, розмноження – це продовження себе в комусь, – найперше. Роду свого. Невже то так мало? А щодо чогось більшого… Щойно ти говорив про втрату того, що дороге і чому віддаєш себе до останку. То, може, сенс якраз у цьому, – жити заради того, що любиш?

Василіс мовчав і дивився кудись поперед себе порожніми очима. Він знав, що надалі має жити без того, що любить.

Слава дивилася на нього і ясно бачила в його очах оту порожнечу, а за нею – цілу прірву відчаю. Вона все ще не знала, як би то мала жити без того, кого любила...

У неділю знову куховарила, – їжі вистачить бодай на перші дні тижня. Складала все в холодильник, показуючи, що й де. Перемила посуд і поскладала на місця. Випрасувала випраний із суботи одяг і білизну, поприбирала в хаті, нанесла дров на веранду, щоб ближче до каміну. Два дні злетіли, як дві години. В боку боліло постійно, та чи має жінка право на біль?...

Пообіцяла, що приїде через два тижні знову.

З розмов стало ясно, що у Василісових кишенях порожньо, тож залишила йому невелику суму. Відтепер і надалі буде робити закупівлі в супермаркеті. Прийшла її черга.

Їхала в автобусі, огорнута сумними думками. Як має жити далі Василіс? Як усе змінило свою течію! Відразу після аварії... Не змогло забрати їх урвище, то тепер відбирає все безодня. Ніби аварія – то був своєрідний початок кінця... Але чому? Лише пабу й економічній незалежності Василіса, а чи ще чомусь?

Здається, вона відчуває той холодний дотик завершення. Як тоді, у падінні...

Минув час, як знайшла нарешті в собі сили глянути прогностику того злощасного, дивного дня.

Показники нещасного випадку були явними. Та для будь-якої події потрібна людина і її участь. Та участь виявилась надто потужною з допомогою алкоголю.

Де ж той вибір, коли все відбувається, ніби сплановано кимось заздалегідь?

Ніби веде її хтось туди і до того, що хоче. До цієї країни, до Василіса, до Фотіні, до астрології, до...

Себе бачить у всьому, себе – невільницю. Себе, приковану міцно Сатурном Василіса до його життя. Щоб відбути покарання, щоб пройти формування. Щоб зрости. Нагорода це, а не покарання. Подарунок.

І ось тепер вона на порозі. На межі, де або поєднається назавжди зі своїм учителем, або покине його. Інакше не буває.

Раптом зрозуміла той вічний сон, де Василіс був господарем на її заповітному подвір'ї. На її єдиній, хоч і втраченій, матеріальній власності. Був він символічним господарем її самої, її життя, енергії. Через оті кліщата Сатурна, господаря й володаря Карми, вимагав від неї складання іспиту на найвищу оцінку. Сатурн холодний та суворий, проте справедливий. Він і є на межі, останній в ряду видимих планет, що формують людину на особистому і соціальному рівнях. Сатурн відповідає за формування внутрішнього стрижня, за створену людиною систему оцінок, цінностей і життєвих принципів. Він – вартовий цієї системи. За його порогом – інший світ. Або робиш крок, або живеш обмеженим, перетворюючись на замкнуту, нещасну, похмуру істоту.

У кращому випадку Сатурн нагороджує виваженістю, мудрістю, особистим ритмом у часі й житті, де вже не страшні ніякі обмеження й обов'язки.

Слава на межі, сформована як особистість. Лише від неї залежить, залишитись чи зробити крок. Добре усвідомила це, та все ще вагалась...

Ще трохи. Ще трохи постоїть на межі.

* * *

Після Великодня, коли вже добряче припікало на вулиці, Василіс повідомив її, що збирається розбирати й розформовувати паб. Чекала цього дня, розуміла, що колись це має статися. Та все ж почуте збентежило. Від початку року так і не навідувалися туди, можливо, Василіс робив то навмисно, аби відвикнути. Та чи можна відвикнути від свого життя?

Було боляче, як і тоді, коли побачила безверху машину, що врятувала їм життя. Почувалася винною перед залізом. Так і тепер, відчувала провину перед тим, що так глибоко вросло у неї. Перед тим, що виникло колись, здається, так давно, перед її очима, таке цікаве й особливе, неповторне, миле. Тепер це має відійти в минуле. Має щезнути, ніби й не було ніколи.

Залишаться альбоми, повні світлин, і пам ять. А пізніше – прийдуть сни. Певно, ніщо й ніхто не покидає людину, якщо вона сама цього не захоче.

Наступної поїздки вже оглядала залишки від пабу в різних місцях Василісового маєтку. В одному місці – арматура, в іншому – все дерев'яне і купа дощечок, що не раз лакувались її руками, ще в іншому, – крісла та старі холодильники. Дрібніше причандалля розташувалось у старому помешканні. Залишилась робота і для Слави, – впорядкувати й розсортувати всі склянки, рушнички, аксесуари та розкласти по надійних закутках. Механічно виконувала роботу, не дозволяючи собі емоцій. Вони вже зайві.

* * *

Дівчата збиралися на прогулянку по магазинах, підходив час Інниного весілля. Пора подумати про сукні. Обійшли всю довжелезну, повну магазинів, вулицю Таксіярхон, але так ні в чому й не визначились. Наступний похід був призначений до центральних магазинів на Ерму. Для Слави він знову закінчився невдачею.

Що подобалось їй, то було не до смаку Дарині чи Юлі, нарешті вирішила, що наступного разу піде на шопінг сама й так не буде морочити голови ні собі, ні людям. Уже перед самим весіллям таки знайшла сукню, що була створена ніби для неї.

Раділа, як дитина, бо вже давненько не купляла чогось для себе, давненько не виходила кудись, навіть з дівчатами на каву. Не було ні бажання, ані сил. Накрила хвиля вічної біганини, висотувала з неї усі бажання, навіть не їла по-людськи. Все набігом, і все будь-що...

Ця вирва матеріального життя, здається виснажувала не стільки тіло, скільки душу. Темні тони доповнювались вихідними, коли їздила до Василіса. Уже не знаходила й там спокою, ані насолоди, ані задоволення. Вічна тривога стукала нав'язливо в груди. Розвіювала її, занурюючи себе у фізичну працю, а на вихідні закривалась у чотиртох стінах із книгами. Так не залишалось місця для зайвих думок. Та вони назбирувалися, залягали пластами на дні свідомості, щоб якоїсь миті вилитись потоком.

Василіс-геолог не давав знати про себе, і Слава навіть забула про його існування. Інна інтенсивно готувалася до церемонії й свята, тож із нею нічого, окрім цього, у коротких телефонних розмовах не обговорювали.

Нарешті настав червень і тиждень Інниного весілля став на порозі. Слава чомусь із великим хвилюванням чекала цієї події, ніби й у її житті щось зміниться. А може, то просто очікування свята, якого вже давно не було, несло відчуття ейфорії.

Церемонія шлюбу мала відбутися в церкві Святого Антонія, що знаходилась на однойменній площі в районі Гліфади, о дев'ятнадцятій годині вечора.

Наречена, ніби німфа, у простому білому платті грецького стилю, з зібраним догори волоссям, легка, тонка й повітряна, підіймалася сходинками до свого судженого.

У церкві було задушливо й крутило голову від змішаних запахів дорогих парфумів з ладаном. Слава вибралася крізь натовп на вулицю й підставила обличчя до вітру, що налітав з моря.

– Бачу, натовп тобі не до смаку, – почула знайомий голос.

Різко повернула голову.

– Так. Заради подруги готова була витримати й це, але ладану таки не терплю. То вище моїх сил, як і процедура вся ця, зрештою. Одне втішає, що не надовго.

– Маєш проблеми з ритуалами?

– Тримаюсь подалі... Не моя то стихія.

– Твоя стихія – небо.

– І природа.

– Я так і не знайшов часу на поїздку в гори. Прошу вибачення, не дотримав слова, але якось поглинула робота.

– Нічого, я все ще тут.

– Наші молодята сьогодні дуже щасливі, а молода що вже красуня! Ваша країна дарує гарних жінок.

– Дякую, – посміхнулася Слава, – а у тебе як із пошуками?

– За роботою не до того. Зрештою, маю сьогодні нагоду.

-Тоді, бажаю удачі! – підморгнула йому й попрямувала до Дарини, яка вигулькнула із дверей церкви.

За Дариною посунули й інші, церемонія добігала кінця. На щастя, в грецьких церквах це відбувається швидко, – півгодини роботи і ти вже в іншій іпостаті. Далі їх чекала таверна з великим літнім садом і пишним шведським столом.

Людей не було надто багато, десь біля сотні. З них добрий десяток українців, окрім батьків нареченої та її брата. Трьох молодих дівчат Слава бачила вперше. Інна, певно, навмисне розмістила всіх незаміжніх за одним столом із вільними парубками, різних вікових категорій.

Вечір спливав у веселощах і танцях, вино текло рікою, сміх, розваги, флірт. Слава трималася поруч Дарини і Володимира. Дарина навіть нагримала на неї, бо своєю поведінкою відлякує військо кавалерів. Ось штурхнула Славу й наречена, бо де має свої очі? Геолог он фліртує з Вікою, і так із Славиних рук вкотре вислизне хороша рибина.

Вислуховувала, та думала своє. Ще бракувало, аби вона вигиналась отут, як кішка. Не дочекаєтесь.

Їй все частіше добре було одній. У своєму, обмеженому роботою та зорями, світі. Нові люди були зайвими у тому світі. І якщо б уже впустила туди когось чи щось, то це мало бути справжнім.

Та перед цим має остаточно визнати поразку...

Василіс-геолог таки звернув на неї увагу й навіть запросив до танцю. Знову повели розмову про його особисте й про те, що справді має шанси сьогодні. Слава спостерігала за його ухиляннями біля тендітної шатенки з великими й зеленими, як озера, очима. Напевно, таки прийшов його зоряний час. Після танцю Слава ще раз побажала успіхів, змовницьки посміхнувшись, як старому другові, з котрим мають спільні таємниці.

Вже під ранок, коли настав час розходитись останнім набутним гостям, прощаючись з Інною й Христосом на вулиці, Слава помітила, що Віка та дві її подруги сіли в авто, за кермом якого був Василіс. Процес пішов.

За тиждень знову зібралися разом, уже у Інни вдома, в її сімейному гнізді. Переглядали відео й світлини із весілля. Інна знову згадала про геолога-професора і про те, що страшенно зла на Славу. Має інформацію, що флірт цих двох на весіллі матиме продовження.

– Ну, в цьому я не сумнівалась, – заявила Слава, – з огляду на ситуацію та розмову з Василісом.

– І скажи мені після цього, що маєш глузд! – обурювалась Інна. – З рук випустила таку чудову, майже фантастичну партію! Он хай Христос розкаже, що то за людина. Всесвіт обійди, таких не знайдеш.

– Не сумніваюсь у його чеснотах, бо мені про те розповів його гороскоп. А щодо особистого, – кожен вибирає згідно з доброю волею. Зрештою, має спрацювати «хімія», отой первинний потяг. Якщо його нема, то всі ті ігри, – порожнє витрачання часу.

– Як ти змучуєш, подруго, – зітхнула Інна, – хоч кіл на голові тобі теши, а ти своєї.

– Головне, що я сама себе не змучую...

На цьому розмову про втрачені можливості Слави було закінчено.

Літо, втім, крокувало вглиб гарячими днями й задушливими ночами. Слава мало і зле спала. Спекотними ночами вмикала кондиціонер, замерзала, прокидалась і знову вимикала. Чомусь не працював на автоматі, певно, мав пошкодження, та не було часу шукати майстрів. Настрій і самопочуття все більше псувались, нічого не приносило задоволення. Шукала тому причини, а коли чула відповідь, відмахувалась від неї. Депресія від того лише зростала.

Вирішила, що найкращими ліками стане поїздка в Україну. Додому. Мати вже не раз нагадувала, що пора показатися в рідній хаті. На Василісове можливе невдоволення вирішила не звертати уваги. Зрештою, коли повідомила, – відповів після короткої паузи, що йому байдуже. Хай робить, що хоче. Байдуже чи ні, але вибору в неї не було. Мусила допомогти собі.

На початку серпня Слава їхала в Україну. Всю дорогу таки гризли докори сумління.

Мати чекала доньку зі смачним курячим бульйоном, свіжим, спеченим домашнім хлібом і галушками з маком.

Завжди під час коротких забігів у рідне лоно найперш за все відправлялася на прогулянку до річки, в густі луги на її берегах, в долини зеленого безмежного моря полів, що тягнулися аж до перших сизо-синіх контурів гір. Сиділа на березі довго, споглядала плин води. Вода забирала від неї усе погане.

Потім були відвідини сестри й племінників, їхня радість від подарунків, довгі бесіди вечорами на веранді, залитій місячним сяйвом. А після – сон, довгий і мирний, допоки з кухні не прокрадались до її носа, як партизани, звабливі запахи випічки хліба.

Снідала уже ним, теплою, майже гарячою шкоринкою, щедро намащеною маслом і запашним ягідним, домашнім варенням. Запивала молоком, справжнім, не супермаркетівським. Могла б і жити лише на цьому.

Два тижні – то вже й не такий великий відрізок часу, щоб людина могла відпочити повноцінно після виснажливого року. Та Слава мала ще два в запасі, щоб позасмагати насамоті на роздолому Мавровунському пляжі.

* * *

Василіс зустрів її на новому автомобілі, точніше, на старому, але ще здатному рухатись. Автомобіль віддав йому в користування один із старих приятелів. Без машини було таки скрутно, – до міста шматок дороги немалий. Слава навчилась долати ті відстані пішки, але Василіса й так останнім часом розібрала непояснювана лінь, а чи то апатія до всього, тож для нього ходіння пішки, та ще й з покупками, видавалось нездоланною перешкодою.

Слава розуміла це, та не могла зрозуміти однієї великої зміни в характері й поведінці Василіса – байдужості.

Василіс не боровся, запустив навіть свій овочевий садок. Прокидався рано, десь тинявся трохи по маєтку, потім засідав перед телевізором, через силу брався до приготування обіду й після нього та добрячих порцій вина знову занурювався в сон, до вечора.

Не раз умовляла хоча б до моря поїхати, може, порибалити трохи, як колись. Та де, – ні за які гроші.

Це пригнічувало. Не розуміла, як то так – здатись. Можна розчаруватись, віддатися відчаю на час, можна впасти в крайнощі на мить, але не здаватись! Не зупиняти своє життя лише тому, що в ньому з'явилися перешкоди. Василіс, здається, зупиняв.

Зупиняв бажання й потреби, посилаючись на те, що він змучений, що взяв від життя немало, наситився всім і бачив багато. Тепер нічого не йде так як треба і все проти нього. А будь-яке намагання щось змінити – марне й непотрібне, лише забирає зусилля, поглинає їх, як чорна, ненаситна діра й не несе ніякої користі. А він і не шукає вже якоїсь користі, йому добре й так. Ці монологи велися, як завжди, довгими вечорами. Слава іноді вставляла якесь слово, коментар, Василіс вислуховував уважно, навіть погоджувався в чомусь, але вперто стояв на своєму. Мала враження, що непотрібна й вона.

Всі ті позитивні емоції, якими заповнила себе в Україні, випарувались, ніби їх випекло й увібрало в себе пекуче південне сонце.

Василіса поглинав дванадцятий дім гороскопу. Поглинала риб'яча, підступна й небезпечна Ліліт, огортала своєю вуаллю, що ставала непробивною стіною. Здається, вперше в житті ясно розуміла одне, що ця стіна – не для її Овенської голови.

І ще одне зрозуміла, яскраво, ніби від спалаху блискавки. Вона одна.

Та не самотність лякала, вона й так завжди одна. Лякало те, що вона за межами цього Василісового дванадцятого дому, бо до нього немає входу нікому, окрім власника.

Тепер добре, як ніколи, розуміла дію енергій цього дому.

Василіс вибрав болючу й тернисту дорогу. Та він має на то право і ніхто, окрім нього, не змінить напрямку.

Згадала й позицію його Вузлів. Ще одна важка, а для декого й нездоланна перешкода. Раху в Скорпіоні, що кличе до трансформації, до переродження, до переосмислення важливості матерії в житті, на що вказує Кету в Тільці. Кету тримає там міцно, приковує до насолод, до достатку. Василіс завжди прагнув того у всьому. Та все, що потрібно зрозуміти, – це те, що справжня насолода і достаток не в повній чаші вина на столі, а в повній чаші душі. Інакше життя буде ломити нещадно, безжалісно, смертельно.

Василіса кличуть, та він не чує, бо бачити знаки замало, – їх треба розуміти.

Суєта буднів знову втягувала у свою могутню вирву.

Дарина збирала дівчат на чергове чаювання. Це єдина Славина відрада, окрім астрології, – трохи балачок з подругами.

Інна розказувала останні новини по телефону й згадувала, що їй переказували про чудовий відпочинок на одному з островів Віки з Василісом-геологом. Який він щедрий та закоханий, готовий до ніг Віки покласти небо й землю.

Цим хотіла вкотре дорікнути Славі, але у відповідь почула, що Слава дуже рада за обох. Все ж на користь комусь пішло Іннине весілля.

Десь через місяць Інна знову інформувала Славу про останні новини геолога, уже невтішні. Поміж парою почастішали сварки, бо, як виглядає, для Віки важливішою є тема грошей, аніж почуттів. Ну, це Славу не здивувало. Не минуло й тижня після розмови з Інною, як вона телефонувала знову й запрошувала на недільну прогулянку в гори, за пропозицією Василіса.

– Ох, і не заспокоїшся ти, подруженько! – сміялася з Інниних намагань влаштування її долі Слава.

– А чому одразу я? – обурювалась Інна. – Сам Василіс і запропонував, але не посмів тобі дзвонити, бо обіцяв колись, та не виконав.

– Звісно, в нього ж інші обов'язки з'явилися, важливіші, – іронізувала Слава.

– А що таке? – вловила її тон Інна. – Невже ревнуємо, а чи то заздримо?!

– Ні те, ні інше. Можна подумати, що для мене світ уперше відкриється через афінського аристократа!

– Аякже. Світ тобі відкрили манятські аристократи! Маєш можливість тепер глянути на ці світи іншими очима, використовуй шанс. Мабуть, хоче до тебе придивитись...

– Мав час на придивляння. І, до речі, невже гадає, що якось мені потрібен?

– Так, облишмо дурні балачки й скажи одне, їдемо?

– Їдемо. Чого не поїхати? Трохи свіжого гірського повітря не завадить.

– Так би й одразу. Тоді в суботу передзвоню, о котрій годині маєш бути готова. Але май на увазі ранній ранок.

– Як скажете.

У неділю о пів на восьму Слава сідала в автомобіль Василіса. Вирушали вони на острів Евія, це найближче місце, де можна знайти багато гірського кришталю. За годину вони були в невеличкому порту й звідти пароплавом вирушали до берега навпроти.

Гарна сонячна днина, легкий вітер і крик чайок над головою та синьо-сріблясний блиск хвиль за бортом заспокоювали думку. Підставила обличчя теплим променям сонця, закрила очі й насолоджувалась вітром, що налітав стрімко, ніби заграючи й намагаючись дошкулити вже досить прохолодним подихом.

– Каву будеш? – почула поряд голос геолога.

Відкрила очі.

– Ні, дякую. Зазвичай мені достатньо однієї порції.

– Щось інше? – невпевнено запропонував.

Відчувалась якась напруга в голосі, Слава ще не знала, як би то пояснити і лише закрутила головою, ввічливо посміхаючись. Василіс відійшов, але підійшла Інна.

– Нам пощастило, сьогодні чудова днина. А вчора дощило і думали, що доведеться відмовитись від поїздки.

– Небеса завжди на нашому боці.

– Тобі варто зробити з цього показника певні висновки...

– Починається? – глянула на неї з-під темних окулярів Слава.

– Мовчу! Ні слова більше! Лише молюся до небес, аби тобі стало розуму.

До них підійшов Христос і дівчата перейшли на грецьку.

За півгодини виїздили на евійську землю й продовжили свій шлях ще з годину. Прогулянка видавалася справді чудесною, та в грецькій провінції мандрівка – завжди насолода. Гори нависають чи простягаються безкінечними хребтами з одного боку, а з іншого – ковзаєш поглядом, без обмежень і перешкод, понад морем і губишся там, де губляться очі.

Зупинилися в найвищому місці острова, помежи розлогих гір і вирушили на пошуки біологічних стимуляторів сахасрари-чакри. Згодом Василіс почав копати в одному місці, де мали би бути заховані ці прозорі кристали. Через деякий час Слава тримала в руках перший. Тримала так, ніби то була найкоштовніша й найдивовижніша річ у її житті. Та й справді, ніколи раніше не доводилося мати справи з оцими, земними, дітьми.

Прозорий, видовжений мінерал з шістьома яскраво виявленими гранями, що сходилися зверху загостреною пірамідою, вершина якої вважалася сьомою гранню, був схожий на лід, що перетворився в часі на камінь. Мінерал виблискував у її руках і скидався на щось магічне й завершене, як справжній шедевр матінки-Природи. Читала, що використовували його в різні часи для магії й передбачення долі людської, відшліфовуючи шари з великих кристалів. Так, відомий маг Тамерлана користувався таким шаром і з точністю визначав події, розкривав змови і навіть назвав точну дату загибелі свого повелителя. Використовували кулі з кристалу й тібетські лами для відкриття «третього ока» та пошуків подій майбутнього. Його енергетика легко налаштовується на частоту вібрацій людини, регулює й стабілізує ці частоти. Також є природнім стабілізатором фізичного та духовного стану людини. Всі шість граней кристалу символізують число чакр людського тіла, й сходячись в сьому на вершині, показують напрямок цілей і прагнень людини, що мають бути скеровані до вищих сил, до неба, до Всесвіту.

Згадувала всі ці відомості, прочитані колись, як іще одну необхідну частину астрології, оглядала кристал і серце наповнювалось чимось невимовно прекрасним, ніби з допомогою цього прозорого чуда вона знайде відповіді на все і головне, – знайде силу прийняти важливі рішення.

– Подобається? – долетів до вух голос Василіса.

– Уперше в моїх руках справжній кристал. До того ж один із наймагічніших! Втрачаю слова від захоплення!

Славині очі справді блищали, а лице світилося. Почала згадувати все більше й більше інформації, пов'язаної з семигранним витвором Природи.

– Скільки років можуть мати такі кристали? – спитала, продовжуючи розглядати знахідку у променях сонця.

– Вік може бути різним, найперші утворилися під час формування планети з гарячих підземних вод, що мали в собі піритій і кисень. Може мати 25 і 50 мільйонів років, а чи навіть мільярд, залежно коли утворювалась порода. Найчастіше зустрічаються вони у сланцях чи вапняках.

– А яка його цінність серед мінералів?

– Цінність не така вже й велика, щодо коштовності, і залежить від прозорості, завершеності граней, рідкісного відтінку. Чорний, наприклад, дорожчий. Ну, а в таблиці твердості має позначку 7, тоді як діамант – 10.

– Сім граней і цифра сім! Вона й у планетах, у людських чакрах, у кількості залоз, у днях тижня, у нотах, кольорах. А за нею – дві фундаментальні цифри – трійка й четвірка, дух і матерія. Скільки живу, стільки й дивуватимусь мудрості й завершеності Всесвіту!

Василіс продовжував свій інформативний ракурс, не звертаючи уваги на дивування Слави. Кожен з них говорив і думав своє, але цим на диво доповнювали одне одного. Інна з Христосом перезирнулися і, взявшись за руки, десь собі помандрували. Залишили двох захоплених, кожного своїм, наодинці.

– Має багато різновидів, будучи кварцевою породою, – тут і аметист, і цитрин, і раухтопаз, і моріон – це той чорний і рідкісний. Зустрічається абсолютно прозорим, як цей, що тримаєш в руках, а буває й сивим чи з молочним відтінком, або з зеленуватим, димчастим. Іноді зустрічаються різні включення. У моїй колекції є один із краплиною води всередині.

– Вау! – вигукнула Слава. – І це можливо?

– Так, але це досить рідкісне явище. Такий мінерал безцінний!

– Для мене навіть оце, що тримаю в руках, уже є безцінним. Бо тримаю символ чистоти й терпіння, наполегливості. В цьому кристалі древні вбачали нескінченність простору, в ньому минуле переплетено з сьогоднішнім, через нього планета приймає сигнали з астрального світу і космосу.

– Це вже езотерика.

– Це саме життя. Знаєш, що тібетці використовували його як лікувальний засіб?

– Ні.

– Крізь призму гірського кришталю лікували рани, бо ультрафіолетові промені, що проходять крізь мінерал, убивають бактерії. А вставлений у срібний перстень камінь не дає одержати сонячного удару у спеку, або замерзнути в лютий мороз. Він притягує до свого володаря радість життя, удачу, душевний спокій, благополуччя і любов.

Василіс зітхнув.

– Останнє у мене під запитанням.

Вдала, що не чує, або ж не хоче чути і продовжила:

– Ось димчастий, про який ти щойно говорив, корисний повітряним знакам гороскопу, – Водоліям, Близнюкам і Терезам, чорний – Скорпіонам. А зеленуватий дає покращення у здоров'ї та несе душевний спокій.

– Зеленуваті зустрічаються дуже рідко, найбільша ймовірність знайти їх на острові Тасос, чула про такий?

– Ні.

– О! Це один з моїх улюблений островів, досить великий! Дивно, що не знаєш про нього.

Слава стенула плечима.

– І де він знаходиться?

– Північніше. На рівні Ксанті, Кавали, – ці міста знаєш, сподіваюсь?

– Так, – кивнула головою й продовжила, – кришталь рекомендується для поліпшення емоційного стану, для підняття імунітету, для роботи мозку, також зменшує негативні впливи.

– Ти віриш у все це?

– Коли такі його властивості віднайшли древні, то мені нема в чому сумніватися. Сумніваюсь лише в сьогоднішних мудрагелях.

– Зрештою, я теж, – усміхнувся Василіс і простягнув їй ще один величенький кристал, просячи обережно помити.

Слава щедро полила його водою ледь потираючи, й почала роздивлятись на сонці. Чистий та прозорий, досконалої форми, з дивними голками всередині, ніби хтось зафіксував чиїсь стріли у вічності.

Знову вигукнула захоплено. Василіс став поряд, роздивляючись.

– Це справді шедевр і знаєш, як називають такий?

– Ні.

– Але це також зі сфери езотерики.

– Тож не можу я знати всього, – ображено визнала.

Здавався задавакою, як хлопчисько. Копаючи й порпаючи землю, справді скидався на завзятого юнака, що шукає скарбів і, щоразу витягуючи щось із землі, аж трясеться від збудження. Така реакція була геть дивною, та допомагала зрозуміти, з яким великим захопленням та любов'ю людина ставиться до своєї справи.

– «Стріли Амура», – відповів різко, як їй здалося.

– Ов-ва! То ти знайшов символічний кристал?! Шукаєш любові – і в цьому тобі допоможе сьогоднішня знахідка!

Він знову мовчки занурився в заглибину, що все ширшала. Слава ж геть не взяла до уваги, що ці Амурські стріли прийняла з Василісових рук.

Далі вона самотньо побрела на вершину схилу, який довбав Василіс. Знайшла там величезну гладку глибу вапнякової породи, яких було немало навколо, вилізла на неї й присіла в позу Лотосу.

Краєвид – захоплюючий. Відчуття неповторні. Плечі розправлені, підборіддя підняте, ще трохи – й, здається, виростуть крила, понесе понад просторами гір і моря, невимушено й вільно.

Виявляється, вершини гір – то неабияка магія. Вона розуміла це й раніше, в Мані, але ніколи не відчувала цього таємного польоту.

Ще довго четвірка блукала горами. Василіс роздобув чимало кристалів, два з них подарував Славі. Серед них – той що зі стрілами Амура. Пізніше сиділи на пляжі мальовничої бухточки, залитої променями західного сонця, і вже геть пізно поверталися до цивілізації. Хтось настирливо дзвонив йому декілька разів.

Уже в Афінах Інна почала наполягати на тому, щоб Василіс завіз їх першими. Їй нездоровиться. Слава здогадалася про трюки подруги. З Василісом попрощалися дружньо й швидко.

Вдома ще раз вимила кристали й повикладала їх на своєму письмовому столику. Мають принести їй натхнення...

За кілька днів подзвонила Інна й повідомила, що Василіс помирився з Вікою. Хіба то дивина? Та й, зрештою, що їй до того?

А наступними вихідними настрій був чомусь жахливим, на серці зібралися чорні хмари й боліла голова. Ніч не спала. А під ранок написала свого першого вірша.

Кристали гірського кришталю принесли свої перші плоди.

Зима збігала, стікаючи зливами, а десь перед святами навіть випав сніг. Вкрив афінські сквери й дороги товстим шаром небесного пуху, від північних районів міста й до самого побережжя. Для столиці це була катастрофа. Припинився рух, закрили школи й навіть деякі офіси. Слава, Дарина й Тетяна гуляли вулицями й скверами свого району з фотоапаратом, щоб зафіксувати на плівку таке незвичайне явище. Зустрічали таких самих снігових туристів і насолоджувались відсутністю набридливого транспорту. Здаєтьеться, місто на мить перенеслося в часі і просторі.

Протрималась ця казкова атмосфера всього два дні й місто повернули на його звичне місце, – південь Європи. А Слава зрозуміла ще одну особливість греків, – якусь незрозумілу неорганізованість і паніку перед звичним явищем природи, з яким живуть у звичному ритмі місяцями інші країни. Та й на Півночі Греції, у висотних гірських областях, до такого звичні. Виходить, афіняни, – то особлива каста.

Інна повідомляла Славі Василісові новини вже періодично, так, ніби Слава мала вести спеціальний щоденник із відповідними записами, коли вчергове розійшлася і зійшлася дивна парочка. У тих відносинах, як було видно, кожен мав свої плани й очікування.

«Дивно, як то в нього можна не закохатися?!», – зловила себе на думці Слава, і це її занепокоїло. Невже дозволила собі необачність зацікавитись тим, хто на неї не звернув найменшої уваги як на жінку? Жах!

У наступні вихідні всі ці вільнолітаючі думки привели до того, що сіла розбирати свою й професорську синастрію. Так, заради цікавості. Почала спершу з нього й Віки, знайшовши дані через Інну. Щось там було не так. Знайшлось багато неузгоджень.

Тож вирішила не витрачати марно часу на чуже і братися до свого.

Почала, як годиться, з Сонця. Побачила опозицію світил і серце забилось частіше. Аспекти Місяця були гармонійними. Юпітер одного знаходився на Сонці іншого, Венера Василіса сідала на її Нептун...

Ота казка, про яку мріє кожна жінка.

«Що за щасливу історію кохання малює небо!» – гірко усміхаючись, подумала. Все те йде повз неї.

Ще раз оглянула все й важко зітхнула, ніби прощаючись із тим, що й не почалося. Як колись із Арісом.

На папері – щастя.

«Пусте це все», – ще раз зітхнула й відклала папери.

Та Інна не складала зброю «свахи», й знайшовши нагоду під час чергового холоду у відносинах Василіса та Віки, організувала застілля у себе вдома. Запрошені були Дарина з Володимиром, Слава й звісно ж Василіс.

Час, що правда, провели весело, як то буває в колі справжніх друзів. Закінчилось усе тим, що Василіс розвозив їх по домівках, спершу залишивши Дарину з Володимиром і здогадавшись запропонувати Славі випивку в одному з атмосферних барів Ґазі. Погодилась, але чомусь подумала, що діє він згідно з настановами Христоса, а не з власної волі, намагаючись таким чином впустити іншу жінку в своє життя. Оскільки гордість її була поранена, то дуже вона туди й не пхалася.

Поводилась, як досвідчена жінка з малюком, котрий цікавий їй лише з астрологічного погляду. Це не давало шансів Василісу думати, що на його вудці поплавок пішов донизу.

Зустріч завершилась досить пісно, одним млявим потиском руки.

Це навіть розчарувало, але виключно на рівні астрології...

* * *

Весна зненацька стала на порозі, несучи Славі роком більше. Несла на виснажених і вимучених крилах. Виснаженість була не

лише в тілі, а й у серці. Ніби хтось вичавив усі соки, замалював простір у сірі кольори, відібрав бажання й перетворив життя на існування.

Здається, в неї депресія. Та не знаходила сили й відваги те визнати.

Депресія несла поезію. Вже мала кілька віршів. Так заговорив у ній на повну силу третій астрологічний дім.

Депресія була викликана не лише одноманітним напруженим життям у столиці та погіршенням становища Василіса, котрий все більше ставав байдужим і бездіяльним. Хоча, здавалось, що межа будь-якого «більше» вже давно перетнута. Вона була викликана й дивними фізичними змінами в організмі.

Останнім часом її місячні поводились дуже дивно, – то зникали надовго, то так нестерпно вимучувало перед їхньою появою, що не в силі була триматися на ногах. Все тіло в'януло, ніби рослина, яку давно не поливали. Боліли ноги й спина, руки й голова, боліло все. А як нарешті з'являлося оте нестерпне, що мучило все життя, то лило так, ніби проривала дамбу шалена гірська ріка.

Окрім тілесних мук, виснажувало тривале безсоння. Прив'язувала його до цих дивних змін фізіології. Не мала підтверджень спеціалістів, довіряла своїм відчуттям і астрології. Плутон транзитом і енергетично важким аспектом пресував її Місяць, саму її сутність жіночу. Разом з тим – і все те, що пов'язано з місячними та душевним станом. Варто б звернутися до лікаря, бо життя помалу робиться немилим. Все втрачає в ньому будь-який зміст.

Нема сенсу. Та й що то таке?

Почали мучити й такі думки, все чорніючи в часі. А невдовзі з'явилися перші приступи жару. Здавалось, що горить ізсередини пекельним вогнем.

З дня на день напруга зростала, тиснуло щось шалено всередині. Не на тіло, а на щось невидиме й нематеріальне в ній, невизначене певними контурами, але живе й пульсуюче. Те «щось» хотіло звільнитися від усіх і всього. І найперше – від тіла, в яке було заковане, в якому було приречене пройти свій шлях. Але втрачало сили.

В одну негожу і безсонну ніч Славу таки прорвало. Хотіла кричати і трощити все навколо, та лише била з відчаю кулаками в подушку, здавлено ридаючи. Мала враження, що розсипається

на дрібні друзки, які не в силі вже буде зібрати докупи. Цілісність лише там, за межами тіла.

Розчарування заполонило й лилося за межі. Розливалось, як ріка з берегів, спочатку стрімко, а далі – повільно і впевнено затоплюючи все навколо. Ще трохи, – і не видно буде берегів, та вона й не шукала вже ніякого берега.

Той, хто дійшов до цієї межі – бажання звільнення, має знати, що не буде зрозумілим ніким і ніколи. Той, хто відчув, як втомилася Душа і як їй хочеться польоту, хай не чекає, що його відчуття сприймуть інші. То не дивно, бо більшість людей тримаються за свою тілесну оболонку, як за найбільшу цінність життя, як за неосяжний скарб, що є підтвердженням існування їхнього «я». Ще й намагаються досягти безсмертя для цієї обтяжливої оболонки.

О, бідолашні!

Ще не знають про те, що одного дня Душа збунтується. Для того в кожної свій час. Бо для Душі тіло, - тягар і неволя.

Бунт Славиної душі не був випадковим і не завітав до неї вперше, та тепер це було надто гостро й тривало.

Відкрила транзити й побачила, що до постійного й виснажливого квадрату Плутон-Місяць додалася ще й точнісінька опозиція транзитного Урану.

Ось звідки бажання звільнитися, повстати, збунтувати, послати під три чорти все і всіх, навіть своє тіло.

Як впоратися з цим? Бо то надовго. І як пік усіх насолод підходить затемнення Місяця на її Сонці. Причин багато й назбиралися вони всі разом, як на небі, так і в житті.

Колись Василіс говорив їй, що перед місячними добре було б відіслати її на якусь далеку гору, бо робиться нестерпною. Тепер їй потрібна така гора. Як ніколи. Хай би стікала звідти розпеченою лавою. Хай би диміла у синє небо. Хай би гуркотіла люто від внутрішньої спеки, доки не вигорить вся до тла. Доки не звільниться. Не вгамується...

Гора горою, але до лікаря таки варто піти.

Здала аналізи на гормональний фон і згодом почала лікування, що мало би привести до «тями». Зникли приливи жару й додалося

сил, врегулювались місячні. Та лікування не принесло їй того променя, що мав би висвітлити її дорогу.

Великдень знову провела у Василіса. Погода була чудова, все цвіло й пахло, додавало сил і духові, та незважючи на це, не покидав постійний уже неспокій та ностальгія. Навідували не лише тоді, коли мала від'їжджати, а з першої секунди, як ступала сюди ногою. В ті перші секунди щось неймовірне і не зовсім зрозуміле відбувалося, ніби відлягало від серця – бо ж знову тут, а наступної миті огортало сумом і тривогою.

Василіс був мирним і тихим, як ніколи. Тиша жила не лише всередині нього, а й зовні. Весна вступила у свої права й вимагала зайнятися земельними роботами, та він і не думав про це.

Насилу Слава вмовила його засіяти, як зазвичай, у ящички різного насіння.

До місяця все буде готове посадитися в землю, але й її варто підготувати.

Скопала навіть трохи грядки під майбутню розсаду, але розуміла, що до того часу все знову заросте й треба буде перекопувати чи пересапувати знов, але так намагалась додати охоти Василісу. Залишила йому певну суму й вирушила, чорніша за чорну хмару, до столиці.

В Афінах зробилося ще гірше. А на додаток до всього їй подзвонила з дому сестра й повідомила, що чоловік серйозно хворий.

Боротьба буде довгою, але є надія, були б іще кошти. Так, Слава взяла на себе ще один фронт.

Здавалось, ніколи не турбувалась по-справжньому лише про себе.

Вона сильна. А допомагають лише слабким.

Вона мала хвилини слабкості, але якраз тоді їй і допомогли.

То що ж таки краще, – бути сильним і допомагати іншим, а чи навпаки – бути слабким і чекати від інших?

Як не мучилась із відповіддю, все одно вибирала першу. Навіть якщо то з останніх сил.

Якось поверталася з роботи, пізно, поспішаючи, була то п'ятниця. Неперевершена насолода.

Хотілося стати під душем, включити Вівальді. Останнім часом слухала класику, це заспокоювало її. Потім – упасти в чисті, запашні

простирадла. Хоч вимучена, але завжди міняла постіль з п'ятниці, щоб мати маленьке свято на вихідні, й прокинутись пізно в суботу, відчинити вікна до сонця, увімкнути вранішній рок для збадьорення й братися до маленького господарства, а далі – до книжок.

У сумці задзвенів телефон, – то був Василіс. Чомусь його дзвінок у цей час розхвилював її неприємно. Відповіла.

Дивні запитання Василіса, – де так допізна ходить і чому відповідає дратівливо. Бо змучена... Що то значить змучена? Пора б приїхати, бо вже купа одягу непраного й каструль немитих.

Враз Славу як підмінили.

Її понесло. Виливала з себе все, що давило й пекло в грудях, виливала спонтанно. Вже давно перебувала у вибуховому стані, а тепер блискавками з темних хмар нещадно била по Василісу, засипала безжально градом.

Звільнилася, вилила все на його голову. Він того, певно, не чекав, бо враз перейшов на спокійний тон і майже погоджувався у всьому. Чого не робив дотепер ніколи.

Погоджувався в тому, що в неї були одні надії й вичікування, та так усе й залишилось – на рівні надій, і вже, певно, нездійсненних. Щодо сім'ї і свого кутка, щодо донечки, про яку мріяла.

Де це все? Нема!

Вона вже не ладна чекати, сподіватись, боротись! Вона здається.

Тепер доля їхніх стосунків винятково у Василісових руках. Сказала, й різко відключила телефон.

Увійшла до хати, роздяглася з порога й стрімко пішла в душ. Поливала себе довго, зливши сльози зі струменями води.

То були сльози звільнення від пут залежності.

Було і жаль Василіса, і не жаль. Хто її жалів?.. Заснула легко.

А в суботу пообіді дзвонив Василіс знову, уже п'яний. Почав свій наступ, ніби здалеку а завершив тим, що закрив свій телефон, обірвавши її на слові, а точніше, не даючи сказати того слова й викрикуючи, щоб залишила його в спокої.

Що ж, він вимагає – й має право на спокій. Спокій, що його поглинає. А коли ж знайде спокій Слава?

Увечері написала йому кілька повідомлень, де пояснювала, що розуміє його і за все йому вдячна, але хоче зрозуміти нарешті й себе. Без нього.

Вперше була впевнена в собі, вперше розуміла, – якщо Василіс не буде намагатися зберегти їхні стосунки, то їм прийшов кінець.

* * *

Минуло зо два місяці, літо було в розпалі. Слава продовжувала пересилати Василісу з кожної зарплатні невеличку суму, повідомляла його про це письмово. Решту грошей висилала сестрі.

Якось в обід, коли знаходилась у транспорті, переїжджаючи з однієї роботи на іншу, знов зателефонував, уже добряче п'яний і почав лаяти, на чім світ стоїть. Звинувавчував її у всьому, навіть у тому, що живе й дихає.

Спитала, чи сказав усе. Побажала всього найкращого й закрила телефон. Залишилось розчарування, та не було більше сліз, не було жалю. Ні за чим.

Розуміла Василіса, бо виливав свій біль. Завжди хотів, щоб усе було так, як хотів.

Василіс вибрав собі жертву, бо так, виявляється, легше й простіше. Звалюючи вину на іншого, почуваєшся звільненим від своїх страхів, від внутрішньої недовіри й вічних, нескінченних підозр, хоча б тимчасово. Отож, у всьому була винна Слава. Винна за нерозуміння, винна за свою вдачу і ревнощі, за поведінку, – бо що можна йому, їй на те зась. Винна в тому, що не віддала всю себе до кінця й посміла залишити щось для себе. Винна, що кохала до незтями не вміючи дати це почуття так, як того хотів. Винна, що не зуміла розгадати до кінця, чого ж він насправді хоче. Що втрачала здоровий глузд, намагаючись утримати їхні стосунки й постійно їх відновлювала. Не знайшла в собі сили відрубати руку, що гангренила давним давно, ще тоді, напочатку. А тепер іще й винна, бо пересилає гроші.

Так, винна.

В цьому й справді – винна, бо не знайшла в собі сили побороти відчуття обов'язку перед ним, за той вчинок. Сприймала його як родича. Не взяла до уваги його гордість та принципи. Десь у глибинах підсвідомості відчувала провину за те, що сів того вечора за кермо.

Думала викупити провину? Але таке не викуповується ніякими грошима, ні більшими, ні меншими.

А чи лише хотіла допомогти...

Вкотре усвідомила відому істину, що допомагати варто там, де просять. Зрозуміла, що в цих стосунках приречена бути винною завжди. Це і є отой фатум, та доля, ті страждання партнерських стосунків, крізь які мала пройти в цьому житті. То ж або відрубає зранену руку й буде гоїти рани, або кровитиме все це життя, а після – й наступне. Непройдений урок доведеться повторити... хоч і тисячу разів.

Вічності – неспішно.

Хотілось, аби все було інакше. Щоб не було болю. Ні її, ні його. Та чудес не буває. Щоб іти далі, з плечей варто зкинути вантаж.

Підходив серпень, а разом з ним і час відпусток. Слава вирішила не їхати в Україну, бо лише туди залишила собі відкритою дорогу. Через проблеми, котрі раптово намалювались, корисніше було б знайти роботу й на цей місяць. Це було можливо через підміну когось, хто їхав в Україну.

Кинула розголос і знайшлося, щоправда, далекувато, та вона зможе ночувати там коли захоче, або й цілий тиждень. Роботодавці були людьми похилого віку, звикли мати когось біля себе постійно. У них працювала жінка з України вже десятиліття. Мали її трохи чи не за доньку, тому легко погодились знову на українку, доки їхня буде відсутня.

Перші дні їздила туди-сюди, та зрозуміла, що вимучує себе даремно. Набагато краще було б посидіти під вечір на просторій високій терасі, з краєвидом на море. Почитувати свою астрологію й слухати оповідки бабусі про її молодість і юність, про знайомство й кохання з молодим красенем, який тепер сидів у інвалідному кріслі й тихо посміхався, киваючи головою. Тож вирішила привезти свій ноутбук і ночувати тут. Окрім вихідних.

Говорити дідусеві було важко, тож був тихим і спокійним, а ще – постійно усміхненим. Дякував за все, що робили для нього. Навіть Славі, для котрої то був обов'язок. Ще раз дивувалася з того, як людина може залишатися людиною за будь-яких обставин.

Був багатим і добрим протягом життя, як розказувала бабця. Любив її, світ клав до ніг, ні в чому не відмовляв, прожила з ним чудове життя і завжди буде вдячна за це. Навіть погляди поміж них, зі старих, вицвілих і потьмянілих очей світилися мирним та теплим сяйвом.

Спостерігала за ними, як за якимось одкровенням, що постало вперше перед очима, бо, виявляється, можна прожити ціле життя з однією людиною щасливо. Любити навіть в такому віці, де, здається, завмирають всілякі різновиди любові. Окрім однієї.

Тієї, що в серці, що залишається там незмінною в часі і просторі.

Ті вечори на світлій веранді стареньких пішли їй на користь, розказувала й сама про своє захоплення, розглядала космограми обох, їхню синастрію. Розказувала про те, що бачила в характері одного чи іншого, бабця лише всміхалася й коментувала подіями з життя.

Було затишно біля них. По-доброму заздрила, бо мають одне одного. Мають тепло любові на старості.

Шлях її лежав попри будинок Елевтерії, тож згадала, що давно не зустрічалася з нею. Зателефонувала і знайшла її на Егіні, в рідні. Домовились, що на початку вересня зустрінуться.

Шукала в неї досвіду й мудрості, одного слова, що замінить тисячі вчинків...

Інна дзвонила періодично з місця свого відпочинку. Вони з Христосом відпочивали на острові Родос і подруга була сповнена щасливого ентузіазму й захоплення від місцевої краси. Проживали у пристойному готелі, їздили на прогулянки, вечорами переносились у казкові й шикарні спацерунки по місцевих тавернах чи барах. Останнє, щоправда, не мало у пари великого успіху, бо Інна була на другому місяці вагітності, тож ця поїздка, врешті, була подарунком для неї від Христоса. З'являться діти, а з ними – нові турботи та потреби. А часи щоразу скрутніші.

Не без того, що повідомляла її про події з життя геолога. Виявляється, вони з Вікою вирішили з осені проживати разом.

Не могла вибачити подрузі таку втрату, але Славу те мало обходило. Вона жила у своєму світі, в якомусь невизначеному просторі. Здається, ходить по землі, але разом з тим – ніби втратила опору під ногами. Не від щастя, як то буває, а від розгубленості й загубленості. Все триває, як завжди, та щось не те.

Звикне. В житті до всього звикається.

З початком нового сезону Славу чекали сюрпризи й на роботі. Мати трійнят вийшла до праці й мала намір відправити дівчаток у садочок, вже підросли для цього достатньо. Це мало б відбутися після Нового року, тож з того часу потребуватиме Славиних послуг раз на тиждень.

Слава, врешті, була готова до цього, але сподівалася, що допрацює рік у звичному ритмі. Все це було малоприємним, бо зменшуються доходи, та й досить вагомо.

Що ж, пошуки тривають.

Певно, одні зміни несуть за собою інші, а коли підходить час для них, то все, що залишається, – вітати їх.

Першої суботи вересня вирішила генерально прибрати своє житло, починаючи з балкону, вікон і дверей. За гучною музикою ледь почула телефонний дзвінок. То була Інна, котра з перших слів вітання дала зрозуміти, що збирається повідомити щось надзвичайне.

– Маю новини, що в голові не вкладаються... – зробила й відповідну інтригуючу паузу, чекаючи, як зреагує Слава.

Слава вже здогадувалась, про що мова, тому вперто мовчала, чекаючи продовження.

– Геолог розійшовся раз і назавжди з Вікою! – оголосила урочисто.

– То раз і назавжди мені подобається, – іронічно відповіла Слава, – вони ж іще позавчора, за твоєю версією, мали зійтися раз і назавжди!

– Мали. Та не сталося, як гадалося. Подзвонив учора ввечері Христосу й сказав, що кінець цього разу остаточний. Зрозумів, що може вкотре споганити собі життя.

– Ну, коли зробив такі висновки, то, певно, мав на те підстави...

– Чекай дзвінка, – неоднозначним тоном продовжувала Інна, – нічого такого, звичайно, не говорив, але не раз цікавився тобою в Христоса, навіть у мене останнім часом. Отож, нічого не відбувається просто так.

– Ну, це останнє мені відомо. Але якщо думає, що збираюся бути для нього кілком, то помиляється. Почує те, чого не чув від усіх жінок свого життя, разом узятих.

– Ой, подруженько, вже не розходься так! Що людина тобі винна?

– Ось як подзвонить, тоді й вияснимо свої борги. Та сумніваюся.

– А в мене – найменшого сумніву!

Розмову завершили на приємніших нотах, домовляючись зустрітися в наступні вихідні.

Та вийшло по-іншому.

Серед тижня їй все ж подзвонив Василіс-геолог і запропонував поїздку до моря, вибачаючись попередньо за те, що довго мовчав. Це особливо сподобалось. Комусь іншому просто б відмовила. Та цей чоловік чимось був симпатичним та приємним. Зрештою, вона його «лікар», тож, можливо, від неї потребується допомога, та не така, як думає Інна.

Домовились, що поїдуть разом з Інною й Христосом, коли вже Слава планувала зустрітися з подругою.

Наступної неділі Василіс знову пропонував Славі зустріч і поїздку на Евію, але вже вдвох. У суботу навіть перетелефонував, щоб узгодити час і ніби мимоволі запропонував зустрітись.

Розмовляти їм, як завжди, було про що. Вечір минув напрочуд легко й невимушено, хоча Слава внутрішньо готувалася до бою. Та Василіс поводився обережно.

Недільна поїздка минула надзвичайно цікаво й повноцінно.

Василіс знову багато розповідав про мінерали, а вона з цікавістю слухала. Потім завели тему стосунків і їхньої складності в сучасному житті. Нічим не показувала, що їй відомо багато чого з його останньої пригоди. Зрештою, в кожного свої експерименти й свої помилки.

Натякнув, що знову потягнувся до того, що надто блищало. Можливо, тому і втратив свою справжню зорю. На що Слава відповіла, що стається те, що повинно статись, а втрачене й не було потрібним.

Поверталися з острова новим шляхом, повечерявши в одній тихій, по-домашньому теплій таверні.

Покинули причал, коли Сонце останнім своїм променем побажало всім доброї ночі. Василіс заїхав паркуватись, а Слава піднялася на верхню палубу й підійшла до поручнів. Прикипіла очима до неба й смуги горизонту, що світився різними кольорами. Помалу темрява все густішала, справа й зліва володарка ночі намагалась

накрити все щільною й густою вуаллю. Небо поєдналося з морем непрохідною темрявою. У тій темряві, здається, могло загубитися все і всі, розчинитись і щезнути назавжди, як у чорних дірах Всесвіту. У цю чорну діру занурювався корабель, повільно і впевнено. Занурювався і прощався з єдиним ще живим світлом у небі.

Це світло своєрідною трапецією, а чи трикутником, підіймалося вгору по небу від лінії горизонту. Вершина цього трикутника у найвищій своїй точці відділялася від непрохідної пітьми глибокою, насиченою смугою синього чистого кольору, що внизу плавно переходив у блакитний, яскравий і свіжий, а той, своєю чергою, єднався зі світло-жовтим, ніжним та прозорим, що все густішав, доки не перетворювався на помаранчевий. Той, помаранчевий, і завершував розподіл поміж морем і небом, роблячись унизу гнило-брудним, що тягнувся довгою лінією понад морем, різко обриваючись темрявою...

Помалу цей чарівний купол почав згортатись із країв і вершини, не витримуючи натиску ночі. Та по центру його, майже на самісінькій вершині, гордо, яскраво й самозакохано спалахнула Венера. Ніби всотувала в себе останній відблиск Сонця, проводжаючи світло й зустрічаючи темряву, щоб засіяти в ній ще несамовитіше.

– Чудові кольори, – почула голос Василіса.

– Еге. Й чудова зоря висвітлює нашу дорогу.

– Справді. Величезна. Ніколи не звертав уваги.

– Твій погляд все ж до землі звернений.

– Чому, я люблю небо! – знов трохи по-дитячому заперечив Василіс.

– Знаєш, що то за зірка?

– Ні.

– Та, що несе кохання, – Венера. Наймістичніша зоря небесна, найяскравіша. З нею пов’язано багато міфів і найперший стосується кохання.

– Це який?

– Починати треба з часів Шумерії, де символ п’ятикутної зірки зустрічається вперше.

– А до чого тут п’ятикутна зірка?

– Із символом зірки була пов’язана богиня шумерів Інанна, уособлення дівочої чистоти, справжнього кохання. Пізніше культ богині

Інанни перейняли семіти і там відбулися великі зміни у потрактуванні й символіці Божества. З пречистої Діви та чистої її любові зробили розпусницю й дарувальницю нічних насолод. А чому мова йде про п'ятикутну зірку, то тут уже варто звернутися до астрономії.

– Ну і що каже наука про це?

– Траекторія руху Венери через Зодіак вимальовує пентакль. Точніше, пентакль – то є небесний, чарівний танець траекторії обріт Венери і Землі протягом восьми земних років, за які Венера облетить Сонце тринадцять разів. Протягом цих років відбудеться п'ять розворотів Венери на ретроградний рух і п'ять – на директний, прямий. За ці роки Венера з'єднається з Сонцем десять разів, на кожній своїй фазі. Все це разом сформує п'ятипелюсткову гармонійну і майже завершену Квітку. Точніше, дві Квітки. В геометричній схемі це буде відображено пентаклем, на вершини якого припадає з'єднання Венери і Сонця. А оскільки Венера, після Меркурія, є вічною та незмінною супутницею Сонця, то перідично протягом зміни фаз то зустрічає його, то проводжає. Краса її у Вранішній зорі і таємнича магія у Вечірній, – Еосфор і Геспер, а ще Люцифер, що з латини означає «той, що несе світло». Все це вона, Венера.

З часів Шумерії й до сьогодні, ота схема її руху на небі вважається могутнім захисним талісманом, бо немає сили могутнішої за Любов. Тут мова не про плотську виключно втіху, якою її нагородили семіти, а любов Божественну, що іскрою світла може висвітлити в людині справжню Істину й від низької, тваринної іпостаті перенести її ближче до Бога. Ще називають пентаграму Розою, маючи за символ хрест у колі, що в астрології належить Землі, тобто це символ земних доріг і страждань. Їхнє поєднання, отой танець Божественного й земного, відображає таємницю буття. Має в собі єдність матерії та духовності, а також – голос Любові, яким говорить з людьми Творець.

– Хіба не називають Люцифером повсталого янгола, що став уособленням Зла?

– Так. Це вже теологічні «накладки», бо як може світло бути злом? Зрештою, це ім'я спершу належало Христу й один із перших пап називався Люцифером. Але людина все чомусь викривлює, йдучи життєвими дорогами, й доходить іноді до абсурду. Бунт Янгола

спричинений потребою Волі й незалежності своєї думки. Але інститутам, що виковують релігію рабства, це не могло бути до вподоби, отож і додумались причепити те ім'я якомусь Сатані, котрого вигадали. Зробили пошук знань чимось гріховним. Це яскраво спостерігається в середньовіччі.

Насправді все живе в нас із приходом у це життя. Маємо в собі прояви добра і любові, маємо ницість і підлість, світло й темряву.

Маємо відсіювати в собі за допомогою знань, за допомогою підвищення духовного рівня все зле й плекати світле. Множити світло й дарувати іншим. Можемо не робити цього й занурюватись в грубу матерію, ставати гіршими за тварин, перетворюватись на що завгодно, тільки не в Людину. На те наша Воля, але таким чином віддаляємо себе від задуму Творця.

– І який його задум?

– Виходячи з усього, можна дозволити собі думати, що то наша Душа.

– Ну і чому ж, коли він Творець і всесильний, не може зробити цю Душу світлою?!

– Тоді, певно, все було б надто просто. Зрештою, вже існує тваринний світ, де все керується певними законами, побудованими на інстинктах. Хоча, правду кажучи, не раз помічала і розум, і душу у тварин. А створюючи людину, Творець дав їй розум, керуючись яким, вона повинна йти дорогою самостійно. Та процес цей і дорога довгі, Душа потребує пройти багато втілень, а разом з тим – еволюцію. Має пізнати себе з різних сторін. І ось, коли стане на щабельку вище, це буде означати і сходинку вище в дорозі до Бога, і так – крок за кроком, подих за подихом, до тих пір, доки не повернеться туди, звідки вийшла.

– Про це саме, тільки трохи інакше, вчать релігії, – прагматично до чогось докопувався Василіс, – але, попри це, світ заглиблюється в матерію. Все є як і було, а може й гірше.

– Вся та система давним давно перекинулась на матеріальний рівень, збираючи тіла, що не мислять, і все на що здатні, – то загляди пастирям в рот за наступною настановою і жити у вічному страсі перед якимось лютим Богом, котрий за все буде карати!

Живуть у гріху, виправдовуються його тілесним походженням, не наближаючись ні на йоту до виправлення. Але гріх є ніщо інше, як пізнання для мислячого, бо через вчинок пізнаємо себе.

– Тобто потрібне осмислення своїх вчинків?

– Звісно. Як науково ти намагаєшся щось осмислити і пояснити, так само повинен зрозуміти свої вчинки, внутрішні пориви й бажання. Чому вони виникли, від чого, куди ведуть? А відповіді на такі питання приведуть і до методів боротьби у собі з тим, що видається негідним. Та лише через осмислення, а не через страх.

Релігія вчить покаянню, після чого станеш чистим і продовжиш грішити, бо ж знов покаєшся. Проте, не усвідомиш, не зрозумієш свого гріха і не відступишся від нього. Блуд і фальш. Поверхневість і лицемірство. Ритуали без змісту і віри. Ось і все з релігіями сьогодення.

А щодо зауваження подібності релігії та астрофілософії, – в цьому нема нічого дивного. Сучасна релігія будувалась на постулатах астрології і всіх попередніх язичницьких вірувань.

– Приклад? –вимагав Василіс як справжній вчений.

– Щодо Венери й Люцифера вже говорили. Візьму до прикладу зороастризм, що панував у часи Персидської імперії. Це вчення називали ще Доброю релігією. Вона стосується й так званої авестійської традиції. Тут Бог виступає як джерело Добра і кожен індивідум має особисту відповідальність за здійснені ним вчинки. Отже, людина повинна вияснити для себе поняття Добра і Зла, щоб уміти їх розрізняти. Присутній тут і певний морально-етичний кодекс, що відображає Святу Трійцю, що це тобі нагадує? – глянула прискіпливо на Василіса. – Ця Трійця є ніщо інше, як Блага Думка – Благе Слово – Благе Діло. Також одним із основних принцпів є принцип золотої середини, його пізніше прийме Арістотель. У моїх предків ця трійця відображена в Праві, Яві і Наві. У сучасній релігії маємо Святого Духа, Отця і Сина. А свій початок триєдиність Бога бере від Сонця, від його руху на небі. Тобто схід, зеніт, захід...

– Те, що ніщо не первинне, мені відомо. Знання існували задовго до нашої, так званої, ери.

– Певно, справа в тому, як і для чого використовуємо знання.

– Справді, – погодився Василіс, – останнім часом – виключно для збагачення.

– Матеріального, бо все інше забули називати таким словом. Та овернуся до прикладів подібності. Заповіді того ж зороастризму, що вважалося там гріхом – перше, – це вільне чи мимовільне уподібнення Злу, коли ти йому потураєш і тим самим допомагаєш проявитися. Далі – вбивство, брехня, злодійство, гординя, підлість, боягузство і страх, заздрість, скупість, гнів. Нічого це тобі не нагадує із сучасних заповідей?

Сучасна релігія подає все це як догму, закон без осмислення. Викидає заповідь страху, бо примушує всього боятись, намагаючись за допомогою страху нав'язати свою волю. Але ж людина повинна мати свободу Волі! Цього не треба релігіям.

– Все це філософія, та чогось суто астрологічного я ще не почув... – наполягав Василіс, – застосованого релігією...

– Що ж, хочеш виключно астрології, то будь ласка. Почнемо з нашого світила, Сонечка ясного, за рухом якого людство спостерігало від своєї першої здатності мислити, хоча й невідомо де ця здатність зародилася вперше. То окрема тема. Отож, Сонце і його рух по небу, затемнення сонячні й місячні, вплив і значення повного Місяця, наявність на небі тих чи інших зоряних угрупувань відомих як сузір'я, сам Зодіак і Хрест Зодіаку – все це заслуги не наші.

Все це прийшло до нас із глибин древності й не раз було пов'язано міфами з різними культурами та віруваннями протягом тисячоліть. Тобто всі міфи пов'язані з Небом. Можемо згадати єгипетського Бога Гора і його опонента Сета. Вони завжди змагаються між собою, як Добро і Зло, Світло й Пітьма. Наспрвді це Схід і Захід того ж Сонця, втілені у міф. За легендою Гор народився 25 грудня від богині Діви Ізіди. До нього також приходили вклонятися три царі, він також мав дванадцять учнів, один з них його продав, після чого Гора розіп'яли на хресті, а після трьох днів він воскрес. Схоже відбувалося з фрігійським Аттісом, з Крішною, з грецьким Діонісом, з персидським Місрою.

З датою 25 грудня пов'язані всі ці народження, і Христа зокрема. Що відбувається в цю пору? А відбувається те, що та яскрава зірка, яка сяє на сході, коли народжуються сонцеликі, є Сіріусом, – найяскравішою зіркою відповідної пори і 24 грудня, вона утворює

пряму лінію з трьома яскравими зірками в поясі Оріона. Вони й досьогодні називаються Царями. Всі разом вказують на місце, де зійде Сонце 25 грудня. Тобто вказують на народження Сонця. Астрономічна ж смерть світила відбувається 22 грудня, коли у своєму русі на Південь воно призупиняється на три дні в сузір'ї Південного Хреста. Зупиняється протягом 22, 23, і 24 грудня, а 25 піднімається на один градус північніше, тобто починає знову збільшувати кількість світла і тепла, що дарує всьому живому. Тобто народжується. Мої предки, до речі, святкували народження Сонця і нового життєвого Кола, або ще Кодяду, також 22 грудня. Ось тобі й міф смерті всіх міфічних героїв, усіх епох на Хресті, і воскресіння після трьох днів. Ніщо інше, як Сонце – символ цього всього. Все пов'язано з поклонінням йому як джерелу Життя і Світла.

– Вперше чую таке. Та це геніально для створення будь-якого культу.

– Отож. І це ще не все. Знак Діви в астрології – то є латинська літера М, дещо змінена, хоча й латиною звучить як VIRGIN – непорочна. У Місри і Будди матері відповідно звались Мірра і Майя. У Христа, як знаємо, Марія. Зі знаком Діви пов'язані серпень і вересень як місяці, коли збирають врожай та хліб, символом її і є Жінка з колоссям. Ще називають цей знак домом Хліба, що годує, дає силу до життя. Функція, яку виконує безпосередньо Матір. Назва Віфлеєму також перекладається як «хлібний дім».

Ну, а дванадцять учнів у всіх наших героїв – це дванадцять місяців, що супроводжують Сонце.

Саме Зодіакальне коло в язичницькому уявленні, – це знову ж Хрест, у центрі якого розміщене Коло. Тому й зображення Христа на іконах зустрічається з головою в центрі Хреста, від якого розлітаються промені. Сонячні промені, що захищають від пітьми, що дарують життя і знання, бо символ Знань – то і є Світло. А Ісус – провідник цього Світла. Саме Коло в язичництві ніщо інше як Бог-Творець, пов'язаний із Сонцем. Це така собі безкінечна лінія, без початку й кінця. Символ єдності, вічності та досконалості. В індуїзмі та буддизмі зустрічається Коло сансари як нескінченний шлях життя через страждання і переродження. Це саме зустрінеш у Кармічній чи Ведичній астрології. Все пов'язано досить щільно й гармонійно. Тільки б бажання побачити

цей зв язок, – і відкриється нове дихання, нове бачення. Інакше глянемо на своє життя та його цінності, на свої потреби.

– Все це для мене чудова лекція, щось абсолютно нове. Хоча, про дещо мав уявлення...

– І, як бачиш, прийшло це до тебе під променями таємничої, священної планети і зірки Венери, провісниці Світла знань.

– Ти відьма? – глянув на неї, посміхаючись, але вже без іронії, Василіс.

– Можливо, – підморгнула йому Слава, – але справжня чарівниця, – вона! – повела очима в бік яскравої, блискучої зорі, що палахкотіла вже як смолоскип на схилі неба.

– До речі, відьма на моїй мові означає «та, що відає». Отож, маю честь! – ще раз підморгнула Василісу.

– З тобою необхідна обережність.

– Ти боїшся? – щось схоже на флірт почулося в її інтонації.

– Зовсім ні! – впевнено, знову по-дитячому заперечив Василіс, – зрештою, страх – то гріх, а я не хочу грішити.

Це прозвучало, як удар шпагою.

Венера зробила свою справу.

Точніше, завершила. Розпочали її «Стріли Амура».

З тих пір Слава з Василісом почали бачитись бодай раз чи два на місяць. Часто на вихідні Василіс як справжній геолог їздив у гори, одного разу запросив навіть Славу, та вона ввічливо відмовилась, розуміючи, що це могло б означати спільну кімнату та інший розвиток стосунків. Вона все ще вагалась, все ще чекала, що її Василіс візьме на себе відповідальність за їхні стосунки й покличе її назад. Покличе, щоб уже назавжди бути разом. Та він мовчав.

Мовчала і вона. Бувало, самотніми вихідними під звуки рок-балад умивалася сльозами, вихлюпуючи внутрішню напругу, розчарування та жаль до себе й до своєї знівеченої любові. Бо не знала, як не любити його, не знала, як не бажати його, не знала, як не чути, не бачити його рухів. Не знала, врешті, як змиритися з цією втратою, що повинна була відбутись. Відчувала шкірою, знала розумом, що це неминуче. І знала вже й серцем.

Не раз її навідував його запах. Запах його одягу й дому, запах саду і гір навколо...

Пливли перед очима всі ті миті, що пережили в пабі. Тримала їх щільно закритими, щоб хоч так знову побувати там.

Миті спільного життя, що дорогі, як ніколи. Риболовля, там, на мавровунському пляжі, де гріла у своїх обіймах його тремтяче тіло. Їхні вилазки в гори у пошуках трав для салату й дикої спаржі. Збирання врожаю маслин, їхні жарти й ігри, поїздки на чопері в Мані, коли вільним вітром било в лице.

Його веселі, добрі очі, поглянувши в які одного разу, втопилася. А тепер мусить виринути й жити далі.

А як жити?

До цих пір була причина для життя і враз її не стало. Була причина для всього, навіть для її перебування в чужій країні.

І ось – порожнеча. Як то несамовито страшно відчути пустку, особливо коли навколо все ніби й заповнене. Та не має сенсу…

Була ще одна причина для болючих відчуттів, бо знала від отого внутрішнього голосу, що шепотів десь із грудей, що туди, в серце заповзають з дня на день почуття до іншого. Можливо, вона зрадила якось Василісу тілом, та ніколи – серцем. Тепер уперше її серце наповнювалось новими почуттями, приємними й світлими. А вона боялась.

Вона ж збиралася жити лише для себе, загубленою серед зір і їхньої чудесної мови, а тут зненацька щось грюкає у двері. Нове. Вона ж не так планувала!

Чому й допоки за неї буде вирішувати все хтось чи щось інше? Вона ж уже свідомо ставиться до своїх вчинків, до слів, а то й до думок! І все одно її веде певна сила туди, куди хоче!

Де її Воля, про яку всім розказує, де її вплив на своє життя?

А чи вся Воля зводиться до того, щоб витримати неволю? Чи до того, щоб викувати в собі... Волю? Викувати смирення, там, де потрібно. Викувати терпіння. Викувати Любов, попри все.

Любов, яку доведеться нести з собою все життя не лише як солодкий мед у келисі, а й як гіркий, терпкий напій.

Скільки ж Любові чи Любовей може жити в такому маленькому серці?

І в цьому – її Воля: пізнати, що в тому серці може жити Всесвіт Любові.

А це – важка ноша.

Ось так, нарешті, Слава починала ясно розуміти, в чому полягає Воля Вибору. Небо задовільняло її запит. Вибір полягав у тому, що прийме для свого життя, – любов чи ненависть, помсту чи прощення, добро чи зло. Бо не події зовнішнього життя має взяти під повний контроль, – має панувати над світом внутрішнім. Коли страждання тіла чи душі не призведуть до озлоблення й ненависті. Коли матеріальне багатство не затьмарить принципів моралі. Коли попри будь-що і за будь-яких обставин зможе нести в собі любов. Бо лише в цьому є суть Вільного вибору, даного Творцем.

Під час зустрічей з Василісом-геологом… забувалась. Час із ним злітав стрімко у постійних розмовах. Говорили не лише про мінерали чи астрологію, а й про особисте. Помалу відкривали себе одне одному. Славі було вже багато відомо, але про неї він знав мало, як гадала собі. Вважала за потрібне розповісти тепер, поки ще є можливість зупити все безболісно. Якщо так має статися. І зрештою, хотіла звільнити себе від усього, хотіла щоб прийняв її у своє життя без темних сторін минулого. Це не означає, що відкриє себе всю. Бо кожен відкривається поступово, і ніколи – до кінця. Двоє пізнаються в дорозі життя, як, зрештою, і хтось один пізнає сам себе на цій дорозі.

Якось, сидячи в одному затишному барі Ґазі, спитав її про приїзд у Грецію. Посміхнулася, зітхнула важко й почала. Не знала, як сприйме, але знала, що повинна розповісти. Слухав уважно, дивився прискіпливо й, здається, в тому погляді сховалося, – ось-ось готове випурхнути, – біле пташеня ніжності й співчуття. А за тим пташеням ховалося гніздо, викладене з цікавості й захоплення, з бажання та ще не усвідомленого почуття. Не визнаного. Воно чекало часу, коли зможе запустити в себе уже двох.

Перед Новим роком знову обережно запропонував їй поїздку на два тижні в гори. Оскільки Слава домовилася за додаткову роботу на свята, то виправдала чергову відмову. Розуміла, що у такий спосіб сіє в його голові різні думки, але коли буде готова, то дасть про те знати.

Також запропонував їй глянути на його колекцію мінералів вдома, на це Слава вже погодилась і не пожалкувала. Очам відкрилось неповторне видовище. Ніби й бачила картинки окремих мінералів, ніби й відчула красу гірського кришталю, але такий набір витворів мистецтва її величності Природи залишав без слів. Тільки очі горіли. Василіс, завзято відкривав кожну скляну вітрину, щедро залиту освітленням. Кожен мінерал виблискував всіма своїми гранями, гострими й різкими, пологими й завкругленими. Кожен мав свій шарм, магію й величність. Як зачарована, оглядала з трепетом кожне дитя земне, а чи неземне? Бо всі ці істоти, ніби застиглі й неживі, все ж скидалися на живих, але не світу цього.

Почали з кварців, серед яких були представники всіх можливих видів і величин гірського кришталю, від прозорих, але набагато більших за ті, що знайшли на Евії, – до темних, майже чорних, але також прозорих, як примарні сутінки. Були аметисти, блискучі й яскраві, ніби готові прикраси для найосяйнішої жінки, флюорити й малахіти, гострі, правильної квадратної форми кристали піриту, жовті, насичені щедро кольором кристали сірки, графіти й магнетити, сідерити й магнезити. Чудернацькі, ніби мініатюрні деревця, що виросли прямісінько на якійсь породі, кристали золота й міді! Виявляється, золото може й отак собі рости!

Корунди ніжного рожевого кольору й майже червоні, прозорі рубіни. Хвилюючі фантазію агати, з дивними колами всередині, ніби крапля, що впала з неба, й розходячись кружельцями по воді, застигла у часі. Благородні опали з Мексики, як підказував Василіс. Він невпинно їй розповідав, звідки який мінерал, знайшов його чи купив, навіть цінність і рідкісніть. Слава не могла увібрати стільки інформації, лише очі пожадливо вбирали.

Місячний камінь, що світився тьмяним молочним світлом. Блакитні та сині лазурити, зелені амазоніти й нефрити, а бірюза, здається, у неба вкрала собі синяву. Топази, прозорі, наче пофарбована вода, й каламутні видовжені кристали синього й помаранчевого кіаніту, бурштин і бісмут. А який насичений червоним, як кров'ю, родохрозіт! Прозорий, ніжно-золотистий берил і блакитний аквамарин з рідної України. Все це часом у чудернацьких позиціях,

сплетіннях і доповненнях. Кристали, товстіші й тонші, іноді променями розліталися в різні боки, а чи скидалися на фантастичних тварин підводного царства. Та по-справжньому перехопило подих від турмаліну, що грав усіма кольорами, які йому дарувала небесна веселка, випавши на землю з дощем, колись давно, коли ця земля ще формувалася.

Слава всотувала в себе все, що бачила, як спраглий воду. Це не просто майстерність Природи, це якась рідкісна віртуозність у творенні краси!

– Я бачу, тобі подобається мій світ? – почула голос Василіса.

– Я в захваті! Не уявляла, що Природа може творити таке чудо в надрах земних. Кожен мінерал – то окремий витвір, і не потребує вже ніякого втручання. Окрім, хіба що, алмазу, бо лише він після людських рук здатен показати всю свою красу. В ньому поєднується майстерність Природи з майстерністю людини.

– Справедливо, бо в природі кристали алмазу не мають якоїсь особливої чарівності, навіть рубіни виглядають привабливіше, не кажучи вже про топази, берили чи турмаліни. Вони не потребують ніякого стороннього втручання. Оброблений алмаз – найдорожча прикраса. Хоча існує ще дорожчий оброблений камінь.

– Який?

– Смарагд, дещо м’якший за алмаз, та зустрічається рідше, тому й дорожчий.

– А як оцінюється цінність каменів?

– Найперше – за твердістю, прозорістю та рідкісністю. Але є мінерали, ціна яких перевершує не лише ціну алмазів, але й будь-яку логічну ціну, на перший погляд. Такі екземпляри вважаються шедеврами мистецтва, й доречно ти зауважила, що мінерали – це шедеври природи. У цьому випадку відіграє роль розмір і прозорість,того чи іншого.

– Які належать до таких?

– Серед мінералів – це передусім берили й аквамарини, турмаліни й танзаніти та буває по-різному. Серед оброблених каменів, – рубіни, смарагди, алмази й сапфіри. Найцінніший алмаз визначається за величиною та обробленням, тобто тоді, коли правильно

висвічує всі свої грані, віддає найбільше світла і кольорів, а це залежить від майстерності людини, як ти згадувала.

– І який серед дорогоцінних каменів має найбільшу твердість?

– Алмаз. Але попри те, що найтвердіший, він досить крихкий, і тому потрібна обережність при обробленні чи при ударах.

Слава втягувалась у цей магічний світ і, здається, їй ставало цікавим усе, що пов'язано з мінералами й породами.

– А як утворюється алмаз?

– Щодо утворення, точиться багато дискусій, але основна версія та, що для його народження потребується дуже високий атмосферний тиск, тому цей процес відбувається на дуже великих глибинах, до двухсот кілометрів, а це вже мантія. З виверженням вулканів камені алмазу потрапляють на поверхню. Алмаз – це, власне, певне розміщення атомів вуглецю, що з чотиригранників утворюють куб.

Розмова про мінерали та їх утворення велася далі в автомобілі, а пізніше – в таверні. Один не втомлювався говорити, друга – слухати.

Новорічну ніч Слава провела в колі друзів, у домі Дарини й Володимира. Незважаючи на веселощі, радість та посмішки довкола, відчувала меланхолію. Вийшла з усіма на терасу подивитись вогні салютів над Акрополем і написала повідомлення Василісу. На диво, той відповів, але стримано й скупо.

А Василіс-геолог зателефонував і від його приємного голосу зробилося затишно. Розказував, що знайшов чудові великі утворення корундів на породах мармуру в горах довкола Ксанті й що вона обов'язково повинна побувати там, щоб побачити все на власні очі. Й Слава пообіцяла, вона справді того хотіла. Хотіла нового й незвіданого, щоб усе більше відриватись від усього добре знайомого.

Минав час, її Василіс не дзвонив.

Не витримала й подзвонила сама. Відчувала, що назрівають важливі події в її житті й хотіла повідомити про це. Хотіла навіть попередити, показати, що має шанс повернути її. Голос його був сухим і непривітним. Відповідь – байдужа й холодна. Йому нема діла ані до її життя, ані до її рішень.

Розчарована, закрила телефон, а разом з тим, – іще раз звільнена. Він сам штовхає її від себе.

* * *

Минала ще одна зима. Й ще одна весна ставала на порозі. Роки-роки, як журавлі, відлітали в минуле, тужливо плакали в небі за тим, що не вертає. Тільки пір'їнами, загубленими з крил своїх, ніжно торкалися Славиної голови, залишаючи на русому волоссі перші сліди сивини.

Чи не рано? Але все в неї «шиворіт-навиворіт», тож не звикати.

За кілька днів Сонце мало увійти в знак Овна. Весна вступала у свої права, розпочинаючи Новий астрологічний рік. Двадцять першого березня – час весняного рівнодення, тривалість ночі рівняється з тривалістю дня. Звідси й надалі світло починає промінь за променем переважати темряву, а весна – переважати зиму. Життя повертається до престолу разом зі світлом.

Цей день і називали Великим днем, а чи Великоднем. Славили Дажбога-Сонце, котрий своїми життєдайними променями запліднював Землю. Зігріті ґрунти наливали силою й соками бруньки на деревах, викидали на схилах гір перші квіти, що Сонце-Дажбог, як добрий батько, ніжно пестив теплом. Тягнулися помалу до світла, інколи ще з-під снігу, перші паростки трави. Поверталися з вирію птахи, всяка живність давала знати про себе жвавішим рухом та звуком. Веселіше дзюркотіла вода в струмках і ріках, приймаючи в русла талі сніги, що звільняли розпашілу землю зі своїх холодних обіймів. Так юне дівча скидало з себе сковуючу цноту, стаючи жінкою, готовою дати нове життя. Час для нього, для його нового циклу.

У Славиному житті також прийшов час для чогось нового. Новим було те, що одного суботнього вечора, після порції хорошого блюзу в одному з барів Ґазі, Василіс запропонував їй ще раз глянути на його колекцію, щоб вияснити вигляд одного з мінералів, знайдених у Лавріоні, який він описував їй за бокалом білого, ароматного вина. Вдома відкоркували ще одну пляшку.

Василіс проживав в особняку, оточеному буйною зеленню, в одному з північних районів столиці. Було вже досить пізно, та відчинив двері на веранду, не вмикаючи світла. Місяць на небі палахкотів яскраво, заливаючи все навколо магічним світлом.

Слава вийшла на веранду зі склянкою вина, за нею слідував Василіс.

– Чудова у тебе веранда.

– Минулого разу я не показував тобі її?

– Ні...

– Нижче – сад.

– Бачу...

– Я увімкну світло...

– Ні-ні! – заперечила поспіхом, – не може бути кращого освітлення, аніж оце, у нас над головою.

– Ти велика прихильниця природи.

– Я ж язичниця.

– Це раніше злякало мене.

– Чому?

– Язичництво прищеплялося, як поганство, щось негідне й темне, пов'язане з сатанинським.

– А-а... Тоді зрозуміло, – посміхнулась, – як завжди, все починається з людського невігластва.

– Ти маєш мене за невігласа?

– Ні, як не мала тебе й за боягуза. Ти ж знайшов у собі відвагу пізнати ближче відьму і не побачив у ній чогось страшного. А чи побачив?

– Ні, – погодився Василіс, – страшного я не знайшов... Лише щось притягуюче-тривожне.

Запанувала мовчанка, і тієї миті, коли Слава надумалась щось сказати, повертаючи до нього голову, він поцілував її.

Ранок вона зустрічала на цій веранді під палкими променями по-весняному милого сонця.

Повернула обличчя до неба й закрила очі, з кухні смачно запахло кавою, – то Василіс готував сніданок. Перед очима чомусь ні з того ні з сього спливла карта їхньої синастрії, здається, пам'ятала кожен аспект. Цієї ночі вона одержала відповіді на цю синастрію. Ще раз задоволено посміхнулась: «О! Як я люблю тебе, Небо! І вкотре схиляюсь перед Тобою!».

Зустрічі відтепер мали щовихідних, з п'ятниці до ранку понеділка. Їм було добре разом, окрім того що й цікаво. Будиночок Василіса був чимось затишним і теплим у серці Слави з тієї миті,

коли увійшла в нього вперше. Тоді відчула те, що відчуває в приміщеннях, які «приймають» її дружньо.

Сад навколо будинку був величезним як для міста й дещо запущеним, бо Василіс днями й трохи чи не ночами пропадав в офісі, а чи то в горах, а чи на симпозіумах за межами не лише дому, а й країни. Але така запущеність робила сад романтичним, диким і посільському природнім.

Якщо й прикласти до нього рук, то намагаючись не зашкодити оцій своєрідній аурі, яку сформувала тут сама Природа.

Слава прогулювалась садом і роздумувала, де і які квіти вона посадила б. Життя забрало один сад і дарувало інший

Майже щовихідних їздили кудись в гори. Славі особливо подобались їхні подорожі до Евії. Там, на гірських хребтах чи на скелястих морських берегах, не хотілося думати. Думки, самі собою вивітрювалися з голови. А може, то їх підхоплював вітер-пустун, та й розсівав понад морем.

Пестила поглядом могутнє, насичене, неспокійне і вологе тіло Егейського синьоокого звіра, що безупинно бився тим тілом об скелі, шумів і гудів, заколисуючи навколишні гори. Вітер разом із морським гомоном прочищували простір та голову водночас. Підхоплювали душу, здається, невагому, солодко-сп'янілу, несли поміж небом і землею, гублячи в часі. Та й нема тут ніякого часу. Навколо тільки Вічність.

Вічність, загойдана синьо-зеленими хвилями, занурена в темні глибини, розвіяна й розбурхана кучерявими вітрами. І ця Вічність від моря, неба, вітру і гір торкалася Слави, грудним голосом наспівуючи їй свою незмінну в часі пісню. Яке це чудо – знаходитись поза часом! Не надавати йому значення, не відчувати його, не потребувати!

Навіть Сонце, що раніше било в очі, піднімаючись важко над морем, тепер пекло зверху, а пізніше – покотиться вниз, зависаючи над хребтами гір. Сонце, що своєю ходою показувало ранок, обід і вечір, все ж навіть воно не відбирало відчуття відсутності часу. Бо після того як пірне повністю за обрій – настане темрява, а з тої темряви почнуть вимальовуватись яскравіші й тьмяніші сузір'я, що поведуть

уже свої історії, в тій недосяжності й безмежності також нагадуючи про Вічність. Після темної і прозорої перерви ночі, коли небесне тіло ніби оголене і звільнене, бо ж лише вночі дозволяє проникнути людському оку в його вічні та безкінечні глибини, знову запалахкотить Сонце. Знову заповнить своїм сяйвом і світлом усе, що на землі і довкола неї. А небо тоді закриє дверцята у Вічність, бо настав час для однієї лише зорі, що бродить отак по колу у просторі. Знову і знову. По колу, по священному і нескінченному Божому крузі. День-ніч, Сонце-зорі, небо-море, завжди й назавжди, а поміж ними – люди. Люди, що придумали час і тим самим украли у себе Вічність...

Кажуть, що Час народився разом з Усесвітом. Нехай і так. Тільки чому людина все своє життя запихнула в ці вузькі рамки, все більше звужуючи їх? Все більше часу витрачаючи на гонитву за матеріальним? Все менше часу залишаючи собі... і життю навколо.

І ось, у таких місцях, диких і порожніх від людської цивілізації, можна дозволити собі бути поза часом. Чи то при єдиній небесній зорі, володарці дня, чи то вночі при мільярдах зір, що панують в нескінченності. В таких місцях розумієш, як усе рухається й повторюється згідно з неписаними ритмами і законами. В цьому коловороті вже віками незмінно цвіте на гірських схилах лаванда, б'ється море об скелі, стогнучи і шепочучи щось своє, таємне. Виринає Сонце до світу щоранку, немов з бездонної прірви, віють північні й південні вітри, перемовляються чайки поміж собою. І якщо сісти отут, на цій скелі непорушно, та й віддатися цьому природньому ритму, то присутність змін помічаєш лише на своєму тілі, що старітиме. Будуть тріскати руки й лице від пекучого Сонця, вкриються вони глибокими зморшками від безжальних вітрів. Та зміни ці відбудуться якраз із тілом, бо Душа як летіла понад морем у просторі, так і летить.

Виходить, що то лише тіло належить часові і час прив'язаний до нього, вони йдуть шляхом життя разом. У Душі ж інша дорога... На цій дорозі вона дозволяє собі іноді торкнутися часу й матерії через тіло, в якому поселяється, щоб пізніше, покидаючи його, вкотре з'єднатися з Вічністю.

Людині дано розум, щоб могла збагнути певні речі й закони, певні процеси, а разом з тим – цінність плинності часу, що відведений для життя. Та ж ні, все що робить людина, – то лиш ускладнює своє

існування на цьому і так короткому відрізку. Ділить його на години й хвилини, розбиває трохи чи не на долі секунди свою діяльність уже з дитинства. Година прокинутися, година сніданку, година дитячого садка, година для ігор, для навчання, для прогулянки, далі – година для роботи, потім для сну і знову все за знайомим графіком. У цьому графіку немає місця для самого життя. Тому, здається, Душі ніколи не буде затишно в тілі, бо вона не потребує часу і не належить йому. І лише наодинці з Природою знаходить спокій.

– Йдемо, тут порожньо. Треба встигнути ще багато, а сонце вже на захід повертає... Знову нічого не встигаємо... – чула голос Василіса, що бідкався на час і нагадував їй, що пора повертатись у світ, де все має свою годину і де все розписано. Прощавай, Вічносте! Точніше, до нової зустрічі.

З трійнею дівчаток попрощалася після Новорічних свят і навіть уже встигла заповнити деякі часові проміжки новими робочими годинами. Та жила лише очікуванням вихідних, аби просто відчути тепло його руки в автомобілі. В тому дотику знаходила опору.

Підходив Великдень і вони готувалися до подорожі на Північ, в гори навколо Ксанті й Александруполісу.

Вирушили у Великодню п'ятницю, щойно Слава звільнилася з роботи. День стояв сонячний і дорога стелилася перед очима гладкою й широкою смугою. Звідусіль пахло, весна все більше насичувалась кольорами й вбиралася квітковими вінками.

Вже було темно, як минули Салоніки й ще за дві години заїхали в чарівне місто білявки*, як називала його Слава.

Зупинились у затишному готелі на краю міста. Вийшли повечеряти. Батьківщина Демокріта приємно вразила не лише мальовничими вузькими вуличками та атмосферними, ніби шедеври мистецтва, кав'ярнями й барами, але й смачнющею кухнею.

Вдень захопила й сама природа. За містом починалися густі ліси, повні хвойних дерев. Пахло звідусіль свіжістю й дорога вилася змійкою поміж зелених високих хвиль, що нависали над головами густою завісою.

* Ксанті – походить від «ксантія», тобто русява або світловолоса.

Вибиралися все до верху, згодом з'їхали з головної траси й продовжили шлях вузькою дорогою, що стелилася понад такою кручею, що Славі мимоволі забило дух. Вперше відтоді, як злетіла джипом під укіс, відчула, що не поборола в собі страх, породжений тим падінням.

Мимоволі глянула на Василіса, ніби хотіла визначити, наскільки він вправний водій.

– Ти чимось збентежена?

– Дає знати про себе відлуння минулого.

Взяв знову її руку в свою.

– Не хвилюйся, зі мною ти в безпеці.

Заїхали помежи поселення помаків, блакитнооких і чимось відмінних зовнішньо й від греків, й від турків. Маючи релігією іслам, проживаючи на території Греції, мали свій діалект, не схожий на жодну з мов, що могла б належати цим народам. З часом, щоправда, все більше втрачали його, втрачали останній зв'язок із предками, котрі, можливо, були слов'янами, що у своїй дорозі на Південь загубились одиноким плем'ям посеред високих і диких гір, та так тут і осіли.

Славі й Василісу випадало видиратися по гострій та стрімкій поверхні одного з високих схилів у пошуках рожевих корундів. Відтоді, коли почала походи з Василісом у гори, помітила одну важливу річ, що при сходженні на вершину мають значення лише кроки, а до них – впертість. Лізти й лізти, сопучи, вгору, не зважаючи при цьому на саму вершину, бо може скластися враження, що не вилізеш на неї ніколи і твій задум видертися так високо є неймовірним. Тож головне – дивитися під ноги. Сходження догори є більшою насолодою і навіть набагато меншим зусиллям, аніж спуск. Це стосується усіх життєвих вершин.

І ось знову, – висота та безмежжя. Схил, по якому рухались, був настільки стрімкий, що, здається, один неправильний крок – і шугонеш вниз. Десь посередині дороги Слава відчула паніку, це дивне відчуття все наростало зсередини.

Сіла в позу Лотоса.

Вибрала досить просторий, як для місця, виступ мармуру. Розправила плечі, закрила очі й зробила глибокий вдих, видих, ще раз

і ще. Помалу відкрила очі й втупилась у лінію горизонту, стверджуючи собі, що все добре. Далі повільно ковзнула поглядом униз, до червоних дахів помацького поселення, до високої башти мінарету й застигла на ньому, як моряк на маяку. Знову попливла очима по дну глибокої ями, де гніздилося село. Все виглядало мініатюрним звідси, але вже не таким нестабільним, як раніше. Сиділа довго, доки не відчула, що зміцніла й може йти далі.

Підвелася й побачила Василіса. Повертався в її бік, зрозумівши, що десь згубив її позаду. На обличчі змальоване хвилювання. Усміхнулася.

Махнула рукою, що все в гаразд і рушила слідом. Страх більше не повертався.

Кілька днів провели в горах на материку, навіть заглиблювались у безкінечні ліси Родопів у пошуках червоних рубінів.

Далі їх чекав ближній острів Тасос. Улюблений острів Василіса, що вітав їх височенними вершинами, вкритими буйною зеленню хвойних. Блимав чистими водами моря, прозорими ніби кришталь, смарагдовими, як отой коштовний камінь.

Взяли в оренду невеличкий джип і вирушили в гори.

Після довгої подорожі гірськими дорогами виїхали на рівне плато й зупинились. Далі підуть пішки. Якась сила заграла у Славі десятками коней і вітрів, кликала до руху. До вершини Трікорфо залишалось іще близько години, але така прогулянка – за насолоду.

Уже на вершині скинули рюкзаки, зробили по каві й присіли на опуклий виступ скелі.

– Така краса і велич, що забуваєш про все на світі. Так би й жити тут, подалі від того, що внизу. Розумію тепер, чому гірські народи такі волелюбні й незалежні. Середовище виковує відповідний характер.

– Ми однаково не любимо місто, хоч і живемо там...

– І ти втікаєш із нього кожних щовихідних.

– Моє життя – гори. Що б робив без них?!

– Шукав би. Ми завжди шукаємо те, що є нам необхідним.

– І знайшов би тебе?

– Рано чи пізно...

– А ти жила б отак, посеред гір?

– Залюбки. Чи не в селі я виросла? Місто – то потреба в боротьбі за виживання. А в тій боротьбі втрачаємо ось таку красу.

– Красу, яку, зрештою, все більше нищимо.

Слава зітхнула.

– Десь ліс горить, а в мене серце горить. Допоки будемо залишатись сліпими до того, що найважливіше? Без цього не буде нас...

– Маю будиночок поза Халкідою в одному селі. Думаю, що на старість ми переберемось туди. Правда, то не на вершині гори, але далеко від усіх.

– Хто – ми? – спитала, ніби не розуміючи.

– Ти вже вибач, але я приписав тебе туди, не питаючи.

– То спитай.

– Думав зробити це в інший час і в іншому місці.

– А хіба може бути краще місце і час?

– Все то ти спричинила, чаклунко, – моргнув до неї і ніжно обійняв за плечі.

– То що, готова бути зі мною до старості?

– Ось про будиночок мені сподобалось, а щодо іншого... Даси подумати?

– Скільки?

– Трішки...

– До вечора?

Вже реготала, обіймаючи його.

– Найдовше – до ранку, можна?

– Можна.

Завершивши каву, домовились, що Василіс пошукає деяких потрібних йому порід довкола, а Слава трохи помедитує у цій святій тишині.

Присіла. Скільки сягав погляд, гори застиглими хвилями древнього моря стелилися по один бік, а з іншого ярами й видолинками розливалися, щоб упасти там далеко у море, що виблискувало й переливалось у сонячному промінні, як коштовне, сріблом гаптоване покривало.

Звела голову до верху й примружила очі.

Там, у недосяжній висоті, багряніло розпеченим клубком небезпечне й руйнівне зблизька, та життєдайне й щедре здалеку, Сонце.

Пекельне страховисько для кожного, хто б насмілився наблизитись до нього й чарівне, миле, турботливе для того, хто вмів тримати відстань. Відстань уміла тримати Земля. Вона, зелено-блакитна красуня, знайшла підхід до свого повелителя, зуміла не турбувати його своїми гризотами. Не намагалась відірватись від нього надто далеко, шукаючи повної незалежності або й позмагатися з ним у своїй значимості, як це зробили Сатурн чи Юпітер. За таку відданість і мовчазну та невимогливу вдачу Сонце дало Землі в нагороду те, чого не дало жодній іншій планеті. Дало їй Життя. Дало частинку себе, частинку свого жару і своєї любові.

Та частинка Сонця знаходилась у Слави під ногами, далеко у надрах земних, на відстані тисячі кілометрів. Сонце подарувало Землі серце, і воно билося та пульсувало в самісінькому центрі земного тіла. Серце, таке ж палке й бурхливе, як Сонце, таке ж пекельне й несамовите.

Воно й було причиною того, що Земля могла родити і плекати життя з тіла свого і на тілі своєму. Своїм биттям і теплом, гарячими, невидими флюїдами виливало воно свою материнську любов на поверхню Земну. Вперто й настирливо пробивалась сердечна любов крізь магму й кору до поверхні, щоб окутати її своїми захисними обіймами, цупкими, надійними, вірними – обіймами магнітних полів. Так захищала своїх дітей мати-Земля, від лютого й іноді імпульсивного батька-Сонця.

Ці діти, щоправда, забули, звідки родом. А непам’ять знищує...

Сиділа довго, то закривала очі, вслухаючись у тишу й ті голоси, що доносив легкий вітер, то відкивала їх і ширяла понад горами. П’яніла...

Василіс повертався до місця, де залишив Славу. Побачив її на велетенській глибі, медитувала. На мить остовпів, бо уже бачив цю картину. «Дежавю з минулого життя». Почув Славин голос. Та ні, вона в цьому і з цього. Така ж непорушна, мов скеля, така ж притягуюча, мов магніт, з тим самим волоссям-віттям. Посміхнувся. Лише тепер вона не ворожа і тепер він її не боїться.

Ввечері, після смачної печеної рибини, сиділи в одному з місцевих барів на березі моря.

Василіс повернувся до свого денного запитання.

– То що, ти визначилась?

– Щоб прийняти будь-яке рішення, я повинна знати щось дуже важливе...

– Ти бачиш це в моїх очах. Але коли хочеш почути, то наступними годинами матимеш таку можливість.

– Що ж, тоді буде й відповідь... І не знаю, не розумію, як це так відбулося? У моєму серці жило щось інше ще донедавна, я не вміла й не хотіла жити без цього. Все відбувається, ніби попри мою волю.

– Тобі не подобається те, що відбувається?

– Ні, якраз подобається, але й обурює одночасно.

– Чому?

– Бо мене не спитали. Бо все раптово...

– Невже твої зірки не показували хід подій?

– Я прочитала їхню оповідку, та не чекала, що це буде так.

– Як – так?

– Такою собі сподіваною несподіванкою.

– Як це може бути одночасно?

– Виходить, що може. І якщо подумати над аспектами, що супроводжують мене в цей час, то це – Юпітер, котрий несе удачу, і Уран, котрий робить все несподіваним. Таким, що запирає дух.

– Тобі забило дух?

– А нема від чого?

– Про це також тобі зорі розказали?

– Також. Нічого без їхнього благословення не відбувається. Я бачила нашу синастрію задовго до того, як ти звернув свій погляд до мене. І зрозуміла, як багато втрачаємо. Хотіла знайти підтвердження...

– То я для тебе – експеримент?

– Не зовсім, бо нічого не відбувається просто так. За кожним експериментом стоїть відчуття, що вже знаєш усе, але мусиш переконатись. Побачити...

– А як діє ота синастрія? Не розумію її природи...

– Синастрія – це щось таке як танець. Кожен з партнерів повинен мати відповідну підготовку, пластичність і техніку, чуття такту.

Розуміння, чим є той танець, бо в кожному закладена історія певної епохи і культура народу. Емоції, темперамент, менталітет, традиція. З'єднуючи свої руки, партнери повинні відчути і зрозуміти одне одного. Досягнути повної гармонії і майстерності. Так, стануть – одним, не гублячи при цьому кожен свою роль і призначення.

– Це важка праця.

– Так, праця. Навіть гармонійна синастрія потребує певних зусиль синхронізації напочатку. А несумісне назавжди залишиться таким. У таких випадках краще не братися до танцю. Шукати іншого, відповідного партнера.

– І ти можеш побачити свого партнера?

– Певною мірою.

– Ти побачила, що танець наш особливий?

– А хіба ні?

– Я ніколи так не танцював...

Обоє розсміялися.

Вночі кохалися й розмовляли. Василіс шепотів на вухо щось гаряче і млосне. Щось зробила вона і зорі з ним. Щось досі незвідане. Здавалось – все пережилось, а виходить, ще все може бути вперше. І може бути справжнім як ніколи...

Невже буває щось сильніше сильного?

Невже може перевершитись неперевершене?

Абсолютне стати досконалішим?

Неймовірне – реальним!

Може, ще й як може. Бо, згораючи для чогось одного, народжуєшся для іншого. Зачиняючи одні двері, – відчиняєш наступні.

І чим вище піднімаєшся, тим більше розвиднюється очам.

Вона кохала. З новою силою. З якоюсь неймовірною чистотою і насолодою. Нарешті це було взаємним. І вкотре – неповторним.

Вона вихлюпувала і наповнювалась. Ставала одним потоком з іншим струменем. Грала невідомі партії на невідомому досі інструменті. І лилася музика...

«Невже це я?» – дивувалась. Здатна не просто вибухнути гарячем струменем у небо, а розійтися, вийти зі свого тіла, як річка з берегів. Затопити все і в ту мить, коли, здається, вже ніщо не

збере докупи, невідомо-відома сила стрімко втягує у шалений вир, і потужним потоком виливаєшся з надр своїх.

Бо ти – вода, жінко.

Життєдайна вода. Шалена й нищівна, як цунамі, розбурхана вітром, з високими пишними хвилями відчайдушно б'єшся об скелі, в гніві знищуєш кораблі, поглинаєш у своїх темних і таємних, ніким і ніколи не звіданих до кінця глибинах, нещасну жертву.

Ти – мирна і тиха річечка, що пливе поміж своїх берегів. Чисте магічне озеро, що притягує у своє лоно, заколисує й несе в казку. А далі – виносить із того лона нове життя.

Ти вода, жінко.

Слава знала себе до цих пір лише вогнем, що раз по раз переростав у полум'я, знищував її саму, перетворював на попіл, а вона знову вперто відроджувалась. Бо в ній виявляється, жила вода. Та, котра живила саме життя.

* * *

Минуло більше року. Після Великодньої подорожі Василіс і Слава знали, що завжди будуть разом. Напочатку літа вона попрощалася з роботою й переїхала жити до Василіса, у той приємний будиночок із диким садом, що чекав її рук. Більше місяця провели в подорожах, відвідали кілька островів, міряючи ногами довжелезні побережжя й підіймаючись до вершин у пошуках різних порід та мінералів. Здається, удача була на їхньому боці.

В середині серпня поїхали до України, Василіс мав офіційно попросити її руки в матері. Ніби символічний вчинкок, але насправді йому було цікаво побувати в хаті, де виросла кохана. Побродити тими стежками понад річкою, про які не раз йому розповідала, побачити її рідних та друзів. Його не потрібно було просити чи вмовляти, все пропонував сам, навіть випереджуючи її.

Пізною осінню вони одружилися.

Василіс виявився добрим і щедрим, відкритим та щирим, як мале дитя. Припадав і прикипав до неї, віддаючи всю свою ніжність, але й показував, що потребує її. Потребує її жіночності та уваги, її тепла й піклування. Не скупилась, віддавала з якимось особливим

внутрішнім запалом, бо чи не вперше по-справжньому віддавала свої почуття, знаючи, що їм раді, що вони потрібні.

Також уже рік не приймала гормонів і почувалась досить добре, все в її організмі стабілізувалося, та й Плутон покинув її Місяць. Їй ішов сорок перший і не мала ілюзій щодо своїх можливостей створити повноцінну сім'ю, в цьому їхні погляди з Василісом збігалися. Як Бог дасть. Звісно, до всього варто й самому рук прикласти, та Слава не була певна у своїх силах, а чи то звикла жити уже так і не інакше.

Вона лише світилася, бо знайшла своє Сонце.

Та не раз навідувались дивні думки й відчуття, які не могла пояснити. Ніби чогось усе ще бракує їй...

З Василісом, колишнім, тримали зв'язок, хоч і нечастий. Іноді телефонували одне одному на свята. Перед тим як їхати з чоловіком до України, повідомила його. Хотіла щоб знав усе. Прийняв новину, здається, без найменшого жалю, чомусь сказав, що не тримає на неї зла. Побажав усього найкращого. З тих пір їхнє спілкування було виключно дружнім, як двох людей, котрі надто добре знаються й водночас не сприймають повністю одне одного. Поміж ними завжди буде тремтіти ота іскорка, що легко, а іноді й зненацька може розростися у вогненну кулю, та й обпекти обох. Так ніколи й не навчилися, не визріли як пара, аби правити цими енергіями гармонійно.

Василіс залишився абсолютно сам. Здається, він добровільно йшов до того все життя. Часом зізнавався, що то не зовсім йому до вподоби, але не може, коли з іншою людиною незручно. А незручно йому було завжди й з усіма, особливо після довшого й тіснішого спілкування. Десь блукає та його половинка, а чи й не дано знайти її в цьому житті. Не дано, бо не потрібно, а чи й сам не знайшов у собі того, що потребує.

Все своє життя Василіс витрачав величезну кількість енергії на працю в ім'я свого збагачення, чи то в саду біля землі, чи то в пабі. Безперечно, та праця несла йому насолоду. Шукав насолод і у витончених смаках страв та питва, у сексі та розвагах. Ненаситність до цього всього, якась шалена й безжальна, здається, не мала в ньому кінця. Любив своє еґо, тому будь-яке зауваження сприймав як критику чи образу, відповідав агресією. Особисті невдачі

сприймались гостро й болюче, і породили врешті депресію. Все це було відлунням добре знайомої поведінки згідно з Кету в Тільці, а Скорпіон і Раху вимагали на нинішньому етапі іншого. Вимагали зазирнути глибоко в себе, приборкати ненаситність, відшукати всі свої негативи та похибки, визнати їх і очиститись.

Що більше опирався Василіс трансформуючій силі Скорпіона, то більше перетворювались всі матеріальні здобутки на прах.

Мине час, – і він оговтається, відродиться з попелу. І почне з нуля.

Слава ж знайшла в собі сили відірватися бодай частково від сили тяжіння Кету в сьомому домі і Діві, за якою завжди хотіла порядку та раціональності у своєму житті, а то не завжди вдавалося. Бо Раху в Рибах вимагала від неї трішки хаосу, невизначеності й такого собі творчого безладу. Хотіла й просила заглянути у бік духовності та творчості. Тож прояв поетичної жилки також був від Риб, враховуючи й третій дім гороскопу та Нептуна на Вершині Неба. Раху вимагала від неї Віри у силу й присутність Творця, чистої, беззаперечної. Зрештою, показувала цю присутність різними шляхами. Але розуміння Віри полягало в тому, що переконатися в будь-чому потрібно сліпо, без доказів та підтверджень, без практичності і впорядкованості. І лише тоді, повіривши, вона знайде підтвердження. Вона побачить. Себе і життя своє побачить так, як змалює в своїй уяві і твердо, без найменшого сумніву повірить.

Вона ж вірила, що все буде добре. Щойно сама леда відпустила Кету, Раху поспішила назустріч.

Вона проходила свій шлях помилок, падінь і підйомів.

Василіс, її чоловік, велике значення надавав роботі й кар'єрі. Повний планет, шостий дім гороскопу підтверджував це. Він і не уявляв себе без роботи чи постійної зайнятості. Він сплатив свої борги по п'ятому астрологічному дому, пройшовши крізь невдачі та розчарування в коханні, і через батьківські гризоти. Вузли у третьому та дев'ятому* домах працювали злагоджено, бо щедро віддавав усі надбання науковця своїм учням. Постійно наповнював свою скриньку новими відкриттями й науковими працями.

---

*3-й дім – навчання й інформації, 9-й – дім Знань, університетів, закордону. Дім Бога.

Кар єрний ріст ішов догори повільно, але впевнено. Зростав авторитет і вага в науковому світі. Марс у Леві в об'єднанні з Раху блискуче вів Василіса до зеніту.

Отак, у житті цьому, кожен навчався свого і кожен проходив своє становлення, складав свої іспити, переходив до наступнигокласу чи залишався на повторний рік. Дехто й зовсім скочувався до низу, і так довго ще доведеться вибиратися з пут Карми. Але ж сказано, – Вічності не спішно.

Буття – ріка, а кожне людське життя – то струмочок, що своєю вологою наповнює її русло. Кожен струмок сам шукає дороги до ріки Буття, сам прокладає собі шлях, а як найвигідніше, як найкорисніше прокласти цей шлях і вибрати правильний напрямок, показує Небо. Творець дав людині інструмент, з допомогою якого вона може відшукати потрібне. Та це не означає, що не маєш права вибирати те, що заманеться. Чому ні? Але коли не потрапиш на свою дорогу, то й не чекай на ній лаврів. Бо право Вибору завжди за людиною, але й відповідальність за свій вибір лежить на її плечах.

* * *

У дикому афінському саду Слава насадила добрий десяток кущів троянд. Любила ці квіти, тож кожен вільний клапоть вирішила заповнити ними. Так зелений сад наповнився кольорами й відтінками.

На літо довелося закладати зрошування, бо подорожували багато. В Маронії, де ландшафт і рельєф поверхні скидався не на земний, а ніби перенесений сюди з якоїсь іншої планети, вкотре згадала Фотіні.

З настанням осені все що могли собі дозволити, – це короткі поїзди в улюблену Евію, де горам не було кінця.

Жовтень цього року видався теплим, аж пекучим, тож купалися в прозорих і тихих водах, насолоджуючись самотністю. Субота зустрічала пару в одному із знайомих їм місць, але таких чудних, ніби все тут завжди відчувається і бачиться вперше.

Хвилі, хвилі, хвилі...

Слава вслухалась у їхній м'який ритмічний гомін, сидячи на краю високої скелі, що нависла над морем. Василіс десь побрів поміж гір, а вона вирішила помедитувати трохи в цьому казковому

куточку природи, що ніби замальовка невідомого художника, заховався тут поміж гір та урвищ і відкривався лише очам того, хто зумів досягти цього місця й зрозуміти погляд та задум самого автора. Гладь моря та його ніжна осіння музика несли спокій та мир у душу. Згадала той час, коли такими хвилями, але не лагідного земного моря, а її особистого й розбурханого, несло на неї пару років тому. Ті хвилі гарячих приливів змушували роздуватися груди, як горно сталеварної печі й хапати ротом повітря, як рибина, викинута на берег. Рятунку не було, бо то не та зовнішня спека, від якої можна сховатися в тіні крислатого дерева, у морських хвилях чи просто у штучному холоді кондиціонеру закритої кімнати.

Ця спека – внутрішня, від неї нема спасіння. Це твоє особисте маленьке пекло, твоє гирло вулкану, що розриває груди, рве їх на шматки і в мить, коли, здається з тебе ось-ось виллється лава – хвиля відступає. І нема меж блаженству! Починає обвівати крижаним вітром, від якого в інші хвилини хотілося б закутатись, але тепер він – як нагорода за муку. Виявляється, що все живе в надрах людини – і холод, і спека, і вітер, і свіжий дощик, і лагідне або ж пекуче Сонце. Все, як у Природі.

Закрила очі, ледь підставляючи лице під легкі пориви вітру. Він ніс на своїх крилах щось нове, але й досить знайоме, воно було відчутне в дотиках, запахах, звуках. Здається, розчиняєшся в тому вітрі і ось-ось помандруєш з ним далі. Привідкрила повіки, аби ще раз увібрати в себе красу пейзажу, ледь повела поглядом навкруги, не рухаючи головою, – грецькі гори цвіли, вкрившись фіолетовим килимом. І це в жовтні!

Цвіли й пахли ароматами тонкими, солодкими і п’янкими, заповнюючи ніздрі, доходячи до мозку й заглядаючи в душу (куди тому Діор чи Шанель?!). Переносили ту душу в маленький земний рай.

Море продовжувало свою шурхітливу пісню, а до Славиних чутливих вух долітали тихим містичним шепотом якісь дивні слова: «Я тут, я тут… і тут все, що тобі потрібно...».

Набігав вітерець знов і знов, лагідно й пестливо торкався обличчя, розвівав волосся й тим лишень підтримував пісню моря й життєдайну силу небесного вогню там, у висоті, де розпечена сонячна куля щасливо всміхалася до Слави, голублячи у своїх

променях її тіло. Підтверджував вітер і нечутний подих землі, що вбирав у себе, всотував і всмоктував, вихоплював, як злодій, з квітучих кущів, з духмяних кедрів ген вдалині, а далі розливав, уже як благодійник, ті аромати щедро у простір.

Осінь...

Яка чудова, тиха й ніжна осінь у Природі. Після духмяної весни, після бурхливого, шаленого та спекотного літа. Осінь крокувала по вершинах гір, ковзала їх схилами, занурювалась у прозорі, майже кришталеві морські води, фарбувала в теплі й ніжні пастельні тони листя дубів, кленів, осик.

Слава стояла на її порозі після своїх буйних літ. Тіло її сиділо на крутій скелі, а в душі щось щеміло, рвучи якусь її струну. Струну печалі і смутку, тужливої ностальгії за повним енергії й пригод літом. А ще бриніла в ній повітряною музикою тепла вдячність, тобі, Осене життя, бо плодовитою ти прийшла до неї, щедрою, доброю.

Знову закрила очі й сиділа якийсь час непорушно, вслухаючись у звуки Природи, і помалу якісь іще неясні та невпорядковані слова почали крутитися в її голові, переплітатись, рватись, губитись, знову вирівнюватись у гармонійні акорди й лягати на нотний стан.

Слава вловила перший рядок – «... отут сиджу собі високо і думка в'ється в голові...». ...А далі ? А далі йде, несе вітер до неї від моря, від цвіту, від гір і сонця чіткі та ясні слова. Слава зривається з місця, папір... де взяти папір і ручку? В машині щось має бути! Направилась швидко до авто й невдовзі, присідаючи на камінь посеред порожнього, залитого сонцем і хвилями пляжу, записувала, немов у гарячці, принесені вітром слова. Рими, здається, виникали в самому просторі, складались у рядки, сплітались у ланцюг, крутились навколо неї, тільки й встигала петляти рукою, щоб бува не помандрували далі.

Коли гарячий і стрімкий потік нарешті вилився з неї і остання фраза лягла на папір, блаженно зітхнула. Полетіла очима до горизонту, туди, де небо єдналося з морем, де все зливалося в одне. Кожна її клітина все ще тремтіла розтягнутою струною, поглядом торкнулась білих пухнастих хмаринок, що пливли лебедями низько над морем...

На серці враз стало спокійно і затишно, ніби щойно народилась на світ. Усміхнулася вдячно.

«Це ти, мій Єдиний, це все Ти!».

Отут сиджу собі високо, блукає думка в голові:
чому людина так глибоко пірна у власній сліпоті?
Не бачить неба, хмар і Сонця, гірських хребтів хвилястий плин?
Шукає в насолодах тлінних, у їх тягучій дрібноті
і щастя, й сил, і слів химерних про вірність істин ефимерних....
Тоді кляне себе намарне, що стратила весь час і вік,
шукаючи утіх примарних.
Та краще би шукала ліків!
Що від незрячості й омани, від тупості і від біди,
бо не дивилася... туди...
Туди, де Сонце сходить ясне, де небо лиє
квітом рясним – сплетінням зоряним, густим,
лиш Правду.
Й ти її візьми. І йди.
У Вічність йди.
А я прийшла й отут високо сиджу собі, як
страж німий тої Краси...
О, Боже!
Краси, що впала краплею роси, на землю грішну і
в світи, розлилась буйною рікою, та й дала
човен нам – пливи!
Злетіла білим пухом снігу, мереживом, мінливим і тонким
з Твоєї, Господи, руки.
З тепла Любові вся згоріла й налила соком ті ліси,
що вдаль біжать.
О-о, синьоокі!
Такі таємні і глибокі, як нижче – води темноокі морського грізного царя!
І де вже я?
Я в насолоді.
Потопаю...

І схиляю
свої коліна я Природі.
Й до вас я руки піднімаю, о вічні й мудрі Небеса, –
бо й там Краса.
А далі вже нема мене, нема.
Я розчиняюся в Тобі, Свароже!
Мій вірний і єдиний Боже.

За тиждень Василіс їхав у відрядження до Австрії. Оскільки Слава вже там була, то вирішили, що поїде без неї. Зрештою, вона прихворіла, певно, на Евії застудилась. Температури не було, але дивний головний біль і нудота не покидали кілька днів.

По від'їзді Василіса до неї повернувся неспокій і ота нестача чогось у житті. Чогось, що загублене, що час від часу повертається гірким присмаком, відчуттям недовершеності. Знову мучили дивні й тривожні сни, в яких то шукала чогось, то втікала від невидимих переслідувачів. В одному з таких снів з'явився й Василіс, уже разом утікали від когось. Якоїсь миті він вибився із сил, та вона відкрила йому якісь ворота... Далі уже сиділи на їхньому «Ендуро», все набирали швидкості, майже летіли, не торкаючись землі. «Швидше, швидше!» – кричила Слава, відчуваючи переслідувачів у себе за спиною. І ось, після крутих поворотів та лихоманки втечі, вони відриваються від погоні. Стоять знову біля воріт. «Дякую тобі за захопливу подорож», – мовить Слава. «Ти сама прийшла в неї, можеш прийти знову», – відповідає Василіс. Нахилив свою голову в її обійми, ніжно обняла його. «Я зробила нещасливими двох людей, тепер зроблю трьох... це неможливо...». Прокинулась зі сльозами на очах.

Вже не раз думала, а чому б не поїхати в Гісьйо бодай на один день. Спробувати зрозуміти, що відчує...

Василіс, чоловік, навіть пропонував їй таку поїздку разом, але відмовилась. Чомусь боялась. Хоча не знала, кого й чого. Себе, напевно.

Повинна зробити це одна, так-так, одна. Щоб не довелось приховувати переживання чи враження, якими може неприємно зачепити свого чоловіка. Коли вже має віддатися їм, то віддатися повністю.

Це буде один лише день, кілька вкрадених годин у теперішнього від минулого.

Подзвонила Василісу і сказала, що приїде на узо. Той здивувався, як це таке рішення зненацька, та багато не розпитував. За час без неї він багато чого обдумав і багато з чим змирився, але й зрозумів, яким важливим був для неї відрізок життя біля нього. Навіть здогадувався, що ж штовхає її в дорогу, але нічим допомогти не міг. Зрештою, він допоміг їй лише раз.

Зустрічі зі Славою не боявся, бо сам вибрав жити без неї. Сам не міг прийняти її такою як є, тож розумів її вибір. Не засуджував, просто прийняв.

Сидів за столиком в узері, де не раз зупинялися з нею, і чекав. Тут сиділи з веселими друзями його життя, скільки сміху, жартів, випитих чарок. Скільки прихильності від усіх і вітань. Всіх пригощав. Тепер його не дуже пригощають. А зрештою, йому нічого й ні від кого не потрібно.

Він одинокий, чорний крук. Тихий і самотній.

ЕПІЛОГ

...Слава крокувала польовою дорогою. Сльозами заволокло очі й, здається, перенесло її, огорнуту сивими туманами в усе те, що залишала за плечима. Та вона повинна бачити поперед себе. Закліпала й витерла мокре лице. Просвітлилося.

Навколо – безкраї гори, долини, трави й маслини. Перед нею – море, море й позаду. А попереду – берег, до якого повертається.

Хотілося бігти. Хотілося якнайшвидше щезнути з цих місць. Забути про них! Та хіба то можливо?

Тепер розуміла, чому приїхала сюди знов. Вона знайшла нарешті відповідь. Прийшла, щоб забрати себе назад. Усю. Без останку. Забрати ту частину свого серця, що залишила роки тому в цих горах. Але розуміння цього не несло полегшення, бо разом з ним прийшло прозріння.

Тверде й гірке, як недостигла маслина, – вона ніколи не забере себе всю звідси.

Ота остання надія, що так довго гніздилася в її підсвідомості, була втрачена. Половина її єства назавжди залишиться тут. В отому садку помаранчів, поміж високих колючих троянд. В цвіту чарівному гранатових дерев.

У вологих очах Василіса.

Вона вже ніколи не буде цілою. Вона ніколи не буде *ВСЯ* в якомусь одному місці. Вона розділена на половини. Але те, чого знову не розуміла Слава, яка з цих половинок справжня, реальна, а яка вигадана й оманлива. Бо дивне відчуття оповило її, немов належить вона різним світам, і вони однаково дорогі. Та це неможливо, бо реальність не може бути такою, подвійною! Та й що воно, оте реальне життя, коли навіть сон іноді сильніший за будь-яку реальність. Так-так, здається, крокує вона поміж сном і реальністю. Крокує поміж світів омріяних і пережитих, поміж уявою й дійсністю, а як розділити все це і привести до ладу, не знає.

Бо ось її життя, простягнулося посеред високих гір маслиновим раєм. Ось воно, причаїлося у кущах ожини темним вужем. Ось воно, зашелестіло вітром у густих косах маслин. Закриє очі і побачить кожну з них, точнісіньке місце, де зростає, товщину стовбура, розлогість гілля, висоту. Побачить, скільки врожаю має кожна.

Ось вони з Василісом стелять брезент попід деревами, а оце вже сидять перед каміном зі склянкою червоного вина і, він говорить, говорить...

Тут її життя і вона в ньому. Тепер – постійно.

Але чому тоді йде цією дорогою, повертаючись до чогось іншого, що також її, що чекає на неї, потребує її і що потребує вона. Бо занурена в те життя, до якого повертається.

Та невже?

Яким чином занурена, коли не виринула ще повністю з цього. Де межа поміж світами минулого, теперішнього і майбутнього?!

Все змішалося, і те що відчуває вона, – то лишень належність буттю у всіх його проявах. Бо життя – то пазли чогось нескінченного, непереривного. То не щось одне, а все разом. І все те сплелося в цю мить, стало нероздільним, втратило межі. Вона є завжди. Все решта – ілюзія. Життя – ілюзія, сплетена з фраґментів відображень її Душі у великому дзеркалі Вічності.

Таких відображеннь тепер два, бо десь там вона справжня глянула у два дзеркала. Та чи лише у два? А чи таких відображень у неї може бути безліч? Стільки, скільки життів за плечима. І в кожне плинне, дійсне життя будь-коли до неї може завітати з минулого

кілька її зображень. Тих, які повинна краще зрозуміти, які мусить глибше скорегувати, вдивляючись у себе саму, вивчаючи кожен свій рух і погляд у дзеркалі. Побачити те, що не мало в собі витонченості й гармонії. Зрозуміти те, що було потворним і грубим. А потім знайти спосіб і сили привести себе до пуття, до завершеності, відшліфовуючи ще одну грань своєї особистості. Потім це дзеркало зіллється з іншим, з тим, що попереду чи збоку. Бо там чекає наступна частина її єства, – невпорядкована, незавершена. Й так до тих пір, доки не стане перед останнім, де побачить себе з усіх боків. Цілісною і єдиною. Вбере в себе те зображення й віддасться йому. Дзеркало не хоче незавершеності, не хоче потворності. Воно приймає лише Красу.

Згадала, як кілька годин тому, а чи то й цілу вічність, говорила Василісу, що є речі, які просто існують, без чому і як. Тільки тому, що мають існувати. Тільки тому, що є речі, які не потребують ні пояснення, ані розуміння в певний час.

Побачила десь внизу, куди побіг її погляд, білі мармурові склепи кладовища.

«Дійшла! Я дійшла!» – подумала, ніби це рятувало її від чогось. Глянула на годинник, – десять хвилин до автобуса. Всього десять хвилин терпіння – і вона буде в дорозі. Вона й тепер на дорозі. На постійній дорозі життя.

Дійсного чи уявного...

Та яка різниця, врешті, що б то не було, – воно триває. І продовжується так, як має, незалежно від того, що і як вона хоче. Сьогодні на цій дорозі її супроводжує сонце, вчора дощ, а позавчора градом било, завтра, можливо, затанцюють заметілі, а вона мусить іти, не зупиняючись ні на хвилю.

Все прийде й все відійде. Вона ж буде йти, просуватись, бігти, летіти в просторі і часі, залишаючи частинки себе в окремих, Долею позначених місцях.

А справжність життя, це, певно, ті його миті й зупинки, що дарують здатність любити. Один, два чи безкінечну кількість разів.

Бо все починається з Любові і все Любов'ю завершується.

А решта? Як у пісні «Металліки»:

«Ми близькі одне одному незалежно від відстані,
ці слова ніколи не були щирішими.
Наша взаємна довіра буде вічною, а решта?
Все решта не має ніякого значення».

...В дорозі Славу знудило. Їй було відоме це відчуття. Але це неможливо! Вік диктує свої умови. Та й ота опозиція Урану до її Місяця, що вже довгий час тисне, несе несподіванки й новизну в її жіноче життя, щось раптове й неочікуване. Й місячні зупинилися, певно, починається справді той новий період у житті жінки. Цього разу вже остаточно.

За сім із половиною місяців у Слави й справді почався новий період. Особливий, а разом з тим – виснажливий, цікавий та барвистий. Ніжний, тремтливий, досить знайомий, але й такий таємничий. Вона занурилась із головою в цей новий світ, де вивчала себе ще раз і знову.

Світ зі своїми зображеннями, зі своїми замальовками і змістом. Світ материнства.

Офіційні спонсори та партнери
Міжнародного літературного конкурсу романів,
кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА»

За підтримки Київської міської ради

Інформаційні партнери:

Генеральний радіо партнер

Засновники та організатори конкурсу "Коронація Слова"
Тетяна та Юрій Логуші

Літературно-художнє видання

Надія Михайлівна БОГОДАР

ВІДОБРАЖЕННЯ

Роман

Літературний редактор Анна Малігон
Технічний редактор Надія Шелест
Художній редактор Катерина Черняк
Комп'ютерна верстка Катерини Черняк

Здано до набору 11.06.2018. Підписано до друку 04.09.2018.
Формат 60х84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Minion Pro.
Ум. друк. арк. 18,62. Обл.-вид. арк. 18,83.
Наклад 1000 пр.

Поліграфічно-видавничий дім «Твердиня»
п/с-35, м. Луцьк-5, 43005. Тел.: (050) 295 02 50
e-mail: tverdyna@gmail.com; http://tverdyna.ucoz.ua

Свідоцтво Державного комітету телебачення і радіомовлення України
ДК № 5344 від 16.05.2017 р.

Богодар Н. М.,
Б 74 Відображення : роман / Н. М. Богодар. – Луцьк : ПВД «Твердиня», 2018. – 456 с.

ISBN 978-617-517-297-1

Гаряче повітря південної країни. Солоне голубе море. Цілюще олійне дерево, яке не знає спраги і яке розбудить спрагу в грудях молодої іноземки... Чому іноді життєві події відбуваються так і не інакше? Що веде кожного з нас життям? Яке найвище призначення людини? Відповіді на всі ці запитання шукає головна героїня. Шукає щастя і кохання. Себе шукає... Кожен здатен знайти в зовнішньому світі тільки те, що носить глибоко всередині себе. Те, відображенням чого є сам. Не бійся побачити себе в дзеркалі незугарним, бо тільки так зможеш привести себе до пуття. І взагалі – не бійся. Завжди пам'ятаючи, що перше твоє відображення є небесним.

УДК 821.161.2
ББК 84.4 УКР 6